

Latvijas Republikas Zemkopības ministrija

LAUKSAIMNIECĪBAS GADA ZIŅOJUMS

Rīga, 2003. gada jūnijs

SATURS

1. Lauksaimniecības vieta valsts tautsaimniecībā	4
1.1. Lauksaimniecības kopprodukts	4
1.2. Lauksaimniecībā nodarbinātie, to sociālais stāvoklis.....	5
2. Lauksaimniecības valsts politika	8
2.1. Valsts subsīdijas lauksaimniecības attīstībai	8
2.2. Lauksaimnieku nevalstisko organizāciju un kooperācijas veicināšana	14
2.3. Biodegvielas ražošanas un pielietošanas Latvijā Nacionālā programma	17
2.4. Lauku tūrisma attīstība	18
3. Finanšu politika lauksaimniecībā	20
3.1. Pārskats par valsts budžeta programmu izpildi 2002. gadā.....	20
3.2. Valsts investīcijas	30
3.3. Kredītpolitika.....	32
3.4. Nodokļi	37
4. Pievienošanās pasākumi Eiropas Savienībai	43
4.1. Paveiktais lauksaimniecības integrācijas procesā.....	43
4.2. Likumdošanas saskaņošana	44
4.3. Pārskats par Phare programmu	44
4.4. Pārskats par divpusējiem projektiem.....	46
4.5. SAPARD Latvijas Lauksaimniecības un lauku attīstības programma	49
5. Lauksaimniecības produktu ražošana un pārstrāde.....	53
5.1. Piens un piena produkti	53
5.2. Cūkgaļas ražošana	61
5.3. Liellopu gaļas ražošana	64
5.4. Olu un putnu gaļas ražošana	67
5.5. Aitkopības un kazkopības nozaru attīstība	69
5.6. Zirgkopības nozares attīstība	71
5.7. Graudaugi	73
5.8. Augļi un dārzeņi	78
5.9. Cukurbietes un cukurs	80
5.10. Kartupeļi	84
5.11. Eļļas augi	87
5.12. Lini	88
5.13. Biškopība	90
5.14. Netradicionālās lauksaimniecības nozares	92
5.15. Bioloģiskā lauksaimniecība.....	96
6. Lauksaimniecības zemju izmantošana un tās perspektīvā virzība	99
6.1. Pārskats par lauksaimniecībā izmantojamo zemju izmantošanu un tendencēm.....	99
6.2. Pārskats par meliorācijas sistēmu stāvokli	103
6.3. Valsts subsīdijas lauksaimniecības zemes sakārtošanai	104
7. Zivsaimniecības nozare.....	106
7.1. Zvejniecība	106
7.2. Akvakultūra	108
7.3. Zivju apstrāde	108
7.4. Zivju produkcijas tirdzniecība	109
7.5. Valsts atbalsts zivsaimniecībā	111
8. Pārtikas drošības un kvalitātes nodrošināšanas politika un to realizējošās institūcijas. 113	
8.1. Valsts veterinārās uzraudzības nodrošināšana.....	113
8.2. Valsts augu aizsardzība	115
Pavisam kopā.....	121

9. Tirdzniecības politika	122
9.1. Latvijas un Eiropas Savienības savstarpējās tirdzniecības regulējošo nosacījumu attīstība Eiropas Līguma ietvaros	122
9.2. Brīvās tirdzniecības režīms.....	122
9.3. Tirdzniecības veicināšana	122
9.4. Brīvās tirdzniecības līgumos Latvijas prioritārajiem lauksaimniecības produktiem paredzēto muitas tarifu kvotas izpilde	122
9.5. PTO lauksaimniecības sarunu raunds.....	122
9.6. Latvijas divpusējo tirdzniecības sarunu rezultāti PTO ietvaros	122
9.7. Tirdzniecības aizsardzība.....	122
9.8. Lauksaimniecības preču ārējās tirdzniecības analīze	122
10. Intelektuālā potenciāla un profesionālās sagatavotības attīstība	143
10.1. Profesionālā izglītība	143
10.2. Augstākā izglītība un zinātne	144
10.3. Lauksaimniecības zinātne.....	147
10.4. Valsts subsīdijas zinātnei un izglītībai lauksaimniecībā	148
10.5. Pieaugušo izglītība	148
11. Lauksaimniecības nozares darba ekonomiskie rezultāti	158
11.1. Ražotā produkcija un tās vērtība	158
11.2. Starppatēriņš un faktoru izmaksas	162
11.3. Bruto un neto pievienotā vērtība	164
11.4. Ienākumi lauku saimniecībās.....	165
11.5. Produkcijas un resursu cenu indeksi.....	166
11.6. Saimniecību uzskaites datu tīkls (SUDAT).....	168
12. Lauksaimniecības ražošanas rezultātu salīdzinājums ar citu valstu attiecīgā gada rezultātiem	175
12.1. Lauksaimniecības vieta tautsaimniecībā	175
12.2. Piensaimniecība	176
12.3. Cūkkopība.....	178
12.4. Graudkopība	180
13. 2002. gadā sagatavotie normatīvo aktu projekti	182
Saīsinājumi.....	188

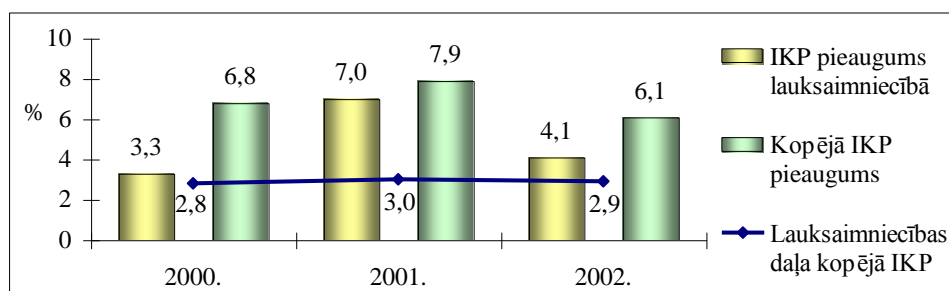
1. Lauksaimniecības vieta valsts tautsaimniecībā

Lauksaimniecība Latvijā ir viena no tautsaimniecības pamatnozarēm, kas nodrošina lauksaimniecības produktu ražošanu, veido raksturīgo lauku ainavu, nodrošina ar darbu lauku iedzīvotājus. No kopējās valsts teritorijas lauksaimniecībā izmantojamā zeme ir 38,4%. 2002. gadā lauksaimniecībā bija nodarbināti 11,4% no kopējā nodarbināto iedzīvotāju skaita valstī.

Turpina palielināties ieņēmumi no lauksaimnieciskās darbības. Kā prioritārie lauksaimnieciskās ražošanas virzieni Latvijā ir piensaimniecība, graudkopība un cūkkopība. Lauksaimniecības gala produkta struktūrā to īpatsvars vērtības izteiksmē ir attiecīgi 22%, 18%, un 11%.

1.1. Lauksaimniecības kopprodukts

Iekšzemes kopprodukta (IKP) pieaugums ir viens no svarīgākajiem tautsaimniecības ekonomikas attīstības rādītājiem.

Avots: CSP

1.1. attēls. IKP rādītāji lauksaimniecībā 2000. - 2002. gadā

2002. gadā IKP pieaugums lauksaimniecībā, tāpat kā visā tautsaimniecībā, ir samazinājies. Lauksaimniecības daļa IKP, neskatoties uz nozares straujo IKP pieaugumu pagājušā gadā ir nedaudz samazinājies no 3,0% 2001. gadā līdz 2,9% 2002. gadā.

1.1. tabula

Iekšzemes kopprodukts lauksaimniecībā un tā īpatsvars kopējā iekšzemes kopprodukta struktūrā 2000. - 2002. gadā

Gads	IKP	Kopējā pievienotā vērtība tūkst. Ls (faktiskajās cenās)	IKP lauksaimniecībā	
	tūkst. Ls (faktiskajās cenās)		tūkst. Ls (faktiskajās cenās)	% pievienotās vērtības struktūrā
2000.	4 348 340	3 833 676	108 544	2,8
2001.	4 812 596	4 265 469	126 184	3,0
2002.	5 194 657	4 621 215	133 250	2,9

Avots: CSP

1.2. Lauksaimniecībā nodarbinātie, to sociālais stāvoklis

Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes darbaspēka apsekojuma galvenajiem rādītājiem, 2002. gadā lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā bija nodarbināti 146,9 tūkstoši Latvijas iedzīvotāju jeb 14,9% no kopējā nodarbināto iedzīvotāju skaita, kas ir krietni vairāk nekā vidēji Eiropas Savienībā (4,2%). Kopš 2000. gada nodarbināto skaitam lauksaimniecībā ir tendence palielināties. Ievērojami samazinājies nepilnu darba laiku nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars lauksaimniecībā - no 34,9% 2000. gadā līdz 26,1% 2002. gadā, taču joprojām tas ir augstāks nekā vidēji Latvijā (9,8%).

1.2. tabula

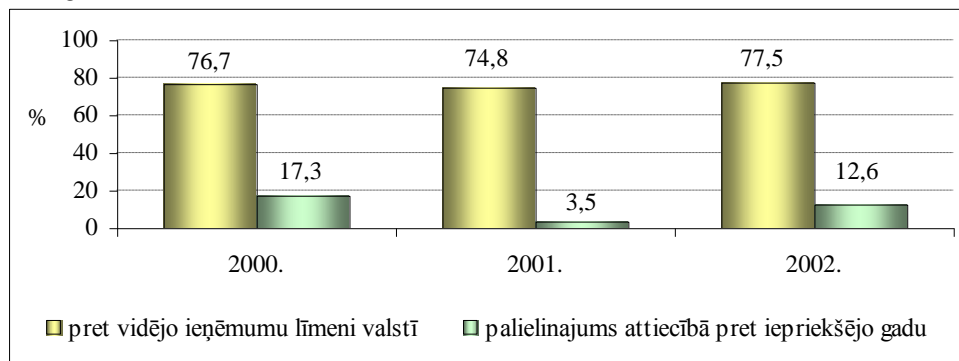
Iedzīvotāju nodarbinātības dinamika 2000. – 2002. gadā Latvijā (tūkst. cilvēki)

	2000.	2001.	2002.
Ekonomiski aktīvi iedzīvotāji vecumā 15 un vairāk gadi*	1099,8	1106,8	1123,5
Nodarbinātie	941,1	962,1	989
Nodarbinātie laukos	285,2	298,0	302,4
Nodarbinātie lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā	133,9	142,7	146,9
Pilnu laiku nodarbinātie lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā	87,1	101,2	108,6
Nepilnu darba laiku nodarbinātie lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā	46,7	41,5	38,3

Avots: CSP (Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji) *2002. gada apsekojumā vecumā 15 – 74 gadi

Laukos 2002. gadā bija nodarbināti 302,4 tūkst. iedzīvotāju jeb 30,6%, no kopējā nodarbināto skaita. No 2000. līdz 2002. gadam laukos nodarbināto iedzīvotāju skaits pieaudzis par 6,0%. Lauksaimniecība ir viens no galvenajiem lauku iedzīvotāju ienākumu avotiem. No visiem laukos nodarbinātajiem iedzīvotājiem 123,4 tūkst. jeb 40,8% ir nodarbināti lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā.

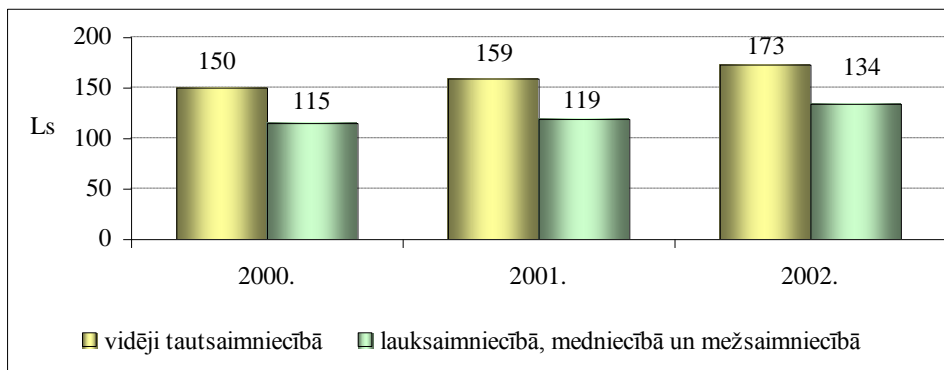
Lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju bruto ieņēmumi 2002. gadā faktiskajās cenās palielinājušies par 12,6% (1.2. att.). Tie sasnieguši 77,3% no vidējā ieņēmumu līmeņa valstī, taču ieņēmumu pieauguma temps ir mazāks nekā 2000. gadā.

Avots: CSP

1.2. attēls. Lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju ieņēmumi 2000. – 2002. gadā Latvijā (%)

2002. gadā lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju ieņēmumi palielinājušies straujāk nekā vidēji tautsaimniecībā un ir sasnieguši Ls 134 mēnesī.

Avots: CSP

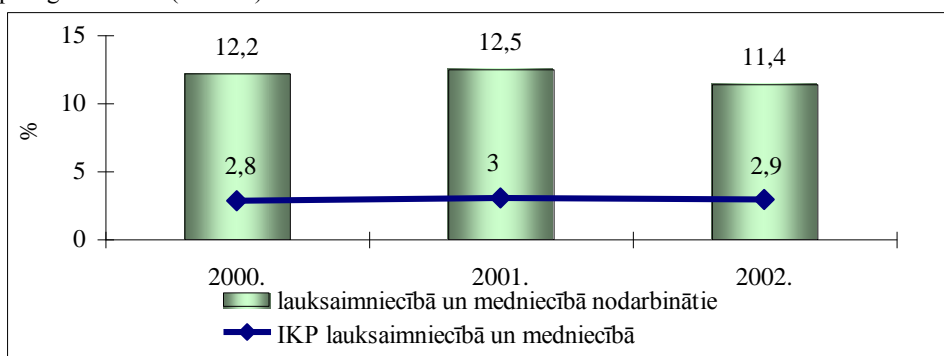
1.3. attēls. Mēneša vidējā bruto darba samaksa vidēji Latvijā un lauksaimniecībā, medicībā un mežsaimniecībā nodarbinātajiem 2000. – 2002. gadā (latos)

Lauksaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju vidējais vecums ir lielāks nekā vidēji tautsaimniecībā nodarbinātajiem. Tā, piemēram, 45-74 gadu vecumā nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars lauksaimniecībā ir 56%, bet vidēji tautsaimniecībā 38%. Vēl lielāka atšķirība ir 55 – 74 gadu vecumā nodarbināto iedzīvotāju vecuma grupā, kur lauksaimniecībā nodarbināti 29,6%, kas ir uz pusi vairāk nekā vidēji tautsaimniecībā (14,3%).

No visiem lauksaimniecībā un medicībā nodarbinātajiem iedzīvotājiem 45,4% ir sievietes. Sieviešu īpatsvars šajās nozarēs ir nedaudz mazāks nekā vidēji visā tautsaimniecībā, tas liecina par salīdzinoši lielāku fiziskā darba apjomu lauksaimniecībā salīdzinājumā ar pārējām nozarēm.

Laukos un lauksaimniecībā nodarbinātajiem iedzīvotājiem ir zemāks izglītības līmenis nekā vidēji Latvijā. No visiem lauksaimniecībā un medicībā nodarbinātajiem iedzīvotājiem 39,0% ir ar pamata vai zemāku izglītību, turpretim vidēji Latvijā šis rādītājs ir 14,6%, vidēji laukos – 25,9%. Labāk izglītotu darbaspēku piesaista citas, labāk atalgotas nozares, kuras galvenokārt koncentrētas lielākajās pilsētās.

Pēdējos gados ir vērojama tendence palielināties lauksaimniecības nozares tautsaimnieciskās produktivitātes koeficientam (rēķināts kā nozares īpatsvara IKP attiecība pret īpatsvaru nodarbinātībā), kas norāda uz nozares stabilizāciju un ražošanas efektivitātes paaugstināšanos (1.4. att.).

Avots: CSP

1.4. attēls. Lauksaimniecībā un medicībā nodarbināto iedzīvotāju un IKP īpatsvars kopējā tautsaimniecībā 2000. – 2002. gadā Latvijā (%)

Ja 2000. gadā lauksaimniecības un medniecības nozares tautsaimnieciskās produktivitātes koeficients bija 0,21, tad 2002. gadā šis rādītājs bija jau 0,25 (vidēji Eiropas Savienības valstīs – 0,41).

Lēnā kapitāla atdeve, ar dabas apstākļiem saistītais ražošanas risks un nodrošinājuma trūkums kredītu saņemšanai ierobežo iespējas piesaistīt papildu līdzekļus lauksaimniecības sektoram. Liela daļa zemnieku un piemājas saimniecību ir ar zemu ienākumu līmeni, kur nepietiek līdzekļu uzņēmumu attīstībai, tādēļ nepieciešams radīt labvēlīgu vidi alternatīviem uzņēmējdarbības veidiem. Par vēl neizmantotajām iespējām šajā jomā liecina zemo un vidējo uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem (18,2), kas ir 2 – 3 reizes zemāks nekā ES valstīs. Nodarbinātības problēmas saasina bezdarbnieku neadekvātais izglītības līmenis un specialitāte. Liela nozīme lauku iedzīvotāju sociālā stāvokļa uzlabošanā saglabāsies ilglaicīgas lauksaimniecības atbalsta politikas īstenošanai, investīcijām lauku infrastruktūras attīstībā, nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības atbalstam.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Iekšzemes kopprodukta pieaugums lauksaimniecībā ir 4,1%, bet vidēji tautsaimniecībā 6,1%.
- Lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā ir nodarbināti 14,9% Latvijas darbspējīgo iedzīvotāju.
- Lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju ieņēmumi 2002. gadā palielinājās straujāk nekā vidēji tautsaimniecībā.
- Lauksaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju vidējais vecums ir ievērojami lielāks nekā vidēji tautsaimniecībā.
- Lauksaimniecībā nodarbināto dzīves līmeņa uzlabošanā liela nozīme ir ne tikai valsts atbalstam lauksaimniecības nozarei, bet arī mērķtiecīgas un ilglaicīgas lauku attīstības politikas īstenošanai.

A. Sabitovs (Tālr. 7027544)

2. Lauksaimniecības valsts politika

2.1. Valsts subsīdijas lauksaimniecības attīstībai

Lauksaimniecības konkurētspējas attīstībai valsts sniedz atbalstu subsīdiju veidā. Saskaņā ar lauksaimniecības likumu šīs subsīdijas nedrīkst būt mazākas par trim procentiem no gada pamatbudžeta kopējiem izdevumiem, kas tiek segti no dotācijām no vispārējiem ieņēmumiem. Šis likuma panta formulējums nosaka minimālo naudas plūsmas apmēru, kas novirzāms lauksaimniecības konkurētspējas attīstībai un ir vienīgais normatīvais akts, kas nosaka regulāru un prognozējamu valsts atbalsta finansu līdzekļu apjomu. Bez tam ļoti svarīgi ir saglabāt vai palielināt esošo finansējumu lauksaimniecībā pirms 2003. gadā rīkotā referendumā par iestāju ES un panākt lauksaimnieku atbalstu referendumā.

Par galveno lauksaimniecības, kā ražošanas nozares atbalstīšanas mērķi, šobrīd izvirzāms uzdevums līdz brīdim, kad varētu notikt pievienošanās Eiropas Savienībai, panākt efektīvas lauksaimniecības ražošanas izveidošanos, kas spētu integrēties vienotajā Eiropas tirgū, ražojot produkciju, kas savu kvalitatīvo rādītāju ziņā atbilstu ES un pasaules prasībām.

Subsīdiju sistēmai ir jābūt ilglaičiai, lai dotu iespēju ražotājiem pašiem pieņemt pamatotus saimnieciskās darbības lēmumus, ievērojot ekonomiskās attīstības apstākļus un valsts piedāvātos atbalsta noteikumus. Subsīdijas tiek piešķirtas konkrētam mērķim un to apjomam ir jābūt pietiekamam, lai sasniegtu gaidāmo rezultātu. Līdzekļu trūkuma gadījumā tie koncentrēties šaurāka problēmu loka risināšanā.

Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, katru gadu valsts atbalsts stabilizējas un turpina palielināties. 2002. gadā sākotnēji valsts atbalstam lauksaimniecībā tika piešķirti līdzekļi Ls 24 141 433 apmērā. Tā kā 2002. gada agroklimatisko apstākļu izraisītais sausums nodarīja lielu kaitējumu ganību un zālāju platībām visā Latvijā, līdz ar to izraisot krīzes situāciju lauksaimniecībā kopumā un lopkopības nozarē it sevišķi, tika piešķirti papildus finansu līdzekļi. Kopumā 2002. gadā valsts atbalstam tika izlietoti līdzekļi Ls 30 130 198,63.

2.1.tabula

Programmu finansējums pa gadiem (tūkst. Ls)

Programmas	2000.	2001.	2002.	% pret iepriekšējo gadu
Lauksaimniecības zemes ielabošana	1 640,0	569,6	1105,8	194
Lopkopības attīstība	6 529,5	6 172,8	9 369,9	152
Augkopības attīstība	5 797,49	7 987,0	6 680,9	84
Izglītība, zinātne un informācijas izplatīšana	356,94	447,7	1051,4	235
Latvijas ārvalstu kopprojektu līdzfinansējums	98,71	190,0	251,8	133
Zivsaimniecības attīstība	400,0	408,9	590,4	144
Lauksaimnieciskās ražošanas tehniskā modernizācija	1 735,48	4 280,2	2 909,6	68
Lauksaimniecības nevalstisko organizāciju un ražotāju grupu atbalsts		245,2	295,0	120
Lauksaimniecības pārstrukturizācijas atbalsts		84,6	334,1	395
Tirgus veicināšana		240,0	424,9	177
Līdzfinansējums SAPARD			885,8	0
Agroklimatisko apstākļu sausuma – izraisītās lauksaimniecības krīzes situācijas stabilizācija	630,08		5922,9	0
Pārējās	2 739,02	254,2	307,8	121
Kopā	19 927,22	20 880,2	30 130,2	144

Avots: LAD

Saskaņā ar Zemkopības ministrijas 2002. gada Lauksaimniecības attīstības programmu, tiek saglabātas noteiktās prioritātes t.i piensaimniecībā, cūkkopībā, lauku audzēšanā, paredzot procentuāli lielāku atbalstu nekā pārējām nozarēm.

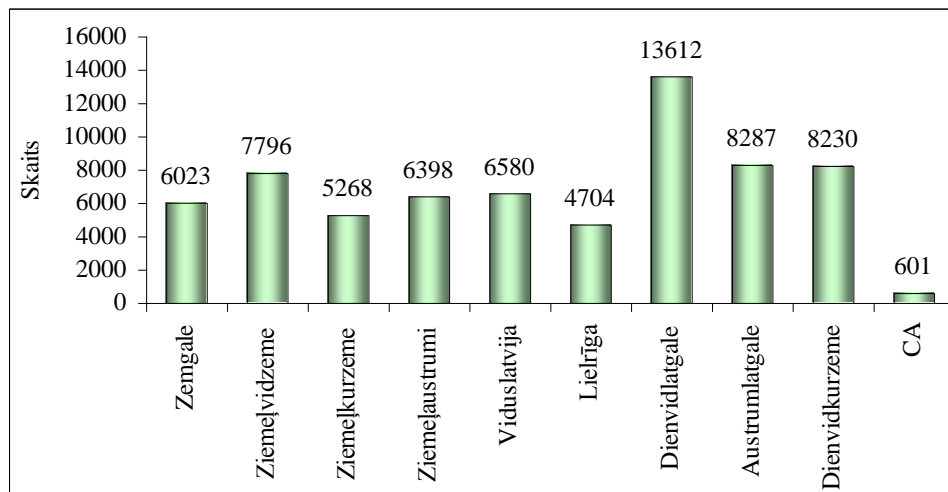
Salīdzinot ar 2001. gadu, subsīdiju nolikumi un kritēriji nav būtiski mainīti, izņemot ir ieviests jauns nolikums “Lauksaimniecības pārstrukturizācijas atbalsts”, kas paredz atbalstu Bioloģiskās lauksaimniecības attīstībai, netradicionālo nozaru attīstībai un komercdarbības (uzņēmējdarbības) attīstībai laukos. Kopumā 2002. gadā lauksaimniecības pārstrukturizācijai tika piešķirts finansējums Ls 334,1 tūkst. apmērā.

Lai uzlabotu ekonomisko situāciju nozarēs un stabilizētu produkcijas iepirkuma cenas, tika noteikti vairāki valsts atbalsta pasākumi nozaru ražošanas stabilizēšanai.

Programmas Lopkopības attīstības ietvaros tika izlietoti Ls 1 705,9 tūkst. Lopkopības ražošanas nozares stabilizēšanai. No tiem Ls 438,8 tūkst. tika izlietoti cūkkopības nozares attīstībai un Ls 1 267,1 piensaimniecības nozares attīstībai. Subsīdijas tika piešķirtas piensaimniecības nozares stabilizēšanai Latvijas piena produktu tirgū, paredzot piena produktu ilgstošas uzglabāšanas izdevumu daļēju atlīdzināšanu. Līdz ar to visas vasaras garumā tika saglabāta stabila piena iepirkuma cena.

Lai kompensētu vietējiem pārtikas ražotājiem cukura cenas starpību starp pasaules un vietējā tirgus cenu un tādā veidā paaugstinātu vietējo pārtikas ražotāju konkurētspēju iekšējā tirgū, tika ieviests cukura cenas kompensācijas mehānisms. Ar Zemkopības ministrijas rīkojumu tika noteikta subsīdiju izlietošanas kārtība cukura cenas stabilizācijai, paredzot subsīdijas izmaksāt pārstrādes uzņēmumiem, kas laika periodā no 2002. gada janvāra līdz augustam ir pircis Latvijā ražotu cukuru pārstrādei ne mazāk kā vidēji 2 tonnas mēnesī. Kopumā programmas Augkopības attīstības ietvaros cukura nozares stabilizācijai tika izlietoti Ls 218,6 tūkst.

Salīdzinot ar 2001. gadu, subsīdiju saņēmēju skaits 2002. gadā ir samazinājies aptuveni par 14%. 2002. gadā subsīdiju saņēmēju skaits bija 67 248, kopējais subsīdiju gadījumu skaits 109 398. Tas izskaidrojams ar to ka 2002. gadā tika izmainīti pamatkritēriji Augkopības un Lopkopības programmās. Subsīdiju saņēmēju skaits pa reģioniem attēlots 2.1. attēlā.

Avots: LAD

2.1. attēls. Subsīdiju saņēmēju skaits pa reģioniem 2002. gadā

Visaktīvākie subsīdiju saņēmēji 2002. gadā ir bijuši Dienvidlatgales un Austrumlatgales reģioni, kas skaidrojams ar to, ka lielākā daļa Latgales reģionā ir mazās

saimniecības, kas pretendējušas uz Agroklimatisko apstākļu – sausuma – izraisītās lauksaimniecības krīzes situācijas stabilizācijas kompensāciju.

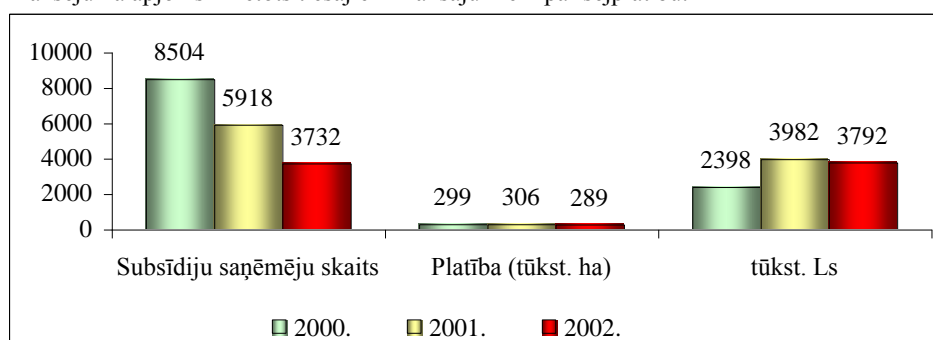
Atbalsts augkopības attīstībai

Kopējais atbalsts valsts subsīdiju veidā augkopības attīstībai 2002. gadā pēc LAD datiem sasniedza Ls 6 680,9 tūkst., to izmantoja 4 355 subsīdiju saņēmēji 15 584 gadījumos.

Līdzekļu izlietojuma struktūra apakšprogrammās no kopējā programmai piešķirtā finansējuma:

- Tiešie maksājumi par sējplatību – 68,5%;
- Siltumnīcu platības – 2,7%;
- Produktīvo ilggadīgo stādījumu ierīkošana – 4,3%;
- Kultūraugu genofonda saglabāšana un izlases sēklu ražošana – 4,0%;
- Zālāju šķirnes sēklu realizācija – 3,0%;
- Kartupeļu realizācija cietes ražošanai – 2,4%;
- Tirgus intervences pasākumu nodrošināšana labības - 7,2%;
- Graudu, eļļas augu sēklu iepirkšanai izlietotā kredītu procenta likmju daļēja dzēšana – 4,3%;
- Cietes kartupeļu iepirkšanai saņemtā kredīta procentu likmju daļēja dzēšana – 0,1%;
- Augkopības nozaru riska samazināšana -- 0,2%;
- Lopbarības transporta izdevumu kompensācija – 2,7%;
- Kompensācijas maksājumi eļļas augu pārstrādes veicināšanai Latvijā – 0,6%.

Līdzekļu izlietojuma struktūra apakšprogrammās liecina, ka absolūti lielākais finansējuma apjoms izlietots tiešajiem maksājumiem par sējplatību.

Avots: LAD

2.2. attēls. Tiešo hektāra maksājumu izmaiņas 2000. – 2002. gadā

Augkopības attīstībā 2002. gadā saglabājās kompensācijas maksājumi par graudaugu, pākšaugu, eļļas augu sējplatībām, kuras pārsniedz 15 ha, izmaksājot Ls 15 par vienu ar sertificētu sēklu apsētu hektāru un Ls 7,50 par vienu ar nesertificētu sēklu apsētu hektāru. Izvērtējot finansu līdzekļu izlietojumu 2 pusgadā, pēc 1. novembra tika izmaksāti papildus maksājumi sausuma radīto zaudējumu kompensācijai par griķiem, atklātā lauka dāržeņiem un kartupeļiem, pamatojoties uz atbalsta pretendenta pieteikumiem jūnija mēnesī. Saņemot Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomes atbalstu, ar Zemkopības ministrijas rīkojumu tika veikti grozījumi subsīdiju kritērijos, pagarinot deklarācijas iesniegšanu zemniekiem, kas uzsākuši graudaugu, pākšaugu un eļļas augu audzēšanu 2002. gada ražai.

Ņemot vērā graudaugu audzēšanas tehnoloģisko specifiku, viens no subsīdiju saņemšanas pamatkritērijiem ir sējplatības lielums. Mainoties minimālās sējplatības nosacījumiem no 5 ha 2000. gadā līdz 15 ha 2002. gadā ir būtiski samazinājies subsīdiju saņēmēju skaits no 8 504 2000. gadā līdz 3 732 saņēmējiem 2002. gadā, saglabājoties

praktiski nemainīgam subsidēto sējplatību apjomam (2.2. att.). Tas liecina par pozitīvām strukturālām izmaiņām graudkopības sektorā.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Kopējais atbalsts valsts subsīdiju veidā augkopības attīstībai 2002. gadā sasniedza Ls 6 680,9 tūkst.
- Absolūti lielākais finansējuma apjoms – 68,5% izlietots tiešajiem maksājumiem par sējplatību.
- Samazinoties subsīdiju saņēmēju skaitam, saglabājies praktiski nemainīgs subsidēto sējplatību apjoms, vidējais sējplatību lielums saimniecībā palielinājies līdz 77,4 ha.
- Valsts atbalsta politikas realizācija ir veicinājusi pozitīvas strukturālās izmaiņas lauku augu sektorā.

Atbalsts Lopkopības attīstībai

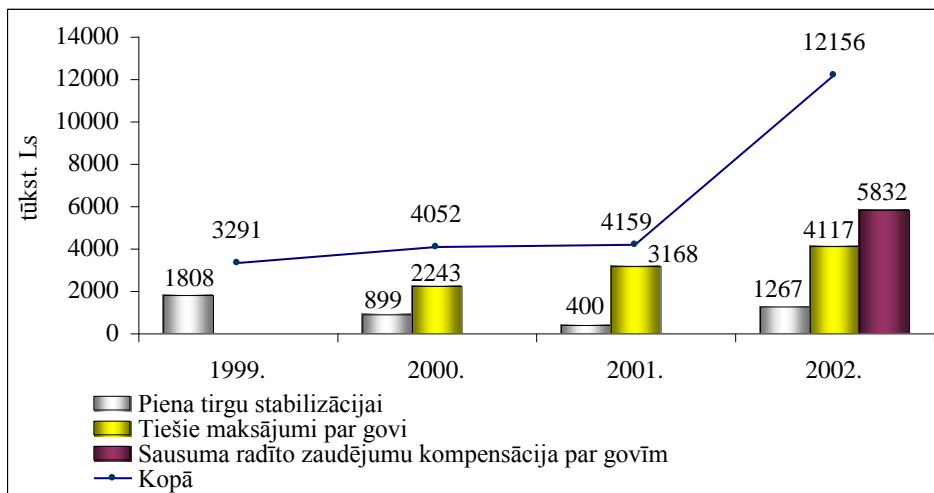
Kopējais atbalsts valsts subsīdiju veidā lopkopības attīstībai 2002.gadā pēc LAD datiem sasniedza Ls 9369,9 tūkst., to izmantoja 5346 subsīdiju saņēmēji 22048 gadījumos.

Līdzekļu izlietojuma struktūra apakšprogrammās no kopējā programmai piešķirtā finansējuma:

- Piensaimniecības attīstībai – 45,9%
- Dzīvnieku un ganāmpulka reģistra uzturēšanai – 4,6%
- Pārraudzības programmas izpilde piensaimniecībā – 4,4%
- Piena ražotāju reģistra uzturēšana – 0,2%
- Kvalitatīvas liellopu gaļas ražošanas attīstība – 10,8%
- Cūkkopības nozares attīstība – 10,0%
- Zirgkopības nozares attīstība – 1,3%
- Aitkopības un kazkopības nozaru attīstība – 0,8%
- Vaislas materiāla iegāde ārvalstīs – 3,4%
- Ciltsdarba dokumentu izstrādāšana, izdošana, aprobācija un starptautiskas nozīmes dzīvnieku audzēšanas pasākumu organizēšana Latvijā – 0,4%
- Lopkopības ražošanas nozares stabilizēšana – 18,2%

Analizējot finansējuma izlietojumu, vislielākais apjoms tiek izlietots piensaimniecības attīstības maksājumiem. Salīdzinoši liels apjoms izmaksāts arī Lopkopības nozaru stabilizācijai.

Lielākais lopkopības nozaru atbalsts tika vērsts uz piena preču produkcijas ražotāju atbalstīšanu, piena tirgus stabilizēšanu, veidošanai un attīstīšanai. Piena tirgus attīstīšanas nolūkos ražotāji saņem tiešos maksājumus, ja tiek izpildīti nosacījumi. 2002. gadā nolikuma Nr.2 “Lopkopības attīstība” ietvaros tika piešķirtas subsīdijas Ls 60 par katru pārraudzībā esošu govī, ja ganāmpulkā ir ne mazāk kā 7 govīs un ganāmpulka vidējā ražība atbilda noteiktiem ražības kritērijiem. Ņemot vērā lielo sausumu vasaras mēnešos, kura laikā ievērojami cieta pļavas un ganības, un lai nedaudz atvieglotu saspringto situāciju, tika veikti grozījumi subsīdiju nolikumā, kas paredzēja trešā ceturkšņa subsīdijām svītrot kritēriju par vidējo izslaukumu ganāmpulkā. Valsts atbalsta izmaiņas piensaimniecības attīstībai atspoguļotas 2.3. attēlā.

Avots: LAD

2.3. attēls. Valsts atbalsts piensaimniecības nozarei 1999. – 2002. gadā

Būtisks pasākums lopkopības nozaru attīstībā ir ciltsdarba pasākumu īstenošana un attīstīšana. Ciltsdarba pasākuma ietvaros tiek atbalstīti vaislas materiāla iegāde, vaislas buļļu novērtēšana, buļļu māšu novērtēšana un ganāmpulka atjaunošana. Ganāmpulka produktivitātes kāpināšana tiek veicināta, uzlabojot pārraudzības sistēmas.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Nepieciešams turpināt lopkopības nozaru optimizāciju un modernizāciju
- Atbalsta pasākumi vēršami uz nozaru ražošanas atbalstu, ganāmpulka palielināšanu un kvalitātes kāpināšanu.
- Turpmāk attīstīt vairāk netiešo atbalstu, tādējādi veicinot saimniecībām nepieciešamās infrastruktūras attīstību – turpināt pārraudzības programmas nozarēs, atbalstīt ciltsdarba pasākumus.

L. Jansone (Tālr.7027210)

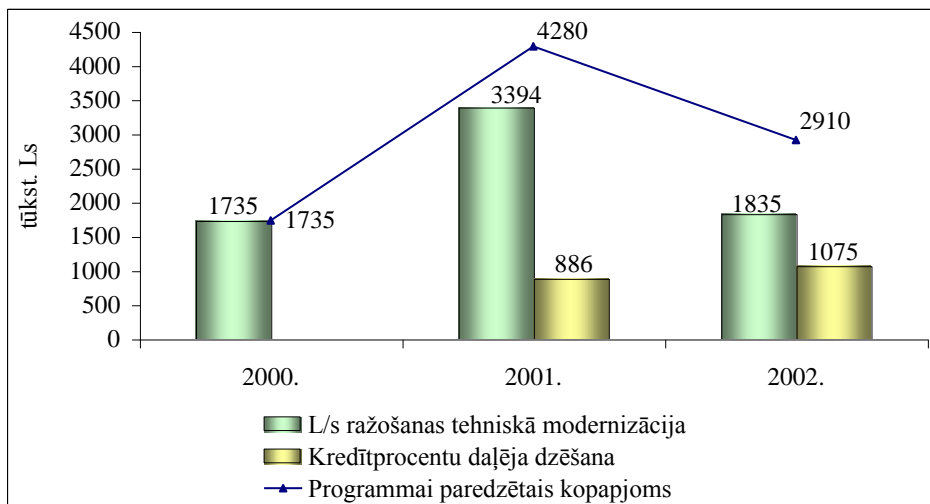
Atbalsts ražošanas tehniskajai modernizācijai

2002. gadā valsts subsīdijām “ Lauksaimnieciskās ražošanas attīstībai un tehnoloģiskajai modernizācijai ” tika piešķirti Ls 2 909,5 tūkst., kas palīdzēja realizēt 2002. gada Lauksaimniecības attīstības programmas valsts atbalsta pasākumu galveno darbības virzienu – ražošanas tehnoloģisko modernizāciju.

Programmas “Lauksaimnieciskās ražošanas modernizācija” finansējuma izlietojums:

- lauksaimnieciskās ražošanas tehniskā modernizācija – Ls 1834,7 tūkst.;
- 2001. gada kredītprocentu daļēja dzēšana – Ls 971,4 tūkst.;
- kredītprocentu garantija – Ls 103,4 tūkst.

Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, šai programmai piešķirtie līdzekļi 2002. gadā ir samazinājušies par 32%. Savukārt par 9,7% ir pieaudzis tieši kredītprocentu daļējai segšanai paredzētais finansējums (2.4.attēls).

Avots: LAD

2.4. attēls. Subsīdiju apjoms lauksaimnieciskās ražošanas tehniskajai modernizācijai

Vislielākais subsīdiju apjoms – 48% no kopējā subsīdiju apjoma izmaksāts Zemgales reģionā, bet vismazāk, tikai 3,4 %, Austrumlatgales reģionā.

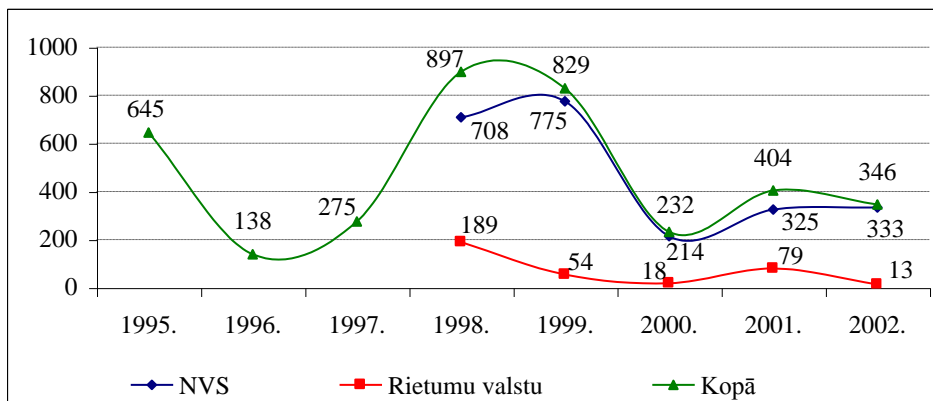
Salīdzinot ar 2001. gadu, 2002. gadā kritēriji tika saglabāti nemainīgi. Gada laikā izvērtējot iesniegtos priekšlikumus, tika veikti grozījumi, atļaujot saņemt valsts atbalstu kartupeļu un cukurbiešu specializēto audzēšanas un ražas novākšanas tehniku, krūmgriežus, kas ir ražotas arī Eiropas savienības dalībvalstīs. Tika atļauts iegādāties arī tehniku un iekārtas, kas ražotas ES dalībvalstīs un kandidātvalstīs un šīs tehnikas vērtība ir mazāka par EUR 5 000. Šie grozījumi bija nepieciešami, lai atbalstu varētu saņemt tie zemnieki, kas nevar pretendēt uz SAPARD programmas piedāvātiem atbalstiem.

Atbalsta saņēmējiem tika subsidēti 25- 30% no pasākumos izlietojo līdzekļu apjoma.

Kopumā 2002. gadā subsīdijas Lauksaimnieciskās ražošanas tehniskai modernizācijai saņēma 1 178 juridiskas personas. Piešķirto subsīdiju vidējais lielums ražošanas tehniskai modernizācijai bija Ls 940. Subsīdiju saņēmēju skaits kredītprocentu daļējai dzēšanai bija 1 217.

Valsts atbalsta rezultātā pieauga jaunas traktortehnikas, kombainu un citu lauksaimniecības tehnikas un tehnoloģisko iekārtu vienības. Jāatzīmē, ka pēdējā gada laikā ir pieaudzis pieprasījums NVS valstīs ražotajai traktortehnikai, kas izskaidrojams ar NVS valstīs ražoto traktoru cenu salīdzinoši zemo realizācijas cenu Latvijas tirgū. Visvairāk iegādāti “Belaruss” markas traktortehnika. No Rietumu valstīs ražotajiem traktoriem vispirktākie ir “John Deer” markas traktori.

Valsts atbalsts veicināja traktortehnikas parka atjaunošanos, kaut gan kopējais iegādātais traktortehnikas skaits, izmantojot nacionālās subsīdijas, ir nedaudz mazinājies, (2.5. attēls).

Avots: LAD

2.5. attēls. Iegādātā traktortehnika izmantojot subsīdijas

Modernizācijas procesu 2002. gadā veicināja pieejamais ES finansējums - ievērojams skaits zemnieku izmantoja SAPARD programmas atbalstu.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

Arī turpmākajos gados pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā ir nepieciešams turpināt ražošanas attīstības un tehnoloģijas modernizāciju, izmantojot nacionālo atbalstu, neskatoties uz Eiropas Savienības atbalsta programmu pieejamību Latvijas lauksaimniekiem. Duāla atbalsta sistēma veicinās Latvijas lauksaimniecības preču konkurētspējas izlīdzināšanos Eiropas Savienības un citu valstu tirgos, kā arī netieši veicinās lauku attīstību un lauksaimnieciskās tehnikas parka atjaunošanos.

A. Binovskis (Tālr.7027202)

2.2. Lauksaimnieku nevalstisko organizāciju un kooperācijas veicināšana

Lauksaimnieku pašpārvalde

Latvijā darbojas 6 daudznozaru lauksaimnieku pašpārvaldes organizācijas - Zemnieku saeima, Latvijas zemnieku federācija, Latvijas Lauku atbalsta asociācija, Lauksaimniecības statūtsabiedrību asociācija, Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija, kā arī aptuveni 60 nozaru asociācijas un citas nevalstiskās lauksaimnieku organizācijas. Šīs lauksaimnieku nevalstiskās organizācijas aptver visu Latvijas teritoriju, nodrošinot vispārēju informācijas apmaiņu.

Lai atbalstītu lauksaimnieku nevalstisko organizāciju darbību, 2002. gadā lauksaimniecības subsīdiju valsts programmā Lauksaimnieku nevalstisko organizāciju atbalstam tika izlietoti 116 500 latu. Subsīdijas tika piešķirtas ar mērķi paplašināt nevalstiskā sektora ietekmes sfēru, nodrošināt sadarbību starp valstiskajām un nevalstiskajām organizācijām, veicināt lauku iedzīvotāju informētību un izglītošanu par Latvijas integrāciju ES, aktivizēt ekonomikas dažādošanu laukos, lai paaugstinātu iedzīvotāju dzīves līmeni, radīt labvēlīgu vidi lauksaimnieciskai ražošanai un iesaistīt lauku iedzīvotājus lauksaimniecības un lauku politikas veidošanā.

Subsīdiju saņēmēji bija arī Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padome, Latvijas Mazpulku organizācija, Latvijas Lauku sieviešu apvienība un citas lauksaimnieku nevalstiskās organizācijas.

Būtiskākā loma lauksaimniecības pašpārvaldes nodrošināšanā ir Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomei, kura katru gadu slēdz Sadarbības līgumu ar Zemkopības ministriju. Līgumā nosaka galvenos Zemkopības ministrijas un Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomes pamatprincipus un reglamentē sadarbības virzienus. Regulāri vienu reizi mēnesī Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomes sēdēs piedalās ministrs, ziņojot par nozares aktualitātēm un atbildot uz Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomes jautājumiem. Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padome apvieno 49 organizācijas, tai skaitā 6 daudznozaru pašpārvaldes organizācijas, 39 nozares pārstāvošas lauksaimnieku organizācijas un biedrības un 4 asociētos biedrus.

2002. gadā Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padome sniegusi atzinumus par aktuāliem un stratēģiskiem jautājumiem, kas skar lauksaimniecību un lauku attīstību, piedalījies Zemkopības ministrijas izveidotajās darba grupās, izteikusi atzinumus par normatīvo aktu projektiem un aktīvi piedalījies lēmumu pieņemšanas procesā, sekojusi SAPARD Latvijas lauku attīstības programmas ieviešanas procesam, veicinājusi integrāciju Eiropas Savienībā, nodrošinot Latvijas lauksaimnieku pārstāvniecības darbību Briselē un izplatot informāciju par tirgu, cenām un subsīdiju principiem ES.

2002. gadā Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomē tika pieņemts lēmums visos Latvijas reģionos izveidot lauksaimnieku atbalsta centrus. Centru izveides mērķis – informācijas ķēdes nodrošināšana starp Zemkopības ministriju, pārējām valsts institūcijām, Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomi, visa veida zemnieku nevalstiskajām organizācijām un lauku iedzīvotājiem. Sākumā tika izveidoti centri Talsu, Preiļu, Jelgavas, Valmieras un Cēsu rajonā. 2003. gadā tiks izveidoti vēl desmit jauni rajonu lauksaimnieku centri.

2002. gada beigās Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācija izveidoja Pārtikas nozares sadarbības padomi, kura savās sēdēs regulāri tiek ar Zemkopības ministru, kā arī ar vadošajiem ministrijas darbiniekiem. Minētās sadarbības mērķis ir labvēlīgas uzņēmējdarbības veidošana pārtikas rūpniecības nozarē, kas savukārt sekmētu lauksaimnieciskās produkcijas ražošanas attīstību, lai nodrošinātu ar izejvielām pārtikas ražotājus.

2002. gadā, pateicoties Latvijas Republikas Zemkopības ministrijas atbalstam, Federācija izdeva informatīvā biļetenu “Jaunākās ziņas pārtikas rūpniecības nozarē”, kas tika nosūtīts gan lauksaimnieku izejvielu pārstrādātājiem, gan arī zemnieku saimniecībām, kas ražo pārtikas produktus.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Subsīdiju apjoms lauksaimnieku nevalstiskajām organizācijām ar katru gadu palielinās, tādejādi sniedzot būtisku atbalstu lauksaimnieku pašpārvaldes organizācijām to mērķu īstenošanai.
- Būtiska loma ministrijas sadarbībai ar nevalstiskajām organizācijām ir Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomei, kas nodrošina atgriezenisko saiti starp Zemkopības ministriju un nevalstiskajām organizācijām lauksaimniecības politikas veidošanas jautājumos, kā arī mērķsabiedrības problēmu risināšanai.
- Nevalstisko organizāciju vidū ir vērojama tendence uz apvienošanos, kas būs pamats stabilākai lauksaimniecības pašpārvaldes sistēmas nodrošināšanai.

I. Sīmane (Tālr. 7027284)

Kooperācija

Lauksaimniecības subsīdiju valsts programmā paredzēts atbalsts kooperācijas attīstībai, kuras mērķis ir veicināt lauku uzņēmēju sadarbību un kooperāciju. Nolikumā "Lauksaimniecības nevalstisko organizāciju un ražotāju grupu atbalsts" paredzēts valsts atbalsts 295 024 latu apmērā, no tā kooperācijai 178 524 latu.

Subsīdijas kooperācijas attīstībai 2002. gadā saņēma 32 kooperatīvās sabiedrības. No tām:

- 15 Ziemeļvidzemes (piena un graudu savākšana, pakalpojumi),
- 4 Dienvidlatgales (piena savākšana un citi pakalpojumi),
- 6 Viduslatvijas (piensaimniecības pakalpojumi),
- 2 Dienvidkurzemes (piena un graudu savākšana),
- 1 Lielrīgas (piena savākšana, pakalpojumi),
- 2 Zemgales (pakalpojumi),
- 2 Ziemeļkurzemes (piena un graudu pirmapstrāde, pakalpojumi) kooperatīvās sabiedrības.

Kooperatīvo sabiedrību neto apgrozījums no Ls 3,99 milj. 2000. gadā pieaudzis līdz Ls 11,08 milj. 2002. gadā. Kooperatīvo sabiedrību un to biedru savstarpējais apgrozījums pieaudzis no Ls 5,09 milj. 2001. gadā līdz Ls 9,70 milj. 2002. gadā.

2003. gadā atbalstu no SAPARD programmas saņēma 5 kooperatīvās sabiedrības lauksaimniecības tehnikas, iekārtu modernizācijas un pakalpojumu uzlabošanas pasākumiem.

Uz subsīdijām, tāpat kā līdz šim, pretendēja lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, kuras neražo lauksaimniecības produktus, bet nodarbojas ar kooperatīva biedru saražotās produkcijas realizāciju, produkcijas sagatavošanu realizācijai vai pārstrādi un pakalpojumu sniegšanu kooperatīva biedriem.

Papildus tam Zemkopības ministrijai ir uzdots izstrādāt Lauku attīstības plānu, kurā ir paredzēts atbalsts kooperatīvajām sabiedrībām -1% apmērā no plānotā Eiropas Lauksaimniecības vadības un garantiju fonda "Garantiju sadaļas" finansējuma apjoma.

Ar 2002. gada 20. jūniju likumu "Grozījumi Kooperatīvo sabiedrību likumā" tika pieņemti divi jauni termini:

1) "lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība", kas ir kooperatīvā sabiedrība, kura sniedz pakalpojumus lauksaimniecības produktu ražotājiem, bet nenodarbojas ar lauksaimniecības produktu ražošanu,

2) "pārpalikums lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajā sabiedrībā" - par pakalpojumiem iemaksātās summas pārsniegums pār faktiskajām pakalpojumu izmaksām.

2002. gada 17. oktobra likumā "Grozījumi Kooperatīvo sabiedrību likumā" paredzēts izstrādāt Ministru kabineta noteikumus, ar ko noteiks kārtību, kādā tiks atzītas lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības.

Ministru kabineta noteikumu (MK akceptēti 2003. gada 17. jūnijā) projektā ir noteikta lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību reģistrācijas un to atzīšanas kārtība, lai lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības pārpalikumu neapliktu ar peļņas nodokli un kooperatīvās sabiedrības varētu attīstīties.

Kooperatīvās sabiedrības un lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, kuras ražo lauksaimniecības produktus, nepakļausies šajos noteikumos minētajai atzīšanas kārtībai, un šīs sabiedrības varēs pastāvēt tāpat kā līdz šim. Arī lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām nebūs obligāti jāpārreģistrējas, tās varēs turpināt darboties, taču to grāmatvedības uzskaitē būs jāuzrāda peļņa un no tās būs jāmaksā nodoklis.

Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīviem pārpalikums netiks aplikts ar nodokli, jo to biedri maksās peļņas nodokli. Daļu no pārpalikuma lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība varēs ieguldīt arī tās attīstībā, un to izlems lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvu biedru kopsapulce. Ministru kabineta noteikumi paredz, ka vismaz 25% no pārpalikuma ir jāiegulda kooperatīva attīstībā.

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem, lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību atzīšanu, ņemot vērā noteiktus vērtēšanas kritērijus, katru gadu veiks speciāli izveidota komisija, kuras sastāvā būs Zemkopības ministrijas, Lauku atbalsta dienesta, Valsts ieņēmumu dienesta, Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijas pārstāvji. Komisija vadīsies pēc kooperatīvās sabiedrības darbības principa - kooperatīva uzdevums ir pilnībā apmierināt savu biedru ekonomiskās intereses.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Kooperācija visefektīvāk apvieno nelielās zemnieku saimniecības, palielinot to konkurētspēju, finansiālo un tehnisko nodrošinājumu un samazinot atkarību no lielajiem produkcijas ražotājiem.
- Kooperācija nepieciešama produkcijas realizācijas, resursu sagādes, pakalpojumu pieejamības nodrošināšanai.
- Kooperācijas perspektīvu pierāda tās attīstība ES valstīs un ES atbalsts no Strukturālo fondu līdzekļiem, kurš tiek sniegts kandidātvalstīm to pirms pievienošanās procesā.
- Ar Latvijas iestāšanos ES palielināsies Latvijas un ES atbalsts kooperācijai.

M. Baltiņa (Tālr.7027284)

2.3. Biodegvielas ražošanas un pielietošanas Latvijā Nacionālā programma

Ņemot vērā Latvijas lauksaimniecības pašreizējās grūtības, ir ļoti svarīgi realizēt pasākums, kas pozitīvi ietekmētu vienu no lauksaimniecības prioritārām nozarēm – augkopību, kā arī veicinātu pārstrādes rūpnīcu attīstību un modernizāciju.

Izstrādātajā Nacionālajā programmas “Biodegvielas ražošana un pielietošana Latvijā” projektā rapšu un graudaugu audzēšana (esošo platību ievērojama palielināšana), kā izejviela biodegvielas ražošanai, ir noteikta kā viena no galvenajām prioritātēm.

Programmas īstenošanas rezultātā valstī tiks radīta jauna agrorūpnieciska nozare - transporta biodegvielas ražošana no vietējās lauksaimniecības izejvielām .

Šobrīd galvenais ierobežojošais faktors biodīzeļdegvielas ražošanas attīstībai ir ekonomisko nosacījumu un tiesisko jautājumu nesakārtotība šajā uzņēmējdarbības sfērā. Pašu izaudzētā izejviela – rapšu sēkla lielākoties tiek eksportēta, tāpēc biodegvielas ražošana iespējama uz importētās izejvielas bāzes. Bioetanola ražošanā nav problēmas ar izejvielu – graudiem.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

Zemkopības ministrijai jāturpina darbs, lai iespējami tuvākajā laikā tiktu apstiprināta Ministru kabinetā Nacionālā programma “Biodegvielas ražošana un pielietošana Latvijā”. Programma būs par pamatu tālākām Zemkopības ministrijas atbalsta aktivitātēm biodegvielas ražošanas un pielietošanas sektorā

A. Binovskis (Tālr.7027202)

2.4. Lauku tūrisma attīstība

Attīstības vēsture

Līdz ar krasajām pārmaiņām valsts tautsaimniecībā 1991./1992. gadā daudzi iedzīvotāji meklē savu vietu ekonomiskajā vidē, maina nodarbošanos un uzsāk arī tūrisma biznesu.

1993. gadā tiek dibināta asociācija "Lauku ceļotājs" un sākas mērķtiecīga, koordinēta lauku tūrisma attīstība. Lauku tūrisma par savu nodarbošanos izvēlas tie lauku saimnieki, kuri vēlas gūt ienākumus papildu tradicionālajai lauksaimniecībai un tie, kuri pārcēlušies uz laukiem no pilsētas, atgūstot īpašumus. Tūristiem parasti tiek piedāvātas istabas saimnieku mājā.

Sākot ar 1994. gadu lauku tūrisms pamazām kļūst populārs kā atpūtas veids. Turpmākajos gados strauji pieaug gan atpūtas vietu skaits, gan klientu skaits. Vairākus gadus tūristu skaita pieaugums ir pat 100% gadā.

Pateicoties mērķtiecīgam lauku tūrisma popularizēšanas darbam, pieaug pieprasījums gan pēc kvantitātes, gan kvalitātes, līdz ar to lauku tūrisma uzņēmēji sāk ieguldīt līdzekļus lauku tūrismā un piedāvāt tūristiem istabas ar atsevišķām labierīcībām, būvē brīvdienu mājas, kurās klienti dzīvo atsevišķi no saimniekiem. Pieaugot konkurencei un pieprasījumam, saimnieki veido papildu piedāvājumu – pirtis, izjādes, makšķerēšana, utt. 90 gadu vidū iezīmējas tendence, ka nerentablas lauku saimniecības sāk pārorientēties no tradicionālās lauksaimniecības uz lauku tūrisma vai citiem alternatīvās uzņēmējdarbības veidiem.

2.2. tabula

Lauku tūrisma attīstība 2000. – 2002. gadā

	2000.	2001.	2002.
Naktsmītņu skaits	172	210	240
Gultas vietu skaits	1880	3154	3790

Avots: "Lauku ceļotājs"

Pēc "Lauku ceļotāja" statistikas, lauku tūrisms 2003. gadā nodrošināja 390 pamatdarba vietas un 280 sezonas darba vietas.

Raksturīgākās piedāvājuma attīstības iezīmes

- o nakšņošanas iespēju daudzveidība ("Gulta un Brokastis", viesu mājas, brīvdienu mājas, lauku viesnīcas, u.c.);
- o naktsmītņu kvalitātes pieaugums;
- o papildu piedāvājuma specializācija (semināru iespējas laukos, aktīvā atpūta – slēpošana, izjādes, utt.);
- o izmanto savas vai apkārtējo saimniecību lauksaimniecības produkciju tūristu ēdināšanai;
- o izmanto lauksaimniecisko vidi tūristu piesaistei, piedāvājot darbojošos zemnieku saimniecību apskati;
- o lauku tūrisma uzņēmēji pievērš uzmanību vides un ilgtspējīgas attīstības aspektiem savā saimnieciskajā darbībā;
- o Internets kļūst par nozīmīgu klientu piesaistes veidu un e-pasts – par svarīgu saziņas līdzekli klientu pasūtījumiem.

Valsts atbalsts lauku tūrismam 2000. – 2003. gadā

- o Kopš 1999. gada lauku tūrisms bija viena no ZM subsidējamām lauku attīstības nozarēm. Pateicoties tam, darbību uzsāka vai uzņēmumu paplašināja daudzas lauku

tūrisma saimniecības, īpaši palielinoties gultas vietu skaitam saimniecībā (2.2. tab.). Tas nodrošināja jaunas darba vietas.

- 2003. gadā liels atbalsts lauku tūrisma uzņēmējiem ir Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma (turpmāk – NUAP), kuras līdzekļu nepietika visiem, kas vēlējās to izmantot. Lauku uzņēmējiem ir nepieciešams šīs programmas turpinājums vai līdzvērtīga programma.
- 26 uzņēmēji izmantojuši SAPARD programmas atbalstu kopš tās ieviešanas, tomēr lauku tūrisma specifika ir mazi uzņēmumi, no kuriem daudzi SAPARD programmas līdzekļus apgūt nespēj.
- No 2002. gada līdz šim brīdim ‘‘Lauku ceļotājs’’ izsniedz atbalsta vēstules 54 lauku tūrisma uzņēmējiem subsīdijām, NUAP un SAPARD programmas līdzekļu saņemšanai.
- Par valsts atbalstu uzskatāma arī lauku tūrisma grupas izveide konkursā ‘‘Sējējs’’ ar 2002. gadu, kas ir stimuls darbībai lauku tūrisma uzņēmējiem un pierādījums, ka lauku tūrisms ir stabila lauku ekonomikas nozare.
- Ar valsts atbalstu kopš 2000. gada ir izstrādāti mācību materiāli lauku tūrisma uzņēmējiem par lauku tūrisma uzsākšanu, uzņēmuma vadīšanu, specializēšanos, mārketingu un citām tēmām.
- 2001. gadā, pateicoties valsts atbalstam, noritēja 7 semināri lauku rajonos, kuru kopumā apmeklēja ~ 200 dalībnieku. Vairāki no tiem izveidojuši savus lauku tūrisma uzņēmumus un kļuvuši par asociācijas ‘‘Lauku ceļotājs’’ biedriem.
- Valsts atbalsts ir saņemts arī lauku tūrisma popularizēšanai izstādēs – ‘‘Agrobalt’’ Viļņā (Lietuvā) un ‘‘Gruene Woche’’ Berlīnē (Vācijā), kur lauku tūrisms tiek prezentēts kā svarīga lauku ekonomikas nozare ar atraktīvu, konkurētspējīgu produktu, vienlaicīgi veidojot ārvalstīs pozitīvus priekšstatus par Latviju.
- Liels atbalsts lauku tūrisma attīstībai ir subsīdijas Latvijas un ārvalstu kopprojektu līdzfinansējumam. 2002. gadā ir uzsākts projekts, kura mērķis ir profesionālās apmācības, pakalpojumu un piedāvājuma kvalitātes uzlabošana mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) sektorā, izstrādājot un ieviešot uz lauku tūrisma piemēra balstītu un citiem lauku uzņēmējdarbības sektoriem pielāgojamu apmācības instrumentu uzņēmējiem un kvalitātes/atbilstības kontroles inspektoriem.

Attīstības virzieni un prioritātes tuvākajai nākotnei

Lauku tūrisma piedāvājumā šobrīd noris specializācija atbilstoši tirgus mērķa grupām, līdzīgi kā tas ir arī citās Eiropas valstīs. Papildus nakšņošanai, kā komerciāli produkti tiek piedāvāta makšķerēšana, semināru apkalpošana, skaistuma un veselības kopšana, atpūta dabā, un citi. Tūristus uzņem ne tikai tās saimniecības, kas var piedāvāt nakšņošanu, bet ekskursijām - arī darbojošies tradicionālās vai alternatīvās lauksaimniecības uzņēmumi. Lauku tūrisma nostabilizējas mazi ģimenes uzņēmumi, kas dod papildu ienākumu citām saimniecības nozarēm. Tajā pat laikā, ieguldot apjomīgus līdzekļus, tiek celtas atpūtas vietas, kurās iespējams apkalpot lielu tūristu skaitu, piedāvājot daudzveidīgu aktīvo atpūtu, arī lietīšķu pasākumu apkalpošanu.

Lauku tūrisma piedāvājuma attīstības tendences ir:

- Paaugstināt naktsmītņu, aktīvās atpūtas un papildu piedāvājuma kvalitāti, konkurējot ar ES valstīm.
- Padarīt piedāvājumu viegli pieejamu pilsētas un ārvalstu klientiem, (precīza informācija un mārketinga Internetā, e-pasts, operatīva un droša rezervēšana).

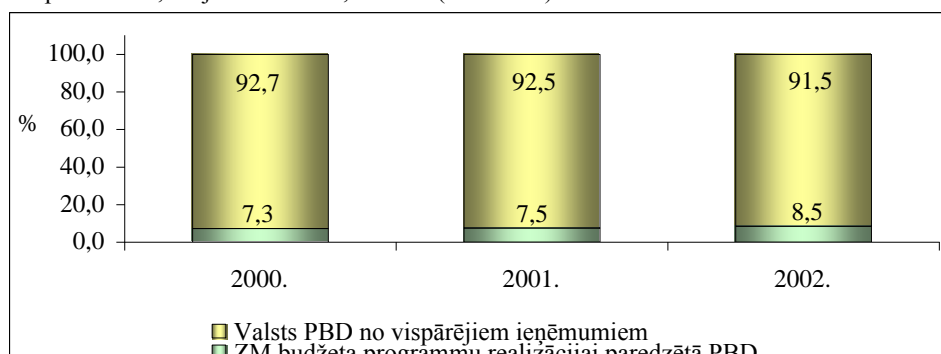
Prioritāte lauku tūrisma ir nozares komerciāli veiksmīga attīstība, racionāli izmantojot un nezaudējot ilgtspējīga un līdzsvarota tūrisma potenciālu.

3. Finanšu politika lauksaimniecībā

3.1. Pārskats par valsts budžeta programmu izpildi 2002. gadā

Zemkopības ministrijas valsts budžeta programmas tiek finansētas no pamatbudžeta un speciālā budžeta.

2002. gadā nozarei, no valsts pamatbudžeta dotācijām no vispārējiem ieņēmumiem, tika paredzēti 8,5% jeb Ls 67 932,9 tūkst. (3.1. attēlā).

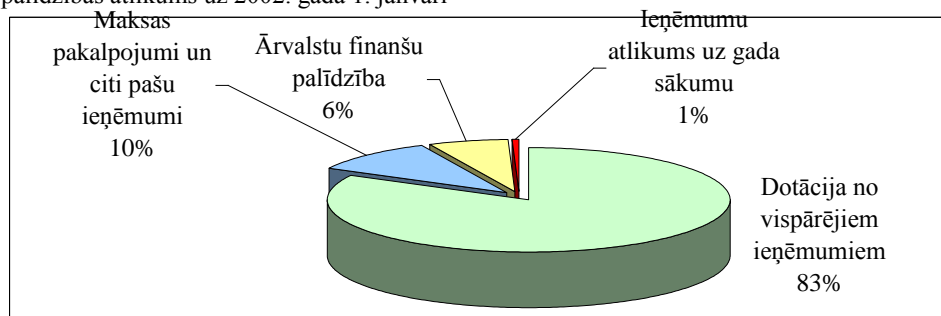

Avots: ZM

3.1. attēls. Zemkopības ministrijas pamatbudžeta programmu īpatsvars valsts pamatbudžetā 2000. – 2002. gadā (%)

Likumā "Par valsts budžetu 2002. gadam" Zemkopības ministrijas valsts budžeta programmu realizācijai paredzētie pamatbudžeta izdevumi bija Ls 82 022 tūkst. (3.2. att.), kuri veidojās no šādiem ieņēmumu avotiem:

- Ls 67 932,9 tūkst. (82,8%) - dotācija no vispārējiem ieņēmumiem,
- Ls 8 337,4 tūkst. (10,2%) - ieņēmumi no sniegtajiem maksas pakalpojumiem,
- Ls 5 280,8 tūkst. (6,4%) - ārvalstu finanšu palīdzības līdzekļi,
- Ls 159,3 tūkst. (0,2%) - Valsts meža dienesta maksas pakalpojumu ieņēmumu atlikums uz 2002. gada 1. janvāri,
- Ls 199,9 tūkst. (0,3%) - Pārtikas un veterinārā dienesta maksas pakalpojumu ieņēmumu atlikums uz 2002. gada 1. janvāri,
- Ls 111,6 tūkst. (0,1%) - Lauku atbalsta dienesta ieņēmumu no ārvalstu finanšu palīdzības atlikums uz 2002. gada 1. janvāri

Avots: ZM

3.2.attēls. Zemkopības ministrijas 2002. gada valsts budžeta ieņēmumu struktūra (%)

**Zemkopības ministrijas valsts budžeta ieņēmumu dinamika 2000. – 2002. gadā
(tūkst. Ls)**

Finansiālie rādītāji	Rindas kods	2000. plāns	2001. plāns	2002. plāns	2002/2001 +/-
Ieņēmumi - kopā	1.	59 587,9	77 164,9	81 551,1	4 386,2
tai skaitā: dotācija no vispārējiem ieņēmumiem	1.1.	49 639,5	53 459,1	67 932,9	14 473,8
maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi	1.2.	8 595,7	7 472,4	8 337,4	865
ārvalstu finanšu palīdzība	1.3.	1 352,7	16 233,4	5 280,8	-10952,6
Izdevumi - kopā	2.	59 750,5	77 290,7	82 022,0	4 731,3
Fiskālā bilance	3.	-162,6	-125,8	-125,8	

Avots: ZM

2002. gadā Zemkopības ministrijas pamatbudžeta programmām plānotie resursi izdevumu segšanai salīdzinājumā ar 2001. gadu ir palielinājušies par Ls 4 386,2 tūkst. (5,7%) (3.1. tab.).

Kopējā dotācija no vispārējiem ieņēmumiem, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, 2002. gadā ir palielinājusies par Ls 14 473,8 tūkst. jeb 27,1%. 2002. gadā tika piešķirta papildu dotācija no vispārējiem ieņēmumiem Valdības deklarācijā minēto prioritāšu un normatīvajos aktos noteikto pasākumu finansēšanai, tajā skaitā:

- Integrētās administrēšanas un kontroles sistēmas izveidošanai;
- Vienotai zivsaimniecības informācijas sistēmas izveidei;
- Administratīvo spēju attīstīšanai strukturālo pārveidojumu lauksaimniecībai un lauku attīstības īstenošanai;
- Administratīvās kapacitātes nodrošināšanai saistībā ar SAPARD procedūrām;
- Apmācības pasākumiem lauksaimnieku sagatavošanai integrācijai ES;
- Lauksaimniecības likuma 16. panta izpildes nodrošināšanai, kas paredz, ka valsts atbalsts lauksaimniecībai nedrīkst būt mazāks par 3% no Valsts pamatbudžeta dotācijas no vispārējiem ieņēmumiem.

Plānotie maksas pakalpojumi un citi pašu ieņēmumi 2002. gadā, salīdzinot ar 2001. gadu, ir palielinājušies par Ls 865 tūkst. jeb 11,6%. Galvenie iemesli - palielināts maksas pakalpojumu ieņēmumu apjoms atbilstoši prognozētajam pieprasījumam pēc maksas pakalpojumiem; tika plānots pašu ieņēmumu palielinājums Pārtikas un veterinārajam dienestam

Plānotā ārvalstu finanšu palīdzība salīdzinājumā ar 2001. gadu ir samazinājusies par Ls 10 952,6 tūkst. jeb 67,5%. Šāds samazinājums galvenokārt ir izskaidrojams ar to, ka likumā "Par valsts budžetu 2001. gadam" tika paredzēti līdzekļi SAPARD projekta realizācijai Ls 13 858,9 tūkst. apmērā, taču finansējums kļuva pieejams tikai 2002. gadā un līdz ar to 2001. gadā SAPARD projektu realizācija netika iesākta.

Ar finanšu ministra 2002. gada 3. aprīļa rīkojumu Nr.286 Lauku atbalsta dienestam tika atļauts izmantot naudas līdzekļu atlikumu uz 2002. gada sākumu Ls 111,7 tūkst. Šie līdzekļi tika atmaksāti Eiropas komisijai.

Ar finanšu ministra 2002. gada 3. septembra rīkojumu Nr.819 Pārtikas un veterinārajam dienestam tika atļauts izmantot naudas līdzekļu atlikumu uz 2002. gada sākumu Ls 199,9 tūkst. Šie līdzekļi tika izlietoti uzturēšanas izdevumu segšanai.

Ar finanšu ministra 2002. gada 20. septembra rīkojumu Nr.926 Valsts meža dienestam tika atļauts izmantot naudas līdzekļu atlikumu uz 2002. gada sākumu Ls 159,3 tūkst. Šie līdzekļi tika izmantoti uzturēšanas izdevumu segšanai, sakarā ar ārkārtējo situāciju valsts mežos, kad meža ugunsbīstamība visā valsts teritorijā bija sasniegusi IV klasi.

3.2.tabula

**Zemkopības ministrijas valsts budžeta izdevumu dinamika 2000. – 2002. gadā
(tūkst. Ls)**

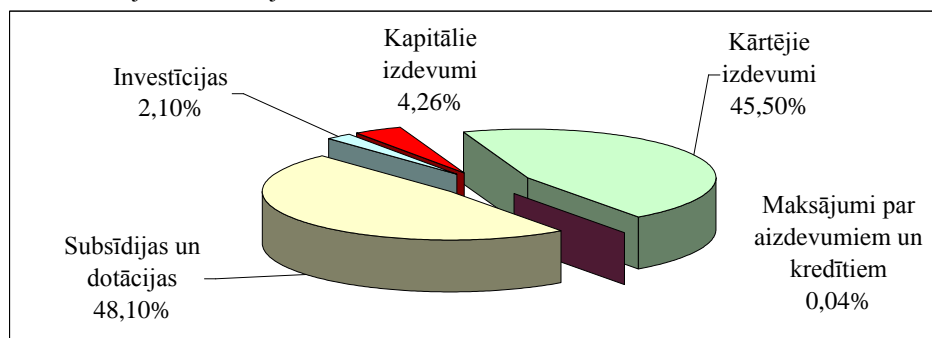
	2000. atskaite	Īpatsvars (%)	2001. atskaite	Īpatsvars (%)	2002. atskaite	Īpatsvars (%)
Izdevumi - kopā	57 763,4	100	61 825,2	100	79 613,3	100
Uzturēšanas izdevumi	54 554,3	94,4	57 792,4	93,5	75 837,7	95,3
Kārtējie izdevumi	32 140,2	55,6	34 118,3	55,2	37 510,9	47,1
tai sk. atalgojumi	15 009,2	26,0	16 935,3	27,4	18 881,8	23,7
sociālais nodoklis	4 065,9	7,0	4 418,4	7,1	4 926,3	6,2
Maksājumi par aizdevumiem un kredītiem	33	0,1	30,7	0,0	29,5	0,0
Subsīdijas un dotācijas	22 381,1	38,7	23 643,4	38,2	38 297,3	48,1
tai sk. dotācijas iedzīvotājiem	2 015,6	3,5	2 246,3	3,6	2 224,8	2,8
iemaksas starptautiskajās organizācijās	192,5	0,3	242,5	0,4	160,4	0,2
Izdevumi kapitālieguldījumiem	3 209,1	5,6	4 032,8	6,5	3 775,6	4,7
tai sk. kapitālie izdevumi	1 425,5	2,5	2 410,8	3,9	1 852,2	2,3
investīcijas	1 783,6	3,1	1 622	2,6	1 923,4	2,4

Avots: ZM

Dažām Zemkopības ministrijas valsts budžeta programmām ir vērojams plānoto asignējumu īpatsvara palielinājums, jo 2002. gadā tika piešķirti papildus finanšu resursi programmu finansēšanai.

Analizējot budžeta programmu izdevumu struktūru ekonomiskās klasifikācijas kodu griezumā (3.2. tab.), jāsecina, ka 2002. gadā uzturēšanas izdevumu īpatsvars kopējos asignējumos ir nedaudz palielinājies (par 1,8%). Lielākā uzturēšanas izdevumu daļa tiek novirzīta budžeta institūciju kārtējo izdevumu finansēšanai.

Ievērojami ir palielinājies subsīdiju un dotāciju īpatsvars līdz 48,1% 2002. gadā. Galvenokārt palielinājums izpaudās Lauksaimniecības likuma 16. panta izpildes nodrošināšanai, kas paredz, ka valsts atbalsts lauksaimniecībai nedrīkst būt mazāks par 3% no Valsts pamatbudžeta dotācijas no vispārējiem ieņēmumiem., kā arī Ministru kabinets piešķir papildus finanšu līdzekļus agroklimatisko apstākļu – sausuma – izraisītās lauksaimniecības krīzes situācijas stabilizācijai.

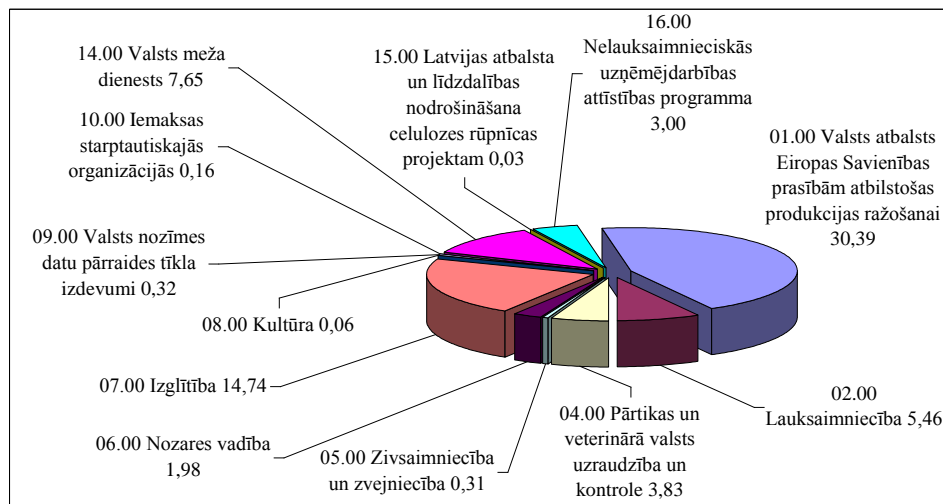
Avots: ZM

3.3. attēls. Zemkopības ministrijas valsts budžeta izdevumu struktūra 2002. gadā (%)

Kopējā izdevumu struktūrā turpina samazināties kārtējo izdevumu īpatsvars, kas 2000. gadā bija 55,6%, bet 2002. gadā 47,1%. Atalgojumiem plānotie izdevumi 2002. gadā veido 23,7% no kopējiem izdevumiem. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem izdevumi atalgojumiem turpina palielināties. Šis palielinājums daļēji ir izskaidrojams ar to, ka 2002. gadā tika palielināta minimālā darba alga strādājošiem, kā arī turpināta pedagogu algu reforma.

Kapitālajiem izdevumiem un investīcijām 2002. gadā tika izlietoti 4,7% no pamatbudžeta izdevumiem, kas ir par 1,8 % mazāk nekā 2001. gadā. Šis kopējais kapitālo izdevumu samazinājums ir izskaidrojams ar ārvalstu finanšu palīdzības līdzekļu samazinājumu kapitālajām iegādēm. 2002. gadā ir vērojama Zemkopības ministrijas valsts investīciju programmas apjoma samazināšanās, kas 2002. gadā no kopējiem izdevumiem bija tikai 2,4% un tas ir par 0,2% mazāk nekā 2001. gadā.

Zemkopības ministrijas 2002. gada valsts budžetu veido 12 pamatbudžeta programmas (3.4. att.)

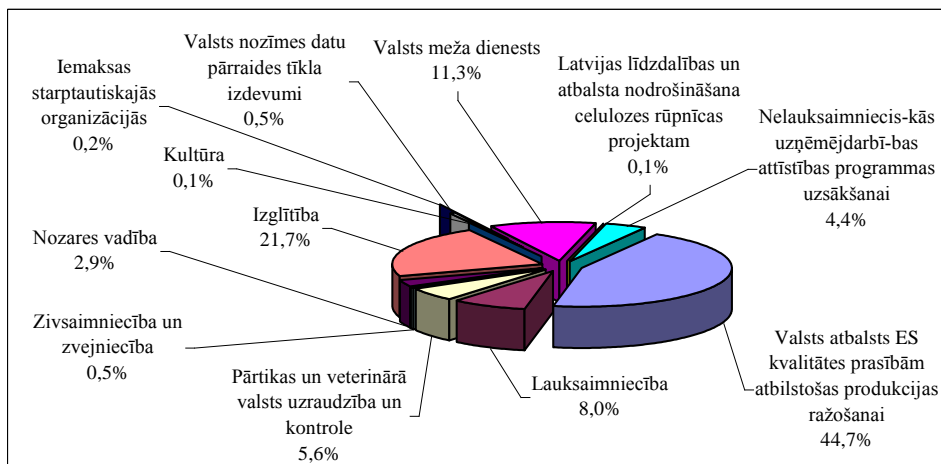
Avots: ZM

3.4. attēls. ZM dotācija no vispārējiem ieņēmumiem 2002. gadā sadalījumā pa programmām (milj. Ls)

Lauksaimniecības atbalstam (apakšprogramma “Valsts atbalsts ES prasībām atbilstošas produkcijas ražošanai”) paredzētie finanšu līdzekļi (Ls 30,39 milj.) ir lielākā Zemkopības ministrijas pamatbudžeta programma, kas ir gandrīz puse (44,7%) no pamatbudžeta programmu realizācijai 2002. gadā piešķirtās dotācijas no vispārējiem ieņēmumiem (3.5. att.). Programmas ietvaros ir plānots finansējums valsts subsīdijām lauksaimniecībai un finanšu palīdzība ES pirmsiestāšanās programmai SAPARD lauku un lauksaimniecības attīstībai asociētajās valstīs. Programmas mērķis ir nodrošināt vienotu lauksaimniecības un lauku atbalsta politikas realizāciju.

Otra lielākā pēc finanšu līdzekļu apjoma ir pamatbudžeta programma “Izglītība”, kurai iedalīti 21,7% no pamatbudžeta programmu realizācijai 2002. gadā piešķirtās dotācijas no vispārējiem ieņēmumiem. Šīs programmas galvenie uzdevumi ir:

- profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšana,
- augstākās izglītības un zinātnes integrācija, paaugstinot Latvijas lauksaimniecības universitātes zinātnisko, izglītības un konsultatīvo potenciālu līdz starptautiski salīdzināmam līmenim, gatavojot kvalitatīvus speciālistus konkurētspējīgai uzņēmējdarbībai lauku reģionos.

Avots: ZM

3.5.attēls. Zemkopības ministrijas valsts budžeta izdevumi pa programmām 2002. gadā (%)

Trešā lielākā pēc finanšu līdzekļu apjoma ir pamatbudžeta programma "Valsts meža dienests", kurai iedalīti 11,3% no pamatbudžeta programmu realizācijai 2002. gadā piešķirtās dotācijas no vispārējiem ieņēmumiem. Valsts meža dienests atbild par vienotu meža politikas realizāciju visos Latvijas mežos, veic likuma "Par meža apsaimniekošanu un izmantošanu", "Medību likuma" un "Aizsargjoslu likuma" un citu normatīvo aktu, ciktāl tas attiecas uz meža apsaimniekošanu un izmantošanu, ievērošanu, ievērošanas uzraudzību visos Latvijas Republikas teritorijā esošajos mežos, realizē atbalsta programmas ilgtspējīgas mežsaimniecības nodrošināšanai.

3.3. tabula

Zemkopības ministrijas valsts budžeta programmu dinamika 2000. – 2002. gadā (tūkst. Ls)

Programmas nosaukums	2000. atskaite	Īpatsvars (%)	2001. atskaite	Īpatsvars (%)	2002. atskaite	Īpatsvars (%)
1. Valsts atbalsts ES kvalitātes prasībām atbilstošas produkcijas ražošanai	19927,2	40,1	20880,2	39,1	30387,9	44,7
2. Lauksaimniecība	4484,8	9,0	4956,6	9,3	5461,7	8,0
3. Sanitārā robežinspekcija	485,5	1,0	486,6	0,9		
4. Veterinārmedicīna	1631,1	3,3	3081,2	5,8		
5. Pārtikas un veterinārā valsts uzraudzība un kontrole					3833,3	5,6
6. Zivsaimniecība un zvejniecība	278,9	0,6	251,3	0,5	307,6	0,5
7. Nozares vadība	1751,8	3,5	1803,9	3,4	1982,7	2,9
8. Izglītība	13320,3	26,8	13591,2	25,4	14737,1	21,7
9. Kultūra	53,1	0,1	56,4	0,1	58,1	0,1
10. Valsts nozīmes datu pārraides tīkla izdevumi	128,5	0,3	323,2	0,6	323,2	0,5
11. Iemaksas starptautiskajās organizācijās	192,5	0,4	242,5	0,5	160,4	0,2
12. Valsts meža dienests	7385,8	14,9	7412,2	13,9	7650,2	11,3
13. Latvijas līdzdalības un atbalsta nodrošinājums celulozes rūpnīcas projektam			373,8	0,7	0,7	0,1
14. Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma					3000	4,4
Kopā	49639,5	100,0	53459,0	100,0	67932,9	100,0

Avots: ZM

Būtiskākās izmaiņas Zemkopības ministrijas valsts budžeta programmās 2002. gadā salīdzinājumā ar 2001. gadu.

- Programma 01.00.00 “Valsts atbalsts Eiropas Savienības prasībām atbilstošas produkcijas ražošanai” – 2002. gadā dotācija no vispārējiem ieņēmumiem palielinājās, jo Ministru kabinets piešķīra papildus finanšu līdzekļus agroklmatisko apstākļu – sausuma – izraisītās lauksaimniecības krīzes situācijas stabilizācijai. 2002. gadā tika prognozēts, ka Latvija varētu apgūt ES valstu finansiālo palīdzību Ls 4 002,3 tūkst apmērā SAPARD programmas īstenošanai. 2002. gada janvārī saskaņā ar noslēgto ikgadējo finanšu līgumu starp Latviju un Eiropas Savienību ārvalstu finanšu palīdzības kontā tika ieskaitīts pirmais avansa maksājums no Eiropas pirmsstrukturālā fonda SAPARD līdzekļiem. 2002. gadā SAPARD programmas ietvaros no ES līdzekļiem izmaksāti 2654,4 tūkst. Ls, valūtas kursa svārstības starp Eiropas centrālo banku un Latvijas Banku bija Ls 19,2 tūkst., par Lauku attīstības pilotprojektā neiztērēto līdzekļu turēšanu kontā uzkrāti procenti par kontu Ls 2,3 tūkst.. Noslēdzoties Lauku attīstības pilotprojektam (SPP projekts), atbilstoši līgumam, neiztērētie līdzekļi bija jāaizskaita Eiropas Komisijai. Pārskaitījums tika veikts jūnijā Ls 113 924 apmērā.
- Apakšprogramma 02.01.00 “Pasākumi augsnes auglības uzlabošanai” - Lauku atbalsta dienestam 2002. gadā tika palielināts finansējums investīciju projektam “Zemju meliorācija valsts un koplietošanas objektos”, kā arī novirzīti virsplāna pašu ieņēmumi, lai nodrošinātu norēķinus, kas saistīti ar inženieraizsardzības būvju ekspluatāciju.
- Apakšprogramma 02.03.00 “Kontroles, uzraudzības un sertifikācijas dienesti” – Lauku atbalsta dienestam 2002. gadā tika samazināts finansējums, jo investīciju projekts “Lauksaimniecības administrēšanas un kontroles sistēmas izveide un attīstība atbilstoši ES prasībām” tika pārcelts uz jaunizveidoto apakšprogrammu 02.13.00 “Integrētās administratīvās un kontroles sistēma”;
Izveidojot Vienoto pārtikas un veterināro dienestu, no apakšprogrammas 02.03.00 izslēgts Augkopības produkcijas kvalitātes valsts kontroles dienests. Tika samazināts finansējums, jo aizkavējās Valsts augu aizsardzības dienesta funkciju izpilde - par mēslošanas līdzekļu reģistrāciju, to aprītes uzraudzību un kontroli, un Ciltsdarba valsts inspekcijas funkciju izpilde - par dzīvnieku pārraudzības veikšanu katrai dzīvnieku sugai.
2002. gadā tika piešķirts finansējums prioritātēm:
 - **74,3 tūkst. latu** — administratīvās kapacitātes nodrošināšanai saistībā ar SAPARD procedūrām. Papildus finansējums Lauku atbalsta dienesta Centrālajam aparātam — SAPARD programmas procedūru un rokasgrāmatu izstrādei atbilstoši Daudzgadējā finanšu līguma un Lauku attīstības plāna prasībām. Veicot šo procesu darbiniekiem tiek izvirzītas augstas prasības, jo jāstrādā ar dažādām EK regulācijām, kuras ir juridiski sarežģītas un pieejamas tikai angļu un franču valodās.
 - **177,6 tūkst. latu** — administratīvo spēju attīstīšana strukturālo pārveidojumu lauksaimniecībai un lauku attīstības īstenošanai. Saskaņā ar Lauku atbalsta dienesta likumu Dienests pilda šādas funkcijas:
 - ievieš administratīvo, finanšu un tehniskās vadības sistēmu valsts atbalsta un Eiropas Savienības atbalsta realizēšanai;
 - administrē valsts atbalstu un Eiropas Savienības atbalstu laukiem, lauksaimniecībai, mežsaimniecībai un zivsaimniecībai;
 - veido, uztur un aktualizē integrētās informācijas sistēmas lauksaimniecības un lauku atbalsta politikas, valsts atbalsta un Eiropas Savienības atbalsta administrēšanai.
- Apakšprogramma 02.07.00 “Pasākumi integrācijai Eiropas Savienībā” – šai apakšprogrammai 2002.gadā tika samazināts finansējums no ārvalstu finanšu palīdzības, jo 2001. gadā tika pabeigti divi Phare projekti:
 - P99 LE9904.01 “Integrācija Eiropas Savienībā, likumdošanas saskaņošana”;
 - P98 LE09805.03.06 “Lauku attīstības plāna iepriekšējais izvērtējums”.

Šīs apakšprogrammas galvenie mērķi ir Latvijas likumdošanas harmonizācija atbilstoši ES prasībām un ES normatīvo dokumentu un harmonizēto Latvijas normatīvo dokumentu tulkošana.

- Apakšprogramma 02.11.00 “Lauksaimniecības zinātnes materiālās bāzes attīstība” – šai apakšprogrammai 2002. gadā tika palielināta dotācija no valsts budžeta, jo atbilstoši likuma “Par valsts budžetu 2001. gadam” 14. pielikumā apstiprinātajiem ilgtermiņu saistību limitiem tika turpināti 2001. gada investīciju projekti: “Valsts Priekuļu selekcijas stacijas kartupeļu meristēmu laboratoriju komplekss”, “Valsts Stendes selekcijas stacija — moderna laukaugu bāzes sēklu ražošanas centra izveide konkurētspējīgas produkcijas ieguvei” un “Valsts Dobeles DIS — moderna augļu uzglabāšanas kompleksa izveide”.
- Apakšprogramma 02.13.00 “Integrētā administratīvā kontroles sistēma” – šai apakšprogrammai 2002. gadā tika piešķirts finansējums dotācijas no valsts budžeta, jo 2001. gadā IAKS izveidei Latvijā ir paredzēti līdzekļi tikai datortechnikas un datorprogrammu iegādei, kā arī programmēšanai.

Eiropas Savienības valstīs pastāv prasība par vienotu Integrēto administrēšanas un kontroles sistēmu — IAKS. Integrētā administrēšanas un kontroles sistēma ES ir viens no galvenajiem instrumentiem lauksaimniecības atbalsta administrēšanas un kontroles sistēmas darbībā. Katrai ES kandidātvalstij ir jāizveido integrētā administrēšanas un kontroles sistēma, jo no tās darboties spējas būs atkarīga ES tiešo maksājumu lauksaimniecībai saņemšana. Latvijas lauksaimniecībai katru gadu pēc Latvijas uzņemšanas ES būs tiesības saņemt ES atbalstu vismaz 65-100 milj. latu apjomā. Šo atbalstu varēs saņemt tikai tad, ja IAKS Latvijā darbosies. Lielākā daļa IAKS darbību ir datorizētas. Ja SAPARD saņemšanas nosacījumi pieļauj iespēju darboties neizmantojot IT sistēmas, tad tiešo maksājumu apjoms, to kontroles mehānisms un maksājumi izslēdz manuālās sistēmas iespējamību.

PHARE budžets tika plānots, pamatojoties uz pieņēmumu, ka projekts uzsāksies 2002. gada sākumā. Taču, ņemot vērā to, ka ieilga PHARE projekta kopējā finanšu līgumu parakstīšana, projekts reāli uzsāka darbu tikai jūnijā beigās. Līdz ar to daudzas PHARE aktivitātes, ko sākotnēji plānoja veikt 2002. gadā, notiks tikai 2003. gadā:

2002. gadā bija piešķirts **272 tūkst. latu** finansējums prioritātei – Lauku identifikācijas sistēmas (Lauku reģistrs) izveidei, uzturēšanai un administrēšanai, kā arī tiešo maksājumu pieteikumu datorizētai apstrādei. Līdzekļi plānoti 26 štata vietu finansēšanai.

- Programma 04.00.00 “Pārtikas un veterinārā valsts uzraudzība un kontrole” – ņemot vērā to, ka ar 2002. gada 1. janvāri darbu sāka jaunais Vienotais pārtikas un veterinārais dienests, tiek mainīts programmas 04.00.00 “Veterinārmedicīna” nosaukums — “Pārtikas un veterinārā valsts uzraudzība un kontrole”. Izveidojot Vienoto pārtikas un veterināro dienestu 2002. gadā, apakšprogrammā 04.01.00 “Vienotā pārtikas un veterinārā dienesta funkciju nodrošināšana” tiek apvienots trīs dienestu (Pārtikas un veterinārais dienests, Sanitārā robežinspekcija, Augkopības produkcijas kvalitātes valsts kontroles dienests) darbības funkcionēšanai nepieciešamais finansējums, lai veiktu pārtikas aprites uzraudzību Latvijas Republikā.

Programmas mērķis ir nodrošināt kvalitatīvas un cilvēka veselībai, dzīvībai un videi nekaitīgas pārtikas apriti, novēršot risku, veicinot tirdzniecību un aizsargājot patērētāju intereses, kā arī regulēt dzīvnieku infekcijas slimību apkarošanu un profilaksi, veterinārmedicīnisko praksi, dzīvnieku izcelsmes produktu apriti, dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes produktu importa un tranzīta veterināro kontroli un noteiktu valsts un pašvaldību institūciju, kā arī personu tiesības un pienākumus šajā jomā. Latvijai kā asociētajai valstij uzdevumu izpildē integrācijas procesā Eiropas Savienībā, cilvēka veselībai nekaitīgas pārtikas aprites nodrošināšana un veterinārmedicīnas nozares sakārtošana, to pārvaldes atbilstība ES prasībām, ir būtiski integrācijas kritēriji.

Finansējums 2002. gadā tika palielināts, jo funkciju pārdales rezultātā starp Labklājības un Zemkopības ministrijām ir palielinājies to uzņēmumu skaits, kas veic paškontroles izmeklējumus Valsts veterinārmedicīnas diagnostikas centrā.

- Programma 05.00.00 “Zivsaimniecība un zvejniecība” - šai programmai 2002. gadā tika palielināta dotācija no vispārējiem ieņēmumiem no valsts budžeta, atbilstoši likuma “Par valsts budžetu 2001. gadam” 14. pielikumā apstiprinātajiem ilgtermiņa saistību limitiem projekta “Braslas zivju audzētavas rekonstrukcija un ceļa celtniecība”, “Valsts uzņēmuma zivju audzētavas Tome ražošanas ceļu rekonstrukcija” un projekta “Kārļu zivju audzētavas rekonstrukcija” realizācijai.
- Programma 06.00.00 “Nozares vadība” - šai programmai 2002. gadā tika palielināta dotācija no vispārējiem ieņēmumiem no valsts budžeta, Darba likuma prasību izpildes nodrošināšanai.

2002. gadā bija piešķirts finansējums prioritātēm:

- **25 tūkst. latu** — Integrētās administratīvās un kontroles sistēmas (IAKS) tiesiskās bāzes sagatavošanai, kā arī, lai nodrošinātu nacionālā un ES atbalsta shēmu analīzi un pieteikumu formu sagatavošanu atbilstoši IAKS.
- **27,7 tūkst. latu** — administratīvās kapacitātes nodrošināšanai (atalgojumu palielināšana ieskaitot valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas) saistībā ar SAPARD procedūrām. Centrālais aparāts, saskaņā ar SAPARD Daudzgadējā finanšu līguma prasībām, ir atbildīgs par visas programmas Starptautējuma (mid-term) un Galīgā novērtējuma (ex-post) savlaicīgu sagatavošanu un iesniegšanu Eiropas Komisijā;
- **16,2 tūkst. latu** — 2 vecākā referenta štata vietu izveidošanai (atalgojumi un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas), lai nodrošinātu Latvijas saistību izpildi (vienotas zivsaimniecības informācijas sistēmas izveidošana), kas izvirzītas sarunu pozīcijas dokumenta 8. sadaļā “Zivsaimniecība”- Latvija atzīst un ievieš ES Kopējo zivsaimniecības politiku un ir gatava pieņemt acquis communautaire zivsaimniecības sadaļā līdz ar iestāšanās brīdi ES.
- Programma 07.00.00 “Izglītība” - šai programmai 2002. gadā tika palielināta dotācija no vispārējiem ieņēmumiem no valsts budžeta, jo tika palielināta minimālā darba alga strādājošiem, kā arī turpināta pedagoģu algu reforma. Programmas “Izglītība” mērķis ir nodrošināt katra cilvēka iespējas veidoties par garīgi un fiziski attīstītu, brīvu un atbildīgu, radošu, kulturālu personību, nodrošināt izglītības garantijas un tās pāctecību. Latvijai kā Eiropas Savienības kandidātvalstij būs pieejams finansiālais atbalsts Speciālās pirmsiestāšanās programmas lauksaimniecības un lauku attīstībai (SAPARD) ietvaros, bet, lai Latvijas lauksaimnieki varētu veiksmīgi realizēt dažādus attīstības projektus ir nepieciešams valsts atbalsts ES kvalitātes un higiēnas standartu ieviešanai lauksaimniecības produkcijas ražošanā. Atbalsts būtu jāvirza uz zemnieku izglītošanu un iepazīstināšanu ar ES kopējo lauksaimniecības politiku.

2002. gadā bija piešķirts **250 tūkst. latu** finansējums prioritātei — Apmācības pasākumiem lauksaimnieku sagatavošanai integrācijai ES, tai skaitā:

- Latvijas lauksaimnieku sagatavošana Eiropas Savienības, speciālās pirmsiestāšanās programmas lauksaimniecības un lauku attīstībai SAPARD (Special Action Programme for Agriculture and Rural Development) apgūšanai.
- Uzlabot Latvijas lauksaimniecības konsultāciju un izglītības atbalsta centra struktūru darbu, lai būtu iespējams sagatavot lauksaimniekus kvalitatīvai ražošanas pārorientācijai, lai tie atbilstu tādas ražošanas prakses apguvei, kas nodrošinātu ainavas saglabāšanu, apkārtējās vides aizsardzību un higiēnas standartu, dzīvnieku labturības noteikumu ievērošanu, veicinātu ekonomiski dzīvotspējīgu saimniecību attīstību.
- Pilnveidot pieaugušo tālākizglītības sistēmas darbu lauku reģionos.

- Atbalstīt lauku ekonomikas dažādošanu, tādējādi samazinot migrāciju no laukiem uz pilsētu
- Programma 10.00.00 “Iemaksas starptautiskajās organizācijās” - šai programmai 2002. gadā tika samazināta dotācija no vispārējiem ieņēmumiem no valsts budžeta, Darba likuma prasību izpildes nodrošināšanai citās Zemkopības ministrijas valsts budžeta programmās.
- Programma 14.00.00 “Valsts meža dienests” - šai programmai 2002. gadā tika palielināta dotācija no vispārējiem ieņēmumiem no valsts budžeta, jo tika palielināta minimālā darba alga strādājošiem, bija nepieciešams atjaunot autoparku, kā arī Sakarā ar ar lielo meža ugunsgrēku skaitu valstī ievērojami pieauga nepieciešamība kārtējo izdevumu segšanai izdevumu segšanai.
- Programma 15.00.00 “Latvijas līdzdalības un atbalsta nodrošinājums celulozes rūpnīcas projektam” – šīs programmas mērķis - izveidot jauktu Latvijas un ārvalstu (“Metsäliitto Grupa” no Somijas un “Sodra Grupa” no Zviedrijas) akciju sabiedrību “Baltic Pulp” (“Baltijas celuloze”) un veikt tiešos sagatavošanas un izpētes darbus jaunas celulozes rūpnīcas būvei Latvijā ar jaudu 600 000 t balinātas preču celulozes gadā .

2002. gadā šai programmai ir paredzēts finansējums 30,7 tūkst. latu apmērā darba grupas nodrošinājumam Latvijas pārstāvniecībai Celulozes rūpnīcas projektā, 2001. gadā tika veiktas iemaksas a/s “Baltic Pulp” pamatkapitālā, iegādāta zeme un veikti darbi, kas saistīti ar celulozes rūpnīcai nepieciešamās zemes uzmērīšanu un ierakstīšanu zemes grāmatā.

- Programma 16.00.00 “Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma” - šai programmai 2002. gadā tika piešķirta dotācija no vispārējiem ieņēmumiem no valsts budžeta, Pamatojoties uz Ministru kabineta 2002. gada 14. oktobra rīkojumu Nr. 575 “Par Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programmu”.
- Zemkopības ministrijas speciālais budžets “Zivju fonds”

2002. gadā no speciālā budžeta tika finansēta viena programma – “Zivju fonds”

Tas tika izveidots, lai atrisinātu problēmas, kuras radīja trūcīgais zivsaimniecības finansējums no valsts budžeta, kura apjoms gadu no gada samazinājās, Latvijā, pamatojoties uz Zvejniecības likumu (pieņemts 1995. gada 12. aprīlī), Ministru kabineta 1995. gada 19. decembra noteikumiem Nr.388 “Zivju fonda nolikums” un Ministru kabineta 1996. gada 16. janvāra noteikumiem Nr.21 “Noteikumi par ūdenstilpju un rūpnieciskās zvejas tiesību nomu un zvejas tiesību izmantošanas kārtību”.

Fonda turētājs ir Valsts zivsaimniecības pārvalde. Fonda pārvaldītājs ir Fonda padome. Zivju fondu administrē, tehniski apkalpo finanšu plūsmu kontrolē Valsts Zivsaimniecības pārvalde, šo darbību apvienojot ar pārvaldes pamatfunkciju veikšanu. Zivju fonds pēc savas būtības nav tikai papildu finanšu līdzekļu uzkrājējs, bet organizatoriski tehnisku pasākumu komplekss, kas uztur saikni ar vairāk nekā 500 pagastu un pilsētu pašvaldībām zivju resursu pārzināšanā, ūdenstilpju un rūpnieciskās zvejas tiesību nomā, nomnieku un nozvejas uzskaitē, zivju resursu aizsardzības materiāli tehniskā nodrošināšanā, kā arī ārvalstu finansiālās un tehniskās palīdzības piesaistīšanā, t.sk. saskaņā ar ES un Latvijas Republikas nolīgumu par sadarbību zivsaimniecības jomā.

Zivju fonda mērķis un uzdevums ir nodrošināt papildu finanšu līdzekļus zivju atražošanas un aizsardzības pasākumu un zinātnisko pētījumu veikšanai, kā arī starptautiskās sadarbības pasākumiem un zivsaimniecības attīstībai reģionālā līmenī šajos jautājumos.

Zivju fonda ieņēmumus veido īpašiem mērķiem iezīmēti ieņēmumi.

- Maksa par rūpnieciskās zvejas tiesību nomu un izmantošanu 174,7 tūkst. Ls
- Naudas sodi par zvejas resursiem nodarītajiem zaudējumiem 36,9 tūkst. Ls
- Pārējie ieņēmumi 270 tūkst. Ls

Zemkopības ministrijas speciālā budžeta izdevumi 2000. - 2002. gadā (tūkst. Ls)

	2000. atskaite	2001. atskaite	2002. atskaite	2003. plāns
Zivju fonds	544	493	445	850

Avots: ZM

Speciālajā budžetā plānotie līdzekļi tiek izmantoti normatīvajos aktos paredzēto mērķu finansēšanai. Zivsaimniecības attīstības fondā tiek koncentrēti finansu resursi zivju atražošanas un aizsardzības pasākumu, kā arī tādu zinātnisko pētījumu finansēšanai, kuri saistīti ar zivju resursu izpēti un piesārņojuma un saimnieciskās darbības ietekmes izpēti uz zivju resursiem.

Zivju fonda septītajā darbības gadā notika astoņas Zivju fonda padomes sēdes, kurās tika izskatīti 73 projektu finansējuma pieteikumi par kopējo summu, kas nedaudz pārsniedz Ls 560 tūkst., bez tam sēdēs apspriesti vairāk nekā 30 jautājumi, kas saistīti ar Zivju fonda darbību un zivsaimniecības nozares attīstību Latvijā. Zivju fonda padome 2002. gadā atbalstīja un piešķīra finanšu līdzekļus 58 projektu finansējuma pieteikumiem par kopējo summu gandrīz Ls 450 tūkst. apmērā. Zivju fonda ieņēmumi 2002. gadā bija Ls 481,6 tūkst., bet kopā ar pārējiem finanšu līdzekļiem no 2001. gada – Ls 510,5 tūkst. 2002. gada laikā atbalstīto projektu finansēšanai izsniegti finanšu līdzekļi gandrīz 445 tūkst. Ls apjomā. Finanšu līdzekļu atlikums uz 2003. gada 1. janvāri bija Ls 65,6 tūkst.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Pēdējo trīs gadu laikā ir vērojama pozitīva tendence Zemkopības ministrijas budžeta programmu realizācijai paredzētai valsts pamatbudžeta dotācijai no vispārējiem ieņēmumiem.
- Salīdzinot ar 2001. gadu ir samazinājies finansējums no ārvalstu finanšu palīdzības, tomēr kopējie resursi izdevumu segšanai turpina palielināties.
- Dažām Zemkopības ministrijas valsts budžeta programmām ir vērojams plānoto asignējumu īpatsvara palielinājums, jo 2002. gadā tika piešķirti papildus finanšu resursi programmu finansēšanai.
- Kopējā Zemkopības ministrijas izdevumu struktūrā vislielākais īpatsvars ir subsīdijām un dotācijām – 48,1%.
- Zemkopības ministrijas 2002. gada valsts budžetu veido 12 pamatbudžeta programmas. 2002. gadā no speciālā budžeta tika finansēta viena programma – “Zivju fonds”
- Gandrīz puse (44,7%) no pamatbudžeta programmu realizācijai 2002. gadā piešķirtās dotācijas no vispārējiem ieņēmumiem paredzēta lauksaimniecības atbalstam apakšprogrammas “Valsts atbalsts ES prasībām atbilstošas produkcijas ražošanai” ietvaros.
- Otrā lielākā pēc finanšu līdzekļu apjoma ir pamatbudžeta programma “Izglītība”, kurai iedalīti 21,7% no pamatbudžeta programmu realizācijai 2002. gadā piešķirtās dotācijas no vispārējiem ieņēmumiem.
- Zivju fonda padome 2002. gadā atbalstīja un piešķīra finanšu līdzekļus 58 projektu finansējuma pieteikumiem par kopējo summu gandrīz 450 tūkst. Ls apmērā. 2002. gada laikā atbalstīto projektu finansēšanai izsniegti finanšu līdzekļi gandrīz Ls 445 tūkst. apjomā.

I. Ozoliņa (Tālr. 7027170)

3.2. Valsts investīcijas

2002. gadā Valsts investīciju programmas (turpmāk VIP) ietvaros paredzētais kopējais finansējuma apjoms bija Ls 1,999 milj., tai skaitā Ls 1,827 milj. pamatbudžets, Ls 0,047 milj. speciālais budžets, Ls 0,011 milj. pašu līdzdalība, Ls 0,114 milj. ārvalstu finansējums.

Zemkopības ministrijai piešķirtie līdzekļi VIP projektu realizācijai 2002. gadā tika apgūti 100%.

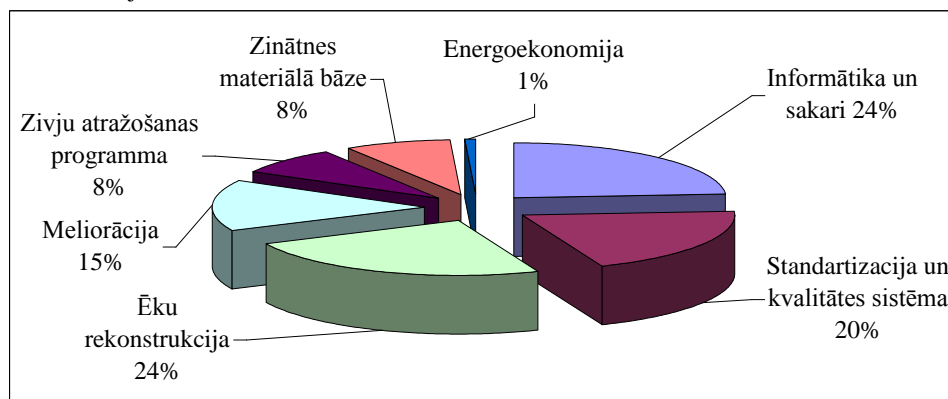
Speciālajā budžetā VIP realizācijai paredzētā summa no Zivju fonda ir sadalīta 5 zivju audzētavām un Zivsaimniecības administrēšanas un kontroles sistēmas izveidei atbilstoši ES prasībām.

2002. gadā ir turpināti 19 Zemkopības ministrijas VIP projekti, un no tiem viens "Kazdangas tehnikums: pils rekonstrukcija" pabeigts. Ierobežotā finansējuma dēļ tika uzsākts tikai viens jauns VIP projekts "Malnavas tehnikuma apmācību bāzes remonts".

Par prioritāriem projektiem tiek uzskatīti informātikas un sakaru, kā arī standartizācijas un kvalitātes sistēmas programmu projekti, kas ir saistīti ar integrāciju Eiropas Savienībā.

Zemkopības ministrijas investīciju projekti 2002. gadā apakšsektoru griezumā sadalās šādi:

- Informātika un sakari – ietilpst 3 projekti par kopējo finansējumu Ls 0,480 milj.
- Standartizācijas un kvalitātes sistēma sastāv no viena projekta, kas Zemkopības ministrijas VIP ir lielākais pēc finansējuma apjoma un to realizē Pārtikas un veterinārais dienests - par Ls 0,400 milj.
- Ēku rekonstrukcijas projekti ir 5, kuru kopējais finansējums sastāda Ls 0,481 milj.
- Zemju meliorācija valsts un koplietošanas objektos - ietilpst viens projekts ar kopējo finansējumu Ls 0,300 milj..
- Zivju atražošanas programmā - 5 projekti, kopējais finansējums Ls 0,158 milj.
- Zinātnes materiālās bāzes attīstība – sastāv no 3 projektiem ar kopējo finansējumu Ls 0,161 milj.
- Energoekonomikas apakšprogramma sastāv no viena projekta, kura finansējums ir Ls 0,019 milj.

Avots: ZM

3.6.attēls. Investīciju sadalījums pēc projektu veida 2002. gadā

Informātika un sakaru projekti:

- "Lauksaimniecības administrēšanas un kontroles sistēmas izveide un attīstība atbilstoši ES prasībām". Istenojot 2002. gada projektā paredzētos pasākumus, uzlabojies Lauku atbalsta dienesta centrālā aparāta un Lauku atbalsta dienesta reģionālo lauksaimniecības pārvalžu

- nodrošinājums ar datortehniku, taču vēl turpmākajos gados nepieciešams turpināt datortehnikas iegādi. 2002. gadā tika izstrādāta Lauku reģistra koncepcija un tehniskā specifikācija. Uz 2003. gada 1. janvāri projekta kopējā realizācijas pakāpe ir tikai 12,1%.
- “Informācijas sistēma “Meža valsts reģistrs.”” Projekts ir vērst uz to, lai izveidotu Meža valsts reģistru, kas uzturētu informāciju par meža zemēm, meža resursiem, meža zemēs notiekošo saimniecisko un cita veida darbību. 2002. gadā ir turpināta projekta 1. kārtas ieviešana atlikušajās valsts virsmežniecībās. Meža digitālās kartes (MDK) izstrādātās aplikācijas nodrošina kartogrāfiskā materiāla datu digitalizēšanai nepieciešamās funkcijas, veikta arī MDK sistēmas ieviešana visās valsts virsmežniecībās. Meža valsts reģistra informācijas sistēmas prasību specifikācijas pārskatīšana un aktualizēšana atbilstoši meža nozares reorganizācijas procesā noteiktajām Valsts meža dienesta funkcijām, kuru realizācija Meža valsts reģistra informācijas sistēmā paredzēta 2. kārtā.
 - “Zivsaimniecības administrēšanas un kontroles sistēmas izveide un attīstība atbilstoši ES prasībām”. Projekta realizācija ir uzsākta, piesaistot valsts budžetu un ārvalstu palīdzības līdzekļus. Sakarā ar to, ka PHARE 2000 projekta “Latvijas zivsaimniecības administrācijas stiprināšana, piemērojoties ES Kopējās zivsaimniecības politikas prasībām” izskatīšanai un apstiprināšanas procedūrām ir nepieciešams laiks, tehniskās palīdzības apstiprināto summu Ls 0,228 milj. ir plānots izmantot turpmākajos gados. 2002. gadā tika iedalīti līdzekļi Ls 0,029 milj. apmērā no valsts pamatbudžeta un Ls 0,006 milj. no speciālā budžeta – Zivju fonda, un šie līdzekļi tika apgūti pilnā apjomā.

Standartizācijas un kvalitātes sistēmā ietilpst viens investīciju projekts “Dzīvnieku izcelsmes pārtikas valsts uzraudzības un kontroles sistēmas izveidošana un ieviešana atbilstoši ES prasībām”. Lai pilnveidotu pārtikas valsts uzraudzības un kontroles sistēmas izveidošanu un ieviešanu, 2002. gadā tika rekonstruētas Pārtikas un veterinārā dienesta iestādes, turpināta Valsts veterinārās un pārtikas aprites uzraudzības vienotas informātikas sistēmas izveidošana, kā arī turpinās datoru aprīkojuma un laboratorijas iekārtu iegāde infekciju slimību diagnostikai un pārtikas aprites kontrolei.

Ēku rekonstrukcijas projekti pavisam 2002. gadā tika realizēti pieci, kuru realizētāji ir augstākās un vidējās izglītības mācību iestādes. Izglītības materiālās bāzes attīstības projekti galvenokārt ir vērsti uz mācību iestāžu infrastruktūras sakārtošanu un atjaunošanu (katlu māju, siltumtrašu, ūdensvadu, jumtu, kultūras pieminekļu u.c.) Latvijas lauku kultūrvēsturiskās vides saglabāšanai un attīstībai, kā arī lai normalizētu mācību un audzēkņu sadzīves apstākļus.

Meliorācija valsts un koplietošanas objektos ir ilglaicīga programma un paredzēta valsts un koplietošanas galveno ūdensnoteku (upju, strautu, novadgrāvju), zemāko teritoriju plūdu aizsargbūvju (polderu) un to regulējošu ietaišu (sūkņu staciju, slūžu u.c.) ierīkošanas vai esošo rekonstrukcijas un darbības atjaunošanai (nodrošināšanai). No šo būvju tehniskā stāvokļa ir atkarīga zemnieku saimniecību meliorācijas sistēmu darbība.

Zivju atražošanas programmas ietvaros tika realizēti piecu zivju audzētavu (Tome, Kārļi, Brasla, Pelči un Dole) projekti, kuriem finansējums, pasākumu realizācijai, ir no valsts pamatbudžeta un/vai speciālā budžeta – Zivju fonda.

Zinātnes materiālās bāzes attīstībai, 2002. gadā trīs investīciju projektus realizēja Valsts Priekuļu selekcijas stacija, Valsts Stendes selekcijas stacija un Valsts Dobeles dārzkopības selekcijas un izmēģinājumu stacija.

Energoekonomikas apakšprogrammā 2002. gadā tika realizēts “Smiltenes tehnikuma katlumājas un siltumtrašu rekonstrukcija” projekts, apgūstot pilnā apmērā projektam novirzītos finansu līdzekļus Ls 0,019 milj. apmērā no valsts pamatbudžeta.

2002. gadā Zemkopības ministrijai iedalītie valsts investīciju līdzekļi bija nepietiekamā apjomā. Ierobežoto resursu dēļ Zemkopības ministrijai nebija iespējams finansēt jaunus projektus, kā arī netika atjaunota divu nepabeigtu projektu realizācija – “Zivju audzētava Sērene (dīķu rekonstrukcija)” un “Zivju audzētava Ķegums (mazuļu ceha celtniecības darbi)”.

3.5. tabula

ZM VIP finansējums no pamatbudžeta 1999. - 2002. gadā (milj. Ls)

	1999.	2000.	2001.	2002.
Informātika un sakari	0,050	0,105	0,417	0,480
Standartizācija un kvalitātes sistēma	0,657	0,375	0,317	0,400
Ēku rekonstrukcija	0,573	0,528	0,293	0,481
Meliorācija	0,400	0,350	0,250	0,300
Zivju atražošanas programma	0,107	0,107	0,133	0,158
Zinātnes materiālā bāze	0,160	0,130	0,120	0,161
Energokompānija	-	0,045	0,053	0,019
Kopā	1,947	1,640	1,583	1,999

Avots: ZM

Pēdējos gados valsts pamatbudžeta finansējums zemkopības nozares investīciju projektiem ir samazinājies (sk. 2. att.), tomēr turpmāk ir paredzams finansējuma pieaugums, kaut gan tas būs atkarīgs no turpmākās VIP projektu atlases kārtības, kā arī valsts pamatbudžeta šiem mērķiem atvēlētā finansējuma.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Zemkopības ministrija 2002. gadā realizējusi 19 investīciju projektus. 2002. gadā VIP projektu ietvaros paredzētais kopējais finansējuma apjoms bija Ls 1,999 milj., tai skaitā Ls 1,827 milj. pamatbudžets, Ls 0,047 milj. speciālais budžets, Ls 0,011 milj. pašu līdzdalība, Ls 0,114 milj. ārvalstu finansējums
- Zemkopības ministrijai VIP ietvaros līdz šim piešķirtais finansējums nenodrošina reālo vajadzību pēc investīcijām, tāpēc ir iespējams realizēt tikai ierobežotu skaitu projektu. Tas diemžēl nevar garantēt ilgtspējīgu attīstību nozarē, jo atbalsts šobrīd ir vairāk vērsts uz prioritārajiem projektiem.

J. Šnore (Tālr. 7027217)

3.3. Kredītpolitika

Viens no būtiskiem lauksaimniecības nozares attīstības nosacījumiem ir investīciju piesaistīšana.

Latvijas lauksaimnieku rīcībā nav pietiekoši brīvu resursu ilgtermiņa investīciju realizēšanai un līdz ar to nav iespējama vienlīdzīga konkurence ar ES valstu lauksaimniekiem.

Lauksaimniekiem aizdevumu saņemšanas iespējas un augstās aizdevumu procentu likmes neveicināja ilgtermiņa modernizācijas un attīstības projektu īstenošanu.

Bankām lauksaimniecības kreditēšana nav saistoša šīs nozares augstā riska dēļ, tādēļ Zemkopības ministrija izstrādāja kreditēšanas programmas, kuras veicinātu kapitāla piesaisti laukos un lauksaimniecībā.

Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programma (LIKP)

Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programma tika apstiprināta 2001. gadā. Pēc Zemkopības ministrijas un valsts akciju sabiedrības "Latvijas Hipotēku un zemes banka" (turpmāk Hipotēku banka) savstarpējā līguma noslēgšanas, 2002. gada pavasarī kreditēšanas programma uzsāka savu darbību.

Kopējais kredītlīnijas apjoms 24 milj. latu. Šim nolūkam 2001. gadā par 8 milj. latu tika palielināts VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka" pamatkapitāls, kuru piešķīra valsts, kapitalizējot Pasaules bankas kredītu. Savukārt 16 milj. latu bija bankas piesaistītie resursi.

Programma ir paredzēta ilgpējīgu un konkurētspējīgu saimniecību veidošanai kapitālietilpīgajās nozarēs lauksaimniecībā, jo līdz šim valsts atbalsts investīcijām lauksaimniecībā bija paredzēts tikai lauksaimniecības mašīnu un tehnoloģiju iegādei, bet būvniecība un rekonstrukcija netika atbalstīta. Kā papildus atbalsts ir SAPARD programma, tomēr arī tā nespēj pilnībā atrisināt finansējuma piesaistes problēmas lauksaimniecībā.

Programmas finansiālais mērķis: nodrošināt Latvijas zemniekiem lētākus kredītresursus ilgtermiņa investīcijām – aizdevumus līdz 20 gadiem, ar 7% gada likmi. Tā kā reālā aizdevumu tirgus cena sākotnēji bija augstāka par 7%, tad esošo procentu starpību kompensēja Zemkopības ministrija no lauksaimniecības subsīdiju līdzekļiem. Gada beigās attaisnotā procentu likme nokritās zem 7% robežas un papildus kompensācijas vairs nebija nepieciešamas.

2002. gadā bankā tika iesniegti 95 pieteikumi par Ls 2 331 776, no kuriem aizdevumi ir piešķirti 88 iesniedzējiem par Ls 1 989 776. Vidējais aizdevuma termiņš 9 gadi un vidējais aizdevuma lielums Ls 22 611. Vislielāko aizdevumu īpatsvaru aizņēma ar piensaimniecības attīstību saistītie projekti. Kā otra lielākā aizdevumu grupa ir graudkopības nozares attīstības (kaltes, glabātavas) projekti (3.6. tab.). Kā kredītprocentu starpības kompensācija, bankai 2002. gadā tika samaksāti Ls 1 198,24.

3.6. tabula

Piešķirto ilgtermiņa investīciju aizdevumu raksturojums 2002. gadā

	Kurzeme	Vidzeme	Zemgale	Latgale	Rīgas reģions	Kopā
Aizdevumu summa (Ls)	552 407	731 020	520 899	73 700	111 745	1 989 776
Aizņēmēju skaits	25	33	20	6	4	88
Vidējais aizdevuma lielums (Ls)	22 096	22 152	26 045	12 283	27 937	22 611
Aizdevumu sadalījums pa nozarēm:						
Cūkkopība	4	1	2	1	2	10
Graudkopība	9	3	7	-	-	19
Piensaimniecība	9	19	6	3	2	39
Dārzenkopība	-	3	3	-	-	6
Zivkopība	1	3	1	1	-	6
Jaukta tipa	1	-	-	-	-	1
Pārējās nozares	1	4	1	1	-	7

Avots: Valsts akciju sabiedrības "Latvijas Hipotēku un zemes banka"

Tomēr efektīvākai programmas realizācijai Latvijas laukos bija nepieciešams investēt vairāk līdzekļu, kas ir sevišķi svarīgi vēl līdz integrācijai ES. Zemkopības ministrija uzsāka darbu pie programmas grozījumiem, kas ļautu paplašināt aizdevumu pretendentu loku. Programmas sākotnējā versijā nebija paredzēts, ka uz aizdevumiem var pretendēt arī lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās saimniecības, bet tieši šie uzņēmumi tika izveidoti lai veiksmīgāk varētu realizēt tādus investīciju projektus, kādi vienam zemniekam nav pa spēkam.

Ieviestie grozījumi programmā 2002. gada 12. decembrī tika skatīti valdībā un šī programma tika virzīta saskaņošanai ar citām institūcijām. Plānots, ka programmas grozījumi varētu sākt darboties 2003. gada jūnijā.

Programmas realizācijā galvenā problēma ir zemnieku saimniecību kredīta nodrošinājums un kredīta saņemšanas iespējas, jo jau esošie saimniecību aizdevumi neļauj pretendēt uz jaunu aizdevumu saņemšanu.

Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kreditēšanas programma (LIZIKP)

Zemes reformas realizēšanas galvenais mērķis bija īpašumtiesību atjaunošana. Tomēr ne vienmēr reformas gaitā tika panākta efektīva zemes turpmākā izmantošana.

Gan efektīvai zemes apsaimniekošanai, gan zemes tirgus funkcionēšanai ir nepieciešami ilgtermiņa finanšu resursi, kuri diemžēl Latvijas lauksaimniekiem ir ierobežoti. Galvenie iemesli, kas neveicina papildus zemes iegādi, ir jau esošās investīcijas ražošanas modernizēšanā, kā arī zemā nomas maksa ekonomiski mazāk aktīvajos reģionos. Zemes īpašnieki, kuri paši nespēj veikt savas zemes apsaimniekošanu, pārsvarā to iznomā un kā nomas maksu saņem nekustamā īpašuma nomaksu.

Tādēļ Zemkopības ministrija izstrādāja "Lauksaimniecībā izmantojamās zemes ilgtermiņa kreditēšanas programmu", kuras ietvaros valsts akciju sabiedrība "Latvijas Hipotēku un zemes banka" atvēra kredītlīniju Ls 1,5 milj. apmērā, dodot iespēju Latvijas lauksaimniekiem saņemt ilgtermiņa aizdevumus lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei, ar 4 % gada likmi. Tā kā esošās tirgus kredītprocentu likmes bija augstākas, tad Zemkopības ministrija no lauksaimniecības subsīdiju līdzekļiem kompensēja nepieciešamo starpību.

Plānots, ka programmas darbības rezultātā tiks panākta efektīvāka zemes tirgus funkcionēšana, jo Latvijas lauksaimniekiem tiek piedāvāta līdzvērtīga Eiropas Savienības valstu lauksaimniekiem ilgtermiņa kredītresursu pieejamība lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei. Zemnieku saimniecībām būs iespējas paplašināt savas ražošanas platības un tādējādi arī panākt lielāku ražošanas kvotu saņemšanu. Līdz ar to šīs programmas īstenošana ir sevišķi būtiska līdz iestāšanās brīdim Eiropas Savienībā. Bez tam programmas realizācija samazinās lauksaimniecībā neizmantoto zemju platības, palielinās to vērtību. Uzlabosies lauku ainavas stāvoklis.

Izstrādātā programma apstiprināta Ministru kabineta 2002. gada 4. jūnija sēdē. Bez tam tika noteikts, ka Zemkopības ministrijai jāiesniedz papildus turpmākie programmas finansēšanas modeļi 2003. gadam. 2002. gada 18. jūlijā tiek parakstīts līgums ar Hipotēku banku, un jūlija beigās programma sāk reāli darboties. Tomēr, jau septembra sākumā, lielā pieprasījuma dēļ, kredītlīnija tika apgūta, izveidojot papildus resursu pieprasījumu par Ls 1 milj. Kredītlīnijas palielināšanai par Ls 1 milj. piekrita Zemkopības ministrija Kopējā kredītlīnija veidoja Ls 2,5 milj.

Programmas darbības pusgada laikā bankā tika iesniegti 144 pieteikumi par Ls 2 579 169, no kuriem aizdevumi jau piešķirti 119 aizņēmējiem par Ls 2 135 620. Šīs summas ietvaros tika veikti darījumi par 9 706,19 ha zemes, kur vidējā zemes cena bija 220 Ls/ha un vidējais aizdevuma termiņš 8 gadi.

Raksturojot kredīta iesniedzējus, jāatzīmē, ka vislielākais aizņēmēju īpatsvars bija Zemgales reģionā – 72% no kopējās iegādātās zemes platības. Tas izskaidrojams ar aktīvāku

un rentablāku lauksaimniecisko ražošanu šajā reģionā, jo visvairāk zemes tika pirktas graudaugu un cukurbiešu audzēšanai. Vismazāk darījumu veikti Rīgas reģionā, kur nopirkti tikai 0,9% no kopējās iegādātās zemes platības (3.7. tab.).

3.7. tabula

Piešķirto aizdevumu zemes iegādei raksturojums 2002. gadā

	Izsniegti aizdevumi		Aizdevumu saņēmēji		Iegādātā zemes platība		Vidējais aizdevuma lielums (tūkst. Ls)	Vidējā zemes cena (Ls/ha)
	tūkst.Ls	% no kopējā	gab.	% no kopējā	ha	% no kopējā		
Kurzeme	171,4	8,0	14	11,8	1 114,64	11,5	12,2	154
Zemgale	1 702,4	79,7	76	63,9	6 969,65	71,8	22,4	244
Vidzeme	197,4	9,2	22	18,5	1 278,10	13,2	8,9	154
Latgale	27,6	1,3	4	3,4	253,10	2,6	6,9	109
Rīgas reģions	36,8	1,7	3	2,5	90,7	0,9	12,3	406
Kopā	2 135,6	100	119	100	9 706,19	100	17,9	220

Avots: Valsts akciju sabiedrības "Latvijas Hipotēku un zemes banka"

Arī šīs programmas attīstības kavēklis ir zemnieku jau esošie kredīti un kredītgarantiju trūkums. Savukārt zemes pirkšanas attīstība Zemgalē raksturīga ar augstāku zemes kadastrālo vērtību un spēcīgajām, rentablajām saimniecībām.

Lielais pieprasījums un ierobežotie resursi radīja nepieciešamību strādāt pie programmas kritēriju grozījumiem. Tie tika iestrādāti programmas grozījumos un iesniegti izskatīšanai Ministru kabinetā. Bez tam grozījumi paredz papildus kredītliniju Ls 6,5 milj. apmērā. Plānots, ka programmas grozījumi tiks pieņemti un stāsies spēkā 2003. gadā.

Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma (NUAP)

Programmas mērķis ir ekonomiskās attīstības veicināšana laukos, atbalstot nelauksaimniecisko uzņēmējdarbību, uzlabojot infrastruktūru, pilnveidojot lauku ainavu atbilstoši uzņēmējdarbības vajadzībām un ievērojot vides aizsardzības prasības. Programmas finansējums Ls 5,2 milj.

Šī programma rada iespēju saņemt finansiālu atbalstu nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstīšanai laukos, tādējādi veicinot lauku iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes, kā arī risināt nodarbinātības problēmu.

Programmas atbalsta veidi:

- 1) kredīts, kuru projekta finansēšanai piešķir valsts akciju sabiedrība "Latvijas Hipotēku un zemes banka";
- 2) kredītgarantijas no valsts akciju sabiedrības "Lauku attīstības fonds", ko piešķir gadījumos, kad aizdevumaņēmēja kredītnodrošinājums nav pietiekošs, lai saņemtu kredītu Hipotēku bankā;
- 3) atbalsta maksājums (grants) pēc projekta īstenošanas 30% - 50% apjomā no veiktajām investīcijām;
- 4) plānošanas reģionu attīstības aģentūru kontraktēto speciālistu konsultācijas un palīdzība projektu izstrādē un īstenošanā.

Realizējot programmu, tiek plānots, ka bezdarbnieku skaits laukos samazināsies par 9%, ienākumu līmenis vidēji uz vienu māsaimniecības locekli papildu pieaugs par 2% un 0,3% no naturālajām saimniecībām uzsāks komerciālu darbību.

Programma Ministru kabinetā tika apstiprināta 2002. gada 17. septembrī un līgums starp Zemkopības ministriju un Hipotēku banku noslēgts 2002. gada 10. decembrī, kas nozīmē, ka reāla programmas darbība sākas ar 2003. gadu.

Kredītu garantijas lauku uzņēmējiem.

VAS "Lauku attīstības fonds" (turpmāk – LAF) 2002. gadā paplašināja garantējamo pasākumu klāstu. Tika uzsākta SAPARD programmas un Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programmas ietvaros ņemto kredītu garantēšana.

2002. gadā LAF piešķir 305 kredītu garantijas (tajā skaitā Hipotēku banka – 204, Latvijas Unibanka – 80, Hansabanka – 7, Latvijas Krājbanka – 10, Parekss Banka – 4) kopsummā par Ls 5,94 milj. Piešķirto garantiju skaits 2002. gadā, salīdzinot ar 2001. gadu, pieauga apmēram divas reizes, bet naudas izteiksmē apmēram trīs reizes.

No 2002. gadā piešķirtajām 305 kredītu garantijām, 88 piešķirtas kredītiem tehnikas iegādei, 63 – kredītiem apgrozāmo līdzekļu papildināšanai, 56 – kredītiem celtniecībai un iekārtu iegādei, 55 – kredītiem zemes un nekustamā īpašuma iegādei, 11 – kredītiem lauku tūrisma attīstībai un 32 kredītiem dažādiem citiem ar lauku attīstību saistītiem pasākumiem.

Kopš 1997. gada, kad LAF sāka garantēt kredītus, piešķirtas 771 kredītu garantija kopsummā par Ls 10,78 milj. Uz šo garantiju pamata lauku uzņēmēji varēja saņemt kredītus kopsummā par Ls 30,81 milj.

Uz 01.01.2003. spēkā bija 535 LAF kredītu garantijas kopsummā par Ls 7,74 milj. Bez tam bija piešķirtas, bet nebija parakstīti galvojuma līgumi, 33 kredītu garantijas kopsummā par Ls 0,64 milj.

Lai nodrošinātu krasi pieaugošo pieprasījumu pēc LAF garantijām, 2002. gada 16. septembrī LAF parakstīja papildus vienošanos ar Finanšu un kapitāla tirgus komisiju, kas atļāva LAF izsniegt kredītu garantijas 2,5 reizes lielākā apjomā kā pašu kapitāls.

3.8. tabula

LAF izsniegto garantiju skaits, kopsumma un saņemto kredītu apjoms 2000. – 2002. gadā

	2000.	2001.	2002.	2002. pret 2001. gadu (reizes)
Izsniegto garantiju skaits	53	156	305	1,96
Garantētā summa (tūkst. Ls)	518	1 968	5 942	3,02
Kredītu apjoms, kas saņemts ar LAF garantijām (tūkst. Ls)	1 709	5 911	14 621	2,47

Avots: LAF

2003. gada sākumā pieprasījums pēc LAF garantijām turpināja pieaugt. Lai varētu nodrošināt pieprasījumu pēc LAF garantijām, LAF 2003. gada 10. februārī parakstīja otru papildus vienošanos ar Finanšu un kapitāla tirgus komisiju, kas dod iespēju izsniegt LAF garantijas 3 reizes lielākā apjomā kā pašu kapitāls.

Sākot ar 2003. gada februārī LAF ir uzsācis Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības atbalsta programmas ietvaros ņemto kredītu garantēšanu.

KOPSAVIKUMS UN SECINĀJUMI

- 2002. gadā reālu darbību uzsāka Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programma un Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kreditēšanas programma, kas radīja iespēju Latvijas lauksaimniekiem saņemt aizdevumus par pazeminātām procentu likmēm.
- Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programmas ietvaros lielākais aizdevumu īpatsvars ir piensaimniecības attīstības projektiem.
- Lai paplašinātu Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programmas darbību un aizņēmēju pretendentu loku, Zemkopības ministrija izstrādāja grozījumus programmā, iesniegšanai valdībā.

- Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kreditēšanas programmas kredītlīnija Ls 2,5 milj. izrādījās nepietiekama lielā pieprasījuma dēļ, un Zemkopības ministrija izstrādāja grozījumus programmā, kas tika iesniegti izskatīšanai Ministru kabinetā.
- Visvairāk izsniegto aizdevumu Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kreditēšanas programmas ietvaros ir graudaugu un cukurbiešu audzēšanas saimniecību attīstībai.
- 2002. gadā tika izstrādāta un Ministru kabinetā apstiprināta Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma, kura darbību uzsāka 2003. gadā.
- Kreditēšanas programmu realizācijā būtiska nozīme ir LAF kredītu garantijām.

R. Zapereckis (Tāl. 7027376)

J. Kleins (Tāl. 7027029)

A. Kirstuks (Tāl. 7027129)

3.4. Nodokļi

Latvijas lauksaimnieku darbības procesus lielākā vai mazākā mērā ietekmē visa Latvijas nodokļu likumdošana. Taču būtiskākie likumi ir trīs – “Par pievienotās vērtības nodokli”, “Par nekustamā īpašuma nodokli”, “Par akcīzes nodokli”.

Pēc Valsts ieņēmumu dienesta rīcībā esošās informācijas Nodokļu maksātāju reģistrā uz 2003. gada 1. janvāri reģistrētas 28 385 zemnieku saimniecības, tajā skaitā ar PVN apliekamās personas – 3896. Uzņēmumu atlase veikta pēc īpašuma un uzņēmējdarbības klasifikatora (IUFIK) uzņēmējdarbības formas koda 72 “Zemnieku saimniecība”.

2002. gadā kopējie ieņēmumi valsts budžetā no zemnieku saimniecībām pēc nodokļu veidiem 2 676,5 tūkst.latu (3.9. tab.).

3.9. tabula

2002. gada valsts budžeta ieņēmumi no zemnieku saimniecībām (tūkst. Ls)

	Pavisam ieņēmumi	tai skaitā						
		Iedz. Ienākuma nodoklis	Uzņēmuma ienāk. nodoklis	Sociālās apdroš. iemaksas	PVN	Akcīzes nodoklis	Dabas resursu nodoklis	Muitas nodoklis
Zemnieku saimniecības	2676,5	969,0	433,1	2459,3	-1266,0	8,8	31,5	40,8

Avots: VID

Lauksaimniecības produktu ražotājiem 2002. gadā izmaksātās pievienotās vērtības nodokļa 12% kompensācijas 3 432,6 tūkst.latu.

Nodokļu maksātāju reģistrā reģistrēto lauksaimniecības pārstrādes uzņēmumu skaits pavisam 263 uzņēmumi, tajā skaitā 248 gaļas pārstrādes, 73 piena pārstrādes, 42 graudu pārstrādes uzņēmumi. Uzņēmumu atlase veikta pēc vispārējās ekonomiskās klasifikācijas (NACE 1.1. red.) pamatdarbības veidiem. Atlasei izmantota informācija par pamatdarbības veidiem, kurus VID saņēmis no Centrālās statistikas pārvaldes.

Ieņēmumi lauksaimniecības pārstrādes uzņēmumos 2002. gadā pēc nodokļu veidiem veido 18 552,2 tūkst. latu (3.10. tab.).

Pēc 3.9. un 3.10. tabulās apkopotās informācijas 2002. gadā ieņēmumi kopumā no zemnieku saimniecībām un pārstrādes uzņēmumiem veido 21 228,7 tūkst latu. Valsts sociālās apdrošināšanas maksājumos samaksāti 9,2 milj. latu, jeb 43,3% no visu samaksāto nodokļu īpatsvara. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis atbilstoši 4,6 milj. latu, jeb 21,6%.

3.10. tabula

**2002. gada valsts budžeta ieņēmumi no lauksaimniecības pārstrādes uzņēmumiem
(tūkst. Ls)**

Nozares	Pavisam ieņēmumi	tai skaitā						
		Iedzīvot. ienāk. nodoklis	Uzņēm. ienākuma nodoklis	Sociālās apdroš. iemaksas	PVN	Akcīzes nodoklis	Dabas resursu nodoklis	Muitas nodoklis
Gaļas, gaļas izstrādājumu un konservu ražošana	7 289,7	1 156,8	126,9	2 383,0	2 996,3	0	55,9	472,3
Piena pārstrāde, siera un saldējuma ražoš.	8 869,6	1 856,7	583,8	305,1	2 823,1	0	249,1	16,3
Graudu malšanas, cietes un cietes produktu ražošana	2 392,9	604,2	-89,9	1034,1	740,7	0	43,3	45,1
Kopā:	18552,2	3 617,7	620,8	6 722,2	6 560,1	0	348,3	533,7

Avots: VID

Par dīzeļdegvielas atmaksu lauksaimniecības produktu ražotājiem

Lauksaimniecības produktu ražošanai faktiski izmantotā zemes platība, par kuru 2002. gadā pieprasīta akcīzes nodokļa atmaksa par iegādāto dīzeļdegvielu, bija 483 296 ha un saņemtā nodokļa kompensācija 5,35 milj. latu, no tiem 0,52 milj. latu par 2001. gadā iegādāto dīzeļdegvielu.

Pēc pašvaldību informācijas no 189 693 personām, kuru īpašumā vai lietošanā ir zeme, 2002. gadā atmaksu par izlietoto dīzeļdegvielu pieprasīja pavisam 6 666 personas jeb 3,5 % no kopējā skaita. Turpretim 2001. gadā to pieprasīja 15 377 zemnieki, jeb 8%.

Ar 2001. gada 1. aprīli pārejot uz dīzeļdegvielas (gāzeļļas) iegādi bezskaidras naudas norēķinu veida, atmaksa par iegādāto dīzeļdegvielu 2002. gadā samazinājusies par 1,1 milj. latu jeb 17%, kā arī par 57% samazinājies dīzeļdegvielas atmaksas pieprasītāju skaits.

Datu apkopošana par laika periodu no 2000. - 2002. gada liecina, ka lauksaimniecības produkcijas ražotājiem par iegādāto dīzeļdegvielu: 2000. gadā atmaksāti 8,2 milj. latu, 2001. gadā - 6,5 milj. latu, bet 2002. gadā jau tikai 5,4 milj. latu.

3.11. tabula

Atmaksātais akcīzes nodoklis par izlietoto dīzeļdegvielu 2000. - 2002. gadā

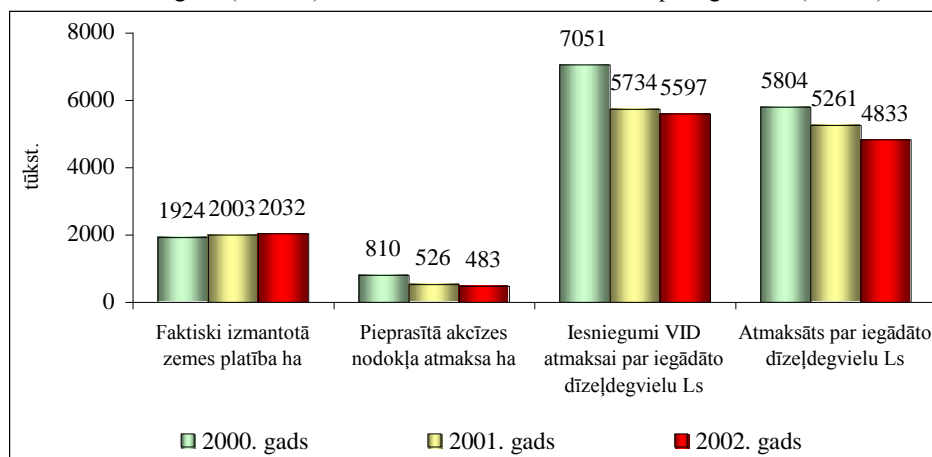
	Mērvienības	2000.g.	2001.g.	2002.g.
Pavisam izmaksātais akcīzes nodoklis,	milj. Ls	8,20	6,50	5,40
t.sk: par tekošā gadā iegādāto	milj. Ls	5,80	5,30	4,90
par iepriekšējā gadā iegādāto	milj. Ls	2,40	1,2	0,50
Izmantojamā zemes platība,	milj. ha	1,92	2,00	2,03
no tās: pieprasīta atmaksa	milj. ha	0,81	0,56	0,48
% no kopējās zemes platības	%	42,2	30,1	23,6
Saņemti iesniegumi atmaksai	milj. Ls	7,05	5,73	5,60
no tiem: atzīti par nederīgiem	milj. Ls	nav datu	0,14	0,14
% no kopējo iesniegumu skaita	%		2,4	2,5
Pašvaldību informācija par personu skaitu, kuru īpašumā vai lietošanā ir zeme	skaits	nav datu	191 218	189 693
no tām: kas pieprasa atmaksu	skaits	nav datu	15 377	6 666

% no kopējo personu skaita	%	-	8,0	3,5
----------------------------	---	---	-----	-----

Avots: VID

2002. gadā no saņemtajiem iesniegumiem dīzeļdegvielas atmaksai par nederīgiem atzīti (iesniegto dokumentu neatbilstība faktiskajiem dīzeļdegvielas iegādes izdevumiem un faktiski apstrādātajām zemes platībām) 2,5% no kopējo iesniegumu skaita, jeb kopsummā par Ls 136 114.

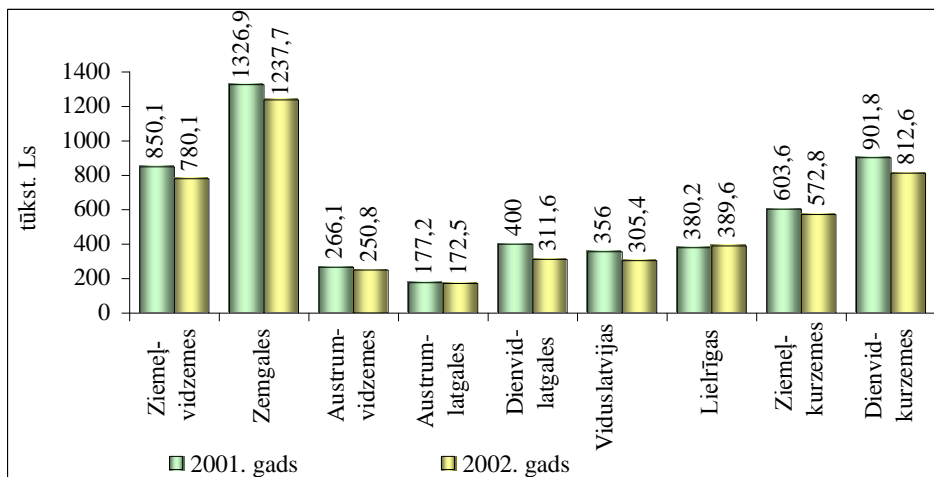
Tālāk attēlos parādīta akcīzes nodokļa atmaksa par dīzeļdegvielu zemes izmantotājiem no 2000. - 2002. gadā (3.7. att.) un atmaksātais akcīzes nodoklis pa reģioniem (3.8.att.).

Avots: VID

3.7. attēls. Akcīzes nodokļa atmaksa par dīzeļdegvielu zemes izmantotājiem 2000. - 2002. gadā

Likumā “Par akcīzes nodokli naftas produktiem” paredzēts līdz Latvijas iestāšanās brīdim ES saglabāt šobrīd spēkā esošo akcīzes nodokļa likmi dīzeļdegvielai, petrolejai un degvielleļļai. Pašreiz spēkā esošā akcīzes nodokļa likme minētajiem naftas produktiem ir 100 latu par 1000 litriem. Atmaksa par izlietoto dīzeļdegvielu lauksaimniecības produkcijas ražotājiem ir noteikta vienā kalendārājā gadā, rēķinot 100 litrus dīzeļdegvielas par katru izmantoto īpašumā, pastāvīgā lietošanā vai nomā esošu lauksaimniecībā izmantotās zemes hektāru (0,10 Ls un 100 litri).

Avots: VID

3.8. attēls. Atmaksāts akcīzes nodoklis pa reģioniem 2001. - 2002. gadā (tūkst. Ls)

ES direktīvas pieļauj atvieglojumus "Lauksaimniecības produktu ražotājiem par izmantoto dīzeļdegvielu lauksaimniecībā izmantotās zemes apstrādei", tādēļ izmaiņas pēc iestāšanās ES nav gaidāmas.

Savukārt likuma "Par akcīzes nodokli naftas produktiem" pārejas noteikumos ir iekļauta norma, ka no 2003. gada akcīzes nodoklis dīzeļdegvielai palielināsies par 30 latiem līdz 130 latiem par 1000 litriem. Šīs normas pieņemšana ir atlikta, jo šobrīd visās trijās Baltijas valstīs akcīzes nodokļa likme dīzeļdegvielai ir līdzīga, aptuveni 100 latu par 1000 litriem (Latvijā - 100, Lietuvā - 104, Igaunijā - 97, ES minimālā likme - 145 lati).

Kļūstot par ES dalībvalsti, lai neveidotu degvielas konkurences izkropļojumu Baltijas valstu degvielas tirgū pēc iestāšanās ES, arī Latvijai būs jāpalielina akcīzes nodokļa likme.

Eiropas Savienībā lielākoties tiek regulēta netiešo nodokļu (akcīzes, pievienotās vērtības, muitas nodokļa) piemērošana (izņemot dabas resursu un azartspēļu nodokli). Tiešie nodokļi (uzņēmumu un iedzīvotāju ienākuma nodokļa, kā arī sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu, nekustamā īpašuma nodoklis) atstāti dalībvalstu ziņā. Tomēr arī principā neregulēto nodokļu ziņā ES dalībvalstīm ir jāievēro zināmi nosacījumi, kas pamatā skar valsts atbalsta jomu – dažādu atvieglojumu piemērošana var ietekmēt konkurences nosacījumus.

Konkrēto nodokļu politikas veidošanā iesaistītas vairākas ministrijas. Finanšu ministrija ir atbildīga par ienākuma nodokļiem, nekustamā īpašuma nodokli, pievienotās vērtības nodokli, akcīzes nodokļiem, muitas nodokli, Labklājības ministrija - par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām, bet par dabas resursu nodokli – Vides ministrija.

Kā viens no nodokļu politikas mērķiem ir nodrošināt nodokļu sistēmas atbilstību starptautiskām saistībām, tai skaitā Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem, vienlaikus ievērojot Latvijas nacionālās intereses.

Neskatoties uz Eiropas Savienības stingrajām prasībām nodokļu harmonizēšanas jomā, Latvija, iesniedzot Eiropas Komisijai argumentētus pamatojumus, ir panākusi pastāvīgas atkāpes atsevišķu direktīvu normu piemērošanā, kā arī samērā ilgu pārejas periodu noteiktu prasību ieviešanai.

Tā kā nodokļi lielākoties atrodas Finanšu ministrijas kompetencē, šajā izziņas materiālā nodokļu jautājumos saistībā ar ES izmantota tās sniegtā informācija.

Atzinumā Finanšu ministrijas izstrādātajam projektam "Pamatnostādnes nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā" Zemkopības ministrija par atsevišķiem nodokļiem izteica iebildes.

Pievienotās vērtības nodoklis

Eiropas Padomes direktīvā (77/388/EEC) pieļaujama divu veidu likmes – standartlikmi, kas nevar būt zemāka par 15 procentiem, un dalībvalstis savā teritorijā var piemērot arī vienu vai divas samazinātās likmes, kas savukārt nevar būt zemākas par 5 procentiem no darījuma vērtības.

Lai Latvijas likumdošana atbilstu ES prasībām un ņemot vērā, ka Eiropas Savienībā PVN likmes ir diferencētas, bet Latvijā preču piegādei, pašpatēriņam, pakalpojumu sniegšanai ir noteikta vienota PVN likme 18% (ar retiem izņēmumiem 9% no 2003. gada 1. janvāra), Zemkopības ministrija kā vienu no rīcības virzieniem nodokļu politikas mērķu sasniegšanai atkārtoti ierosināja pievienotās vērtības nodokļa (PVN) likmes diferencēšanas iespējas 9% apmērā Latvijā ražotajām lauksaimniecības izejvielām un pārtikas produktiem ar 2005. gadu, vienlaicīgi paaugstinot to līdz 25% luksusa automašīnām, dārgmetāliem, kažokādām u.c. luksusa precēm.

Līdz ar to lauksaimniecības preces būtu pieejamākas maznodrošinātajiem iedzīvotājiem, jo nodoklis reāli tiek samaksāts kā preces vai pakalpojuma cenas palielinājums. Tas savukārt veicinātu pirkspējas līmeņa celšanos, kā arī palielinātu Latvijas lauksaimniecības produktu konkurētspēju vietējā tirgū, salīdzinot ar Lietuvas un Igaunijas produkciju.

Jāpiebilst, ka PVN likme pirmās nepieciešamības precēm, kā arī lauksaimniecības produktiem daudzās ES valstīs un kandidātvalstīs ir jau samazināta.

1. Pielietotās PVN likmes pārtikai ES dalībvalstīs atbilstoši 77/388/ECC direktīvas H pielikumam precēm un pakalpojumiem (%):

Beļģija 6; 12; 21;	Īrija 0; 12,5; 20;	Somija 17;
Dānija 25;	Itālija 4; 10;	Zviedrija 12; 25;
Vācija 7; 15;	Luksemburga 3;	Apvienotā karaliste 0;
Grieķija 8;	Nīderlande 6;	Spānija 4; 7;
Austrija 10;	Francija 5,5; 20,6;	Portugāle 5; 12; 17;

2. PVN samazināto likmju piemērošana pārtikai, precēm un pakalpojumiem ES kandidātvalstīs (%): Čehija 5, Lietuva 5 (cūkas un liellopi atdzēsēti liemeņi (gaļa), visa putnu gaļa), Polija 7, Rumānija 9, Slovākija 6, Slovēnija 6, Ungārija 12.

Var secināt, ka daudzas Latvijas tautsaimniecības nozares, tai skaitā arī lauksaimniecība, ar pašreizējo PVN kārtību tiek nostādīta sliktākā stāvoklī nekā tas ir ES un daudzās citās valstīs.

Nekustamā īpašuma nodoklis

Nekustamā īpašuma nodokļa bāze ir nekustamā īpašuma kadastrālā vērtība. Tā likme līdz 2003. gada 31. decembrim ir noteikta 1,5% no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības. Pēc Finanšu ministrijas izdarītajiem grozījumiem, ar 2004. gada 1. janvāri likumā paredzēta nodokļa likmes samazināšana no 1,5 procentiem līdz 1 procentam no kadastrālās vērtības, vienlaicīgi paplašinot ar nodokli apliekamo objektu loku. Likumprojektā iestrādātas normas, kas pagarina ēku aplikšanu pēc to bilances vai inventarizācijas vērtības līdz 2007. gada 1. janvārim. Tiek noteikts beztermiņa nodokļa atvieglojums tiem objektiem, kuru aplikšanu ar nodokli bija paredzēts uzsākt ar 2004. gadu, t.i., dzīvojamām mājām, lauksaimniecības ražošanas ēkām, valsts budžeta iestādēm u.c.

Nekustamā īpašuma nodoklis ir vienīgais nodoklis, no kura visi ieņēmumi tiek ieskaitīti pašvaldību budžetos. Likums paredz pašvaldībām tiesības piešķirt atsevišķām nodokļa maksātāju kategorijām nodokļa atvieglojumus līdz pat 90 procentiem no aprēķinātās nodokļa summas. Tas rada pašvaldībām iespēju gan sniegt palīdzību maznodrošinātajiem iedzīvotājiem, gan stimulēt uzņēmējdarbības attīstību savā teritorijā. Ar 2000. gada 1. janvāri arī nodokļa administrēšanas funkcijas pilnībā tika nodotas pašvaldību kompetencē.

Būtiskākie nodokļu atvieglojumi lauksaimniecības nozarē nodarbinātajiem:

- uzņēmumu ienākuma nodoklis (UIN) uzņēmumu peļņu samazina par summām, kas izmaksātas subsīdiju veidā kā valsts atbalsts lauksaimniecībai vai ES atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai, par nekustamā īpašuma nodokļa (zemes nodokļa un īpašuma nodokļa) summām,
- nodokļa atlaide uzņēmumiem, kas veic lauksaimniecisko darbību, ir noteikta taksācijas gadā 10 latu apmērā par katru lauksaimniecībā izmantojamās zemes hektāru,
- ar iedzīvotāju ienākuma nodokli (IIN) netiek aplikti šādi ienākumu veidi: personiskās palīgsaimniecības, piemājas saimniecības un zemnieku saimniecības ienākumi no lauksaimnieciskās ražošanas, ja tie nepārsniedz 3000 latu gadā,
- neapliek summas, kas izmaksātas subsīdiju veidā kā valsts atbalsts lauksaimniecībai vai ES atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai,
- neapliek tāda nekustamā īpašuma pārdošanu, kas bijis personas īpašumā mazāk par 12 mēnešiem, u.c.
- zemnieku un zvejnieku saimniecību apliekamajā ienākumā netiek ietverti produkti (pašpatēriņš), ko savām vajadzībām izlietojis saimniecības īpašnieks un viņa ģimenes locekļi, kā arī personas, kuras ar saimniecības īpašnieku ir radniecībā līdz trešajai pakāpei vai svainībā līdz otrajai pakāpei,
- neapliek kooperatīvo sabiedrību sniegtos pakalpojumus (izņemot preču piegādes) šo kooperatīvo sabiedrību biedriem:
 - a) dzīvojamo māju uzturēšanai un apsaimniekošanai,
 - b) lauksaimniecības un zvejniecības ražojumu pārstrādei un realizācijai, kā arī lauksaimniecības tehnikas, mašīnu un citu darbarīku kopīgai lietošanai un apkopei ,
- fiziskās un juridiskās personas, kuras ražo lauksaimniecības produkciju un nav reģistrētas Valsts ieņēmumu dienestā kā ar PVN apliekamās personas (turpmāk - zemnieku saimniecība), nododot pašu ražotu neapstrādātu lauksaimniecības produkciju apliekamām personām - lauksaimniecības produkcijas pārstrādes uzņēmumiem, saņem no tiem arī kompensāciju 12 procentu apmērā no piegādātās produkcijas vērtības par nodokli, kas samaksāts, iegādājoties preces un saņemot pakalpojumus lauksaimniecības produkcijas ražošanas vajadzībām (turpmāk - kompensācija),
- ar PVN nodokli neapliek nekustamā īpašuma, arī zemes, pārdošanu, izņemot nelietota nekustama īpašuma pirmo pārdošanu,
- ar nekustamā īpašuma nodokli (NĪN) līdz 2003. gada 31. decembrim neapliek ēkas un būves, kuras izmantojamas tikai lauksaimnieciskajai ražošanai.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Ar 2001. gada 1. aprīli, pārejot uz dīzeļdegvielas (gāzeļļas) iegādi bezskaidras naudas norēķinu veidā, atmaksa par iegādāto dīzeļdegvielu 2002. gadā samazinājies par 1,1 milj.latu jeb 17%. Samazinājies uz pusi arī dīzeļdegvielas atmaksas pieprasītāju skaits.
- PVN likme pirmās nepieciešamības precēm, kā arī lauksaimniecības produktiem daudzās ES valstīs un kandidātvalstīs ir jau samazināta. Var secināt, ka daudzas Latvijas tautsaimniecības nozares, tai skaitā arī lauksaimniecība, ar pašreizējo PVN kārtību tiek nostādīta sliktākā stāvoklī nekā tas ir ES un daudzās citās valstīs.
- Pastāvam uz (PVN) likmes diferencēšanas iespējām 9% apmērā Latvijā ražotajām lauksaimniecības izejvielām un pārtikas produktiem ar 2005. gadu, vienlaicīgi paaugstinot tās līdz 25% luksusa automašīnām, dārgmetāliem, kažokādām u.c. luksusa precēm.

A. Zunde (Tālr. 7027412)

4. Pievienošanās pasākumi Eiropas Savienībai

4.1. Paveiktais lauksaimniecības integrācijas procesā

☐ 2002. gadā saistībā ar lauksaimniecības integrācijas procesu Eiropas Savienībā (turpmāk – ES) ir notikusi virkne nozīmīgu pasākumu, kuri būtiski ietekmē Latvijas lauksaimniecības sektora turpmāko attīstību.

2002. gada 30. janvārī Eiropas Komisija publiskotais ja ~~Problēmdokuments~~ Problēmdokumentu par priekšlikumiem iestāšanās sarunām lauksaimniecības jomā, kurš noteica, ka kandidātvalstis tiešos maksājumus nevarēs saņemt tādā apjomā kā esošo dalībvalstu lauksaimnieku lauksaimniecības produkcijas ražotāji. Tāpēc Latvijas – ES divpusējo sarunu laikā šim jautājumam tika pievērsta nozīmīga uzmanība, lai pierādītu, ka šāds atbalsts neveicinās Latvijas, tāpat kā pārējo kandidātvalstu lauksaimniecības attīstību un konkurētspēju ES kopējā tirgū.

Latvija 2002. gadā vairākkārt (3 reizes) par sarunu sadaļu “Lauksaimniecība” saņēma ES Kopējās pozīcijas dokumentus, kuros tika pieprasīta papildu informācija par Latvijas gatavību klūt par iestāties ES ā saistībā ar dalībvalsti sarunu sadaļu “Lauksaimniecība”. Zemkopības ministrija sadarbībā ar Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūtu un citām iesaistītajām institūcijām sagatavoja un iesniedza ES Pievienošanās konferencei visu pieprasīto papildu informāciju un precīzus, uz faktiem balstītus pamatojumus un aprēķinus Latvijas lauksaimnieku un lauku iedzīvotāju interešu aizstāvībai ar mērķi panākt adekvātus iestāšanās ES nosacījumus, sarunās ar Eiropas Savienību, Latvijas Pozīcijas grozījumi un izmaiņas visā sarunu procesā tika saskaņojotās ~~to~~ ar Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomi un citām iesaistītajām organizācijām.

☐ 2002. gadā vairākkārt notika ES un Latvijas tehniskās konsultācijas par visām sarunu sadaļas “Lauksaimniecība” apakšsadaļām; gan ekspertu, gan kā arī abu pušu augstākā līmeņa amatpersonu lokātikšanās ar mērķi pārrunāt lauksaimniecības jautājumus. Sarunās kā novērotāji piedalījās arī Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomes pārstāvji. Paralēli notika arī divpusējās sarunas ekspertu līmenī ar ES dalībvalstu Lauksaimniecības ministriju pārstāvjiem (Somija, Zviedrija, Vācija, Francija, Dānija).

☐ Baltijas valstu lauksaimniecības ministri 2002. gadā tikās 5 reizes un kopīgi parakstīja ES dalībvalstīm un Eiropas Komisijai adresētas vienošanās un nostājas attiecībā uz ražošanas kvantitatīvajiem rādītājiem un tiešajiem maksājumiem, kā rezultātā Baltijas valstis panāca lielāko ražošanas kvotu pieaugumu, salīdzinot ar pārējām kandidātvalstīm.

☐ 2002. gada 26. novembrī Dānijas prezidentūra nāca klajā ar priekšlikumu ES Kopējās pozīcijas projektam, kas veidoja labu pamatu iestāšanās sarunu sekmīgai norisei nobeiguma fāzē.

~~☐ Līdz ar ES kandidātvalstīm, tai skaitā arī Latvijai, tāpat kā pārējām ES kandidātvalstīm~~ 2002. gada 13. decembrī ES dalībvalstu un kandidātvalstu galotņu tikšanās laikā (Kopenhāgenā) tika izteikts izteikto oficiālo uzaicinājumu ~~s~~ pievienoties ES, kā arī tika slēgtastika pabeigtas Latvijas un patreizējo ES iestāšanās sarunas visās sadalās par Latvijas iestāšanos ES.

☐ Sarunu rezultāts par lauksaimniecības un lauku attīstības jautājumiem ir vērtējams pozitīvi ~~labs, jētas~~ nodrošina stabilu Latvijas lauksaimniecības un lauku teritoriju turpmāko attīstību lauksaimniekiem ne tikai stabilitāti tirgū, bet arī tālāku attīstību.

☐ Latvija panāca augstāku ES sākotnējā piedāvājuma ražošanas kvantitatīvo rādītāju palielinājumu nekā citas kandidātvalstis un skaitliski ir panākti tādi ražošanas kvotu apjomi, kas rada ilgtermiņa attīstības iespējas tradicionālajām un perspektīvajām lauksaimnieciskās ražošanas nozarēm, kā arī tādsu ražošanas modernizācijas atbalsta un tiešo maksājumu modelis, kas nodrošina Latvijas lauksaimniekiem vienlīdzīgus konkurences apstākļus ES;

Formatēts: aizzīmes un numerācija

Formatēts: aizzīmes un numerācija

- | ☞ panākti divas reizes augstāki tiešie maksājumi nekā sākotnēji ES bija piedāvājusi. Kandidātvalstīm tika dota iespēja tiešos maksājumus papildināt ar papildu maksājumiem no sava nacionālā budžeta un no lauku attīstībai paredzētā ES finansējuma. Līdz ar to var secināt, ka lielākajai daļai sektoru ieņēmumi palielināsies un tas radīs iespēju turpināt jau iesāktu ražošanas modernizāciju;
 - | ✱ papildus tiešajiem maksājumiem, lauksaimnieki un zivsaimnieki tiks atbalstīti notiks arī ar lauku attīstības pasākumu un lauksaimniecības produkcijas cenu starpniecību, kas radīs iespēju attīstīties ne tikai produkcijas ražotājiem, bet arī pārējiem lauku iedzīvotājiem, darbojoties ar lauksaimniecību un zivsaimniecību nesaisītajās nozarēs;
 - | ☞ Latvija ir panākusi dzīvnieku izcelsmes produktu pārstrādes uzņēmumiem modernizācijai un pārstrukturizācijai pārejas periodus, kuri piešķirti konkrētiem uzņēmumiem neatbilstību ES standartiem novēršanai (piena sektorā 2005. gads - pārejas periods 11 uzņēmumiem, zvejas produktu sektorā 2005. gads - pārejas periods 27 uzņēmumiem, gaļas sektorā 2006. gads - pārejas periods 76 uzņēmumiem, piena kvalitātes uzlabošanā 2006. gads, dzīvnieku izcelsmes atkritumu pārstrādes sektorā 2005. gads);
2002. gadā turpinājās darbs pie ES un Latvijas likumdošanas saskaņošanas un administratīvo funkciju nodrošināšanas, t.sk. maksājumu administrēšanas sistēmas izveides, citu institucionālo sistēmu ieviešanas, īpašu uzmanību pievēršot pārtikas drošības un veterinārajiem jautājumiem, kā arī ~~pie tā~~ Latvijas spējai strādāt un piedalīties lēmumu pieņemšanas procesā un kļūt par pilntiesīgu ES dalībvalsti jau 2004. gada 1. maijā.

J. Briedis (Tāl. 7027567)

D. Freimane (Tāl. 7027371)

4.2. Likumdošanas saskaņošana

Paralēli oficiālajām iestāšanās ES sarunām, Zemkopības ministrija turpināja darbu pie ES un Latvijas likumdošanas saskaņošanas. ES lauksaimniecības, zivsaimniecības un mežsaimniecības likumdošanas kopums jeb *acquis* ir ~ 4200 normatīvie dokumenti, un lauksaimniecības *acquis* veido aptuveni 45% no visa ES likumdošanas kopuma. Taču *acquis* nav statistisks dokumentu kopums – tas tiek nepārtraukti atjaunots un pilnveidots.

Lai tuvinātu nacionālo likumdošanu ES prasībām prasībām, Zemkopības ministrija 2002. gadā izstrādāja un ar ES likumdošanu harmonizēja 72 LR normatīvos dokumentus.

E. Kokale (Tāl. 7027364)

L. Ģermane (Tāl. 7027194)

4.3. Pārskats par Phare programmu

ES *Phare* programma ir viena no apjomīgākajām neatmaksājamās palīdzības daudzpusējām programmām Centrālās un Austrumeiropas valstīm. Tā sniedz neatmaksājamo finansējumu ar mērķi atbalstīt partnervalstis ekonomiskās pārejas un demokrātijas nostiprināšanas procesā līdz brīdim, kad tās būs gatavas uzņemties ES dalībvalsts pienākumus.

2002. gadā tika pabeigti divi 1999. gada Phare Nacionālās programmas ietvaros apstiprināti projekti:

1. projekts **“Integrācija Eiropas Savienībā: Likumdošanas saskaņošana”** (ES finansējums – 0,275 milj. EUR) beidzās aprīlī. Tā mērķis bija izveidot atbilstošas struktūras

Zmiff_27.06.03

44

Lauksaimniecības gada ziņojums

veiksmīgai Kopējās lauksaimniecības politikas (turpmāk - KLP) instrumentu un ES likumdošanas ieviešanai. Projekta galvenie uzdevumi bija:

- tirgus aģentūru un to reģionālo administrāciju izveidošana;
- Zemkopības ministrijas kapacitātes stiprināšana KLP instrumentu ieviešanā;
- iestāšanās ES politikas analīze un KLP stratēģijas izstrāde;
- Integrētās administratīvās kontroles sistēmas izstrāde (IACS).

2. projekts **“Pārtikas kontroles modernizācija un kapacitātes attīstība nacionālā un reģionālā līmenī”** (ES finansējums – 2,5 milj. EUR, Latvijas līdzfinansējums - 0,81 milj. EUR) beidzās aprīlī. Tā mērķis bija nodrošināt atbalstu pārtikas kvalitātes sistēmas izveidei:

- nacionālā līmenī – sekmējot vienotas kvalitātes stratēģijas izveidi;
- sektoru līmenī – izveidot kvalitātes nodrošināšanas modeļus konkrētām produktu grupām visā pārtikas ķēdē – no izejvielas līdz gala produktam, nostiprinot pārtikas pārstrādātāju spēju uzlabot produkcijas sortimentu.

2000. gada Phare Nacionālās programmas ietvaros tika realizēti divi projekti:

1. projekts **“Integrētās Latvijas robežu infrastruktūras attīstība”** (ES finansējums – 5,14 milj. EUR, līdzfinansējums – 1 milj. EUR) beidzās oktobrī. Tā mērķis bija tehniskā palīdzība un investīcijas robežas tehniskā menedžmenta stratēģijas sakārtošanai atbilstoši ES standartiem. Projekta realizācijā piedalījās Iekšlietu ministrijas Robežsardze un Zemkopības ministrijas Sanitārā robežinspekcija.

2. projekts **“Latvijas zivsaimniecības administrācijas stiprināšana, piemērojoties ES Kopējās zivsaimniecības politikas prasībām”** (ES finansējums – 2 milj. EUR, līdzfinansējums – 0,29 milj. EUR) ir pagarināts līdz 2002. gada 31. jūlijam. Projekta galvenie mērķi:

- to institūciju stiprināšana, kuras paredzētas Kopējās Zivsaimniecības politikas ieviešanai;
- zivsaimniecības kontroles stiprināšana un informācijas sistēmu izveide;
- izglītošana un tehniskā atbalsta iegāde iepriekšminēto nosacījumu ieviešanai.

2001. gada Phare nacionālās programmas ietvaros tika īstenoti divi projekti:

1. projekta **“Kontroles infrastruktūras attīstība ostās un uz dzelzceļa”** (ES finansējums – 7,13 milj. EUR, līdzfinansējums – 2,38 milj. EUR) mērķis ir nodrošināt veterināro un fitosanitāro kontroli Rīgas un Ventpils ostas kontroles punktos, un Daugavpils un Rēzeknes dzelzceļu kontroles punktā atbilstoši ES prasībām. Projekta saņēmējs ir Finanšu ministrija, bet Zemkopības ministrijas Sanitārā robežinspekcija ir tikai kā iesaistītā institūcija.

2. 2002. gada jūlijā sākās projekta **“Lauksaimniecības vadības mehānismu pilnveidošana atbilstoši ES Kopējās lauksaimniecības politikas principiem”** realizācija (ES finansējums – 2 milj. EUR, līdzfinansējums – 0,6 milj. EUR). Projekta galvenie mērķi:

- Integrēti administratīvās kontroles sistēmas ieviešana;
- Zemkopības ministrijas un Lauku atbalsta dienesta kā maksājumu aģentūras institucionālā stiprināšana SAPARD un KLP ieviešanā;
- informācijas tehnoloģiju un atbalsta iegāde iepriekš minēto mērķu sasniegšanai.

2002. gada Phare Nacionālās programmas ietvaros tika noslēgts Finanšu memorands starp Latvijas Republiku un Eiropas Komisiju par projektu **“Pārtikas ķēdes uzraudzība”** (ES finansējums 0,618 milj. EUR, līdzfinansējums 0,119 milj. EUR bez PVN) un **“TSE/BSE kontrole”** (ES finansējums 0,922 milj. EUR, līdzfinansējums 1,143 milj. EUR bez PVN) uzsākšanu 2003. gadā.

G. Neretniece (Tālr. 7830396)

4.4. Pārskats par divpusējiem projektiem

2002. gadā turpinājās sadarbība ar tradicionālajiem Zemkopības ministrijas ārvalstu partneriem: Dānijas Karalisti, Nīderlandes Karalisti, Norvēģijas Karalisti, Somijas Republiku, Zviedrijas Karalisti un Vācijas Federatīvo Republiku.

Francijas Republika

Zemkopības ministrijas sadarbība ar Francijas Republiku noritēja projekta *“Informācija par ES Kopējās lauksaimniecības politiku un lauku attīstības politiku”* ietvaros, kura mērķis bija veicināt Latvijas lauku sabiedrības izpratni un zināšanas par ES Kopējo lauksaimniecības politiku un lauku attīstības politiku, sagatavojot ekspertus, kuri ir lauku sabiedrībai atpazīstami gan kā lauksaimniecības konsultanti, gan lauksaimniecības sabiedrisko organizāciju pārstāvji.

Nīderlandes Karaliste

Turpinājās sadarbība projekta *“Veterināri diagnostiskā dienesta stiprināšana Latvijā”* ietvaros. Projekta mērķis – stiprināt veterinārās diagnostikas iespējas, pilnveidot dzīvnieku infekcijas slimību uzraudzības, apkarošanas un profilakses sistēmu atbilstoši ES prasībām: optimizēts veterināro laboratoriju tīkls, uzlabota dzīvnieku identifikācijas un reģistrācijas sistēma un laboratorijas informācijas sistēma, izveidota trakumsērgas references laboratorija.

Vācijas Federatīvā Republika

Sadarbībā ar Ziemeļreinas-Vestfālenes federālās zemes institūtu tika realizēts projekts *“Jaunas mācību vietas izglītības programmai “Vides saimniecības tehnika”*”, kura uzdevums bija izveidot mācību vietas izglītības iestāžu izglītojamajiem, sagatavot speciālistus mācību attīrīšanas iekārtu un esošo attīrīšanas iekārtu ekspluatācijas nodrošināšanai, uzlabot esošo attīrīšanas iekārtu darba kvalitāti.

Norvēģijas Karaliste

Sadarbībā ar Norvēģijas Karalisti tika realizēti šādi nozīmīgi projekti:

- *“Lūznavas tehnikuma lauksaimniecības un mežsaimniecības tehnikas resursu centrs”* – nodrošināt kvalitatīvu teorētisko un praktisko tehnikuma audzēkņu apmācību, pieaugušo pārkvalifikāciju un zemnieku kvalifikācijas paaugstināšanu atbilstoši mūsdienu darba tirgus prasībām.
- *“Latvijas vēžu populāciju aizsardzība un ilgtspējīga izmantošana”* – atjaunot platspīļu vēžu populācijas dabīgās ūdenstilpnēs, izmantojot modernas akvakultūras tehnoloģijas vēžu mazuļu ātrai un masveidīgai ieguvei un savairošanai, kā arī izveidot jaunu ilgtspējīgu eksportējamas produkcijas – platspīļu vēžu – ieguvi un panākt nodarbinātības dažādošanu laukos.

Somijas Republika

Turpinājās sadarbība ar Somijas Lauksaimniecības un meža ministriju projekta *“Dārzeņu audzēšanas tehnoloģijas pilnveidošana”* ietvaros. Tā mērķis - atbalsts dārzeņu audzētājiem, Latvijai integrējoties ES: informācijas sniegšana par jaunākajām dārzeņu audzēšanas tehnoloģijām, ES standartiem atbilstošas dārzeņu produkcijas ražošanas veicināšana.

Dānijas Karaliste

Sadarbība ar Dānijas Karalisti orientēta uz palīdzību Latvijai, gatavojoties iestājam Eiropas Savienībā. Kopš 1996. gada ir realizēta virkne projektu, kuru kopējā summa veido apmēram 11 milj. EUR.

2002. gadā turpinājās sadarbība ar Dānijas Pārtikas, lauksaimniecības un zivsaimniecības ministriju un Dānijas Ārlietu ministriju šādu projektu ietvaros:

- *“Likumdošanas harmonizācija un ES prasību ieviešana dzīvnieku barībai”* - ES likumdošanas harmonizācija un ieviešana dzīvnieku barībai, inspektoru mācības, izstrādāta jauna inspekcijas programma.
- *“Minerālmēslu un kūtsmēslu normatīvu uzlabošana Latvijā, 2. fāze”* - nepaaugstināt vides piesārņojuma līmeni, veidojot optimālu mēslošanas sistēmu, kas tiek realizēta pareizā laikā un augam nepieciešamajos daudzumos, pilnveidot un modernizēt minerālmēslu un kūtsmēslu lietošanas sistēmu atbilstoši progresīvas lauksaimniecības un Eiropas normatīvo aktu prasībām.
- *“Lēmumu atbalsta sistēmas izstrādāšana un ieviešana integrētajā augu aizsardzībā Latvijā”* – sekmēt graudkopības un kartupeļu audzēšanas rentabilitātes pieaugumu un produkcijas konkurētspēju, nodrošinot ražotājus ar jaunām, modernām ražošanas tehnoloģijām, vienlaikus praksē realizēt ES prasību par Labas lauksaimniecības prakses ieviešanu lauksaimnieciskajā ražošanā.
- *“Palīdzība sagatavoties SAPARD programmai”* – Latvijas lauku iedzīvotāju informēšana par SAPARD programmu, par notiekošajām aktivitātēm sakarā ar Latvijas gatavosanos iestāties ES, palīdzība lauksaimniecības produkcijas ražotājiem biznesa plānu (SAPARD programmas pieteikumu veidlapu) izstrādē.
- *“Pesticīdu reģistrācija trīs Baltijas valstīs un Polijā”* – Latvijas likumdošanas saskaņošana ar ES likumdošanu, kas reglamentē augu aizsardzības līdzekļu reģistrāciju ES.
- *“Gaļas liellopu pārraudzība, ciltsvērtības noteikšana un ciltsgrāmatas kārtošanas sistēmas ieviešana saskaņā ar ES prasībām”* – specializētai liellopu gaļas ražošanai kā jaunai lopkopības nozarei Latvijas apstākļos izveidot ES prasībām atbilstošu selekcijas sistēmu un tās elementu uzskaiti.
- *“Pieteikumu sagatavošana un lauksaimniecības un lauku attīstības ES pirmsiestāšanās atbalsta (SAPARD) programmas izmantošanā Latvijā”* – atbalsts dažāda profila Latvijas zivju apstrādes uzņēmumiem biznesa plānu un projektu sagatavošanā SAPARD programmas līdzekļu saņemšanai, lai plānotu ražotņu rekonstrukcijas un modernizācijas pasākumus, kā arī lai nodrošinātu uzņēmumu sakārtošanu atbilstoši ES higiēnas prasībām.
- *“Neatkarīgas piena laboratorijas izveidošana”* – neatkarīgas piena laboratorijas izveide, lai centralizēti noteiktu piena kvalitātes rādītājus, kas ļautu pilnveidot samaksas sistēmu par atbilstošas kvalitātes pienu un attīstīt piena pārraudzības sistēmu, padarot to piena ražotājam vieglāk pieejamu.
- *“Atbalsts LLKC saimniecību vadīšanas pakalpojumu nodrošināšanai”* – uzlabot LLKC sniegto pakalpojumu kvalitāti saimniecības vadīšanas jomā, tādējādi paaugstinot Latvijas lauksaimniecības uzņēmumu ienesīgumu.

Tika uzsākti jauni un nozīmīgi projekti:

- *“Tehniskais atbalsts ES dzīvnieku labturības likumdošanas tuvināšanai un īstenošanai Latvijā”* – ES dzīvnieku labturības normu un prasību ieviešana Latvijā, kas veicinās tirgus attiecību attīstību starp ES valstīm un Latviju bez tirdzniecības barjerām.
- *“Dānijas konsultatīvais atbalsts Igaunijas, Latvijas un Lietuvas Lauksaimniecības ministrijām, palīdzot tām tiesiskās un institucionālās struktūras veidošanā, kas nepieciešams iestāties ES”* – Dānijas konsultanta palīdzība trīs Baltijas valstu Lauksaimniecības ministriju speciālistiem tiesiskās un institucionālās struktūras veidošanas procesā, kas nepieciešams, lai izpildītu ES *acquis communautaire* paredzētās prasības lauksaimniecības jomā.
- *“ES likumdošanas normu ieviešana gaļas sektorā”* - atbilstoši ES direktīvām harmonizētās Latvijas likumdošanas ieviešana attiecībā uz gaļas sektora kontroles un

inspekcijas procedūrām: gaļas sektora inspektoru spēju stiprināšana, veicot praktiskos veterinārās un higiēnas kontroles uzdevumus saskaņā ar Latvijas un ES likumdošanas normām, pilnveidotot notiekošo veterinārās kontroles sistēmas reorganizāciju atbilstoši ES prasībām, kā arī izveidot turpmāko mācību sistēmu gaļas sektora inspektoriem Latvijā.

- *“Dānijas Augu direktorāta zināšanu, pieredzes un produktivitātes nodošana Zemkopības ministrijai, Valsts augu aizsardzības dienestam, Pārtikas un veterinārā dienesta Valsts veterinārmedicīnas diagnostikas centram”* - stiprināt Latvijas likumdošanas un administratīvo kapacitāti Zemkopības ministrijā, Valsts augu aizsardzības dienestā un Pārtikas un veterinārā dienesta Valsts veterinārmedicīnas diagnostikas centrā, lai institūcijas būtu spējīgas ieviest likumdošanu atbilstoši ES un nacionālajām prasībām: Latvijas inspektoru, administrācijas personāla un laboratorijas speciālistu mācības ES likumdošanas ieviešanā un testēšanas metodiku pielietošanā, ņemot vērā Dānijas pieredzi, kā arī ES likumdošanas ieviešanas novērtējums Latvijā dāņu ekspertu skatījumā.
- *“Dānijas konsultatīvais atbalsts ZM akreditētas ELVGF maksājuma aģentūras izveidošanā KLP administrēšanai”* - palīdzība ZM akreditētas Eiropas Lauksaimniecības vadības un garantiju fonda (turpmāk – ELVGF) maksājuma aģentūras izveidošanā Kopējās lauksaimniecības politikas administrēšanai (Lauku atbalsta dienests kā vienotas ELVGF fonda maksājuma aģentūras stiprināšana).
- *“Dzīvnieku izcelsmes atkritumu savākšanas un sadedzināšanas sistēmas izveidošana”* - izveidot dzīvnieku izcelsmes atkritumu savākšanas un sadedzināšanas sistēmu Latvijā atbilstoši ES likumdošanai (esošās nacionālās likumdošanas caurskatīšana, ES likumdošanas prasības, nacionālās un ES likumdošanas saskaņošana, pieredzes apmaiņa, mācību vizītes).
- *“Lauku iedzīvotāju līdzdalības lauku politikas veidošanā paaugstināšana, pilnveidojot izpratni par ES”* - lauksaimnieku un lauku iedzīvotāju informēšana par ES lauksaimniecības un lauku politiku.
- *“Lauksaimniecības izglītības attīstība Latvijā saskaņā ar ES normām”* - veicināt ekonomiski ilgtspējīgas lauksaimniecības attīstību atbilstoši ES prasībām, paaugstinot skolotāju, konsultantu un valsts iestāžu darbinieku zināšanas. Projekta gaitā tiks pārstrādāti mācību plāni un mācību materiāli par lauksaimniecības jautājumiem saskaņā ar ES standartiem.

Zviedrijas Karaliste

Sadarbība ar Zviedrijas Karalisti noritēja Zviedrijas valdības finansētās Baltijas lauksaimniecības izraisītā piesārņojuma samazināšanas programmas (BAAP) ietvaros:

- *“Lauksaimniecības izraisītā piesārņojuma samazināšana Latvijā”*, kura mērķis bija samazināt lauksaimniecības piesārņojošo ietekmi uz ūdens resursiem, ļaujot uzlabot ūdens kvalitāti Baltijas jūrā.
- *“Vidi saudzējošā lauksaimniecība, BAAP II”* – samazināt lauksaimnieciskās ražošanas radīto vides piesārņojumu un palielināt lauku iedzīvotāju informētību par lauksaimniecības izraisīto piesārņojumu un tā samazināšanas iespējām.

D. Freimane (Tālr. 7027371)

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

2002. gadā tika slēgtas Latvijas un ES iestāšanās sarunas. Sarunu rezultāts par lauksaimniecības un lauku attīstības jautājumiem ir vērtējams pozitīvi, jo jētas nodrošinās stabilu Latvijas lauksaimniecības un lauku teritoriju turpmāko attīstību. Latvija ir panākusi lauksaimniekiem ne tikai stabilitāti tirgū, bet arī tālāku attīstību.

- ☉ _____ tādus ražošanas kvotu apjomus, kas rada ilgtermiņa attīstības iespējas tradicionālajām un perspektīvajām lauksaimnieciskās ražošanas nozarēm, kā arī tādus ražošanas modernizācijas atbalsta un tiešo maksājumu modeļus, kas nodrošina Latvijas lauksaimniekiem vienlīdzīgus konkurences apstākļus ES;
- ☉ _____ divas reizes augstākus tiešos maksājumus nekā sākotnēji ES bija piedāvājusi - kandidātvalstīm tika dota iespēja tiešos maksājumus papildināt ar papildu maksājumiem no sava nacionālā budžeta un no lauku attīstībai paredzētā ES finansējuma, līdz ar to lielākajai daļai sektoru ieņēmumi palielināsies un tas radīs iespēju turpināt jau iesāktu ražošanas modernizāciju;
- ✿ _____ papildus tiešajiem maksājumiem, lauksaimnieki un zivsaimnieki tiks atbalstīti arī ar lauku attīstības pasākumu un lauksaimniecības produkcijas cenu starpniecību, kas radīs iespēju attīstīties ne tikai produkcijas ražotājiem, bet arī pārējiem lauku iedzīvotājiem, darbojoties ar lauksaimniecību un zivsaimniecību nesaistītajās nozarēs;
- ☉ _____ pārejas periodus dzīvnieku izcelsmes produktu pārstrādes uzņēmumiem modernizācijai un pārstrukturizācijai, kas piešķirti konkrētiem uzņēmumiem neatbilstību ES standartiem novēršanai;

Paralēli iestāšanās sarunām turpinājās darbs pie ES un Latvijas likumdošanas saskaņošanas. Zemkopības ministrija 2002.gadā izstrādāja un ar ES likumdošanu harmonizēja 72 LR normatīvos dokumentus.

Zemkopības ministrija 2002. gadā turpināja realizēt *Phare* programmas projektus un tika pabeigti divi nozīmīgi 1999. gada *Phare* Nacionālās programmas ietvaros apstiprinātie projekti: “Integrācija Eiropas Savienībā: Likumdošanas saskaņošana”, kura mērķis bija izveidot atbilstošas struktūras KLP instrumentu administrēšanai un ES likumdošanas ieviešanai, un “Pārtikas kontroles modernizācija un kapacitātes attīstība nacionālā un reģionālā līmenī”, kura mērķis bija nodrošināt atbalstu pārtikas kvalitātes sistēmas izveidei.

2002. gadā turpinājās sadarbība ar tradicionālajiem Zemkopības ministrijas ārvalstu partneriem divpusējo projektu ietvaros: Dānijas Karalisti, Nīderlandes Karalisti, Norvēģijas Karalisti, Somijas Republiku, Zviedrijas Karalisti un Vācijas Federatīvo Republiku.

2003. gadā jāturpina darbs pie ES un Latvijas likumdošanas saskaņošanas un administratīvo funkciju nodrošināšanas, t.sk. maksājumu administrēšanas sistēmas izveides, citu institucionālo sistēmu ieviešanas, īpašu uzmanību pievēršot pārtikas drošības un veterinārajiem jautājumiem, kā arī ~~pie tā~~ Latvijas spējai strādāt un piedalīties lēmumu pieņemšanas procesā un kļūt par pilntiesīgu ES dalībvalsti jau 2004. gada 1. maijā.

J. Briedis (Tāl. 7027567)

D. Freimane (Tāl. 7027371) kuri attiecas uz pārstrukturizāciju un modernizāciju un tiek piešķirti konkrētam uzņēmumam, nevis valstij kopumā.

4.5. SAPARD Latvijas Lauksaimniecības un lauku attīstības programma

2002. gads bija pirmais pilnais SAPARD Latvijas Lauksaimniecības un lauku attīstības programmas ieviešanas gads. SAPARD programma tika sagatavota un apstiprināta Eiropas Komisijā jau 2000. gadā, tomēr pilnīgu programmas ieviešanu varēja uzsākt tikai pēc Lauku atbalsta dienesta – SAPARD maksājumu aģentūras - akreditācijas. Komisārs F. Fišlers 2001. gada 6. decembrī apstiprināja lēmumu par palīdzības līdzekļu pārvaldīšanas nodošanu Latvijas Republikai.

Kopumā ir akreditētas sešas apakšprogrammas:

- 1.1. “Lauksaimniecības tehnikas, iekārtu un būvju modernizācija”,
- 1.2. “Lauksaimniecības zemju apmežošana”,

- 2.1. "Lauksaimniecības un zivsaimniecības produkcijas pārstrādes un mārketinga pilnveidošana",
- 3.1. "Lauku ekonomikas dažādošana, veicinot alternatīvos ienākumu avotus",
- 4.1. "Vispārējās lauku infrastruktūras uzlabošana",
- Pavadošais pasākums 1. "Apmācības".

2003. gada 18. februārī Eiropas Komisija apstiprināja ZM izstrādātās apakšprogrammas 5.1. "Bioloģiskās daudzveidības un lauku ainavas saglabāšana" un 5.2. "Lauksaimniecības noteces samazināšana". Šīs apakšprogrammas varēs tikt uzsāktas, līdzko būs akreditētas Lauku atbalsta dienesta procedūras. Vēl jāizstrādā precīzi atbalsta saņemšanas nosacījumi apakšprogrammai 1.2. "Zemes ierīcība", kā arī jāaskaņo grozījumi pavadošajā pasākumā 1. „Apmācības”.

Kopumā uz 2003. gada 1. janvāri bija atbalstīti 458 projekti. Savukārt 196 projekti bija jau pabeigti.

4.1. tabula

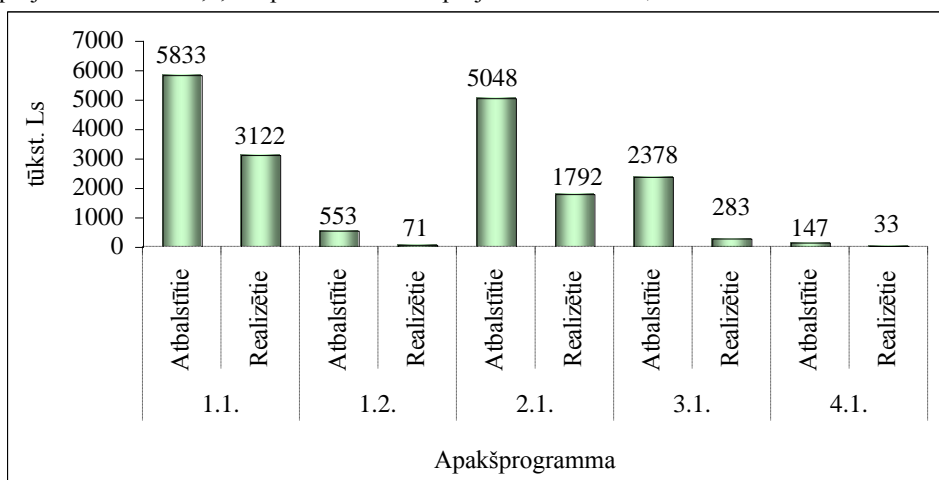
SAPARD programmu izpilde 2002. gadā

	Atbalstītie projekti uz 01.01.03	Atmaksāto projektu skaits uz 01.01.03	Atmaksātie projekti/atbalstītajiem projektiem (%)	Pabeigto projektu attaisnoto izdevumu summa	Vidējā projektu summa vienai saimniecībai
Apakšprogramma 1.1.					
Graudaugi	108	79	73,1	4 345 436,7	55 005,5
Dārzkopība	6	3	50,0	134 138,74	44 712,9
Augļkopība	12	6	50,0	248 249,04	41 374,8
Piena lopkopība	79	43	54,4	1 434 939,76	33 370,7
Cūkkopība	20	7	35,0	364 151,58	52 021,7
Putnkopība	2	1	50,0	104 220,00	104 220,0
Pārējās –kokaudzētavas	1	1	100,0	6 310,26	6 310,3
Pavisam:	228	140	61,4	6 637 446,08	47 410,3
Apakšprogramma 2.1.					
Gaļa	6	0	0		
Piens un piena produkti	5	0	0		
Graudaugi	9	0	0		
Augļi un dārzeņi	3	0	0		
Zivis	4	1	25	59 227,40	59 227,40
Pavisam:	27	1	25	59 227,40	59 227,40
Apakšprogramma 3.1.					
Lauku tūrisms	58	7	12,1	201 548,17	28 792,6
Amatniecība	4	2	50,0	98 760,11	49 380,1
Netradicionālā lauksaimn.	14	4	28,6	64 401,57	16100,4
Alternatīvā kurināmā ražoš.	2	0	0,0		
Tehnisko pakalp. sniegšana	18	9	50,0	275 250,27	30 583,4
Pavisam:	96	22	22,9	639 960,12	29 089,1
Apakšprogramma 4.1.					
Ūdensapgādes sistēmas ierīk.	3	1	33,3	4 813,00	4 813,00
Autoceļu uzlabošana	6	2	33,3	61 765,72	30 882,86
Sakaru centru izveide	1	0	0		
Zmiff_27.06.03 Lauksaimniecības gada ziņojums		50			

Pavisam:	10	3		66 578,72	22 192,91
Apakšprogramma 1.2.					
Zemju apmežošana	124	31	25,0	142 869,96	4 608,7
Pavisam kopā:	458	196	42,8	7 486 854,88	38 198,2

Avots: LAD

Vislielākais realizēto projektu īpatsvars SAPARD apakšprogrammā 1.1. "Lauksaimniecības tehnikas, iekārtu un būvju modernizācija" ir graudkopības nozarē: 79 projekti jeb 56,4% no kopējā realizēto projektu skaita un piena lopkopībā - 43 projekti jeb 30,7% no visiem apakšprogrammas projektiem. Cūkkopībā realizēti 5%, augļkopībā 4,3%, dārzenkopībā 2,1%, bet putnkopībā un kokaudzētavu ierīkošanā pa 0,7% no kopējo realizēto projektu skaita. Lielākā pieprasītā attaisnoto izdevumu summa ir putnkopības projektam – Ls 104 220, vidēji Ls 55 005,5 ir pieprasīti graudkopības nozares projekti, cūkkopības projektos Ls 52 021,7, bet piensaimniecību projektos Ls 33 370,7.

Avots: LAD

4.1. attēls. Atbalstīto un realizēto projektu attaisnoto izdevumu summa pa apakšprogrammām

Apakšprogrammā 1.2. "Lauksaimniecības zemju apmežošana" realizēts 31 projekts jeb 25% no atbalstīto projektu skaita, vidēji viena pretendenta pieprasītā summa ir Ls 4 608,7, kas ir vismazākā, salīdzinot ar citām apakšprogrammām.

Apakšprogrammā 2.1. "Lauksaimniecības un zivsaimniecības produkcijas pārstrādes un mārketinga pilnveidošana" realizēts tikai 1 projekts zivju pārstrādē ar pieprasīto summu Ls 59 227,40. Pārējās nozarēs projekti ir atbalstīti, bet pārskata periodā vēl nav realizēti.

Savukārt apakšprogrammā 3.1. "Lauku ekonomikas dažādošana, veicinot alternatīvos ienākuma avotus" visvairāk realizēto projektu ir tehnisko pakalpojumu sniegšanā – 9 jeb 40,9% no kopējā projektu skaita. Lauku tūrismā realizēti 7 projekti (31,8%), netradicionālajā lauksaimniecībā 4 projekti (18,2%) un amatniecībā 2 projekti (9,1%). Vislielākās vidēji uz saimniecību pieprasītās summas ir amatniecībā – Ls 49 380,1, bet netradicionālajā lauksaimniecībā vidēji 3 reizes mazāka summa - Ls 16 100,4.

Apakšprogrammā 4.1. "Vispārējās lauku infrastruktūras uzlabošana" realizēts 1 projekts (33,3% no kopskaita apakšprogrammā) saistībā ar ūdensapgādes sistēmas ierīkošanu ar Ls 4 813,0 attaisnoto izdevumu summu, bet 2 projekti (66,6%) lauku uzņēmumu un māju autoceļu uzlabošanai, pieprasot vidēji Ls 30 882,86. Pārējās nozarēs projekti netika realizēti.

Tomēr, neraugoties uz lielo projektu iesniedzēju interesi, līdz 2002. gada beigām tika noslēgti līgumi tikai par 66% no viena gada pieejamās summas. Tādēļ joprojām tiek turpināts darbs pie SAPARD programmas precizēšanas un pilnveidošanas, lai tiktu paplašināts potenciālais atbalsta saņēmēju skaits.

2002. gada 26. jūnijā tika organizēta SAPARD programmas uzraudzības komitejas sēde, kurā tika apstiprināta virkne būtisku grozījumu SAPARD programmā, kas atviegloja projektu iesniegšanas kārtību un paplašināja atbalsta saņēmēju loku. Par pieaugošo interesi liecina fakts, ka uz 2003. gada 15. janvāra kārtu tika iesniegti 313 projekti.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- 2002. gads bija pirmais pilnais SAPARD programmas ieviešanas gads;
- interese par SAPARD programmu pieaug, tādēļ prognozējams, ka 2003. gadā būs liels iesniegto projektu skaits;
- SAPARD programmas grozījumu rezultātā potenciālais atbalsta saņēmēju loks paplašinās un līdz ar to pieejamais atbalsts tiek izmantots efektīvāk;
- SAPARD pieredze veicinās līdzekļu piesaisti laukiem un lauksaimniecībai pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā.

I. Āboliņš (Tālr. 7027253)

M. Grīnberga (Tālr. 7027544)

5. Lauksaimniecības produktu ražošana un pārstrāde

5.1. Piens un piena produkti

Piensaimniecība ir viena no lauksaimniecības pamatnozarēm Latvijā. 2002. gadā saražotas 811 453 t govju piena, kas ir par 34 519 t mazāk nekā 2001. gadā. Kopējais piena ražošanas apjoma samazinājums lielākoties ir saistīts ar 2002. gada neparasti karstajiem laika apstākļiem, kad radās problēmas lopbarības sagatavošanā ziemas periodam, ierobežotas tika iespējas ganību un zālāju platību izmantošanā vasaras periodā, kā arī jau vasarā un rudens periodā uzsāktās ziemas barības krājumu izēdināšana, kas neveicināja izslaukuma un kopējās piena ražošanas pieaugumu.

5.1.tabula

Piena ražošana saimniecībās 2000. - 2002. gadā (tūkst. t) *

Saimniecību veids	2000.	2001.	2002.	2002./2001. (%)
Zemnieku saimniecībās, piemājas un personiskajās palīgsaimniecībās	727,7	751,7	713,6	94,93
Valsts saimniecībās un statūtsabiedrībās	97,3	96,3	100,1	103,95

* ieskaitot kazu pienu

Avots: CSP

Kopējie piena ražošanas apjomi 2002. gadā samazinājās par 4,0%, salīdzinot ar 2001. gadā saražoto 847 962 t apjomu. Zemnieku saimniecībās, piemājas un personiskajās palīgsaimniecībās piena ražošanas apjomi 2002. gadā samazinājās par vairāk nekā 5%, salīdzinot ar 2001. gadu. Taču piena ražošana palielinājusies par 3,95% valsts saimniecību un statūtsabiedrību sektorā (5.1. tab.), kas šajā gadā izskaidrojams ar šo saimniecību lielākām iespējām sagādāt pietiekamākus lopbarības krājumus, savukārt individuālajā sektorā piena ražošana ir samazinājusies.

Govju skaits un vidējā produktivitāte

Slaucamo govju ganāmpulks Latvijā pēdējo triju gadu laikā ir stabilizējies. Kopējais govju skaits 2002. gada laikā (5.2.tab.) ir samazinājies par 2,1%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Samazinās govju skaits individuālajās vai iedzīvotāju saimniecībās (zemnieku, piemājas saimniecībās un personiskajās palīgsaimniecībās) par 2,6%, savukārt valsts saimniecību un statūtsabiedrību sektorā govju skaits ir par 1,6% palielinājies. Tas iespējams izskaidrojams ar to, ka šajās saimniecībās netiek pārdoti izaudzētie jaunlopi un teles, jo bieži vien saimniecībās esošās novietnes netiek pilnībā izmantotas un ir brīvās govju stāvvietas.

5.2.tabula

Mājlopu skaits 2000. - 2002. gadā (tūkst.)

	2000.	2001.	2002.	2002./2001. (%)
visu veidu saimniecībās				
Liellopi	366,7	384,7	388,1	100,9
t.sk. govju	204,5	209,1	204,6	97,9
valsts saimniecībās un statūtsabiedrībās				
Liellopi	52,1	50,6	53,8	106,5
t.sk. govju	25,2	24,2	24,6	101,6
Iedzīvotāju (zemnieku piemājas un personiskajās) saimniecībās				
Liellopi	314,6	334,1	334,3	100,1
t.sk. govju	179,3	184,9	180,0	97,4

Avots: CSP

Pēdējo trīs gadu laikā govju ganāmpulka samazināšanās tiek kompensēta ar izslaukumu pieaugumu (5.3. tab.), ganāmpulkos uzturot augstāzīgākas govīs. Taču 2002. gadā vidējais izslaukums no govīs bija 3958 kg/gadā, kas ir par 2,4% mazāk attiecībā pret vidējo izslaukumu 2001. gadā, sausuma un karstā laika dēļ izslaukumam 2002. gadā samazinoties par 97 kg no govīs/gadā (dažviet pat līdz 200 kg no govīs/gadā). Pārraudzībā esošo govju produktivitāte ir augstāka nekā valstī kopumā (5.3. tab.), tomēr govju produktivitāte joprojām ir zema, ņemot vērā potenciāli iespējamo izslaukuma līmeni.

5.3.tabula

Govju ganāmpulku kvalitāte 2000.-2002. gadā

	2000.	2001.	2002.
Govju skaits (tūkst.)	204,5	209,1	204,6
Govju skaits pārraudzībā (tūkst.)	73,3	74,5	75,8
Vidējais izslaukums no govīs (kg/gadā)	3 898	4 055	3 958
Vidējais izslaukums no govīs pārraudzībā (kg/gadā)	4 408	4 763	4 833
Piena tauki govīm pārraudzībā (%)	4,44	4,38	4,37
Piena olbaltums govīm pārraudzībā (%)	3,31	3,27	3,25

Avots: VCI DAC un CSP

Pārraudzībā esošo govju skaits pret iepriekšējo gadu ir palielinājies - 2002. gadā tas bija par 1,47% lielāks nekā 2001. gadā (5.3. tab.). Turpina palielināties arī pārraudzības govju produktivitāte, 2002. gadā sasniedzot jau 4833 kg/gadā. Taču pārraudzībā atrodas dažādu šķirņu govīs (5.4. tab.), un to produktivitātes potenciāls ir atšķirīgs.

5.4.tabula

Pārraudzībā esošo dažādo šķirņu govju produktivitāte 2001. - 2002. gadā

Govju šķirne	Dzīvnieku skaits		Izslaukums no govīs (kg/gadā)		Piena olbaltums (%)		Piena tauki (%)	
	2001.	2002.	2001.	2002.	2001.	2002.	2001.	2002.
Latvijas brūnā	54 292	50 741	4 357	4 550	3,30	3,31	4,45	4,46
Angleras	411	380	4 807	5 242	3,34	3,38	4,49	4,45
Dāņu sarkanā	218	223	4 267	4 392	3,24	3,29	4,35	4,41
Holšteinas melnraibā	19 868	18 679	5 052	5 220	3,14	3,14	4,19	4,21
Latvijas zilā	53	61	4 554	4 671	3,28	3,28	4,38	4,35

Avots: VCI DAC

Latvijas slaucamo govju ganāmpulku veido Latvijas brūnās šķirnes govīs – 66,94% no kopējā pārraudzībā esošo govju skaita. To skaits pārraudzībā 2002. gadā attiecībā pret 2001. gadu ir samazinājies (5.4. tab.), taču ir pieaugusi to produktivitāte par 193 kg no govīs/gadā. Holšteinas melnraibās šķirnes govīs – 24,64% no visām pārraudzībā esošajām govīm, salīdzinot ar 2001. gadu arī šo govju skaits ir samazinājies, taču ir pieaugusi to produktivitāte par 168 kg no govīs/gadā. Savukārt Dāņu sarkanās un Angleras šķirnes govīs veido salīdzinoši niecīgu daļu no kopējā pārraudzības ganāmpulka valstī attiecīgi tikai - 0,3% un 0,5%.

Saimniecību klasifikācija pēc govju skaita

Piena ražošanas sadrumstalotība Latvijā joprojām ir ļoti aktuāla problēma. Lielākajā daļā saimniecību tiek turētas 1-5 govīs (5.5.tab.). 2002. gada beigās šādās saimniecībās atradās 58,9% no kopējā govju skaita (67 089 saimniecībās 119 666 govīs). Vidējais govju skaits ganāmpulkā ir tikai 2,9 govīs. Šī iemesla dēļ piena ražošanas saimniecību efektivitāte ir zema, tiek kavēta piena kvalitātes uzlabošanās, ganāmpulka ciltsvērtības palielināšana, kā arī

piena ražošanas vispārēja attīstība valstī ko apliecina arī kopējā saimniecību skaita samazinājums 2002. gadā par 7,65%, salīdzinoši ar 2001. gadu.

5.5.tabula

Piena ražošanas saimniecību grupējums pēc slaucamo govju skaita 2002. gada beigās

Slaucamo govju skaits saimniecībā	Saimniecības ar attiecīgo slaucamo govju skaitu		Slaucamās govju grupā	
	skaits	%	skaits	%
1	39 228	55,1	39 228	19,3
2	17 984	25,2	35 968	17,7
3 - 5	9 877	13,9	44 470	21,9
6 - 9	2 442	3,4	19 721	9,7
10 - 19	1 175	1,6	18 240	9,0
20 - 29	228	0,3	6 811	3,4
30 - 49	134	0,2	5 697	2,8
50 - 99	102	0,2	7 617	3,7
100 - 199	52	0,1	7 730	3,8
200 - 299	19	0,0	4 986	2,5
300 un vairāk	28	0,0	12 656	6,2
Kopā	71 269	100	203 124	100

Avots: CSP

Pastāvot šādai piena ražošanas struktūrai, lielai daļai ražotāju nav ekonomiskas motivācijas investēt saimniecības tehnoloģiskajā attīstībā, ko pastiprina arī finanšu līdzekļu trūkums. Tomēr, samazinoties mazo 1-5 govju saimniecību skaitam, pakāpeniski palielinās lielo saimniecību īpatsvars.

Var paredzēt, ka mazo saimniecību skaits kopējā struktūrā samazināsies arī turpmāk, ja tiks panākts piena iepirkuma cenu kāpums, pieaugot lielo saimniecību skaitam un govju skaitam tajās, ļaujot kāpināt kopējo piensaimniecības efektivitāti.

Piena iepirkums.

No visa saražotā piena 384,9 tūkst. t tika iepirkts pārstrādei, kas par 4,4% mazāk nekā 2001. gada piena iepirkums (5.6.tab.). Turklāt, vērtējot nozares attīstību pēdējos trīs gados, ir jāsecina, ka 2002. gadā joprojām nav ievērojama pārstrādes apjomu pieauguma.

5.6.tabula

Piena ražošana un iepirkums 2000. – 2002. gadā

	2000.	2001.	2002.	2002./2001.%
Kopā saražots piens (tūkst. t)	822,9	846,2	811,5	95,9
Pārstrādei iepirkts piens (tūkst. t)	398,1	402,6	384,9	95,6

Avots: CSP

Pārreķinot 2002. gadā pārstrādei iepirkta piena daudzumu vidēji uz vienu govī, tas ir 1,9 t piena gadā. Savukārt, reķinot uz vienu piena ražošanas saimniecību, tas ir 5,4 t. Tātad piena iepirkums 2002. gadā no vienas saimniecības ir praktiski tikpat liels kā 2000. gadā, kas neuzrāda īpašu piena ražošanas saimniecību īpatsvara palielinājumu, tiesa daļēji tas varētu būt izskaidrojams ar jau minētajiem agroklīmatiskajiem apstākļiem (pagājušā gada vasaras un gada nogales sausumu).

Iepirktā piena kvalitāte un cenas

Pēdējo trīs gadu laikā piena kvalitāte arvien uzlabojas – 2002. gadā tika iepirktas 227,8 tūkst. t augstākās šķiras piena (5.7. tab.), kas ir par 32 tūkst. t vairāk nekā iepriekšējā gadā un par 16,3% pārsniedza 2001. gada augstākās šķiras iepirkumu.

5.7.tabula

Pārstrādes uzņēmumos iepirktā piena kvalitāte 2000. - 2002. gadā

Piena šķira	2000.		2001.		2002.	
	tūkst. t	% no iepirktā	tūkst. t	% no iepirktā	tūkst. t	% no iepirktā
Augstākā	161,5	41	195,8	48,6	227,8	59,2
Pirmā	147,5	37	131,8	32,7	96,3	25,0
Otrā	84,2	22	66,3	16,5	55,7	14,5
Kopā iepirkts	398,1	100	402,6	100	384,9	100

Avots: CSP, PVD

2002. gadā tāpat kā 2001. gadā pārstrādei iepirktā piena vidējais tauku saturs pienā bija 4,08% un olbaltumvielu saturs 3,13% (2001. gadā – 3,18%).

Piena iepirkuma cenas 2002. gadā, salīdzinot ar 2001. gadu (5.8. tab.), ir samazinājušās – vidējā piena iepirkuma cena samazinājusies par 1,5% (vidējā iepirkuma cena pienam 2002. gadā bija 94,09 Ls/t, 2001. gadā attiecīgi 95,52 Ls/t)

5.8.tabula

Gada vidējās piena iepirkuma cenas 2000.-2002. gadā (Ls/t)

Piena šķira	2000.	2001.	2002.
Augstākās šķira	100,2	105,3	102,1
Pirmās šķira	81,3	88,3	84,6
Otrās šķira	73,8	82,5	79,6
Vidējā iepirkuma cena	87,2	95,5	94,1

Avots: CSP

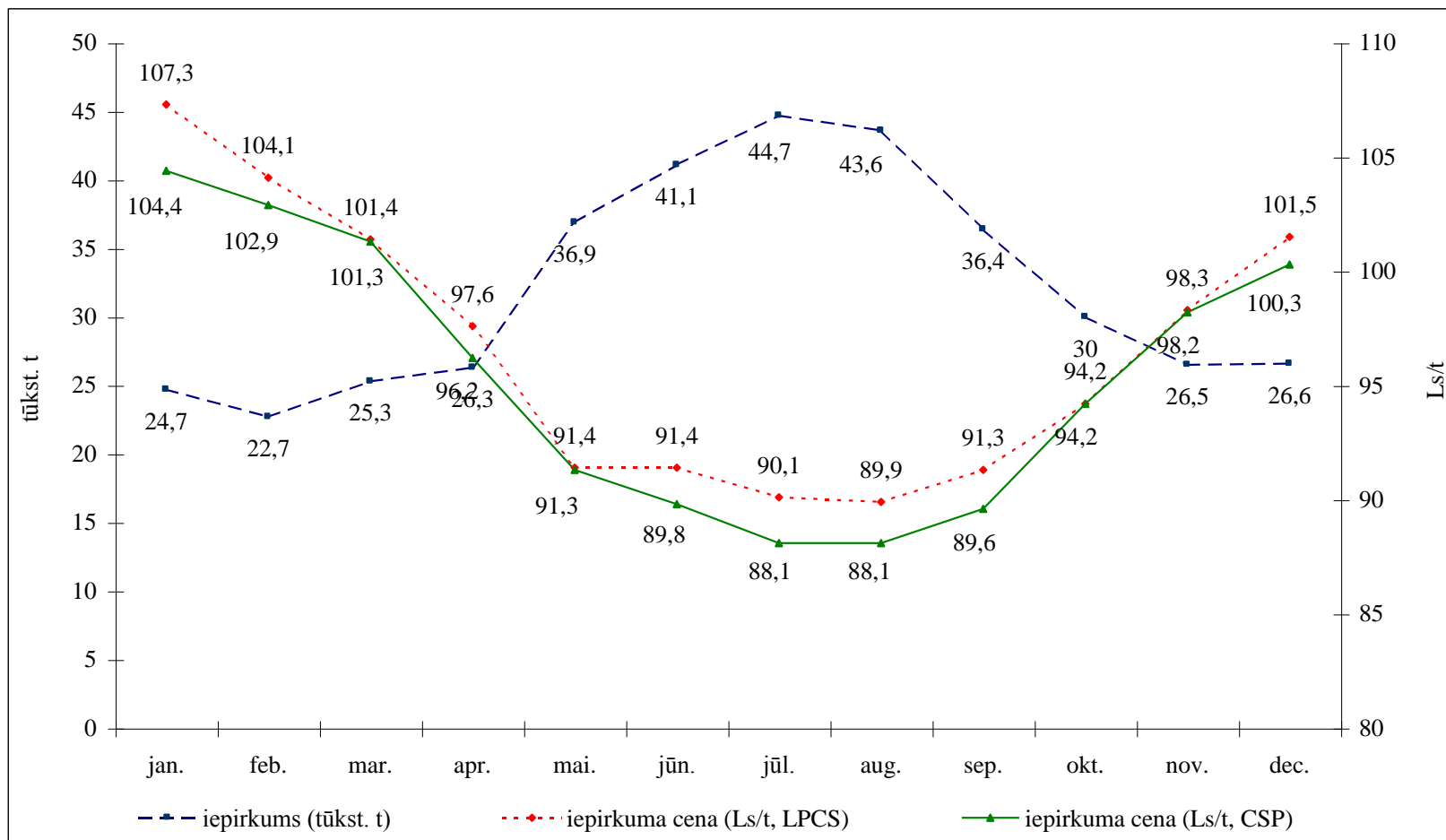
Stabilizējoties tirgum un palielinoties eksporta iespējām uz Eiropas Savienību un citām valstīm, pārstrādes uzņēmumi palielina pieprasījumu pēc piena, līdz ar to pieaug arī uzņēmumu savstarpējā konkurence un cīņa par piena piegādātājiem, kā rezultātā pieaug arī piena iepirkuma cenas.

Piena ražošanai Latvijā raksturīga izteikta sezonālitate – vasaras periodā tiek ražots un pārstrādei pārdots visvairāk piena, savukārt piena iepirkuma cenas ir viszemākās visā gada laikā (5.1. att.).

Piena un piena produktu tirgus

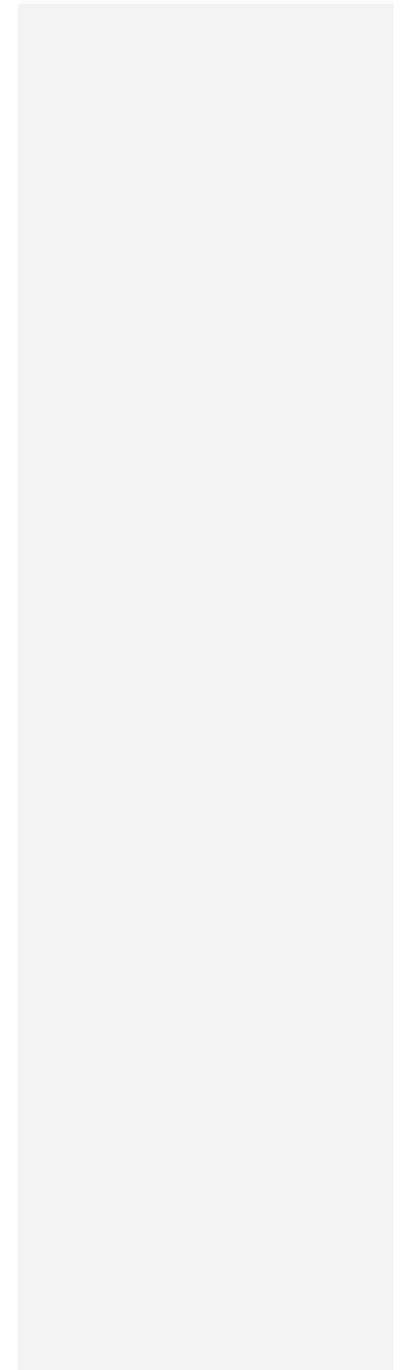
Piena produktu ražošanas apjomi kopumā joprojām turpina samazināties, kaut arī 2002. gadā, salīdzinot ar 2001. gadu, šis samazinājums vairs nav tik izteikts.

2001. gadā tika saražots par 2,9% vairāk siera (5.9. tab.), bet piena konservu ražošana, sakarā ar a/s “Rēzeknes PKK” likvidāciju, Latvijā 2002. gadā ir pārtraukta. Sviesta un sausā piena (vājpiena un pilnpiena) pulvera ražošanā samazinājās attiecīgi par 17,4% un 4,3%.

Avots: CSP, LPCS

5.1. attēls. Piena iepirkuma apjomi un vidējās iepirkuma cenas 2002. gadā

5.9. tabula

Piena produktu ražošanas apjomi 2000.-2002. gadā (tūkst. t.)

	2000.	2001.	2002.	2002./2001. (%)
Sviests	7,20	6,90	5,70	82,6
Siers	10,64	11,57	11,9	102,9
Piena konservi	4,20	2,27	n.d.	-
Sausais vājpiens	3,50	2,30	2,2	95,7

Avots: CSP, LPCS

Pašlaik svarīgs attīstības faktors piena pārstrādes uzņēmumu ekonomikā ir eksporta tirgus. Būtiskākie eksporta produkti ir sviests, siers, kā arī sausais vājpiens. To ražošana ir īpaši atkarīga no eksporta, jo iekšējā tirgus pieprasījums pēc šiem produktiem nav liels.

5.10.tabula

Piena bilances* 1999. - 2002. gadā (tūkst. t.)

	2000.	2001.	2002.
Atlikums gada sākumā	25,4	40,2	34,7
Resursi			
Saražots piens un piena produkti, pārrēķinot pienā	825,0	848,0	813,7
Piena produktu imports, pārrēķinot pienā	61,3	69,5	75,9
Resursi kopā	999,0	957,7	922,1
Patēriņš			
Piena un piena produktu patēriņš, pārrēķināts pienā	859,7	828,1	816,1
t.sk. patēriņš iedzīvotāju uzturā	608,9	657,2	640,4
patēriņš lopbarībā	163,5	170,9	175,7
Piena produktu eksports, pārrēķinot pienā	99,1	94,9	91,8
Kopā patērēts piens un piena produkti, pārrēķināti pienā	958,8	923,0	905,6
Atlikums gada beigās	40,2	34,7	16,5

*- ieskaitot kazu pienu

Avots: LAD

Piena un piena produktu patēriņš samazinās (5.10. tab.), tā kopējais piena produktu patēriņš 2002. gadā ir samazinājies par 1,7%, salīdzinot ar 2001. gadu. Kopējais piena produktu resursu līmenis 2002. gadā (5.11.tab.) ir samazinājies par 3,7%, salīdzinot ar 2001. gadu, turklāt tas ir lielāks tikai par 1,14% nekā 2000. gadā. Tāpat par 3,3% samazinājies arī piena produktu eksports, piena produktu importam 2002. gadā pieaugot par 9,2% salīdzinoši ar 2001. gadu.

5.11.tabula

Saražotā un patērētā govs piena produktu dinamika 1999. - 2002. gadā

	2000.	2001.	2002.	2001./2000. (%)
Saražots piens (tūkst. t)	822,9	846,2	811,5	95,9
Piena un piena produktu patēriņš (tūkst. t)	772,4	828,1	813,9	98,3
Pašnodrošinājums (%)	106,5	102,2	99,7	

Avots: ZM, LAD

Valsts atbalsts piensaimniecības nozarei

Latvijā piensaimniecība ir viena no lauksaimniecības pamatnozarēm, tādēļ tā ietilpst to nozaru vidū, kuru attīstība tiek visvairāk atbalstīta. Piensaimniecības attīstībai 2002. gadā tika piešķirti 24,9% (Ls 6 024 788,4 apmērā) no visām kopējām subsīdijām (valsts finansiālā atbalsta lauksaimniecībai – Ls 24 207 264,01 bez 2002. gada sausuma kompensācijām), salīdzinājumam 2001. gadā tikai 20,1%. Piensaimniecības attīstības atbalsts tiek piešķirts tiešo un netiešo subsīdiju veidā.

Tiešu atbalstu 2002. gadā saņēma slaucamo govju ganāmpulku īpašnieki 60,0 Ls/gadā (5,0 Ls/mēnesī) par pārraudzībā esošu govi ar noteiktu produktivitāti. Kopumā ir subsidētas 3 147 saimniecības, subsidijas aprēķinot par 66 667 slaucamām govīm un izmaksājot subsidijas Ls 4 029 055,0 apmērā (2001. gadā attiecīgi par 57 671 govīm – Ls 3 167 779,89; 2000. gadā par 49 063 govīm – Ls 2 207 867,71). Subsidijas 2002. gadā tika aprēķinātas arī par 568 ģenētiski augstvērtīgām govīm un par 65 izzūdošo šķirņu genofonda govīm.

Netiešā atbalsta iedarbība izpaužas kā infrastruktūras sakārtošana un ciltsdarba attīstībai nepieciešamie pasākumi. Viens no būtiskākajiem pasākumiem ir pārraudzības programmas nodrošināšana 2002. gadā piešķirot subsidijas Ls 412,2 tūkst. apmērā (2001. gadā attiecīgi – Ls 392,5 tūkst. un 2000. gadā Ls 341,6 tūkst. apmērā).

Piensaimniecības nozares stabilizēšanai vasaras un rudens periodā 2002. gadā tika piešķirts valsts atbalsts Ls 1 267 107,2 apmērā, subsidējot 15 piena pārstrādes uzņēmumus. Veicot piena tirgus stabilizācijas pasākumus 2001. gadā subsidēti tika 12 pārstrādes uzņēmumi, saņemot atbalsta finansējumu 400 000 latu apmērā.

Arī 2002. gada vasaras agroklimatisko apstākļu dēļ, kad nebija iespējams nodrošināt pietiekami daudz lopbarības, radušies zaudējumi, kurus var izteikt kā zaudējumu apjomu 13,14 Ls/ha apmērā no neiegūtās zāles lopbarības un izmaksu apjomu 10,12 Ls/ha apmērā jaunu ilggadīgo zālāju platību ierīkošanai, tika kompensēti. Subsidiju veidā tika piešķirts finansējums Ls 5 831 856,8 apmērā par 190 273 slaucamajām govīm. Tādējādi kopējais valsts atbalsts nozarei 2002. gadā ir sasniedzis Ls 11,86 milj. apmēru (bez dzīvnieku un ganāmpulku reģistra uzturēšanas izdevumiem), kas sastāda 39,35% no visa valsts atbalsta apjoma. Tas ir ļoti liels palielinājums salīdzinot ar 2001. gadu, kad nozarei kopumā tika piešķirts Ls 4 194,0 tūkst. (2000. gadā – Ls 4 119,65 tūkst.).

Tāpat ir pieaudzis atbalsta apjoms (neņemot vērā sausuma kompensācijas), veicot pārrēķinu vidēji uz govi 2002. gadā tas ir Ls 29,66 un uz tonnu saražotā piena Ls 7,42 (2001. gadā tas bija vidēji uz govi Ls 20,1 un uz saražoto piena tonnu Ls 5,0) Katru gadu palielinoties atbalstam, piena ražošanas apjomi nepalielinās un arī piena iepirkuma apjoms ir saglabājies stabils, lai arī subsidējamo govju un saimniecību skaits palielinājies. Atbalstot ciltsdarbu, ir izdevies panākt, ka saimniecībās tiek veidots augstvērtīgāks ganāmpulks. Tas nodrošina pastāvīgu piena izslaukuma pieaugumu un stabilu piena iepirkuma daudzumu, tātad ciltsdarba atbalsts ir nepieciešams arī turpmāk, lai panāktu augstvērtīga ganāmpulka izveidošanu Latvijā. Tātad ir jāizvērtē arī subsidiju pozīciju sadalījums un kritēriji atbalsta finansējuma saņemšanai, lai subsidiju apjoma palielinājums veicinātu lielāku saimniekošanas efektivitāti piensaimniecības nozarē, īpašu uzmanību veltot pasākumiem, kas vērsti uz ES prasību sasniegšanu, piena ražošanas apjomu pieaugumu un kvalitātes uzlabošanu.

Piensaimniecības nozares attīstību veicinātu koptirgus organizācijas mehānismu ieviešana. Valsts atbalsts ir nepieciešams, lai varētu tikt piemēroti Kopējā Tirgus organizācijas pasākumi, Latvijai īstenojot integrācijas procesu ES un kļūstot par tās dalībvalsti.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

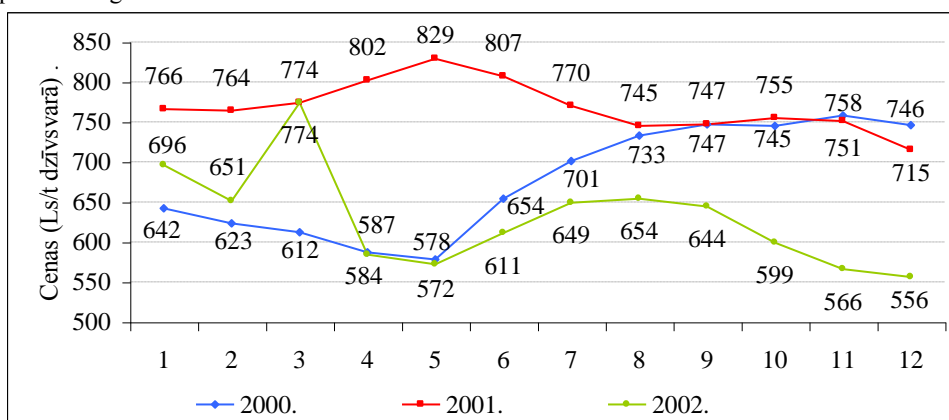
- 2002. gadā kopējais piena ražošanas apjoms samazinājās par 4,0% un kopējais govju skaits samazinājies par 2,1%. Piena ražošanas saimniecību skaits ir samazinājies par 7,65%.
- Piena ražošanas sadrumstalotība Latvijā ir aktuāla. Piena ražošanas saimniecību efektivitāte ir zema, tiek kavēta ganāmpulka ciltsvērtības palielināšana, kā arī piena ražošanas vispārējā attīstība valstī.
- Lai veidotu ekonomiski attīstītu piensaimniecības nozari Latvijā, viens no svarīgākajiem uzdevumiem ir panākt saimniecību ražošanas specializāciju piena nozarē, jo lielāki ražošanas apjomi un augstāka dzīvnieku produktivitāte veicinātu nozares ekonomisko stabilitāti, kā arī veicinātu Latvijai piešķirto piena pārdošanas kvotas nodrošināšanu.

- Ņemot vērā patreizējos ražošanas apjomus un tos ražošanas nosacījumus – piena pārdošanas kvotas apjomus, kurus Latvijai izdevās panākt iestāšanās sarunās, piensaimniecības nozarē ir jāpanāk lielāka saimniecību specializācija un lielāki piena pārdošanas apjomi.
- Ir palielinājusies govju produktivitāte un piena ražošanas apjomi pārraudzības govju ganāmpulkā, kur izslaukums (4833 kg) jau tuvojas vēlamā vidējā izslaukuma robežai 5000 – 5500 kg no govsgadā, kas vismaz nodrošinātu piena saimniecību ekonomisko efektivitāti.
- 2002. gadā ir samazinājušās piena iepirkuma cenas, vidējai piena iepirkuma cenai (94,09 Ls/t) samazinoties par 1,5% attiecībā pret pagājušo gadu. Pēdējo trīs gadu laikā piena kvalitāte uzlabojas.

J. Vilnis (Tālr. 7027422)

5.2. Cūkgaļas ražošana

2002. gads bija kārtējais krīzes gads cūkgaļas ražotājiem. Vietējo ražotāju zaudējumi bija un joprojām ir visciešāk saistīti ar cūkgaļas cenu pazemināšanos pasaules tirgū salīdzinot ar 2001. gadu. 2002. gada 6. decembrī Eiropas Savienība pieņēma lēmumu par cūkgaļas privātās uzglabāšanas uzsākšanu.

Avots: CSP

.attēls. Cūkgaļas iepirkuma cenas laika periodā 2000. – 2002. gadā

Pēc Centrālās Statistikas pārvaldes datiem 2002. gada aprīļa mēnesī sākās straujš cūkgaļas iepirkuma cenu kritums pārstrādes uzņēmumos, kas turpinājās līdz gada beigām.

2002. gadā līdz ar cenu pazemināšanos Eiropas Savienībā, palielinājās cūkgaļas imports no lielākajām ražotāju valstīm Dānijas, Somijas un Polijas. Baltijas valstu starpā ir noslēgts Brīvās tirdzniecības līgums un ievadmuikas likme, tā ietvaros, ir 0%. Līdz ar to ievērojami pieauga importētās gaļas apjoms no Igaunijas – tas bija vairāk kā 150% un no Lietuvas vairāk kā 400%, salīdzinot ar 2001. gadu.

Sadarbības trūkums starp cūkgaļas ražotājiem un pārstrādātājiem radīja situāciju, kad cūku audzētājiem vajadzēja realizēt gaļu zem pašizmaksas. 2002. gada 31. maijā Latvijas Cūku Audzētāju asociācija (LCAA) iesniedza Valsts iekšējā tirgus aizsardzības birojam iesniegumu, lai veiktu aizsardzības pasākumus cūkgaļas iekšējā tirgus sakārtošanai. Ņemot vērā pastāvošo likumdošanu, process bija ilgs un atzinums par konstatētajiem zaudējumiem pieņemts tikai 2003. gada 17. februārī. Pēc vietējo cūkgaļas ražotāju anketu datiem, izvērtējot

faktisko realizācijas cenu un plānoto ienākumu starpību, vietējie ražotāji cieta 3 241 562,59 Ls lielus zaudējumus.

Radušies zaudējumi daļēji tika kompensēti no subsīdiu līdzekļiem, piešķirot nozarei papildus finansējumu. Cūkkopības nozares subsīdijās tika izmaksāts 1 374 663,5 Ls.

Krīzes situācija kavē nozares attīstību, jo ir ierobežoti finansu resursi investīciju veikšanai cūkkopības ražotņu modernizācijā un ES prasību izpildei pirms iestājas Eiropas Savienībā.

Pēc bilances datiem saražotās un patērētās cūkgaļas apjoms 2002. gadā, salīdzinot ar 2001. gadu, ir palielinājies. Saražotās gaļas apjoms pieaudzis par 13,4%. Patērētā gaļas un gaļas produktu apjoms pieaudzis par 23,1%.

5.12. tabula

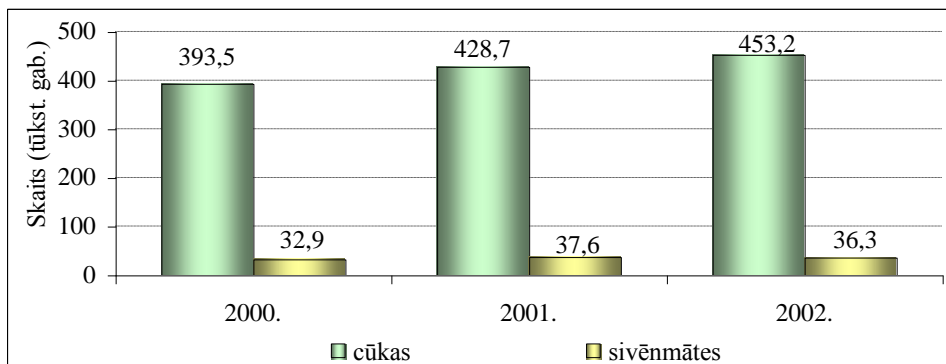
Cūkgaļas bilance (tūkst. t)

	2000. gads	2001. gads *	2002. gads *
Atlikums uz gada sākuma	0,50	0,50	0,70
Resursi			
Saražotās gaļas apjoms, dzīvsvārā	40,40	40,58	46,01
Saražotās gaļas apjoms, kautsvārā	31,54	31,65	35,89
Gaļas (t.sk. dzīvo lopu) imports, kautsvārā	6,80	17,24	25,83
t.sk. dzīvie lopu (pārrēķinot gaļā)	n.d.	3,81	8,37
gaļa	n.d.	8,05	11,91
subprodukti	n.d.	0,52	0,89
pārtikas tauki	n.d.	3,69	3,89
sālījumi/žāvējumi	n.d.	1,18	0,77
Gaļas produktu (pārrēķinot gaļā) imports	0,23	1,49	2,40
t.sk. desas	n.d.	1,34	2,32
Nenoteiktas izcelsmes gaļa	15,19	-	-
Kopā resursi (pārrēķinot gaļā)	54,26	50,88	64,82
Patēriņš			
Patērētā gaļa un gaļas produkti (pārrēķinot gaļā)	53,57	49,36	60,92
Gaļas (t.sk. dzīvu lopu) eksports, kautsvārā	0,23	0,03	0,04
Gaļas produktu (pārrēķinot gaļā) eksports, kautsvārā	0,18	0,79	1,16
Kopā patērētā gaļa un tās produkti (pārrēķinot gaļā)	53,76	50,18	62,12
Atlikums uz gada beigām	0,50	0,70	2,70

* - tika izmantota bilances aprēķina metode

Avots: LAD

Pieprasījums pēc cūkgaļas ir veicinājis kopējā Latvijas ganāmpulka pieaugumu par 5,7%, sivēnmāšu skaits samazinājies pa 3,64%. Varam secināt, ka gada laikā būtiskas izmaiņas ganāmpulka struktūrā nav notikušas.

Avots: CSP

5.3. attēls. Cūku un sivēnmāšu skaits kopējā ganāmpulkā 2000. - 2002. gadā

5.13.tabula

Cūkgaļas ražošana pa saimniecību veidiem kautmasā (tūkst. t)

	2000.		2001.		2002.	
	tūkst. tonnas	tūkst. tonnas	tūkst. tonnas	%	tūkst. tonnas	%
Visu veidu saimniecības	31,5	100	31,6	100	35,9	100
Valsts saimniecības un statūsabiedrībās	12,3	39,0	11,8	37,3	17,5	48,7
Zemnieku, piemājas un personīgajās saimniecībās	19,2	61,0	19,8	62,7	18,4	51,3

Avots: ZM pēc CSP datiem

Kopējais saražotās gaļas apjoms 2002. gadā bija 63,25 tūkst. tonnas, cūkgaļa 35,89 tūkst. tonnas, kas ir 56,7% no kopējā gaļas īpatsvara. Saražotās cūkgaļas apjoms 2002. gadā, salīdzinot ar 2001. gadu, ir palielinājies par 13,4%. Valsts saimniecībās un statūsabiedrībās ražošana ir palielinājusies par 47,5%, bet zemnieku, piemājas un personīgajās samazinājās par 7,0%.

5.14. tabula

Visu veidu saimniecību sadalījums pēc cūku skaita saimniecībā*

Cūku skaits saimniecībās	Saimniecību skaits			Cūku skaits grupā			2002. % pret 2001
	2000.	2001.	2002.	2000.	2001.	2002.	
1-2	38106	35051	35470	61573	55947	56828	+ 1,6
3-49	20522	20735	20235	161840	160808	147122	- 8,52
50-199	434	383	405	39208	35134	38961	+10,9
200 -999	60	95	100	27100	38407	37952	- 1,2
1000 un vairāk	20	24	32	99614	132157	169966	+28,6
Kopā	59142	56288	56242	389335	422453	450829	+ 6,7

* -visās grupējumu tabulās ir ieslēgtas saimniecības, kuru lauksaimniecībā izmantojamā zeme ir lielāka par 1 ha
Avots: CSP

Kopējais saimniecību skaits ir nedaudz samazinājies, galvenokārt to saimniecību skaits ar 3 līdz 49 cūkām ganāmpulkā. Palielinājies saimniecību skaits ar ganāmpulku virs 50 cūkām.

Šķirnes cūku audzēšanas organizācijas SIA Cūku ciltsdarba centrs un SIA Agrosels realizē Latvijā audzēto cūku selekcijas programmu, kura darbojas līdz 2005. gadam. Abās

organizācijās ir 20 šķirnes cūku audzēšanas saimniecības, kuru uzdevums ir nodrošināt cūkgaļu ražojošās saimniecības ar kvalitatīvu un ģenētiski augstvērtīgu vaislas materiālu. Katru gadu apmēram 10% no valstī esošo sivēnmāšu skaita tiek nomainītas ar šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecībās izaudzētajām jauncūkām.

5.15. tabula

Cūku kvalitātes vidējie rādītāji šķirnes saimniecībās 2002. gadā

	Jorkšīras	Landrases
Sivēnmāšu auglība, gab.	11,4	11,4
Dzīvmasas pieaugums no dzimšanas, g	590	572
Speķa biezums, mm	12,8	11,1
Liesās gaļas iznākums, mm	58,4	59,6

Avots: CCC

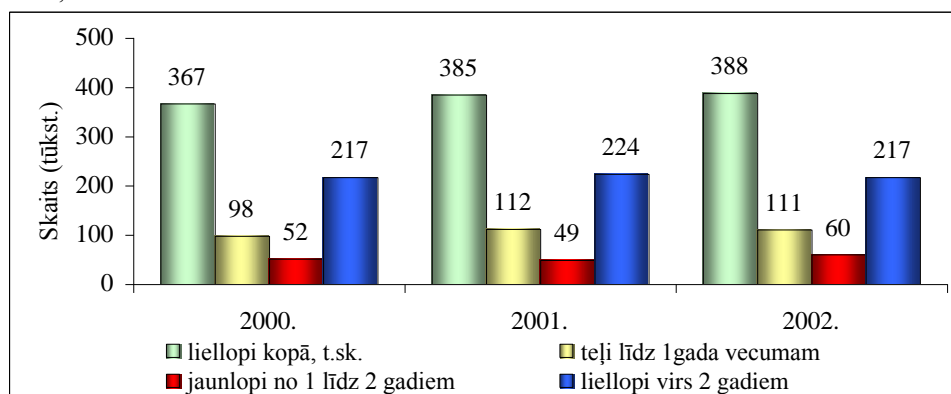
KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Valsts atbalsts 2002. gadā salīdzinot ar 2001. gadu ir palielinājies, bet tas nav veicinājis nopietnu nozares attīstību.
- 2002. gads nozarei bija smags, ņemot vērā straujo cenu kritumu un līdz ar to problēmas cūkgaļas realizācijai.
- Saskaņā ar CSP datiem, nozares attīstība nav kavēta, pieņemot tirgus aizsardzības pasākumus situācija nozarē varētu būt stabila.

I. Šteinberga (Tālr. 7027227)

5.3. Liellopu gaļas ražošana

Liellopu skaits kopējā ganāmpulkā 2002. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ir palielinājies par 0,9%, tai skaitā pieaudzis jaunlopu skaits no 1 līdz 2 gadu vecumam par 22,9%, samazinājies liellopu skaits vecumā virs 2 gadiem par 2,9% un teļu līdz 1 gada vecumam skaits par 1,1%. Ganāmpulka struktūra norāda uz to, ka nedaudz samazinās teļu skaits, kuri tiek atstāti ataudzēšanai.

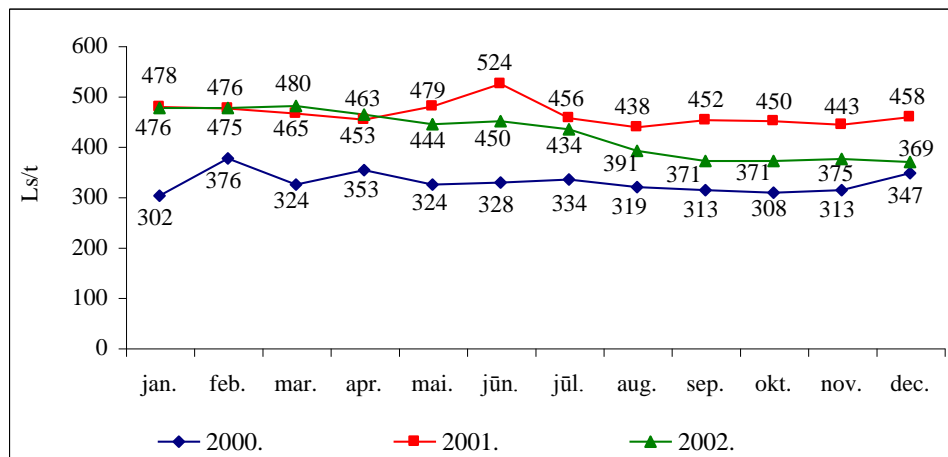

Avots: CSP "Lauku saimniecības Latvijā"

5.4. attēls. Liellopu skaits pa vecuma grupām 2000. - 2002. gadā

Vislielākais liellopu īpatsvars - 55,9% ir vecumā grupā virs 2 gadiem, jaunlopi no 1 līdz 2 gadiem ir tikai 15,5%, un teļi līdz gada vecumam ir 28,5% no kopējā ganāmpulka.

2002. gadā pasliktinājās situācija cūkgaļas tirgū, kas vienlaicīgi radīja ietekmi arī uz liellopu gaļas sektoru un realizācijas cenām.

Avots: CSP

5.5. attēls. Liellopu gaļas cenu dinamika 2000. - 2002. gadā

2002. gadā liellopu gaļas cenas nepārtraukti pazeminājās. Gada beigās tās sasniedza 2000. gada līmeni.

5.16. tabula

Visu veidu saimniecību sadalījums pēc liellopu skaita saimniecībā*

Liellopu skaits saimniecībās	Saimniecību skaits			Liellopu skaits grupā			2002. % pret 2001.
	2000.	2001.	2002.	2000.	2001.	2002.	
1-2	45 265	43 521	42 764	68 058	65 383	64 854	- 0,8
3-49	39 252	36 133	32 043	220 410	231 144	227 250	-1,7
50-199	297	363	382	25 869	35 781	37 358	+4,4
200 un vairāk	94	91	107	49 213	49 335	56 021	+13,6
Kopā	84 908	80 108	75 296	363 550	381 643	385 483	+1,0

* -visās grupējumu tabulās ir ieslēgtas saimniecības, kuru lauksaimniecībā izmantojamā zeme ir lielāka par 1 ha
Avots: CSP "Lauku saimniecības Latvijā"

2002. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, par 6,0% ir samazinājies saimniecību skaits, kas nodarbojas ar liellopu gaļas ražošanu. Būtiski tas, ka ir samazinājies saimniecību skaits grupās no 1 - 49 liellopiem, bet palielinājies saimniecību skaits, kurās ir vairāk par 50 liellopiem ganāmpulkā. Tātad nozarei ir tendence attīstīties. Saimniecību struktūra vēl joprojām ir sadrumstalota, aptuveni 56,8% saimniecībās liellopu skaits ir no 1 līdz 2.

Latvijā ir priekšnosacījumi liellopu nozares attīstībai, jo ir piemērotas ganību platības, darbaspēka resursi un piemērotas gaļas liellopu šķirnes. Galvenā problēma ir tīršķirnes gaļas liellopu vaislas materiāla trūkums. Liellopu gaļas ražošana ir lopkopības nozare, kuru atbalsta Eiropā, līdz ar to ražotāju uzdevums būtu to attīstīt un palielināt gaļas šķirnes un gaļas šķirnes krustojumu ar Latvijas brūnas šķirnes liellopiem.

5.17. tabula

Liellopu gaļas bilance 2000. - 2002. gads (tūkst. t)

	2000.	2001.*	2002.*
Atlikums uz gada sākuma	0,30	0,30	1,39
Resursi			
Saražotās gaļa, dzīvmasā	40,42	35,26	29,71
Saražotā gaļa, kautmasā	21,82	19,04	16,04
Gaļas (t.sk. dzīvo lopu) imports, kautsvārā	5,08	6,91	7,06
t. sk. dzīvie lopī (pārrēķinot gaļā)	n.d.	1,55	2,27
gaļa	n.d.	3,92	3,33
subprodukti	n.d.	1,44	1,47
Gaļas produktu (pārrēķinot gaļā) imports	0,29	0,02	0,06
Nenoteiktas izcelsmes gaļa	0,60	-	-
Kopā resursi (pārrēķinot gaļā)	28,09	26,27	24,55
Patēriņš			
Patērētā gaļa un gaļas produkti (pārrēķinot gaļā)	27,40	24,50	23,27
Gaļas (t.sk. dzīvo lopu) eksports, kautmasā	0,01	0,01	0,03
Gaļas produktu (pārrēķinot gaļā) eksports	0,38	0,37	0,45
Kopā patērētā gaļa un tās produkti (pārrēķinot gaļā)	27,79	24,88	23,75
Atlikums uz gada beigām	0,30	1,39	0,80

* - tika izmainīta aprēķina metode

Avots: LAD

No kopējā saražotās gaļas apjoma liellopu gaļa ir 25,4%. Pēc bilances datiem, 2002. gada saražotās un patērētās gaļas apjoms ir samazinājies. Saražotās gaļas apjoms samazinājies par 15,8% un patēriņš par 3,3%.

5.18. tabula

Liellopu gaļas ražošana pa saimniecību veidiem, kautmasā (tūkst. t.)

	2000.		2001.		2002.	
	tūkst. t	%	tūkst. t	%	tūkst. t	%
Visu veidu saimniecībās	22,3	100	19,0	100	16,0	100
Valsts saimniecībās un statūsabiedrībās	3,8	17,0	2,4	12,6	2,6	16,2
Zemnieku, piemājas un personīgajās saimniecībās	18,6	83,0	16,6	87,4	13,4	83,8

Avots: ZM pēc CSP

Gaļas ražošana galvenokārt notiek zemnieku, piemājas un personīgajās saimniecībās.

Izvērtējot visus pieejamos datus, vērojama tendence palielināties lielo saimniecību īpatsvaram, tomēr kopējais liellopu gaļas ražošanas apjoms samazinās.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Latvijā ir visi priekšnosacījumi liellopu gaļas ražošanai, bet trūkst gaļas liellopu šķirnes vaislas materiāls, jo ir ierobežotas iepirkšanas iespējas.
- 2002. gadā salīdzinot ar 2001. gadu ir samazinājušās liellopu gaļas cenas, līdz ar to radot problēmas liellopu gaļas audzētājiem.
- Liellopu gaļas ražošanas saimniecību struktūra vēl joprojām ir sadrumstalota, tomēr palielinās saimniecību skaits ar vairāk nekā 50 liellopiem ganāmpulkā.

I. Šteinberga (Tālrunis: 7027227)

5.4. Olu un putnu gaļas ražošana

Mājputni Latvijā tiek turēti visa veida saimniecībās, taču rūpnieciskās produkcijas ražošanai vispiemērotākās ir lielās saimniecības, kuras var piedāvāt lielus produkcijas apjomus.

5.19. tabula

Mājputnu skaits (tūkst.)

	2000.	2001.	2002.	2002./2001. (%)
Mājputnu kopējais skaits	3 104,6	3 621,2	3 882,0	107,2
t.sk. valsts un statūtsabiedrībās	2 203,0	2 668,8	2 802,2	105
zemnieku, piemājas un personīgajās saimniecībās	901,6	952,4	1079,8	113,4

Avots: CSP

Mājputnu skaits kopumā Latvijā 2002. gadā ir palielinājies par 7,2 % salīdzinot ar 2001. gadu. Valsts un statūtsabiedrībās šis palielinājums sastāda 133,4 tūkst. mājputnu, bet savukārt zemnieku, piemājas un personīgajās saimniecībās mājputnu skaits ir palielinājies par 127,4 tūkst. putnu.

Olu ražošana

Pēdējos gados olu ražošanā ir vērojams pakāpenisks ražošanas pieaugums un 2002. gadā tas ir 11 %, salīdzinot ar 2001. gadu. Olu pakošanas staciju pārdošanas vidējā cena 2002. gadā 10 olām bija Ls 0,41, savukārt vidējās patēriņa cenas olām bija Ls 0,54.

5.20. tabula

Olu ražošanas un patēriņa bilance 2000. - 2002. gadā (milj. gab.)

	2000.	2001.	2002.
Atlikums gada sākumā	4,9	26,3	8,3
Resursi			
Saražots	437,1	452,5	508,6
Imports	37,3	27,4	2,8
Nenoteiktas izcelsmes olas	38,4	-	-
Kopā resursi	517,7	506,2	519,8
Patēriņš			
Patērēts	455,6	452,9	515,2
Eksports	35,8	45,2	0,4
Kopā patērēts	491,4	498,1	515,6
Atlikums gada beigās	26,3	8,1	4,1

Avots: LAD

Kā var redzēt no olu ražošanas un patēriņa bilances (2.tabula), pēdējo gadu laikā importam ir stabila tendence samazināties. Arī 2002. gadā, salīdzinot ar 2001. gadu, olu imports ir samazinājies par 89,8 % un ir par 84,2 % mazāks salīdzinājumā ar Latvijas olu ražotāju eksportu. Latvijā kopumā, 2002. gadā, salīdzinot ar 2001. gadu, saražots par 12,4 % jeb 56,11 milj. olu vairāk. Olu patēriņš audzis par 12,1 % jeb 62,3 milj. olu. Uzņēmums a/s "Balticovo" 2002. gadā saražoja 225 milj. olu, jeb 14 435 tonnas olu. Olu produktos tika pārstrādāti 20 % olu un saražotas 2 331 tonna pasterizētas olu masas un 290 tonnas olu pulvera. A/s "Balticovo" viena kilograma olu ražošanai patērēts 2,2 kg uzņēmuma kombinētās lopbarības gatavošanas cehā saražotās barības, sasniedzot vidējo dējību 311 olas no vistas gadā.

Putnu gaļas ražošana

Putnu gaļas ražošanas nozarē situācija ir līdzīga kā olu ražošanas nozarē un arī šeit dominē valsts un statūtsabiedrības, kas ražo lielāko daļu no putnu gaļas apjoma Latvijā.

5.21. tabula

Putnu gaļas ražošana (t)

	2000.	2001.	2002.	2002/2001, %
Visu veidu saimniecībās				
Putnu gaļa (dzīvmasā)	10 327	12 707	15 204	119,7
Putnu gaļa (kautmasā)	7 229	8 895	10 642	119,6
t.sk. valsts un statūtsabiedrībās				
Putnu gaļa (dzīvmasā)	9 969	12 303	14 679	119,3
Putnu gaļa (kautmasā)	6 978	86 12	10 275	119,3
zemnieku, piemājas un personīgajās saimniecībās				
Putnu gaļa (dzīvmasā)	358	404	525	130,0
Putnu gaļa (kautmasā)	251	283	367	129,7
t.sk. zemnieku saimniecībās				
Putnu gaļa (dzīvmasā)	108	164	277	168,9
Putnu gaļa (kautmasā)	76	115	194	168,7

Avots: CSP

Latvijā 2002. gadā no kopējā saražotā putnu gaļas daudzuma 96,5 % saražoja valsts un statūtsabiedrības.

5.22. tabula

Putnu gaļas un tās produktu bilance (tūkst. t)

	2000.	2001.*	2002.*
Atlikums gada sākumā	2,36	2,36	1,73
Resursi			
Saražotās gaļas apjoms dzīvsvārā	10,33	12,71	15,20
Saražotās gaļas apjoms kautsvārā	7,23	8,9	10,64
Gaļas imports kautsvārā	17,41	18,50	23,85
t.sk. dzīvie lopi	n.d.	0,19	0,12
gaļa	n.d.	18,22	23,52
subprodukti	n.d.	0,09	0,21
Gaļas produktu (pārrēķinot gaļā) imports	0,19	0,74	1,52
Nenoteiktas izcelsmes gaļa	1,18	-	-
Kopā resursi pārrēķinot gaļā	28,37	30,48	37,75
Patēriņš			
Patērēta gaļa un tās produkti, pārrēķinot gaļā	25,8	28,56	33,45
Gaļas eksports, kautsvārā	0,11	0,17	0,20
Gaļas produktu (pārrēķinot gaļā) eksports	0,1	0,04	0,09
Kopā patērētā gaļa un tās produkti	26,01	28,77	33,74
Atlikums gada beigās	2,36	41,73	4,00

* -tika izmainīta bilances aprēķina metodika

Avots: LAD

Lielākais skaits mājputnu ir valsts un statūtsabiedrībās un tās joprojām ir arī lielākās mājputnu gaļas un olu ražotājas. Uzņēmums a/s "Putnu fabrika Ķekava" 2002. gadā saražoja 4 617,6 tonnas broilera gaļas kautsvārā, viena kilograma putnu gaļas dzīvsvara pieaugumam patērējot 1,96 kg koncentrētās barības, sasniedzot 46,8 g dzīvmasas pieaugumu diennaktī.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Latvijā būtiski pieaudzis olu ražošanas apjoms. Pašnodrošinājums ar olām 2002. gadā ir 98,7%.
- Latvijā 2002. gadā samazinājies kā olu eksports, tā imports.
- Lielākie olu un mājputnu gaļas ražotāji ir valsts un statūtsabiedrības.

E. Rubenis (Tālr.7027379)

5.5. Aitkopības un kazkopības nozaru attīstība

Aitkopības un kazkopības nozaru īpatsvars valstī ir neliels, tomēr tām ir senas tradīcijas. Latvijā kā pamata šķirni audzē Latvijas tumšgalves aitas, kuras atbilst pussmalkvilnas - gaļas virzienu īsvilnas tipam. No šīs šķirnes aitām iegūst gaļu, vilnu un kažokādas. Latvijā vēl tiek audzētas Romanovas, Vācijas melngalves, Gotlandes un Leisteres aitu šķirnes. Kazu audzētāji Latvijā audzē Latvijas vietējās un Zānes šķirnes kazas. Kazas tiek audzētas piena un piena produktu ieguvei.

5.23. tabula

Aitu un kazu skaits 2000. - 2002. gadā (tūkst. gab.)

	2000.	2001.	2002.	2002./2001. (%)
Aitas	28,6	29,0	31,5	108,6
Aitu mātes	16,0	14,3	16,8	117,9
Teļi	-	-	2,7	-
Kazas	10,4	11,5	13,2	114,7
Kazu mātes	-	5,8	6,2	106,9
Āži	-	-	1,6	-

Avots: CSP

Aitu un kazu skaits 2002. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ir palielinājies. Aitu skaits ir palielinājies par 8,6%, kazu skaits - par 14,7%. Aitu māšu skaits palielinājies par 17,9% un kazu māšu skaits palielinājies par 6,9%. Latvijā no kopējā aitu ganāmpulka 53,3% veido aitu mātes un no kopējā kazu ganāmpulka 47% veido kazu mātes.

5.24. tabula

Aitu skaits pa saimniecību veidiem 2000. - 2002. gadā (tūkst. gab.)

	2000.		2001.		2002.	
	tūkst. gab.	%	tūkst. gab.	%	tūkst. gab.	%
Visu veidu saimniecībās	28,6	100	29,0	100	31,5	100
Valsts saimniecībās un statūtsabiedrībās	0,0	0	0,0	0	0,2	0,6
Zemnieku, piemājas un personīgajās saimniecībās	28,6	100	29,0	100	31,3	99,4
t.sk. zemnieku saimniecībās	9,5	33,2	11,2	38,6	12,6	40,3

Avots: ZM, CSP

2002. gadā gandrīz visi Latvijas aitu ganāmpulki kā arī kazu ganāmpulki piederēja zemnieku, piemājas un personīgajām saimniecībām.

5.25. tabula

Vilnas ražošana 2000. -2002. gadā (t)

	2000.	2001.	2002.	2002./2001.(%)
Visa veidu saimniecībās	71,6	61,3	73,2	119,4
Zemnieku, piemājas un personīgajās saimniecībās	71,4	61,3	72,6	118,4
t.sk. zemnieku saimniecībās	25,1	23,3	32,3	138,5

Avots: CSP

Visu veidu saimniecībās aitu vilnas ieguve un ražošanas apjomi 2002. gadā, salīdzinoši ar 2001. gadu, ir palielinājušies par 19,4%. Vidējais vilnas nocirpums no vienas aitas ir 2,5 kg.

5.26. tabula

Aitu un kazu gaļas ražošana 2000. - 2002. gadā (t)

	2000.	2001.	2002.	2002./2001.%
Gaļa (dzīvmasā)	776	720	703	97,6
zemnieku, piemājas un personīgajās saimniecībās	774	720	698	96,9
t.sk. zemnieku saimniecībās	228	225	264	117,3
Gaļa (kautmasā)	388	361	350	97,0
zemnieku, piemājas un personīgajās saimniecībās	387	361	348	96,4
t.sk. zemnieku saimniecībā	114	113	132	116,8

Avots: ZM, CSP

Kopējais saražotās aitu un kazu gaļas apjoms (kautmasā) 2002. gadā bija 350 tonnas, kas ir par 3% mazāk nekā 2001. gadā. Zemnieku saimniecībās saražotās aitu un kazu gaļas apjomi (kautmasā) ir palielinājušies par 16,8%. Aitu un kazu gaļas ražošana ir perspektīvāka mazās saimniecībās. Pieprasīta ir jēru gaļa ar 35 – 50 kg dzīvmasu.

Latvijā kazas audzē piena ieguvei, un gaļā patērē izbrāķētās kazas. Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2002. gadā iedzīvotāju saimniecībās saražoja 2190 t kazu piena, pārdeva 194 t un siera ražošanai pārstrādāja 14 t kazu piena. Augstākais izslaukums iegūts Valkas rajona ganāmpulkos - vidēji 867 kg piena no vienas kazas. Tas norāda uz to, ka rūpīgi tiek veikta selekcija un atražošanai tiek atstāti augstvērtīgākie dzīvnieki.

2001. gadā uzsāka pārraudzības datu pirmapstrādi, kad pārraudzību veica 262 kazām un vidēji republikā no kazas ieguva 533 kg piena. 2002. gadā pieauga kazu skaits pārraudzībā - 476 kazas un vidēji republikā no kazas ieguva 647 kg piena, kas salīdzinot ar 2001. gadu ir pieaudzis par 114 kg.

Valsts atbalsts aitkopības nozarei 2002. gadā piešķirts, lai veicinātu ciltsdarba programmu realizēšanu, izmantojot augstvērtīgus vaislas dzīvniekus, lai paplašinātu kvalitatīvu ganāmpulku izveidošanu aitu gaļas ražošanai un uzlabotu dzīvnieku produktivitāti. Nozarei izlietoti Ls 55 930 jeb 0,60% no kopējās lopkopības attīstībai izmaksātās subsīdiju summas. Subsīdijas saņēma deviņas šķirnes aitu audzēšanas saimniecības par vaislas aitu mātēm un vaislas teļiem un 13 aitu gaļas ražošanas saimniecības par aitu mātēm un teļiem. Aitkopības nozare vēl papildus saņēma Ls 43 864,62 par agroklīmatisko apstākļu - sausuma - izraisītās lauksaimniecības krīzes situācijas stabilizāciju.

2002. gadā šķirnes aitu audzēšanas saimniecībās bija 752 aitu mātes, no kurām 47% E klases aitu mātes un 50% I klases. Aitu mātēm vidējā dzīvmasa bija 64,1 kg, vidējais nocirpums - 4,16 kg. Vidējā auglība aitu mātēm - 144,5%, kas salīdzinot ar 2001. gadu ir palielinājusies, kad tā bija 131,3%. Atšķirto jēru vidējā dzīvmasa 152 dienu vecumā - aitiņām 33,8 kg un teļiņiem 35,9 kg. Saimniecības izmanto E klases vaislas teļus, kuriem vidējā dzīvmasa 104,2 kg un vidējais nocirpums 5,78 kg.

2003. gadā nozares attīstībai ir piešķirti Ls 60 000, lai atbalstītu šķirnes aitu audzēšanas saimniecības, kā arī aitu gaļas ražošanas saimniecības.

Kazkopības nozarei 2002. gadā valsts atbalsts piešķirts ciltsdarba programmas realizēšanai, izmantojot augstvērtīgus vaislas dzīvniekus, lai paplašinātu kvalitatīvu ganāmpulku izveidošanu. No kopējās lopkopības attīstībai izmaksātās subsīdiu summas nozarei izlietoti Ls 15 805 jeb 0,17%. Atbalstu saņēma deviņas šķirnes kazu audzēšanas saimniecības par vaislas kazu mātēm un vaislas āžiem un sešas kazu piena ražošanas saimniecības par vaislas āžiem un kazu mātēm. Kazkopības nozare vēl papildus saņēma Ls 8 287,70 par agroklimatisko apstākļu - sausuma - izraisītās lauksaimniecības krīzes situācijas stabilizāciju.

2003. gadā kazkopības nozares attīstībai ir piešķirti Ls 22 000. Subsīdijas maksās šķirnes kazu audzēšanas saimniecībām par vaislas kazu mātēm un sertificētiem vaislas āžiem, kā arī kazu piena ražošanas saimniecībām par kazu mātēm un sertificētiem vaislas āžiem.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Aitkopības nozarē vērojama situācija, ka tās attīstība ir atkarīga no valsts atbalsta, bez šī atbalsta nozare šobrīd nav rentabla un nav spējīga attīstīties.
- Sākot ar 2000. gadu, ir apturēta straujā aitu skaita samazināšanās.
- Par pamata produkciju aitkopības nozarē ir kļuvusi gaļas ražošana.
- Latvijas Aitu audzētāju asociācija strādā saskaņā ar Zemkopības ministrijā apstiprināto "Ciltsdarba programmu aitkopībā".
- Šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecībās izaudzēto vaislas aitu māšu kvalitatīvie rādītāji uzlabojušies, salīdzinot ar iepriekšējo gadu.
- Latvijas Aitu audzētāju asociācija noorganizēja starptautiski zinātniski praktisku semināru "Aitkopība šodien un rīt".
- Kazkopībā kā pamatprodukcija šobrīd ir piena un piena produktu ražošana.
- 2001. gadā uzsākta pārraudzības datu pirmapstrāde, bet informācijas apjoms bija neliels.
- Latvijas Kazu audzētāju apvienība strādā saskaņā ar Zemkopības ministrijā apstiprināto "Ciltsdarba programmu kazkopībā".
- Šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecībās izaudzēto kazu produktivitāte ir palielinājusies, salīdzinot ar iepriekšējo gadu.
- Latvijas Kazu audzētāju apvienība noorganizēja Baltijas valstu kazu audzētāju konferenci "Straujā kazkopības nozares attīstība Baltijā".

L. Blūma (Tālr. 7027561)

5.6. Zirgkopības nozares attīstība

Zirgkopība valstī attīstās divos virzienos – sporta zirgu un darba zirgu audzēšanā. Tiek audzēti Hanoveras, Holšteinas, Latvijas un Traķēnas šķirnes zirgi. Pašlaik iekšējais tirgus ir ļoti šaurs, jo pieprasījums pēc sporta un atpūtas zirgiem kā arī pēc darba zirgiem ir neliels. Tādēļ darījumi ar pietiekamu ienesīguma līmeni Latvijas iekšējā tirgū ir reti un pagaidām nevar kalpot par nozares attīstības ekonomisko pamatu.

Atbilstoši tirgus pieprasījumam, Latvija eksportē tikai sporta tipa zirgus. 2002. gadā sporta šķirnes zirgi tika eksportēti uz Vāciju, Zviedriju, Holandi, Somiju, Dāniju, Lietuvu, Igauniju, Krieviju, Baltkrieviju, Čehiju, Īriju un Spāniju. Eksportēto zirgu skaits katru gadu

samazinās, bet kopējo zirgu vērtība naudas izteiksmē pieaug. Šī tendence norāda ka Latvijas zirgu kvalitāte un arī cena ārējā tirgū pieaug. 2002. gadā tika eksportēti par 29,7% mazāk zirgu nekā 2001. gadā. Kopējā eksportēto zirgu vērtība latos 2002. gadā salīdzinot ar 2001. gadu bija 2,3 reizes lielāka.

Kopējais zirgu skaits valstī pakāpeniski turpina samazināties. Ja 1997. gada janvārī tas bija 23 tūkstoši, tad pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem uz 2003. gada 1. janvāri jau tikai 18,5 tūkstoši zirgu. To varētu izskaidrot ar faktu, ka ganāmpulki tiek uzlaboti kvalitatīvi, jo zirgu audzēšanas un turēšanas izmaksas ir augstas un audzētāji nav ekonomiski ieinteresēti turēt nekvalitatīvus dzīvniekus no kuriem nevar iegūt labus pēcnācējus kā arī peļņu, tos eksportējot.

Uz šo dienu iedzīvotāju saimniecībās atrodas 94,5% no visiem Latvijas zirgiem, bet valsts saimniecībās un statūtsabiedrībās – tikai aptuveni 5,5% no zirgu kopskaita.

Latvijas zirgu šķirnes ciltsdarba programmu realizē Latvijas Zirgaudzētāju biedrība, veicot pasākumu kompleksu, kas nodrošina augstvērtīgu dzīvnieku ieguvu un kvalitatīvu uzlabo esošo populāciju. Pēc Latvijas Zirgaudzētāju biedrības datiem Latvijā uz 2003. gada 1. janvāri pārraudzībā ir 156 saimniecības, kurās audzē šķirnes zirgus, no tām 56 ir ieguvušas šķirnes zirgu audzēšanas saimniecības statusu. Lielākās zirgu audzēšanas saimniecības ir agrofirma "Tērvete" (260 zirgu), "Burtnieku zirgaudzētava" (210 zirgu), SIA "Trīs vītoli staļļi" (150 zirgu). 2002. gadā turpinājās vaislas ērzeļu sertifikācija un Latvijas Zirgaudzētāju biedrība ir piešķirusi 89 šķirnes dzīvnieka sertifikātus, lai nodrošinātu kvalitatīvu vaislinieku izmantošanu ganāmpulku selekcijā.

Latvijā izaudzētie zirgi, piedaloties starptautiskajās sacensībās, reklamē Latvijas vārdu pasaulē, kā arī to audzēšanas kvalitāti. Olimpiskajās spēlēs Sidnejā Latvijas šķirnes zirgs Rotors-Rastijs, kas dzimis Burtnieku zirgaudzētavā, Vācijas jātnieces Ullas Zalcbēģeres vadībā izcīnīja zelta un bronzas medaļu. 2002. gadā Pasaulē kausa izcīņas sacensībās iejādē Rotors-Rastijs ieguva 1.vietu. Ludzas rajona z/s "Akmeņlauki" izaudzētais zirgs Atak Kondors 2002. gadā ir iekļauts 10 labāko pasaules zirgu reitingā.

Valsts atbalsts zirgkopības nozarē tiek piešķirts ganāmpulku izkopšanai un ciltsvērtības paaugstināšanai. Subsīdijas tiek maksātas par:

- augstvērtīgiem vaisliniekiem (ganāmpulku selekcijai),
- jaunuzirgu darba spēju novērtēšanai un starptautiskās un republikāniskās nozīmes sporta zirgiem;
- pārraudzības programmas izpildei zirgu ganāmpulkos.
- par vaislas materiāla iegādi ārzemēs (par vaislas ķēvēm, vaislas ērzeļiem un vaislas ērzeļu bioproduktu, ciltsdarba aprīkojuma iegādi ārvalstīs (50 % apmērā)

Bez tam, līdzīgi kā citās lauksaimniecības nozarēs, ir pieejams valsts atbalsts saimniecību modernizēšanai un ražotāju izglītošanai.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

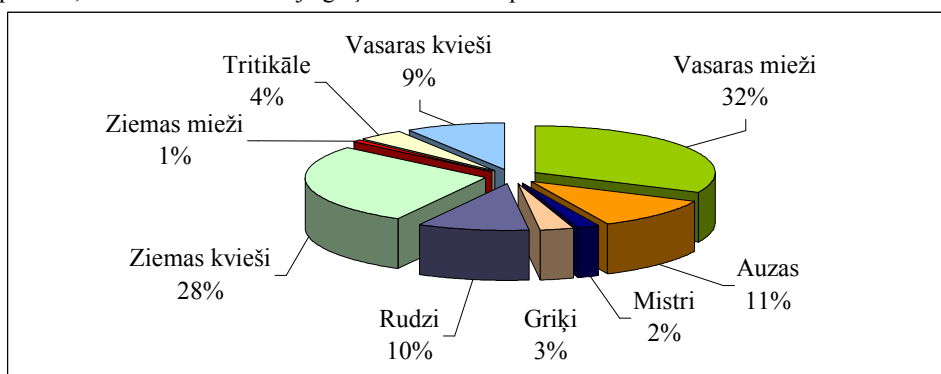
- Latvijā audzēto zirgu kvalitāte paaugstinās, pateicoties valsts atbalsta izmantošanai ganāmpulku selekcijai, kvalitatīva vaislas materiāla un progresīvu tehnoloģiju mākslīgā apsēklošana ieviešanai.
- Jāturpina realizēt Latvijas zirgu šķirnes ciltsdarba programmu, nepieciešamības gadījumā koriģējot programmas mērķus atbilstoši tirgus struktūras maiņai.
- Veikt pasākumu kompleksu, kas nodrošinātu informāciju un reklāmu par Latvijā audzēto zirgu sasniegumiem sportā un citiem kvalitatīviem rādītājiem.

I. Grīnberga (Tālrunis: 7027462)

5.7. Graudaugi

2002. gadā graudaugi aizņēma 415,0 tūkst. ha. Sējumu platības salīdzinājumā ar 2001. gadu ir samazinājušās par 28,7 tūkst. ha jeb 6,5%. Vasaras karstie un sausie klimatiskie apstākļi sekmēja rekordaugstas kopražas iegūvi – 1 028,5 tūkst. tonnu graudu, kas par 10,8% jeb 100,5 tūkst. t pārsniedz 2001. gada rādītājus. Kopražas pieaugumu nodrošināja augsta vidējā ražība – 2,48 t/ha, kas ir 0,4 t/ha augstāka salīdzinājumā ar 2001. gadu.

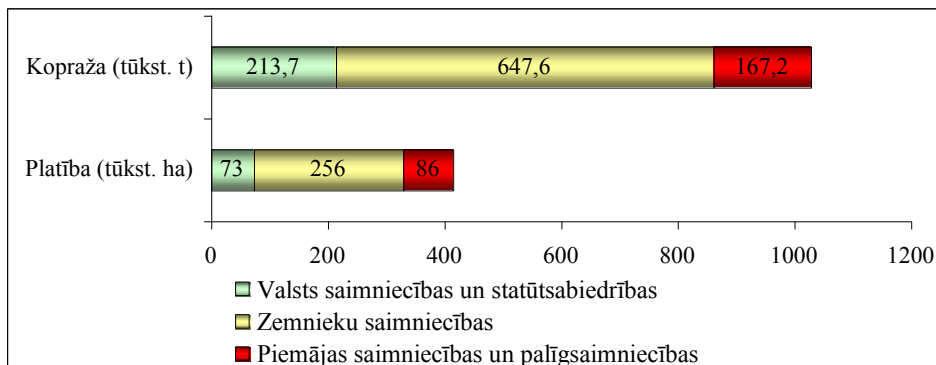
Izvērtējot vidējo graudaugu ražību pa sugām, visaugstākā tā bijusi ziemas kviešiem – 3,54 t/ha. Salīdzinoši zemas ražības bijušas auzām un vasaras miežiem – 1,69 un 1,91 t/ha. Ja karstie un sausie vasaras klimatiskie apstākļi labvēlīgi ietekmēja ziemāju graudaugu attīstību un novākšanu, tad griķu sējumus tie ietekmēja ļoti negatīvi jau kultūrauga veģetācijas sākuma periodā, kas būtiski samazināja griķu ražību un kopražu.

Avots: CSP

5.6. attēls. Graudaugu sējumu platību struktūra 2002. gadā

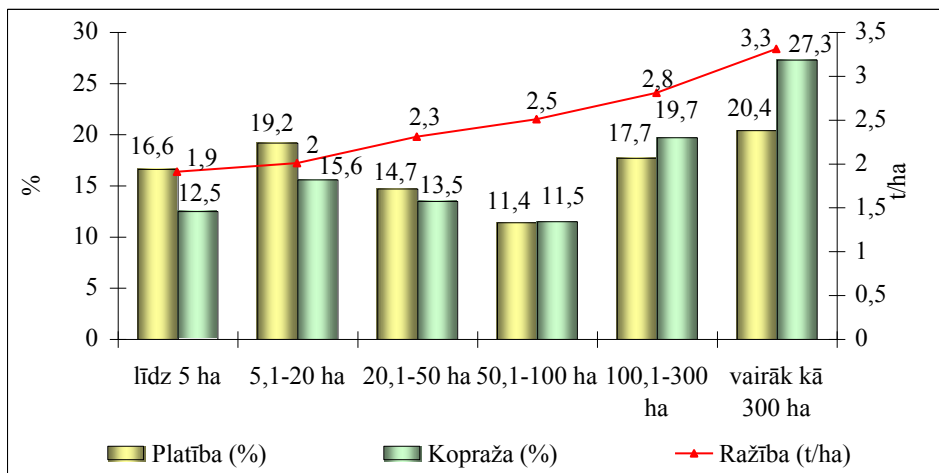
Graudaugu sējumu struktūrā ziemāji aizņēma 43% vasarāji 57% no kopējām graudaugu sējplatībām. Lielākās platības no kopējās graudaugu sējplatībām 2002. gadā bija vasaras miežiem 132,1 tūkst. ha un ziemas kviešiem 115,9 tūkst. ha. Salīdzinot ar 2001. gadu, ir samazinājušās ziemāju sējplatības, galvenokārt uz ziemas kviešu rēķina. Vasarāju sējplatības ir palikušas iepriekšējā gada līmenī.

Avots: CSP

5.7. attēls. Graudaugu sējumu platība un kopraža 2002. gadā

Pēc graudaugu sējumu platības un graudu kopražas būtiski lielāko daļu veido zemnieku saimniecības ar vidējo ražību 2,53 t/ha. Valsts saimniecībās un statūtsabiedrībās ir iegūta augstāka vidējā graudu ražība – 2,93 t/ha.

Avots: CSP

5.8. attēls Visu veidu saimniecību grupējums pēc graudaugu platībām

Pēdējos gados aizvien stabilāka kļūst tendence palielinoties platībām, palielināties arī vidējai graudaugu ražībai. Vislielākais sējplatību īpatsvars, kā arī augstākās ražas ir vērojams saimniecībās ar platību vairāk kā 300 ha.

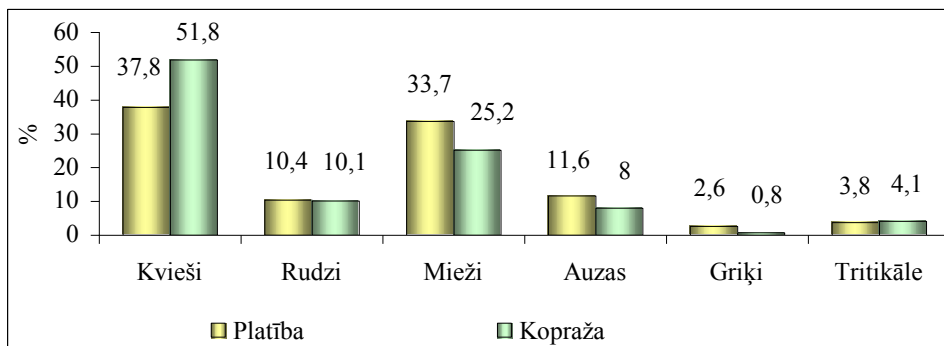
5.27. tabula

Graudu un pākšaugu ražošanas un patēriņa bilance 2000. - 2002. gadā (tūkst. t)

Rādītāji	2000.	2001.	2002.
Atlikums gada sākumā	678,9	770	708,3
Resursi	923,6	932,0	1032,7
Imports	74,9	28,1	18,9
Resursi kopā	1677,5	1730,1	1759,9
Patēriņš iekšējā tirgū	904,0	921,5	924,0
t.sk. sēklai	102,3	107,1	107,9
lopbarībai	531,5	533,4	556,8
pārtikai	245,3	248,4	238,8
pārējais izlietojums un zudumi	24,9	32,6	20,5
Eksports	3,5	100,3	105,5
Patēriņš	907,5	1021,8	1029,5
Atlikums gada beigās	770	708,3	730,4

Avots: LAD

2002. gadā ievērojami palielinājušies graudu ražošanas rādītāji, salīdzinājumā ar 2000. gadu – par 11,8 % un attiecīgi salīdzinājumā ar 2001. gadu – par 10,8%. Pēdējos gados pakāpeniski samazinās graudu imports, bet būtiski ir palielinājies to eksports - salīdzinājumā ar importu tas ir 5,6 reizes lielāks. Salīdzinājumā ar 2001. gadu, 2002. gadā graudu patēriņš iekšējā tirgū nav būtiski mainījies.

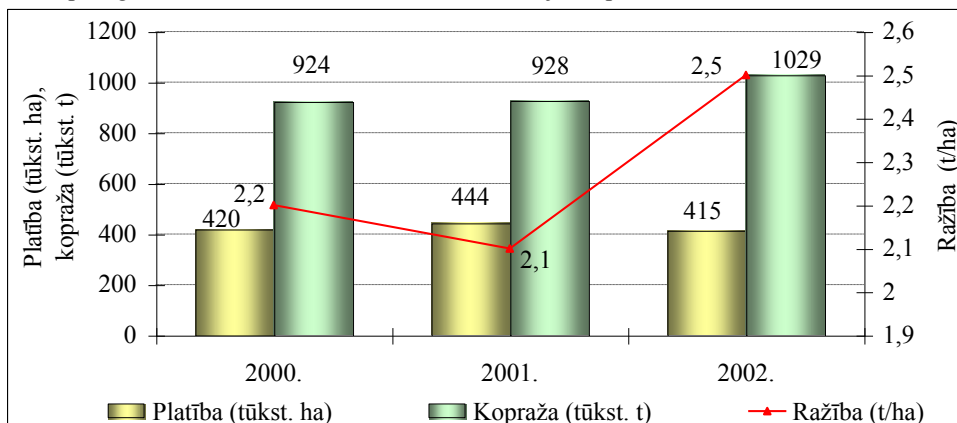
Avots: CSP

5.9. attēls. Graudu sugu platības un kopražas īpatsvars % kopējā struktūrā

No kopējās graudaugu sugu platības kviešu īpatsvars ir vislielākais, bet būtiski neatpaliek arī miežu sējplatības. Kopā šie kultūraugi aizņem 72% no kopējām sējplatībām. Graudaugu kopražu īpatsvarā galvenā nozīme ir kviešiem, kas dod vairāk kā 50% no visiem graudiem.

Graudkopības attīstības tendences, tās dinamika par pēdējiem trīs gadiem

Pēdējos trīs gados vērojama tendence palielināties vidējai graudaugu sējplatībai saimniecībās, kas liecina par aizvien lielāku specializāciju nozarē. Par to liecina arī vidējo ražību paaugstināšanās tieši saimniecībās ar lielāko sējumu platību.

Avots: CSP

5.10. attēls. Graudu platību, kopražas un ražības dinamika 2000. - 2002. gadā

Iepriekšminēto faktoru ietekmē palielinās arī kopējie graudu resursi valstī, kas pēdējos divos gados pārsniedz 1 700 tūkstošus tonnu. Graudu eksports ir palielinājies no 3,5 tūkst. t 2000. gadā līdz 105,5 tūkst. t 2002. gadā. Savukārt graudu imports pakāpeniski samazinās līdz 18,9 tūkst. t 2002. gadā, izņemot 2000. gadu, kad tas sasniedza augstāko līmeni pēdējo desmit gadu laikā – 74,9 tūkst. t. Pa gadiem nedaudz palielinās graudu izlietojums lopbarībai – aptuveni 540 tūkst. t. Graudkopības pozitīvās attīstības tendences ietekmē vairāki pasākumi valsts atbalsta subsīdiju veidā:

- tiešie maksājumi par sējplatībām, kas pa gadiem pakāpeniski palielinās;
- daļēja finansiāla palīdzība lauksaimniecības ražošanas tehniskajai modernizācijai un tās iegādei ņemtā kredīta procentu daļēja dzēšana;

- augkopības nozaru riska samazināšana;
- graudu iepirkšanai ņemtā kredīta procentu likmju daļēja kompensācija, lai veicinātu savlaicīgu graudu iepirkumu;
- labības tirgus intervences pasākumu realizēšana.

2002. gadā tiešajos maksājumos par graudaugu sējplatību tika samaksāti 3 463 tūkst. Ls par kopējo platību 264 tūkst. ha., kas ir 64% no graudaugu kopplatības. Minimālā sējumu platība, par kuru varēja pretendēt uz tiešajiem maksājumiem tika noteikta 15 ha, iekļaujot pākšaugus un eļļas augus. Samaksa tika diferencēta atkarībā no izmantotā sēklas materiāla kvalitātes.

Tirgus intervences pasākumu nodrošināšana

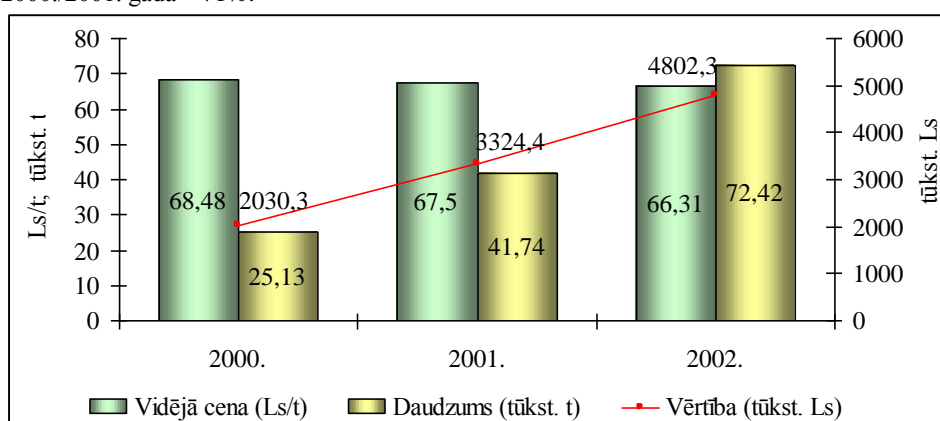
Labības tirgus intervences pasākumi valstī tiek realizēti kopš 1998. gada.

Saskaņā ar 2002. gada 25. jūnija Ministru kabineta noteikumiem Nr.246 "Noteikumi par intervenci labības tirgū 2002./2003.gadā". No 2002. gada 15.jūlija līdz 2003. gada 15.aprīlim no Latvijas labības audzētājiem un to kooperatīvajām sabiedrībām "Lauksaimniecības tirgus intervences aģentūrā" pavisam tika saņemti un reģistrēti 317 pieteikumi labības pārdošanai intervencē. Pavisam pieteikumos piedāvātas 89 291 tonnas labības, tai skaitā 78 454 tonnas kviešu un 10 837 tonnas rudzu graudu. Daļa labības audzētāju iesniedza vairākus pieteikumus dažādos termiņos, kā rezultātā 317 pieteikumus iesniedza 267 Uzņēmumu reģistrā reģistrēti uzņēmumi (uzņēmēj sabiedrības), kas nodarbojas ar labības audzēšanu vai to kooperatīvās sabiedrības.

Lielākais pieteikumu skaits tika saņemts no Bauskas rajona labības audzētājiem – 65 pieteikumi par 17 837 tonnu labības pārdošanu intervencē, bet lielāko labības daudzumu, 23 272 tonnas labības, 49 pieteikumos piedāvāja Dobeles rajona labības audzētāji.

Visiem labības audzētājiem un to kooperatīvajām sabiedrībām, kuri iesniedza minētajiem Ministru kabineta noteikumiem atbilstošus pieteikumus labības pārdošanai intervencē un pievienotos dokumentus, saskaņā ar noteikumiem un to nosacījumiem tika piedāvāts noslēgt līgumus par labības pārdošanu intervencē. Intervences periodā tika noslēgti 348 līgumi par 78 161 tonnu labības pirkšanu intervences krājumos. Ar daļu labības pārdevēju tika slēgti vairāki līgumi, ņemot vērā pieteikumos norādīto piegādes sadalījumu pa mēnešiem.

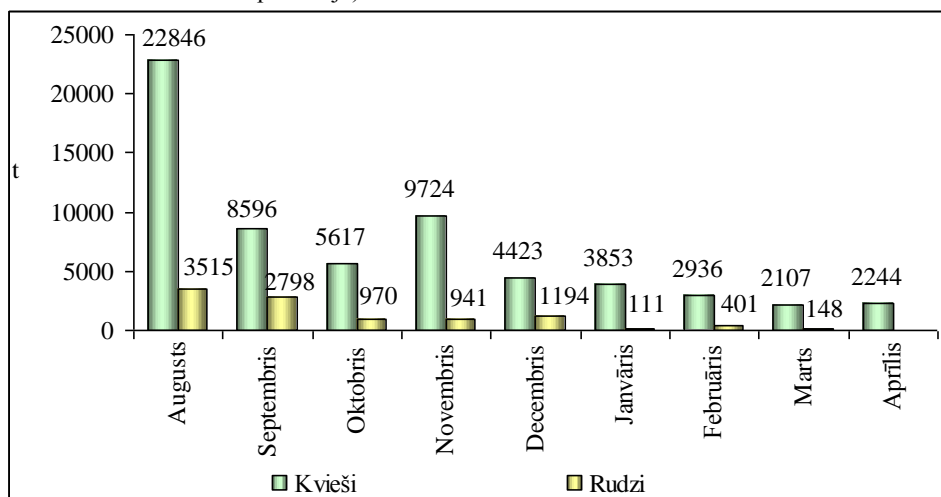
Salīdzinot ar iepriekšējiem intervences periodiem, 2002./2003. gada intervencē palielinājusies noslēgto līgumu izpilde, labības pārdevēji intervences noliktavās faktiski piegādāja 92% no kopējā līgumos noteiktā labības daudzuma, 2001./2002. gadā – 79%, 2000./2001. gadā – 71%.

Avots: LTIA

5.11. attēls. Labības tirgus intervences realizācijas rezultāti

Pavisam 2002./2003. gada intervences krājumos Latvijas labības audzētāji un to kooperatīvās sabiedrības piegādāja 72 423,945 tonnas labības Ls 5 666 760,44 vērtībā (tai skaitā PVN un PVN kompensācija).

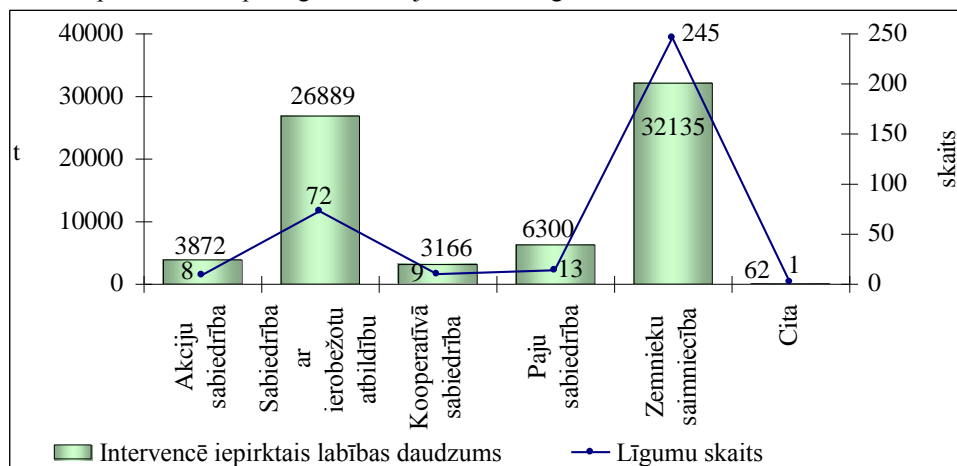

Avots: LTIA

5.12. attēls. 2002./2003. gada labības intervences iepirkuma sadalījums pa mēnešiem

Turpinoties iepriekšējo intervences periodu tendencēm, lielākais labības daudzums tika iepirkts augusta mēnesī (5.12. att.). Salīdzinot ar 2001./2002. gada intervences periodu vairākkārt palielinājies rudzu iepirkums – no 3 911 līdz 10 837 tonnām, kas saistāms ar būtisko rudzu intervences un tirgus cenas starpību, kā arī ar 2001. gada rudzu ražas augstajiem graudu kvalitātes rādītājiem.

Intervences cenu palielinājums 2002. gada oktobrī un novembrī nenodrošināja būtisku labības iepirkuma cenu pieaugumu Latvijas labības tirgū.

Avots: LTIA

5.13. attēls. 2002./2003. gada intervencē iepirkta labības daudzuma sadalījums pēc labības pārdevēju uzņēmējdarbības formas

Sadalot intervencē iepirkto labības daudzumu pēc labības pārdevēju uzņēmējdarbības formas, redzams, ka lielākie labības piegādātāji intervencē bija zemnieku saimniecības

(5.13. att.). Vidējais viena līguma piegādes apjoms bija 292 tonnas. No 2002./2003. gada intervencē iepirktā labības daudzuma zemnieku saimniecības piegādāja 44%. Pēc CSP datiem zemnieku saimniecībās ieguva 62% no 2002. gada kviešu kopražas, valsts saimniecības un statūtsabiedrībās - 27%.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- 2002. gadā salīdzinot ar 2001. gadu graudaugu sējumu platības ir samazinājušās par 28,7 tūkst. ha jeb 6,5%.
- 2002. gadā graudu ražošanas kopapjomi pieauga par 100,5 tūkst t jeb 10,8%. Kopražas pieaugumu nodrošināja augsta vidējā ražība – 2,48 t/ha, kas ir 0,4 t/ha augstāka salīdzinājumā ar 2001. gadu.
- 2002. gadā turpina samazināties graudu imports un pēdējo trīs gadu laikā graudu eksports pārsniedz importu.
- Graudu ražošanas un patēriņa bilances rādītāji pēdējo trīs gadu laikā ir nostabilizējušies.
- 2002./2003. gadā intervencē iepērkamo graudu apjoms ir palielinājies 1,7 reizes salīdzinājumā ar 2001./2002. gadu. Būtiski ir pieaudzis rudzu iepirkums intervencē – 2,8 reizes.

G. Zivarte (Tāl.7027360)

5.8. Augļi un dārzeņi

Augļkopība un dārzenkopība ir atzītas par prioritārām lauksaimniecības nozarēm, kurām ir potenciālas iespējas ražošanas apjomu palielināšanā. Tomēr, lai to panāktu, galvenā uzmanība ir jāvērs uz augļu un dārzeņu kvalitātes uzlabošanu, samazinot ražošanas izmaksas, kā arī produktu realizācijas tirgus sakārtošanu.

Augļu un dārzeņu ražošanas apjomi pa gadiem ir ļoti svārstīgi, tos ietekmē dažādi apstākļi. Pagājušajā gadā lauksaimniecības kultūru audzētājiem lielas problēmas sagādāja sausums, tas ietekmēja arī dārzeņu ražošanu.

5.28. tabula

Dārzeņu ražošana visu veidu saimniecībās 2000. – 2002. gadā

	2000. g.	2001. g.	2002. g.
Atklātā lauka platība (tūkst. ha)	9,7	13,3	12,5
Kopraža (tūkst. t)	97,7	148,4	135,2
Ražība (t/ha)	10,08	11,18	10,78
Siltumnīcu platība (ha)	113,5	168,5	162,6
Kopraža (tūkst. t)	8,2	10,9	12,9
Ražība (kg/m ²)	7,2	6,5	8,0

Avots: CSP

Salīdzinot 2002. gada dārzeņu ražošanas apjomus ar 2001. gadu, kopējās atklātā lauka dārzeņu platības ir samazinājušās par 0,8 tūkst. ha jeb par 5,9%. Kultūraugu ražību nelabvēlīgi ietekmēja vasaras sausums – tika novākti tikai 10,78 t no 1 ha, kas ir par 0,40 t mazāk nekā iepriekšējā gadā. Pagājušajā gadā ir palielinājušās subsidētās dārzeņu platības, visvairāk sīpoliem – par 160,7%, gurķiem – aptuveni par 75%, kāpostaugiem un galda bietēm – par 54%. Siltumnīcu platības, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ir samazinājušās par 5,9 ha,

taču ir palielinājusies segto platību dārzeņu ražība par 1,5 kg no m² un līdz ar to novāktā kopražā pieaugusi par 2 tūkstošiem tonnu.

5.29. tabula

Augļu un ogu ražošana visu veidu saimniecībās 2000. – 2002. gadā

	2000. g.	2001. g.	2002. g.
Platība (tūkst.ha)	12,3	13,3	13,3
t.sk. sēkleņi	9,0	9,1	9,1
kauleņi	1,4	1,9	1,9
ogulāji	1,9	2,3	2,3
Kopražā (tūkst.t)	48,6	50,3	64,1
t.sk. sēkleņi	36,9	37,8	52,5
kauleņi	3,6	4,0	4,8
ogulāji	8,10	8,40	6,60
Ražība (t/ha)	3,93	3,77	4,81
t.sk. sēkleņi	4,12	4,16	5,75
kauleņi	2,38	2,09	2,56
ogulāji	4,28	3,64	2,91

Avots: CSP

Par 24% ir palielinājušās arī siltumnīcu dārzeņu subsidētās platības, starp tām - visvairāk gurķiem - par 59%, salīdzinot ar pagājušo gadu.

Pagājušā gadā ilggadīgo stādījumu kopējās platības nav mainījušās, taču ir palielinājusies stādījumu ražība. Iegūtā augļu kopražā par 13,7 tūkstošiem tonnu pārsniedz pagājušā gada ražu. Visvairāk palielinājusies ābolu ražība, 2002. gadā, salīdzinot ar iepriekšējiem, novākts par 1,68 t no ha vairāk nekā 2001. gadā. Pieaugusi arī kauleņu (ķiršu, plūmju) ražība un kopumā novākts par 0,8 tūkstošiem tonnu augļu vairāk nekā 2001. gadā. Pirmoreiz šajā gadā uzskaitīti smiltsērķšķi, kas audzēti 14,7 ha platībā, ar kopražu 65 tonnas. Jau pagājušajā gadā bija iespējams saņemt subsīdijas par smiltsērķšķu stādījumu ierīkošanu - 400 Ls par ha. 2002. gadā subsīdijas izmaksātas par 13 ha smiltsērķšķu stādījumu platības.

Arvien palielinās interese par krūmmelleņu un dzērveņu audzēšanu. Tā pagājušā gadā tika izmaksātas subsīdijas par 23ha krūmmelleņu, kas ir divas reizes vairāk salīdzinot ar 2001.gadu (11ha), savukārt dzērvenēm subsīdētās platības pagājušajā gadā palielinājušās par 38 ha, salīdzinot ar 2001. gadu (13 ha).

Pārstrādātu augļu un dārzeņu produkcija ir procentuāli neliela, salīdzinot ar realizēto pārstrādes produkciju. Tas saistīts ar mūsu pašu saražoto izejvielu dārdzību, kā arī ar finansiālām un materiālām problēmām jaunu tehnoloģisko līniju ierīkošanā u.c.

5.30. tabula

Pārtikas produktu ražošana un realizācija

	Saražoti		Realizēti	
	2001.g.I.cet.	2002.g.I.cet.	2001.g.I.cet.	2002.g.I.cet.
Sagatavoti un konservēti augļi, dārzeņi, sēnes (t)	317,4	798,3	1296	1037,9
Sulas (milj. litru)	9,6	9,1	10,3	10,1
Džemi, marmelādes, biezeņi (t)	558,6	503,8	520,0	584,4

Avots: CSP

2002. gadā par ilggadīgo stādījumu ierīkošanu izmaksātas subsīdijas Ls 286 485 apmērā par kopējo platību 418,6 ha. Tāpat kā pagājušogad arī 2002. gadā visvairāk iestādītas upenes - 151 ha, tad seko avenēs – 38 ha un ābeles uz vidēja auguma potcelma 61 ha.

2002. gadā par siltumnīcu dārzeniem subsīdijās izmaksāti Ls 189 874, subsīdējamā platība kopā 65,43 ha, no tiem gurķi – 32,59 ha, tomāti – 25,58 ha, pārējie dārzeni – 17,98 ha. Par atklātā lauka dārzeniem 2002. gadā izmaksātas subsīdijas Ls 170 569, ietverot arī kompensācijas par sausuma radītajiem zaudējumiem (Ls 85 284) par 1421,41 ha platību.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Ražojošo augļu dārzu platības pagājušā gadā nav mainījušās, tomēr novāktā augļu un ogu kopražā pieaugusi par 21%.
- Atklātā lauka dārzeņu platības pēc kāpuma 2000.gadā atkal ir samazinājušās par 0,8 tūkstošiem ha un visu veidu siltumnīcu platības – par 5,9 ha.
- Latvijā vēl aizvien ir nepietiekams tirgus nodrošinājums ar pašu ražotiem augļiem un dārzeniem, sevišķi ziemas periodā; viens no iemesliem ir atbilstošu sakņu un augļu glabātuvju trūkums.
- Ražošanas rādītāju paaugstināšanai ir nepieciešams turpināt valsts atbalstu ilggadīgo stādījumu ierīkošanai, atklātā lauka un siltumnīcu dārzeņu audzēšanai.
- Augļu un dārzeņu ražošanu veicinātu stabila produkcijas realizācijas iespēja.

L. Gurtaja (Tāl. 7027313)

A. Dorbe (Tāl. 7027313)

5.9. Cukurbietes un cukurs

2002. gada cukurbiešu audzēšanas sezona bija raksturīga ar labvēlīgiem klimata apstākļiem, kuri veicināja gan augstas cukurbiešu ražas iegūvi, gan augstu cukura saturu cukurbietēs. Līdz ar to cukurfabrikas izpildīja valsts noteiktās cukura ražošanas kvotas un saražoja arī virskvotas cukuru – C cukuru.

Ar Ministru kabineta 2002. gada 21. februāra rīkojumu Nr. 95 “Par cukura ražošanas kvotu 2002. gadam” tika noteikta valsts cukura ražošanas pamatkvota (A kvota) – 62 000 tonnas un papildu kvota (B kvota) – 4 000 tonnas. Ar Zemkopības ministrijas 2002. gada 27. februāra rīkojumu Nr. 66 “Par cukura ražošanas kvotu” starp cukurfabrikām tās tika sadalītas šādi:

1) a/s “Jelgavas cukurfabrikai”:

- A kvota – 39 215 tonnas;
- B kvota – 2 560 tonnas;

2) a/s “Liepājas cukurfabrika”:

- A kvota – 22 785 tonnas;
- B kvota – 1 400 tonnas.

Likuma “Par cukuru” 3. pants (2002. gada 28. februāra likuma redakcijā) noteica cukurfabrikām kārtību, kādā 2002. gadā jāslēdz cukurbiešu piegādes līgums ar cukurbiešu audzētājiem un katram cukurbiešu audzētājam piederošā cukurbiešu piegādes pamatapjoma lielumu. Likums noteica izveidot cukurbiešu audzētāju reģistru, kuru sākot ar 2003. gada 1. janvāri, jāuztur cukurbiešu audzētāju sabiedriskajai organizācijai.

Cukurbiešu iepirkšanas līgumu rādītāji atspoguļoti 5.31. tabulā. 2002. gadā viena cukurbiešu piegādes līguma vidējā ietilpība bija 978 tonnas un vidēji vienā saimniecībā cukurbietes audzēja 30,5 ha platībā.

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2002. gadā visā sējumu struktūrā cukurbiešu sējumu platības aizņēma 1,8%.

5.31. tabula

Cukurbiešu iepirkšanas līgumu rādītāji

Rādītāji	2001. gads			2002. gads		
	Cukurfabrikās	Kopā		Cukurfabrikās	Kopā	
Sējumu platība (tūkst. ha)	a/s "Jelgavas cukurfabrika"	8,2	13,6	a/s "Jelgavas cukurfabrika"	9,7	15,6
	a/s "Liepājas cukurfabrika"	5,4		a/s "Liepājas cukurfabrika"	5,9	
Cukurbiešu iepirkuma kopapjoms (tūkst. t)	a/s "Jelgavas cukurfabrika"	276	455	a/s "Jelgavas cukurfabrika"	313	503
	a/s "Liepājas cukurfabrika"	179		a/s "Liepājas cukurfabrika"	190	
Cukura ieguves prognoze (tūkst. t)	a/s "Jelgavas cukurfabrika"	38	61,7	a/s "Jelgavas cukurfabrika"	41,8	66
	a/s "Liepājas cukurfabrika"	23,7		a/s "Liepājas cukurfabrika"	24,2	
Līgumu skaits	a/s "Jelgavas cukurfabrika"	321	565	a/s "Jelgavas cukurfabrika"	295	514
	a/s "Liepājas cukurfabrika"	244		a/s "Liepājas cukurfabrika"	219	

Avots: Cukurfabriku datu apkopojums

Cukurbiešu ražošanas rādītāji atspoguļoti 5.32. tabulā, ņemot vērā cukurbiešu audzēšanas sezonas gadu, nevis kalendāro gadu.

5.32. tabula

Cukurbiešu ražošanas rādītāji

Gads	Pārstrādei iepirkta cukurbietes		Cukura saturs cukurbietēs pieņemšanas laikā (%)	Cukura raža (t/ha)
	tūkst. t	t/ha		
2000.	392	29,7	16,87	4,4
2001.	450	33,0	15,1	4,1
2002.	569	36,3	16,85	5,4

Avots: Cukurfabriku datu apkopojums

2002. gada cukurbiešu pārstrādes sezonas ilgums vidēji abās cukurfabrikās bija 128 dienas (5.33. tab.). Neplānoti augstā cukurbiešu raža bija iemesls 17 889 t C cukura saražošanai, kā arī ievērojami tika pārsniegti cukurbiešu pārstrādes laiks un cukura ražošana tika pabeigta tikai 2003. gada 20. janvārī.

Cukurfabrikām līdz 2003. gada 1. septembrim saražotais C cukurs būs jāeksportē no valsts saskaņā ar līgumu "Par cukuru".

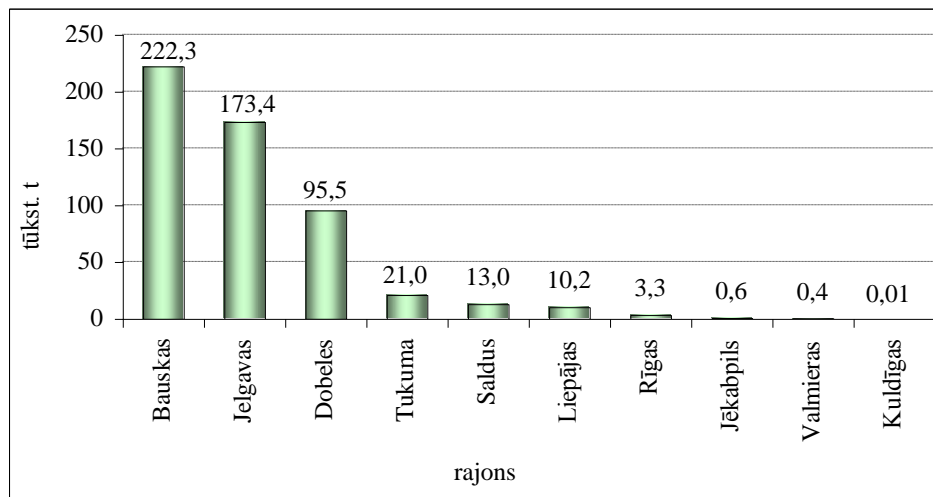
5.33. tabula

Cukurbiešu pārstrādes un cukurbiešu cukura ražošanas rādītāji 2002. gadā

Cukurfab- rika	Iepirkta cukur- bietes (tūkst. t)	Saražots cukurs (t)	Cukurbiešu pārstrāde diennaktī (t)		Pārstrādes sezonas ilgums dienās		Plānotais cukurbiešu iepirkums (tūkst. t)
			2001.	2002.	2001.	2002.	
Jelgavas	358	53386	2549	2713	109	131	328
Liepājas	211	30503	1954	2007	100	105	190
Kopā	569	83889	4503	4720	105	128	518

Avots: Cukurfabriku datu apkopojums

Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2002. gadā saimniecības no cukurfabrikām vidēji saņēma Ls 20,13 par vienu tonnu cukurbiešu. Latvijā galvenie cukurbiešu audzēšanas rajoni ir Bauskas, Jelgavas un Dobeles rajons. Cukurbiešu iepirkums pa rajoniem atspoguļots 5.14. attēlā.

Avots: CSP

5.14. attēls. Cukurbiešu iepirkums pa rajoniem 2002. gadā

2002. gada 21. februārī tika apstiprināts Ministru kabineta rīkojums Nr. 96 “Par valsts cukura ražošanas un patēriņa 2002. gada bilanci”.

2002. gadā cukura realizācijas apjomi, salīdzinot ar pēdējiem gadiem, ir kļuvuši stabili (5.34. tab.).

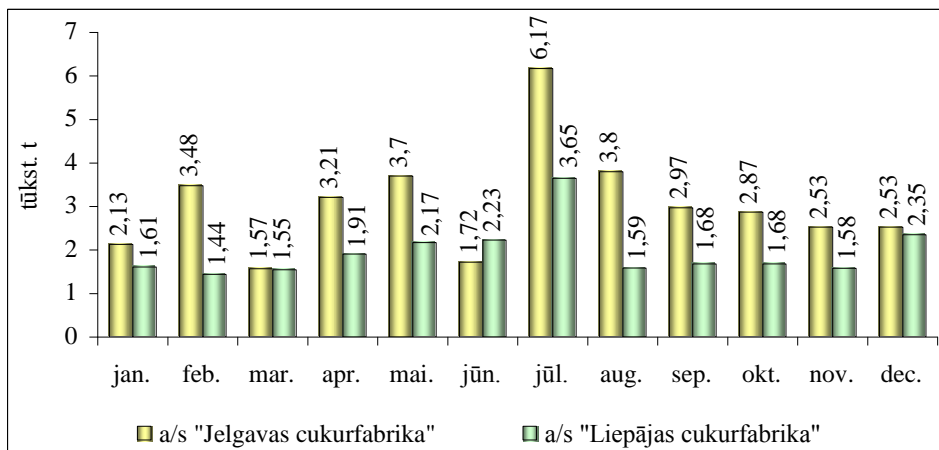
5.34. tabula

Cukura ražošanas un patēriņa 2001. – 2002. gada bilance (tūkst. t)

Rādītāji	2001.	2002.	2003. prognoze
Atlikums gada sākumā	46,5	43,5	60,2
Resursi			
No cukurbietēm saražotais cukurs kalendārā gadāt.sk.:	56,0	76,9	66,0
A kvotas cukurs	56,0	62,0	62,0
B kvotas cukurs	0,0	4,0	4,0
Virskvotas cukurs	0,0	10,9	0,0
Kopējie cukura resursi	102,5	120,4	126,2
Patēriņš			
Vietējo cukurfabriku cukura realizācija (patēriņš)	59,0	60,1	66,0
Cukura eksports	0,0	0,0	17,9
Atlikums gada beigās	43,5	60,2	42,3

Avots: LAD

Cukura realizācijas apjomi pa mēnešiem norādīti 5.15. attēlā. 2002. gadā cukura viena mēneša vidējais realizācijas apjoms no vietējām cukurfabrikām bija 5 t cukura.

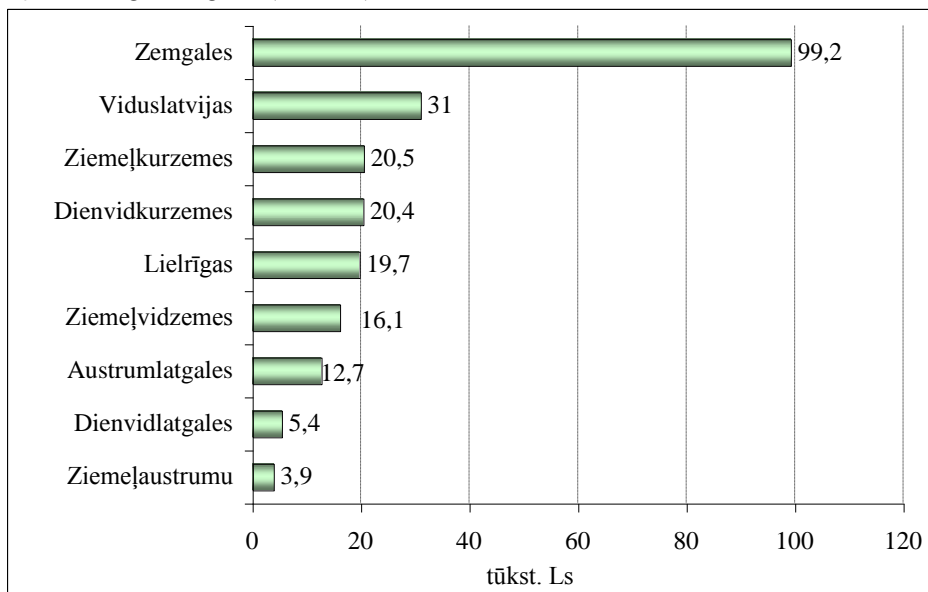

Avots: Cukurfabriku datu apkopojums un CSP

5.15. attēls Cukura realizācija pa mēnešiem

2002. gadā maksāja subsīdijas lopbarības transporta izdevumu kompensāciju par lopbarībā izmantotiem cukura ražošanas blakusproduktiem – cukurbiešu grauzījumiem. Pēc Lauku atbalsta dienesta datiem kopā tika kompensēti 94,8 tūkst. t grauzījumu, izlietojot Ls 171 tūkst.

Vislielāko subsīdiju daļu par cukurbiešu grauzījumu transportēšanas izdevumiem saņēma Zemgales reģions (5.16. att.).

Avots: LAD

5.16. attēls. Transporta kompensāciju izmaksas pa reģioniem 2002. gadā

Saskaņā ar Zemkopības ministrijas 2002. gada 19. septembra rīkojumu Nr. 235 "Par subsīdiju izlietošanas kārtību cukura cenas stabilizācijai" 44 cukura pārstrādes uzņēmumi saņēma daļēju cukura cenas kompensāciju, kopā izlietojot Ls 219 tūkst.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Pateicoties labvēlīgajiem klimatiskajiem apstākļiem, 2002. gadā bija augstas cukurbiešu ražas un augsts cukura saturs tajās.
- Līdzīgi kā iepriekšējos gados, arī 2002. gadā zemniekiem cukurbiešu audzēšana bija viena no rentablākajām lauksaimniecības nozarēm.
- 2002. gadā cukurfabrikas izpildīja valsts noteiktās cukura ražošanas kvotas un saražoja arī C cukuru.
- 2002. gadā abas cukurfabrikas ir strādājušas ar peļņu, un to paredzēts ieguldīt fabriku turpmākā modernizācijā un jaudu kāpināšanā.
- Cukura pārstrādes uzņēmumiem viena no problēmām ir augstā cukura cena un Baltijas Brīvās tirdzniecības līguma dēļ izveidojušies nevienlīdzīgi konkurences apstākļi vietējā tirgū. Lai risinātu pārstrādes uzņēmumiem šo situāciju, līdz iestāšanās brīdim Eiropas Savienībā paredzēts daļēji segt cukura cenu.

A. Vējkrigere (Tālr.7027184)

5.10. Kartupeļi

2002. gada vasaras pirmā puse kartupeļu nozarei bija labvēlīga – gan pietiekama gaisa vidējā temperatūra, gan nokrišņu daudzums. Par to liecināja labas agro kartupeļu ražas un to samērā zemā cena vietējā tirgū.

Sākot ar jūlija otro dekādi nokrišņu daudzums bija nepietiekošs – ja atsevišķos Latvijas rajonos bija nolijusi puse no nokrišņu normas, tad lielākajā Latvijas daļā nokrišņu daudzums līdzinājās nullei. Šāda situācija turpinājās līdz pat augusta beigām, kas būtiski ietekmēja vidēji vēlo un vēlo šķirņu kartupeļu ražas.

5.35. tabula

Ražošanas rādītāji

Gads	Platība (tūkst. ha)	Kopražā (tūkst.t)	Ražība (t/ha)
2000.	51,3	747,1	14,6
2001.	55,1	615,3	11,2
2002.	53,6	768,4	14,3

Avots: CSP

Kaut arī kopējās kartupeļu platības ir samazinājušās (par nepilniem 3%), kopražā ir palielinājusies (par 25%) salīdzinot ar pagājušo gadu. Kartupeļu stādījumu platības kopējā sējumu kopplatības struktūrā ir palikušas iepriekšējā gada līmenī – 6%.

Pēc CSP datiem 97,1% saimniecību kartupeļu stādījumi aizņem mazāk par vienu hektāru. No visas kartupeļu stādījumu kopplatības šāda lieluma kartupeļu lauciņi ir 76%.

Sakarā ar 2001. gada zemo kopražu kartupeļu imports 2002. gadā ir palielinājies. Ja 2001. gadā importēti tika 3,6 tūkst.t kartupeļu, tad 2002. gadā – 17,4 tūkst.t. Visvairāk kartupeļu ir importēti no Nīderlandes, Dānijas un Beļģijas. Kartupeļu eksports 2002. gadā ir samazinājies par 60% salīdzinot ar 2001. gadu (attiecīgi 700 tonnas un 1800 tonnas).

Kopējo saražoto kartupeļu apjoma samazinājums 2001. gadā būtiski ietekmēja arī kartupeļu cenas - 2002. gadā līdz jaunās ražas sākumam kartupeļu cena ir vairāk kā divas reizes augstāka (Ls 0,25/kg) nekā tajā pašā periodā 2000. un 2001. gadā (Ls 0,10/kg) (5.17.att).

5.36. tabula

Kartupeļu ražošanas un patēriņa bilance (tūkst. t.)

	2001.	2002.
Rādītājs	2001.	2002.
Atlikums gada sākumā	474,7	384,4
Resursi		
Ražoti kartupeļi	615,3	768,4
Kartupeļu imports	3,6	17,4
Resursi kopā	1 093,6	1 170,2
Patēriņš		
Kartupeļu patēriņš iekšējā tirgū	707,4	773,6
no tā patērēts sēklai	200,5	194,6
no tā patērēts lopbarībai	150,0	130,1
no tā pārtikai	327,9	424,9
no tā pārējais izlietojums un zudumi	29,0	24,0
Kartupeļu eksports	1,8	0,7
Kopā patērēts	709,2	774,3
Atlikums gada beigās	384,4	395,9

Avots: LAD

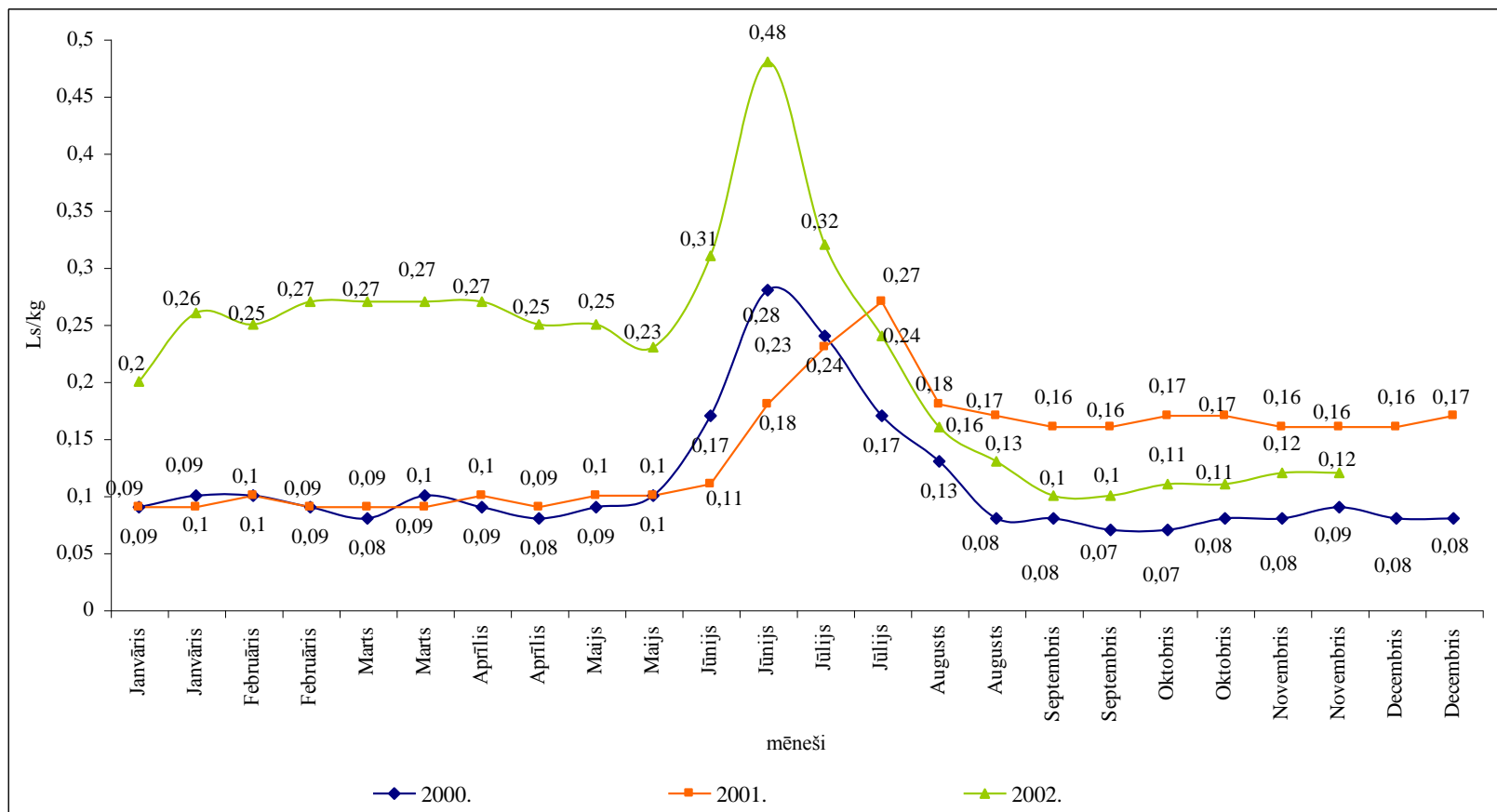
Pēc kartupeļu ražošanas un patēriņa bilances 2002. gadā no visa kartupeļu patēriņa iekšējā tirgū pārtikai tika patērēti 55%, sēklai – 25% un lopbarībai – 17% kartupeļu.

No visa saražotā kartupeļu apjoma pārstrādāti tiek 3% kartupeļu. Šis rādītājs ir nedaudz samazinājies salīdzinot ar iepriekšējiem diviem gadiem. Ja kartupeļu čipsu ražošana pa gadiem ir bijusi nemainīga, tad pārstrādāto kartupeļu apjoms cietē ir samazinājies. Galvenokārt samazinājuma iemesls bija nelabvēlīgie laika apstākļi. Turpmākajos gados, ja Latvija iestāsies Eiropas Savienībā, cietes kartupeļu ražošanas apjomus noteiks Latvijai piešķirtā ražošanas kvota – 5 778 tonnas kartupeļu cietes jeb 30 400 tonnu kartupeļu.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Neskatoties uz nepietiekošo nokrišņu daudzumu 2002. gada vasaras otrajā pusē, kartupeļu ražība un kopražs ir palielinājusies salīdzinot ar 2001. gadu.
- Sakarā ar zemo kartupeļu kopražu 2001. gadā būtiski palielinājies ievesto kartupeļu daudzums un samazinājies kartupeļu eksports.
- Kartupeļu cenas 2002. gada pirmajā pusgadā divas reizes pārsniedz iepriekšējo divu gadu datus.
- Samazinājies pārstrādāto kartupeļu daudzums cietei.

I. Ozoliņa (Tālr.7027258)

Avots: CSP

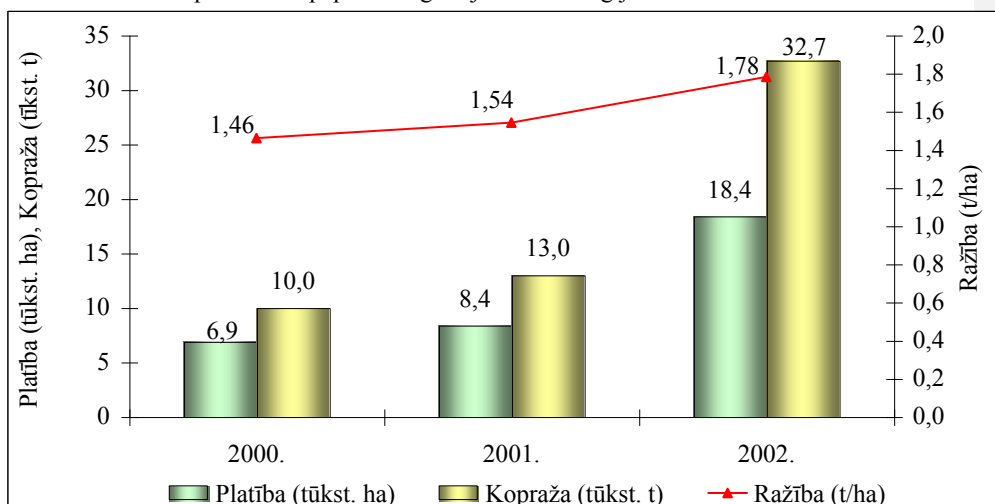
5.17. attēls. Kartupeļu cenas 2000. – 2002. gadā

5.11. Eļļas augi

Rapsis

Rapša sējplatību palielināšanās tendences vērojamas jau vairāku gadu periodā un tās ir noturīgas. Rapša veiksmīgai ienākšanai Latvijas laukos pamatā ir:

- pieaugošs rapša sēklu un to produktu pieprasījums pasaules tirgū;
- stabila rapša sēklu cena pasaules tirgū;
- valsts atbalsta programma ilgākā laika periodā;
- rapša audzēšana ir izdevīga graudaugu specializācijas saimniecībām tā labvēlīgo fitosanitāro īpašību dēļ;
- rapša audzēšanā tiek izmantotas tās pašas tehnoloģijas, kas graudaugu audzēšanā, līdz ar to nav nepieciešami papildus ieguldījumi tehnoloģijās.

Avots: CSP

5.18. attēls. Rapša sējumu platības, kopraža un ražība 2000.- 2002. gadā

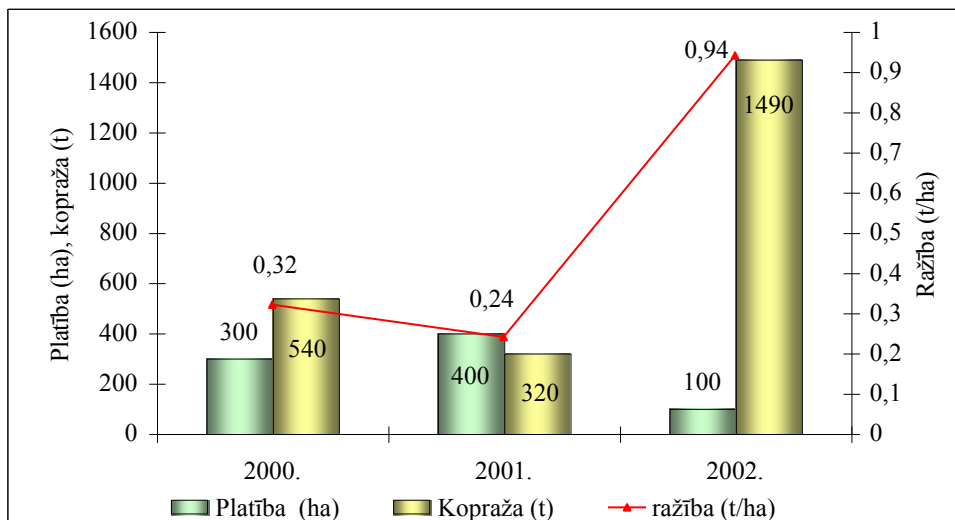
2002. gadā rapša sējumu platības salīdzinājumā ar 2001. gadu ir palielinājušās par 119%, sasniedzot 18,4 tūkst. ha. Ražības ir palielinājušās par 16% salīdzinājumā ar 2001. gadu. Iepriekšminēto rādītāju būtisks palielinājums radīja priekšnoteikumus arī būtiskam kopražas pieaugumam – par 152% salīdzinājumā ar 2001. gadu.

Lielākā daļa saražoto rapša sēklu tiek eksportēta. Patreiz Latvijā ir vairākas rapša eļļas spiestuves un pārstrādes uzņēmumi, kas kopā gadā pārstrādā 75 tūkst.t rapša sēklu. Lielākie no tiem ir Liepājas eļļas ekstrakcijas rūpnīca, kas pagājušā gadā pārstrādāja 55 tūkst.t rapša sēklu un Latvijā pirmā biodīzeļdegvielas rūpnīca Naukšēnos - attiecīgi 7,5 tūkst. t.

Latvijā kopumā ar rapša audzēšanu nodarbojas 382 saimniecības ar vidējo sējumu platību 48 ha.

Eļļas lini

2002. gadā ir būtiski samazinājušās eļļas linu sējplatības – salīdzinājumā ar 2001. gadu samazinājums ir četras reizes. Savukārt pateicoties labvēlīgajiem laika apstākļiem sēklu novākšanas periodā, izdevās iegūt ļoti augstu sēklu kopražu 1490 tonnas – salīdzinājumā ar 2001. gadu – par 1170 tonnām vairāk.

Avots:CSP

5.19. attēls. Eļļas līnu ražošanas rādītāji 2000. - 2002. gadā

Rapsis un eļļas līni ir iekļauti vienotā valsts atbalsta sistēmā ar graudaugiem, kas saņem valsts atbalstu tiešo maksājumu veidā par sējplatībām. 2002. gadā maksājuma apjoms bija 15 Ls/ha, bet 2003. gadā tas ir noteikts 16,50 Ls/ha.

Bez rapša un eļļas līniem Latvijā audzē arī ripsi, kas 2002. gadā aizņēma 600 ha, kas ir 1,8 reizes vairāk salīdzinājumā ar 2001. gadu.

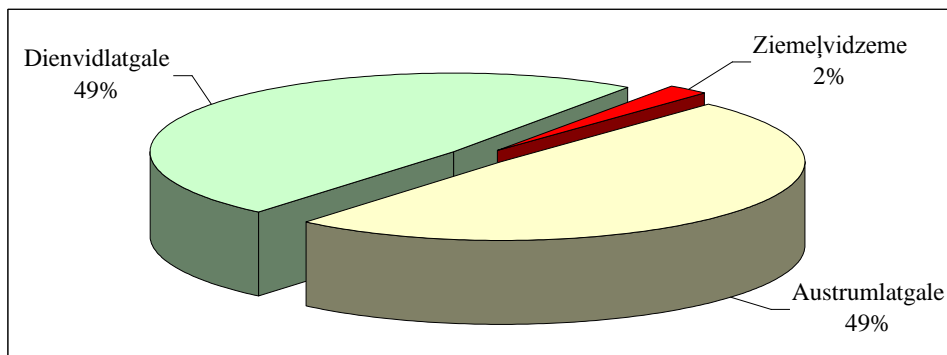
KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- 2002. gadā eļļas augu sējumu kopplatība palielinājās līdz 19,1 tūkst. ha, kas ir 2,2 reizes vairāk nekā 2001. gadā.
- Par eļļas augiem 2002. gadā saņemts valsts atbalsts 275 462 Ls tiešo maksājumu veidā.
- Valsts atbalsts saņemts arī netiešo maksājumu veidā daļējai kredītprocentu dzēšanai uzņēmumiem, kas iepirkuši eļļas augu sēklas.
- Palielinās eļļas augu pārstrādes jaudas un to izmantošana.

G. Zivarte (Tālr. 7027360)

5.12. Līni

2002. gadā Latvijā ir izveidojušies divi galvenie šķiedras līnu audzēšanas reģioni: Dienvidlatgale un Austrumlatgale (5.20. att.). Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2002. gadā visu sējumu struktūrā līni aizņēma 0,24%.

Avots: LAD

5.20. attēls. Linu sējumu platību struktūra pa reģioniem 2002. gadā (%)

Šajā gadā linu sējumu platības, salīdzinot ar 2001. gadu, ir pieaugušas par 50% un saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2002. gadā linu šķiedras iznākums pret 2001. gadu ir palielinājies par 62% (5.37. tab.). 2002. gada veģetācijas periodā klimatiskie apstākļi bija labvēlīgi linu audzēšanai.

5.37. tabula

Linu ražošanas rādītāji

Gads	Sējumu platība (ha)	Pārdoti linu stiebrīņi (tūkst. t)	Linu stiebrīņu ražība (t/ha)	Šķiedras kopražs (tūkst. t)	Šķiedras ražība (t/ha)
2000.	1,6	4,8	3,35	1,12	0,77
2001.	1,4	4,0	2,84	0,84	0,69
2002.	2,1	6,1	3,15	1,36	0,84

Avots: CSP un LAD

2002. gadā linus šķiedrai audzēja 53 saimniecībās, un vienā saimniecībā vidēji lini aizņēma 36 ha lielu platību. Lielākie linu audzēšanas rajoni bija Ludzas un Krāslavas rajoni.

2002. gadā linu nozarei šķiedras ražošanai bija paredzētas valsts subsīdijas Ls 220 tūkst. apmērā, maksājot avansā Ls 40 par katru apsēto hektāru un Ls 40 līdz Ls 60 par katru pirmapstrādes uzņēmumam nodoto tonnu linu stiebrīņu atkarībā no to kvalitātes.

Tā kā linu platības un saražotās linšķiedras produkcijas apjoms pieauga, tad izmaksātā valsts subsīdiju summa linu nozarei bija Ls 405 707,04, kas ir par 84% vairāk, kā 2002. gadā bija paredzēts (5.38. tab.).

5.38. tabula

2002. gadā avansā saņemtās valsts subsīdijas par linu sējumiem

Reģions	Subsīdiju saņēmēju skaits	Pieteiktā linu sējumu platība (ha)	Izmaksātā summa (Ls)
Austrumlatgale	26	955,8	38 232
Dienvidlatgale	24	943,9	37 756
Ziemeļvidzeme	3	41,0	1 640
Kopā	53	1 940,7	77 628

Avots: LAD

Vidēji linu audzētājs 2002. gadā par vienu linu sējumu hektāru saņēma Ls 209, bet, pārrēķinot uz vienu tonnu linu stiebrīņu, – Ls 66 (5.39. tab.).

Linu pirmapstrādes uzņēmumi turpina modernizēt savu ražošanu un paaugstināt rentabilitātes līmeni. Kā piemēru varētu minēt Krāslavas un Rēzeknes pirmapstrādes

uzņēmumus. Linu pirmapstrādes uzņēmumi, saskaņā ar CSP datiem, vidēji par vienu linu stiebriņu tonnu samaksāja zemniekiem Ls 18.

5.39. tabula

2002. gadā saņemtās valsts subsīdijas par linu stiebriņiem

Reģions	Subsīdiju saņēmēju skaits	Subsīdētie linu stiebriņi Nr.1.0 (t)	Subsīdētie linu stiebriņi Nr.1.25 (t)	Subsīdētie linu stiebriņi Nr.1.5 un augstāk (t)	Izmaksātā summa (Ls)
Austrumlatgale	26	335,80	1 087,80	1 708,90	208 588,00
Dienvidlatgale	24	49,76	1 890,90	951,49	191 381,04
Ziemeļvidzeme	3	61,10	30,20	-	5 738,00
Kopā	53	466,66	3 008,90	2660,39	405 707,04

Avots: LAD

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- 2002. gadā ir palielinājušās linu sējumu platības valstī un vidēji vienā saimniecībā.
- 2002. gadā izmaksātais subsīdiju apjoms ir palielinājies par 84%, kas ļauj cerēt uz turpmāku linu platību palielinājumu un nozares attīstību.
- Latgalē veidojas moderni linu pirmapstrādes uzņēmumi.

A. Vējkrigere (7027184)

5.13. Biškopība

Pēc CSP datiem var secināt, ka 2002. gadā, salīdzinot ar 2001. gadu, par 13% pieaudzis bišu saimju skaits, par 32% - saražotā medus apjoms, kā arī augusi medus raža no bišu saimes.

5.40. tabula

Biškopības ražošanas rādītāji, medus imports un eksports 2000. – 2002. gadā

Rādītāji	2000.	2001.	2002.
Bišu saimes (tūkst.)	38,8	47,9	54,2
Saražots medus (t)	333,3	574,6	759,6
Medus raža no saimes (kg)	8,6	12,0	14,0
Medus eksports (t)	0,13	9,35	12,08
Medus imports (t)	243,6	260,5	183,7

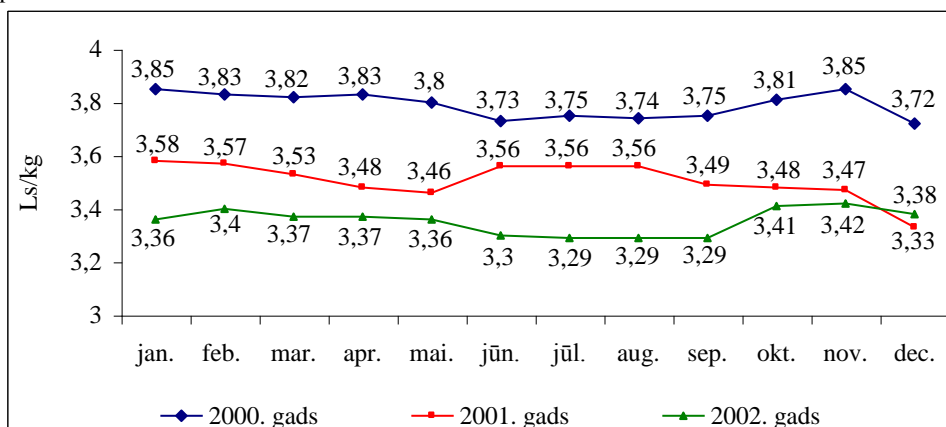
Avots: CSP

2002. gads nelabvēlīgi ietekmējis bišu sagatavošanu ziemošanai un bišu ziemošanu. Latvijas klimatiskajiem apstākļiem neraksturīgais sausums vasaras nogalē veicināja lapu medus ienesumu un neļāva saimēm sagatavot pilnvērtīgu ziemas barību, tādēļ pēc LBB aptuvenām aplēsēm 2002./2003. gada ziemošanā bojā gājuši vismaz 40% bišu saimju. Tik liels bišu kritums ietekmēs nozares attīstību nākamajā sezonā – pārziemojušās saimes pastiprināti tiks iesaistītas saimju skaita atjaunošanā, kas nelabvēlīgi ietekmēs biškopības tiešās produkcijas ražošanu.

Positīva tendence vērojama medus ārējā tirdzniecībā – eksports ir palielinājies par 29%, bet medus imports - par 30% samazinājies, salīdzinot ar 2001. gadu. 2002. gadā medus

galvenokārt ir eksportēts uz Igauniju un ASV, bet ievests no tādām valstīm kā Ukraina, Krievija un Ungārija.

Kā redzams 5.21. attēlā, medus cena pēdējos trīs gados ir samazinājusies. Tas izskaidrojams gan ar kopējā saražotā medus pieaugumu, gan importētā medus zemo pašizmaksu.

Avots: CSP

5.21. attēls. Medus cenas 2000. - 2002. gadā

2002. gadā uzsākta Latvijas medus mārketinga stratēģijas izstrāde. Latvijas biškopības biedrība sadarbībā ar Latvijas zemnieku federāciju noorganizēja semināru ciklu par kooperācijas jautājumiem. Uzsāktais darbs vainagojās ar Latvijas biškopju lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības "Medus aģentūra" nodibināšanu. Visa gada garumā notika Latvijā ievāktā medus tirdzniecības veicināšana. Preču zīmes "Ievākts Latvijā" ietvaros sagatavoti TV raidījumi un publikācijas preses izdevumos.

Atbalsts biškopības nozarei pēc iestāšanās Eiropas Savienībā tiks pamatots uz valsts akceptētu programmu, kurā tiks noteikti atbalstāmie pasākumi. No programmā ietvertu pasākumu izmaksām Eiropas Savienība sedz 50%. Valstij piešķirtais atbalsta apjoms atkarīgs no bišu saimju kopējā skaita.

Likumdošanas jomā 2002. gadā ir pieņemti Ministru kabineta noteikumi "Medus aprites noteikumi", kas nosaka higiēnas prasības medus pārtikas uzņēmumam ar kopējo jaudu, ne lielāku par četrām tonnām gadā medus sagatavošanai, uzglabāšanai un transportēšanai.

Sagatavošanā atrodas šādi uz biškopības nozari attiecināmi normatīvie akti:

- kvalitātes, klasifikācijas un marķējuma prasības medum;
- noteikumi par bišu saimju turēšanu un kopšanu;
- dzīvnieku, ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas noteikumi.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Lai gan pēc CSP rādītājiem 2002. gadā ir palielinājies bišu saimju skaits, pieaudzis kopējais saražotā medus apjoms, masveida bišu saimju bojāeja ziemošanas laikā radījusi nozarei ievērojamus zaudējumus.
- Pieaudzis medus eksports, samazinājies medus imports.
- Medus cena pēdējo trīs gadu laikā pakāpeniski samazinājusies.
- 2002. gadā ir pieņemti un tiek izstrādāti biškopības nozari reglamentējoši normatīvie akti.

I. Ozoliņa (Tālr. 7027258)

5.14. Netradicionālās lauksaimniecības nozares

Zvērkopība

Latvijā rūpniecisko kažokzvēru audzēšanu koordinē Zvērkopības asociācija. Šajā nozarē vidēji ir nodarbināti 988 cilvēki.

Tās ietvaros 2002. gadā 15 saimniecības nodarbojās ar ūdeļu, lapsu un polārlapsu, šinšillu audzēšanu. Pārsvārā šajās saimniecībās audzē ūdeles, kuru skaits, salīdzinot ar 2001. gadu, ir nedaudz palielinājies. Vidēji no vienas ūdeles 2002. gadā iegūti 4,44 kucēni. Nozīmīgākās ūdeļu audzēšanas saimniecības ir *a/s "Grobiņa"* un *SIA "Gauja AB"*.

Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, būtiski palielinājies arī polārlapsu kucēnu skaits par 20,4%. Lielākā polārlapsu un lapsu saimniecība ir *SIA "Gulbenes zvērsaimniecība"*.

2002. gadā ar šinšillas audzēšanu nodarbojās piecas saimniecības. Vienā no tām *i/u "Smilšainais krasts"* ir 260 šinšillu mātes un izaudzēti 340 kucēni. Šinšillu ādiņas patreiz vēl netiek realizētas, jo saimniecībās tiek palielināti vaislas dzīvnieku ganāmpulki un tiek meklēti risinājumi ādiņu apstrādes tehnoloģijā.

Zvērkopības asociācija, lai uzlabotu ciltsdarbu, 2002. gadā zvērkopībā ir izstrādājusi ciltsdarba programmu, kurā noteikti tuvākās nākotnes mērķi un aprakstīta tehnoloģija, kas palīdzēs objektīvāk novērtēt dzīvniekus.

5.41. tabula

Kažokzvēru māšu un izaudzēto kucēnu skaits 2000. – 2002. gadā (gab.)

Gads	2000.		2001.		2002.	
	Māšu skaits	Izaudzēto kucēnu skaits	Māšu skaits	Izaudzēto kucēnu skaits	Māšu skaits	Izaudzēto kucēnu skaits
Ūdeles	95 627	305 877	99 410	403 876	100 543	406 552
Polārlapsas	1 473	5 038	1 808	7 607	2 222	9 560
Lapsas	2 112	6 665	2 039	7 564	2 236	6 459

Avots: ZM, Zvērkopības asociācija

Būtisku finansiālu atbalstu kažokzvēru audzētājiem saņēma SAPARD apakšprogrammas "Lauku ekonomikas dažādošana veicinot alternatīvus ienākuma avotus" ietvaros. Ar šī atbalsta palīdzību *Z/s "Stirnas"* modernizēja kažokādu pirmapstrādi. Pārsvārā kažokzvēru ādiņas tiek eksportētas uz Dāniju un Somiju.

2002. gadā no Lietuvas, Igaunijas, Somijas un Dānijas ir iepirkts vaislas materiāls, kas 50% apmērā tika finansēts no subsīdiju nolikuma Nr.2 Lopkopības attīstība IX sadaļas "Vaislas materiāla iegāde ārvalstīs", tā uzlabojot ganāmpulku atražošanas spējas, līdz ar to palielinot izaudzēto kucēnu skaitu, dzīvnieku izmērus un palīdzēja izveidot tirgus prasībām piemērotu dzīvnieku apmatojuma krāsu.

Savvaļas dzīvnieku audzēšana

2002. gadā Savvaļas dzīvnieku audzētāju asociācijā bija 36 biedri, kuri audzē staltbriežus, dambriežus, meža cūkas, muflonus, stirnas, kalnu kazas un vītenragu kazas. Savvaļas dzīvnieku saimniecības pārsvārā tiek orientētas uz komercmedību organizēšanu, tūrismu, kā arī dzīvnieku selekciju.

Latvijā Savvaļas dzīvnieku audzētāju asociācijas ietvaros ir izveidoti 9 savvaļas dzīvnieku dārzi, kuros pārsvārā tiek audzēti staltbrieži (522 dzīvnieki), dambrieži un meža cūkas.

2002. gadā no Polijas ir iepirkti 28 staltbrieži, kas 50% apmērā tika finansēti no subsīdijās paredzētā finansējuma Nolikuma Nr.2 Lopkopības attīstība IX sadaļas "Vaislas materiāla iegāde ārvalstīs".

Paipalu, fazānu un strausu audzēšana

Tā kā Latvijā nav asociācijas, kas koordinētu paipalu un fazānu audzēšanu, valstī netiek veikta uzskaitē par saimniecībām, kas ar to nodarbojas. Tas traucē koordinēti rast risinājumu noietam un vaislas materiāla iegādei. Lauksaimniekiem trūkst informācijas par šo putnu turēšanas tehnoloģijām.

Latvijā paipalas tiek audzētas diētisko olu un gaļas dēļ. Saimniecību un putnu skaits nav liels. Lielākie paipalu audzētāji atrodas Rīgas, Limbažu un Liepājas rajonā, kur saimniecībā tiek turētas 300 – 500 paipalas. Produkcija pārsvarā tiek realizēta lielveikalos un nelielos daudzumos arī restorānos. Fazāni tiek turēti gan medībām, gan putnu kolekcijas papildināšanai.

Strausu audzēšanu Latvijā koordinē Latvijas Strausu audzētāju asociācija. Pašreiz asociācijā ir 2 saimniecības, kuras nodarbojas ar strausu audzēšanu. Nodarbošanās ar strauskopību ir dārga. Tai nepieciešamas lielas investīcijas. Strausus izmanto olu, gaļas, ādas, spalvu un tauku ieguvei. Tā kā ir jāpalielina vaislas dzīvnieku skaits, Latvijā pašreiz nelielos apmēros tiek realizēta to gaļa, olas un spalvas.

Truškopība

Latvijā truškopības nozarē 2002. gadā darbojās 3 organizācijas: Šķirnes dzīvnieku audzētāju savienība, Latvijas Sīkdzīvnieku audzētāju asociācija “Trusis un citi”, Trušu audzētāju asociācija, kas strādā saskaņā ar 2001. gadā izstrādāto un Zemkopības ministrijas apstiprināto truškopības ciltsdarba programmu. Pašreiz Latvijas Sīkdzīvnieku audzētāju asociāciju “Trusis un citi” Zemkopības ministrijas atestācijas komisija ir izvērtējusi un apstiprinājusi kā šķirnes trušu audzētāju organizāciju. Turpinās darbs pie šķirnes trušu novērtēšanas un šķirnes audzētāju saimniecību atlasēs.

Lai trušu audzēšana būtu rentabla, nepieciešams:

- ferma, kas atbilst sanitārajām normām,
- šķirnes vaislas materiāls,
- kvalitatīva barība,
- veterinārā aprūpe,
- zināšanas par trušu audzēšanu.

Latvijā truši tiek audzēti gaļas un ādiņu ieguvei. Pašreizējos apstākļos tas ir labs risinājums, jo šie dzīvnieki ātri un labi vairojas, ātri aug, 4 mēnešu laikā sasniedzot optimālo svaru (2-3 kg) realizācijai. Gaļa ir diētiska, skaistas kažokādas, vērtīgs un ekoloģiski tīrs mēslojums dārzam. Pēdējā laikā arvien vairāk cilvēku cenšas ievērot veselīgu dzīvesveidu, uzturā lietojot veselīgu, diētisku un ekoloģiski tīru pārtiku. Trušu gaļa atbilst šīm prasībām, līdz ar to pieprasījums pēc tās aug un realizācijas iespējas kļūst arvien plašākas. Zemā holesterīna satura dēļ trušu gaļai ir liels pieprasījums ātrās ēdināšanas uzņēmumos. Pie tam šī tirgus niša Latvijā nav apgūta.

Trušu skaits, salīdzinot ar 2001. gadu, ir samazinājies par 5,8%. To varētu izskaidrot ar salīdzinoši dārgām vakcīnām, kas ir nepieciešamas trušu lipīgo slimību ierobežošanai un apkarošanai.

Vēžu audzēšana

Latvijas dabīgās ūdenstilpnes, vēsturiski pārskatāmā periodā, arvien apdzīvojuši vēži. Latvijas vietējais platspīļu jeb upes vēzis ir visaugstvērtīgākais daudzo sugu starpā ar visizcilākajām delikatesu īpašībām. Ir ziņas, ka Latvijas platspīļu vēži no Latgales un Ziemeļvidzemes savā laikā ir eksportēti.

Jau 1998. gadā iniciatīvu grupa aktualizēja jautājumu par augstvērtīgā vietējā platspīļu vēža resursu atjaunošanu, nodibinot sabiedrisku organizāciju “Latvijas vēžu audzētāju asociācija”. Asociācijā šodien ir 115 biedru: zemnieki, lauku iedzīvotāji, zemnieku

saimniecības, pašvaldības, ekonomiskās apvienības ar pārstāvjiem vai atbalsta grupām visos lauku rajonos.

Šobrīd darbs izvērsti četros galvenajos virzienos:

- augstvērtīgo vietējo platspīļu vēžu ātra savairošana balstoties uz mūsdienu biotehnoloģijas sasniegumiem;
- vēžu dabīgo resursu aizsardzība, atjaunošana, izplatība dabīgajās ūdenstilpnēs, ilgtspējīga attīstība un izmantošana;
- starptautiskās tīklu sadarbības izveide vēžaudzēšanas aktuālos jautājumos;
- iedzīvotāju izglītošana un informētības paaugstināšana.

Laika periodā no 2000. gada līdz 2002. gadam izveidotas 19 licencētas vēžaudzēšanas saimniecības, to starpā 2 specializēti pilna cikla (vēžu mazuļu ieguve – mazuļu ataudzēšana – standartvēžu ieguve) vēžaudzēšanas centri Ogres (SIA “Astacus”) un Kuldīgas rajonā (SIA “Vēži”). Centros inkubēti un ataudzēti 351 900 platspīļu vēžu vienas vasaras mazuļi. Pirmās licencētās saimniecības realizējušas 195 200 gabalus standarta vēžu. Pārējās saimniecībās sekmīgi norit vēžaudzēšanas cikla realizācijas process (cikla ilgums dabā – 7 gadi, pusintensīvajā tehnoloģijā – 3,5 gadi).

Tirgos platspīļu vēži aizņem tikai 5%. Pēc svara dodot 25% ienākuma no kopējā vēžu realizācijas. To cenas ievērojami pārsniedz citu vēžu sugu cenas (šaurspīļu, signālvēžu u.c.). Pieprasījums pārsniedz piedāvājumu.

Ar Zemkopības ministrijas un Vides aizsardzības ministrijas atbalstu, nolūkā nodrošināt ilgtspējīgu platspīļu vēžu attīstību, aizsardzību, izmantošanu un vēžu dabīgo resursu iesaisti ekonomiskajā apritē, uzsākts Norvēģijas – Latvijas starpvalstu projekts “Latvijas vēžu populāciju aizsardzība un ilgtspējīga izmantošana”. 2002. gadā veikta vēžu sugu un populāciju stāvokļa un resursu novērtēšana Latgales un Vidzemes ezeros. No 94 izvērtētiem ezeriem vēžu resursi konstatēti 41 ezerā. Jāsecina, ka ir nepieciešama šo resursu apsaimniekošanas organizācija kā visefektīvākais to aizsardzības veids.

Iedzīvotāju informēšana un izglītošana par vēžu lomu un stāvokli dabā ir viena no aktīvākām to aizsardzības formām, izmantojot medijus, veikts plašs darbs, informatīvas lekcijas jaunatnes un pieaugušo izglītošanai Alūksnē, LLKC Ozolniekos, lauksaimniecības izstādēs Rāmvā un citur. Asociācija līdzdarbojusies “Zivkopis” profesionālās izglītības programmas izstrādē, kurā iekļauti jautājumi vēžkopja profesijas ieguvei. Uzsākta vēžkopju sagatavošana Lūznavas lauksaimniecības tehnikumā un, saskaņā ar licencētu programmu, sistemātiska pieaugušo apmācība vēžu un zivju akvakultūras jautājumos.

Vēžaudzēšanas ilgtspējīgas attīstības perspektīvu nodrošina:

- vēžaudzētāju sadarbības sistēmas izveide,
- uzsāktā Norvēģijas – Latvijas starptautiskā sadarbība,
- vēžaudzēšanas centru izveide, paredzot izveidot reģionālos centrus Rēzeknes un Preiļu rajonā,
- licencētu saimniecību izveide, 2003. gadā sasniedzot 25-30 saimniecību robežu un saglabājot 8-10 saimniecību izveides pieaugumu gadā,
- tālāka lauku iedzīvotāju iesaiste vēžu preču produkcijas audzēšanā, balstoties uz reģionālajos centros iegūtiem ataudzējamiem mazuļiem; plānots, ka 2003.gadā mazuļu ieguve sasniegs 850 000 gab., bet periodā 2004. - 2006. – 1,5 milj. gab. Šie apjomi nodrošinās dabīgo ūdenstilpju iesaisti vēžaudzēšanas ekonomiskajā apritē. Preču vēžu ieguves apjoms, kuri iegūti licencētās vēžu dīķsaimniecībās 2003.gadā sasniegs 104 000 gab. Nodrošinot mazuļu ieguves līmeni 1,5 milj. Gadā, saražotā preču vēžu produkcija 2005. gadā sasniegs 17,5 t, bet 2010. gadā – 38 t. Veicot vēžu resursu apsaimniekošanu dabīgajās ūdenstilpnēs, vēžu produkcijas ieguve reāli dubultosies.

Latvijas šitakē sēņu nozares attīstība

Pasaulē šitakē sēnes lielākoties audzē uz ozola blukīšiem, bet mūsu zinātnieki kopā ar zemniekiem – šitakē sēņu audzētājiem, apguvuši iespēju šīs sēnes audzēt uz alkšņu blukīšiem, kas nemazina sēnes garšas un dziednieciskās īpašības.

Lai veicinātu šitakē sēņu audzēšanu Latvijā, tika nodibināta Latvijas Šitakē sēņu audzētāju asociācija (LŠSA) ar 146 tās biedriem. Regulāri tiek organizētas apmācības gan asociācijā, gan izbraukuma semināros. Tiek apsekotas zemnieku saimniecības Valmieras, Kuldīgas, Talsu, Madonas, Valkas u.c. rajonos, konsultējot zemniekus par iespējamiem uzlabojumiem. Individuāli tiek konsultēti jebkurš sēņu audzētājs, kā arī veikta laboratorijā apsēto koku izvērtēšana.

2002. gadā Latvijā segtajās platībās izaudzēja aptuveni 12 500 kg sēņu. Sausuma dēļ āra apstākļos raža bija ļoti minimāla. 2003. gadā papildinot apsēto koku skaitu par 25 000 blukīšiem, būs iespējams papildus iegūt aptuveni 37 000 kg sēņu. Varētu prognozēt, ka 2004. gadā segtās platībās izaudzēs ap 50 000 kg svaigu sēņu.

Svaigo sēņu vidējā cena ir no 3,5 Ls/kg līdz 4,0 Ls/kg. Realizējamā produkcija - aptuveni par 175 000 Ls. Prognozēts pārdot aptuveni 90% svaigas un 10% žāvētas sēnes.

Attīstoties šitakē sēņu audzēšanas nozarei:

- tiks atrastas jaunas tirgus iespējas ārzemēs,
- izveidosies jauna eksporta produkcija,
- produkcijas apjoms gada laikā var palielināties vairākkārtīgi,
- laukos radīsies jaunas darba vietas,
- tiks sakopta vide.

26 firmas no dažādām pasaules valstīm vēlas sadarboties ar LŠSA asociāciju, jo viņus interesē Latvijas šitakē sēnes, kuras tiek audzētas uz kokiem ekoloģiski tīros apstākļos.

Zinātnieki prognozē, ka nākotnē sēnes būs olbaltumvielu, minerālvielu, šķiedrvielu un aizsargvielu ieguves pamatprodukts. Nozares attīstībai nepieciešams:

- palielināt apsēto blukīšu daudzumu,
- jāizveido pārstrādes tehnoloģijas jaunas produkcijas ražošanai,
- jāturpina tirgus izpēte un tās apguve.

Austersēņu audzēšana

Vispusīgi izveidotā lauksaimniecībā sēņu audzēšana kļuvusi par neatņemamu sastāvdaļu un ienesīgu lauksaimniecības nozari. Sēnes ir augstvērtīgs, diētisks uzturlīdzeklis, kuram ikdienas uzturā kā arī saslimšanas gadījumos ir gan ārstnieciska, gan profilaktiska nozīme. Tām nav pilnīgi līdzvērtīga sintētiska aizstājēja.

Lai austersēņu produkcija atbilstu noteiktajām pārtikas produktu nekaitīguma prasībām, nepieciešams radīt atbilstošos sēņu audzēšanas, uzglabāšanas, transportēšanas vides apstākļus.

Latvijai, iestājoties Eiropas savienībā, prognozējams sēņu patēriņa pieaugums, kā arī pieprasījums pēc ekoloģiski tīras, kvalitatīvas produkcijas. Austersēņu eksports uz Vāciju un Somiju jau patreiz ir ļoti pieprasīts un produkcijas cena sasniedz Latvijas ražotājiem ļoti izdevīgus apmērus. Šajā ziņā konkurence starp Latvijas ražotājiem nav vērojama. Lai spētu izpildīt ārvalstu pasūtījumus, tiem nepieciešams kooperēties,

Lai veicinātu austersēņu audzēšanu Latvijā, tika nodibināta Latvijas sēņu ražotāju un pārstrādātāju asociācija. Asociācijā ietilpst 26 saimniecības, kas nodarbojas ar sēņu audzēšanu 4000 m² platībā.

Saimniecību galvenā problēma ir apgrozāmo līdzekļu trūkums, kas nepieciešams sēņu micēliju, polietilēna maisu, malkas, degvielas, dezinfekcijas līdzekļu u.c. materiālu iegādei, ražošanas intensitātes palielināšanai, pašizmaksas samazināšanai, kā arī pamatlīdzekļu iegādei, ražošanas modernizācijai, attiecīgi lielākas ražas iegūšanai.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Netradicionālās lopkopības nozares zemniekiem sniedz stabilus papildus ienākumus.
- Nepieciešams turpināt iedzīvotāju informētību un izglītošanu netradicionālajās lauksaimniecības nozarēs.
- Ciltsdarba attīstībai tiek saņemtas subsīdijas vaislas materiāla importam, kas uzlabo ganāmpulku ģenētisko potenciālu.
- Ražotājiem jāturpina meklēt produkcijas realizācijas iespējas gan vietējā tirgū, gan eksportā.
- Jāveicina starptautiskā sadarbība netradicionālajās lauksaimniecības nozarēs.

G. Jansone (Tālr. 7027210)

L. Jansone (Tālr. 7027210)

5.15. Bioloģiskā lauksaimniecība

Bioloģiskās produkcijas tirgus ir nepiesātināts kā Latvijā tā Eiropā. Neraugoties uz to, ka bioloģiskie produkti pēc tā cenām pasaules tirgū vidēji ir par 30% dārgāki nekā tradicionāli ražotie, pieprasījums pēc tiem ir liels. 2002. gadā turpināja palielināties sertificēto saimniecību skaits, kas nodarbojas ar bioloģisko lauksaimniecību. Palielinājās arī bioloģiski apsaimniekotās platības. 2002. gadā sertificētās lauksaimniecības platības, salīdzinot ar 2001. gadu, palielinājies pusotras reizes un aizņēma 0,68% no lauksaimniecībā izmantojamās zemes.

5.42. tabula

Sertificēto saimniecību skaits un platības Latvijā

Gads	Saimniecību skaits	Sertificētā platība (ha)
1998.	39	1 426
1999.	63	1 628
2000.	78	4 400
2001.	219	10 549
2002.	352	16 934

Avots: Sertifikācijas institūcija "Vides Kvalitāte"

5.43. tabula

Bioloģisko saimniecību skaits un platības Latvijā 2002. gadā

Gads	Saimniecību skaits	Sertificētā platība (ha)
Pirmajā pārejas gadā	156	7 433
Otrajā pārejas gadā	122	6 254
Bioloģiskās saimniecības	74	3 247
Kopā	352	16 934

Avots: Sertifikācijas institūcija "Vides Kvalitāte"

Bioloģiskās lauksaimniecības platību pieaugumu bioloģiski saimniekojošiem zemniekiem veicināja atbalsts no valsts subsīdiju programmas, to paredzot zemniekiem, kas jau ir saņēmuši bioloģiskās lauksaimniecības sertifikātu vai pārejas perioda sertifikātu.

2002. gadā subsīdijas saņēma 167 zemnieki kopsummā Ls 276 708.

Lauksaimniecības konsultāciju un izglītības atbalsta centra vadībā uzsāktas zemnieku mācības par bioloģisko lauksaimniecību Rīgas rajona Ķekavā, Ogres rajona Madlienā, Rēzeknē, Limbažos, Aizkrauklē. Šos kursus apmeklēja 160 zemnieki.

Bioloģiskās lauksaimniecības platību palielināšanās sekmēja bioloģiski ražoto produktu apjomu palielināšanos, veicināja tirgus attīstību.

Bioloģisko produktu realizēšanai 2002. gada rudenī Rīgas rajonā tika izveidots autoveikals. Vecrīgā, Alberta laukumā Līvu sētā turpinājās bioloģiski ražoto produktu “Zaļais tirgus”. Izveidota kafējnīca, kur tiek piedāvāti arī bioloģiskie produkti. Tiek risināts jautājums par bioloģiskās lauksaimniecības produktu tirdzniecības tīkla paplašināšanu, veidojot jaunus veikalus Rīgā un Rēzeknē.

5.44. tabula

Bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas daudzums 1999. un 2002. gadā (t)

Produkts	1999.	2000.	2001.	2002.
Labību (graudi)	170	208	3251	6300
Rudzi	31	67		1450
Griķi	11	20		100
Piens	228	1300	3863	4565
Kartupeļi un dārzeņi	92	263	1518	2100
Medus	9,2	28	46,2	69,8
Zemenes	1,2	1,3		

Avots: Latvijas Bioloģiskās lauksaimniecības organizāciju apvienība

Lai sekmētu bioloģiskās lauksaimniecības attīstību, 2002. gadā tika uzsāktas “Bioloģiskās lauksaimniecības attīstības stratēģijas” un “Bioloģiskās lauksaimniecības sēklkopības sistēmas” izstrāde.

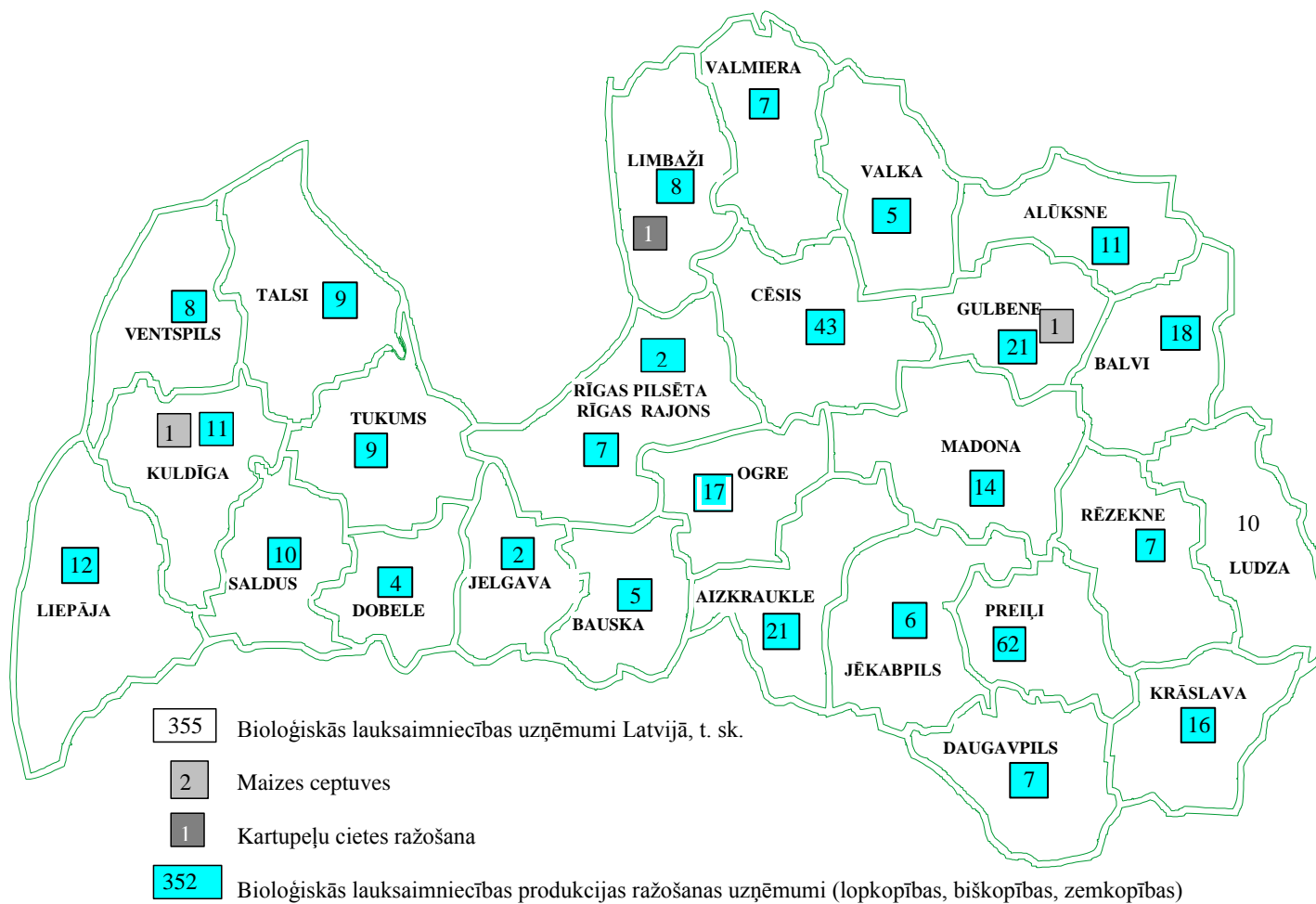
Turpināta bioloģiskās lauksaimniecības sertifikācijas sistēmas izveidošana. Bioloģiskās lauksaimniecības sertifikāciju veic divas sertifikācijas institūcijas – SO “Vides kvalitāte” un Valsts SIA “Lauksaimniecības tehnikas sertifikācijas un testēšanas centrs”. Ir sagatavota sertifikācijas institūciju akreditācijas dokumentācija, kas iesniegta Latvijas Nacionālajā akreditācijas birojā. Pārtikas un veterinārais dienests uzsācis bioloģiskās lauksaimniecības valsts uzraudzību un kontroli.

Lai sakārtotu bioloģiskās lauksaimniecības likumdošanu, Latvijā atbilstoši ES prasībām ir pieņemti MK noteikumi Nr. 514. “Bioloģiskās lauksaimniecības produktu aprītes un sertifikācijas kārtība” un MK noteikumi Nr. 232. “Bioloģiskās lauksaimniecības produktu aprītē iesaistīto personu reģistrācijas kārtība un bioloģiskās lauksaimniecības produktu aprītes valsts uzraudzības un kontroles kārtība”.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Bioloģiskās produkcijas tirgus ir nepiesātināts kā Latvijā tā Eiropā.
- Neraugoties uz to, ka bioloģiskie produkti pēc tā cenām pasaules tirgū vidēji ir par 30% dārgāki nekā tradicionāli ražotie, pieprasījums pēc tiem ir liels.
- Sekmīgai bioloģiskās lauksaimniecības attīstībai traucē:
 - nav attīstīta bioloģiski ražoto produktu pārstrāde,
 - nepietiekams finansējums zinātniskajiem pētījumiem.

L. Drozdovska (Tālr. 7027398)

Avots: PVD

5.21. attēls. Bioloģiskās lauksaimniecības uzņēmumu skaits Latvijas rajonos

6. Lauksaimniecības zemju izmantošana un tās perspektīvā virzība

6.1. Pārskats par lauksaimniecībā izmantojamo zemju izmantošanu un tendencēm

Situācijas apraksts un problēmas

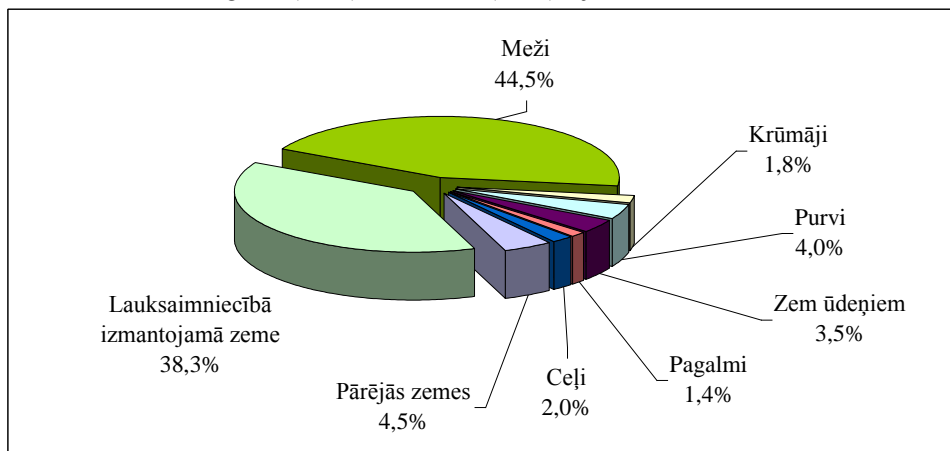
Lauksaimniecībā izmantojamā zeme (LIZ) no Latvijas valsts kopējās teritorijas aizņem 38,3% jeb 2 474,4 tūkstoši ha, no tās 1 832,2 tūkstoši ha aramzeme. Pārējo veido augļu dārzi 29,1 tūkstoši ha, pļavas 231,1 tūkstoši ha un ganības 382,0 tūkstoši ha. Pēc Valsts zemes dienesta zemes pārraudzības datiem pašlaik netiek izmantots 503,1 tūkstotis ha jeb 21,2% lauksaimniecībā izmantojamās zemes, no tās 245,5 tūkst. ha jeb 16,3% meliorētās zemes.

2002. gadā lauksaimniecībā izmantojamās zemes pārraudzība veikta 2 372,9 tūkst. ha jeb 96,0% no LIZ platības republikā, un pārraudzībā pagastos konstatēts, ka aizauguši ar krūmiem ir 49 711,5 ha jeb 2,1% no LIZ platības, tai skaitā 16 662,1 ha meliorētās platības, kas veido 1,1% no LIZ meliorētām platībām.

Pēc Lauku atbalsta dienesta sniegtās informācijas un pārraudzībā konstatētiem rezultātiem pārmitras platības ir 113 409,2 ha jeb 4,8% no LIZ kopplatības, tai skaitā meliorētās platības 97 898,3 ha, kas veido 6,5% no kopējām LIZ meliorētajām platībām.

2002. gadā ar nezālēm piesārņotās LIZ platības bija 181 515,7 ha jeb 7,6% no LIZ platības.

Visvairāk neizmantoto zemju konstatēts Alūksnes (45,3%) un Ludzas (42,8%) rajonos. Savukārt vismazāk Jelgavas (5,3%) un Dobeles (7,9%) rajonos.

Avots: VZD

6.1. attēls. Zemes sadalījums zemes lietošanas veidos

6.1. tabula

Neizmantotās LIZ dinamika 2000. - 2002. gadā

	2000.	2001.	2002.
LIZ kopplatība (ha)	2 475 761	2 475 713	2 471 475
Neizmantotā LIZ (ha)	443 411	516 819	503 068
% no apsekotās LIZ kopplatības	19,0	21,7	21,2

Avots VZD

Pārraudzībā konstatēts, ka, salīdzinot ar 2001. gadu (pretēji prognozētajam), lauksaimnieciskajā ražošanā neizmantojās LIZ platības samazinājušās par 13,8 tūkst. ha un sastāda 21,2% no apsekotās platības (6.1. tab.), bet joprojām turpina palielināties platības, kas tiek piesārņotas ar nezālēm, aizaug ar krūmiem un turpina degradēt lauku ainavu un vidi.

6.2. tabula

Pagastos veiktās lauksaimniecībā izmantojamās zemes pārraudzības rezultātu kopsavilkums

Rādītāji	2000.	2001.	2002.
1. Lauksaimnieciskā ražošanā netiek izmantota:			
tūkst. ha	443,4	516,8	503,1
%	19,0	21,7	21,2
2. Ar nezālēm piesārņotās platības:			
tūkst. ha	184,8	179,4	181,5
%	7,9	7,5	7,6
3. Ar krūmiem aizaugušās platības:			
tūkst. ha	31,7	41,6	49,7
%	1,4	1,8	2,1
4. Pārmitrās platības			
tūkst. ha	139,1	132,6	113,4
%	6,0	5,6	4,8

Avots: VZD

Lauksaimniecībā izmantojamo zemju transformācija nelauksaimnieciskās zemēs

Lauksaimniecībā izmantojamo zemju transformācija nelauksaimnieciskās zemēs 2002. gadā veikta 1 705,8 ha platībā, no tās 936,7 ha meliorētās platībās. Pēdējo 3 gadu tendences liecina, ka LIZ transformācijas īpatsvars samazinās vidēji par 15% gadā.

Tendences, kas vērojamas lauksaimniecībā izmantojamās zemēs:

- konstatēta pārmērīga nezāļu savairošanās 22 tūkstošos saimniecību 181,5 tūkstošos ha (7,6% no apsekotās platības);
- turpinās aizaugšana ar krūmiem 49,7 tūkstošos ha (2,1% no apsekotās platības) un 113,4 tūkstošos ha (4,8%) notiek zemju pārpurvošanās.
- 27 gadījumos zemes apsaimniekotāji neveic saimnieciskās darbības rezultātā bojāto lauksaimniecības zemju rekultivāciju ~ 64 ha platībā.

Pārskats par zemes īpašumu veidiem, pārmaiņām zemes fondā

2002. gadā zemes īpatsvars pēc īpašuma statusa ir mainījies šādu procesu dēļ:

- turpinājies lietošanā piešķirtās zemes privatizācijas process, un agrāk noformētie zemes lietojumi ir pārgājuši īpašumu statusā;
 - turpinājusies brīvās valsts zemes piešķiršana lietošanā.
2002. gada zemes bilance (uz 01.01.2003.) ir sagatavota par:
- fizisko personu, juridisko personu, pašvaldību, valsts pārvaldes institūciju zemes īpašumiem un jaukta statusa kopīpašumiem;
 - fizisko personu, juridisko personu, pašvaldību, valsts pārvaldes institūciju zemes lietojumiem;
 - brīvo valsts zemi.

Kā pastāvīga tendence ir vērojama straujāka fizisko personu īpašumu īpatsvara palielināšanās, bet juridisko personu, pašvaldību un valsts institūciju zemes īpašumu īpatsvars ir pieaudzis tikai nedaudz.

6.3. tabula

Zemes īpašumu sadalījums pēc īpašnieku statusa (uz 01.01.2003.)

	skaits	ha	% no zemes īpašumu kopplatības	% no LR kopplatības
Fizisko personu īpašumi	334 840	3 005 474,9	91,2	46,5
Juridisko personu īpašumi	14 633	142 894,9	4,3	2,3
Pašvaldību īpašumi	24 306	97 681,4	3,0	1,5
Valsts pārvaldes institūciju īpašumi	8 343	46 764,5	1,4	0,7
Jaukta statusa kopīpašumi	2 343	2 268,6	0,1	X
Zemes īpašumi kopā:	384 465	3 295 084,3	100,0	51,0

Avots: VZD

6.4. tabula

Zemes īpašumu sadalījuma izmaiņas pa gadiem (% no LR kopplatības)

Gads	Fiziskās personas	Juridiskās personas	Pašvaldību institūcijas	Valsts institūcijas	Jaukta statusa kopīpašumi	Īpašumi kopā
2000.	41,6	1,2	1,3	0,4	0,04	44,5
2001.	44,8	1,7	1,4	0,5	0,04	48,4
2002.	46,5	2,3	1,5	0,7	X	51,0

Avots: VZD

6.5. tabula

Zemes lietojumu sadalījums pēc īpašnieku statusa un brīvā valsts zeme (uz 01.01.2003.)

	skaits	ha	% no zemes lietojumu kopplatības	% no LR kopplatības
Fizisko personu lietojumi	136 909	816 015,6	26,8	12,6
Juridisko personu lietojumi	6 921	51 057,2	1,7	0,8
Pašvaldību lietojumi	58 621	275 545,2	9,1	4,3
Valsts pārvaldes institūciju lietojumi	12 529	1 898 787,8	62,4	29,4
Zemes lietojumi kopā:	214 980	3 041 405,8	100,0	47,1
Brīvā valsts zeme kopā:	16 719	1 22 375,1	-	1,9

Avots: VZD

6.6. tabula

Zemes īpašumu un lietojumu sadalījums pēc īpašnieku statusa un brīvā valsts zeme (uz 01.01.2003.)

	skaits	ha	% no LR kopplatības
Fizisko personu īpašumi un lietojumi	471 749	3 821 490,5	59,2
Juridisko personu īpašumi un lietojumi	21 554	193 952,1	3,0
Pašvaldību īpašumi un lietojumi	82 927	373 226,6	5,8
Valsts pārvaldes institūciju īpašumi un lietojumi	20 872	1 945 552,3	30,1
Jaukta statusa kopīpašumi	2 343	2 268,6	X
Brīvā valsts zeme	16 719	122 375,1	1,9
Valstī kopā:	616 164	6 458 865,2	100,0

Avots: VZD

Atbilstoši VZD 1997. gada 3. janvāra rīkojumam Nr. 1 "Par zemes lietošanas veidu klasifikāciju" uzskaites vajadzībām zemi daļa zemes lietošanas veidos. Izmaiņas zemes lietošanas veidu sadalījumā reģistrē atbilstoši:

- atjaunotajiem vai no jauna izgatavotajiem zemes robežu plāniem;
- atjaunotajiem vai no jauna izgatavotajiem zemes vienību situācijas plāniem;
- atjaunotajiem vai no jauna izgatavotajiem kartogrāfiskajiem materiāliem;
- Lauku atbalsta dienesta reģionālās nodaļas un Valsts meža dienesta valsts virsmežniecību iesniegtajiem lēmumiem par zemes transformācijas (pārveidošanas) atļaujas izsniegšanu;
- Valsts meža dienesta iesniegtajiem materiāliem.

6.7. tabula

Zemes sadalījums zemes lietošanas veidos (uz 01.01.2003.)

Zemes lietošanas veidi	ha	%
Lauksaimniecībā izmantojamā zeme	2 474 354,5	38,3
Meži	2 877 226,2	44,5
Krūmāji	116 560,8	1,8
Purvi	257 940,2	4,0
Zem ūdeņiem	227 881,4	3,5
Pagalmi	90 685,7	1,4
Ceļi	131 796,1	2,0
Pārējās zemes	282 420,3	4,5
Valstī kopā:	6 458 865,2	100,0

Avots: VZD

6.8. tabula

Zemes sadalījuma pa zemes lietošanas veidiem izmaiņas pa gadiem (% no LR kopplatības)

	1999.	2000.	2001.	2002.
Lauksaimniecībā izmantojamā zeme	38,5	38,5	38,4	38,3
Meži	44,2	44,4	44,3	44,5
Krūmāji	1,9	1,9	1,8	1,8
Purvi	3,9	4,2	4,0	4,0
Zem ūdeņiem	3,3	3,3	3,5	3,5
Pagalmi	1,4	1,4	1,4	1,4
Ceļi	1,9	1,9	2,0	2,0
Pārējās zemes*	4,9	4,4	4,6	4,5
Kopā	100,0	100,0	100,0	100,0

Avots: VZD

*- neuzrādīto zemes lietošanas veidu platības ieskaitītas pie "pārējām zemēm"

Pēc zemes uzskaites datiem zemes lietošanas veidu sadalījums ir stabils un 2002. gadā nav būtiski mainījies (6.7.,6.8. tabula).

Zemes sadalījums pa nekustamā īpašuma lietošanas mērķu grupām ir mainīgs un tiek nepārtraukti precizēts, jo attiecīgās valsts institūcijas un pašvaldības nosaka un maina nekustamā īpašuma lietošanas mērķi (mērķus) atbilstoši spēkā esošajos teritoriju plānojumos noteiktajiem vai likumīgi uzsāktajiem nekustamā īpašuma lietošanas mērķiem.

2002. gadā pašvaldībām precizējot nekustamā īpašuma lietošanas mērķus, zeme, kurai ir noteikts nekustamā īpašuma lietošanas mērķis "lauksaimniecība", salīdzinot ar 2001. gadu, ir samazinājusies par 8,9 tūkst. ha jeb 0,1%.

6.9. tabula

Zemes sadalījums pa nekustamā īpašuma lietošanas mērķu grupām (uz 01.01.2003.)

Kods	Nekustamā īpašuma lietošanas mērķu grupas	ha	%
01	Lauksaimniecība	4 050 028,8	62,7
02	Mežsaimniecība	2 020 282,6	31,3
03	Ūdenssaimniecība	129 006,5	2,0
04	Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	17 309,7	0,3
05	Zvejsaimniecība un zivsaimniecība, t.sk. zivaudzētavas	353,1	X
06	Vienģimenes un divģimeņu dzīvojamo māju apbūve	37 336,7	0,6
07	Daudzdzīvokļu māju apbūve	11 508,8	0,2
08	Darījumu iestāžu un komerciāla rakstura apbūve	3 907,6	0,1
09	Sabiedriskas nozīmes objekti	59 562,5	0,9
10	Rūpniecības objekti	16 722,7	0,2
11	Satiksmes infrastruktūras objekti	102 789,6	1,6
12	Inženiertehniskās apgādes tīkli un objekti	6 254,4	0,1
13	Pārējie objekti	2 897,9	X
14	Jūras ostas un jūras ostu terminālu apbūve	904,3	X
Valstī kopā:		6 458 865,2	100,0

Avots: VZD

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- 24,7% no LIZ kopplatības aizņem pļavas un ganības.
- 74,1% no LIZ kopplatības aizņem aramzeme.
- 1,2% no LIZ kopplatības aizņem augļu dārzi.
- 2002. gada pārraudzībā konstatēts, ka par 0,5% samazinājusies LIZ neizmantojama platība.
- Turpinās palielināties ar krūmiem aizaugušo LIZ platības.
- Kopumā 2002. gadā, pašvaldībām precizējot nekustamā īpašuma lietošanas mērķus, zeme, kurai ir noteikts nekustamā īpašuma lietošanas mērķis "Lauksaimniecība", salīdzinot ar 2001.gadu, ir samazinājusies par 8,9 tūkst. ha jeb 0,1%.
- Zemes sadalījumā pēc īpašuma statusa valstī 2002. gadā zemes īpašumi ir palielinājušies par 2,6%, zemes lietojumi samazinājušies par 2,2%, brīvā valsts zeme par 0,4%.
- Zemes lietošanas veidu sadalījums ir stabils un 2002. gadā nav būtiski mainījies.

R. Pauniņš (Tālr.7027228)**6.2. Pārskats par meliorācijas sistēmu stāvokli**

Latvijas teritorijai ir raksturīgs salīdzinoši liels nokrišņu daudzums, kas ievērojami pārsniedz iztvaikošanu. Šie apstākļi veicina augšņu glejošanos un pārpurvošanos. Lai novadītu lieko mitrumu, laikā līdz 1990. gadam valsts veikusi hidromelioratīvo būvniecību 1,56 milj. ha jeb 63% lauksaimniecībā izmantojamās zemēs, tai skaitā 37 tūkst. ha applūšanai apdraudētu teritoriju saimnieciskajai darbībai nepieciešamo zemes mitruma režīmu nodrošina polderu sistēmas ar 45 valsts pārziņā esošām sūkņu stacijām. Meliorācijas sistēmas ir izbūvētas pirms 20-30 gadiem un nepieciešamās to remonta vai rekonstrukcijas izmaksas ir ievērojamas. No valsts pārziņā esošo meliorācijas sistēmu uzturēšanas ir atkarīga zemes īpašniekiem nodoto meliorācijas sistēmu darbība un galvenā ražošanas līdzekļa – zemes – efektīva izmantošana.

“Lauksaimniecības likumā” un likumā “Par meliorāciju” valstij noteiktās valsts meliorācijas sistēmu uzturēšanas raksturojošie rādītāji apkopoti 6.10. tabulā.

6.10. tabula

Meliorācijas sistēmu uzturēšanas raksturojošie rādītāji 2000. - 2002. gadā

Pasākums	Gada nepieciešamais apjoms, km	Veiktais apjoms, km		
		2000.	2001.	2002.
Valsts ūdensnoteku kopšana	9000	4835	3923	3923
Valsts ūdensnoteku remonts	1600	122	129	124
Nosusināšanas režīma nodrošināšana polderētājās platībās	45 sūkņu staciju darbināšana	Tiek nodrošināts nosusināšanas režīms 37 000 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemēs		

Avots: LAD

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

Kopš 1990. gada praktiski nenotiek jaunu meliorācijas sistēmu būvniecība. 2002. gadā ar atvēlēto valsts budžeta finansējumu galvenās ūdensnotekas koptas 44% apjomā no nepieciešamā un 8% apjomā veikts ūdensnotekām nepieciešamais remonts. Šo pasākumu finansējuma deficīts veido ap 2 miljoniem latu gadā, tāpēc laukos notiek šādu procesu attīstība:

- zemes īpašniekiem nodoto meliorācijas sistēmu projektētā darbības režīma nenodrošināšana;
- neapsaimniekoto meliorēto lauksaimniecībā izmantojamo zemju palielināšanās;
- neapsaimniekoto platību pārpurvošanās, aizaugšana ar nezālēm un krūmiem;
- apbūvēto teritoriju, mežu un infrastruktūras objektu darbībai nepieciešamā zemes mitruma režīma neatbilstība;
- uzņēmējdarbības attīstības samazināšanās;
- lauku iedzīvotāju sociālā stāvokļa pasliktināšanās;
- migrācijas palielināšanās no lauku apvidiem;
- ainaviskā un kultūras mantojuma degradācija.

A. Ziriņš (Tālr.7027550)

6.3. Valsts subsīdijas lauksaimniecības zemes sakārtošanai

Latvijā zemkopjiem jāstrādā daudz nelabvēlīgākos augsnes mitruma apstākļos nekā vairumā citu Eiropas valstu. Pārmitro lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvars mūsu valstī ir aptuveni 90%. Lauksaimniecībā izmantojamās zemēs liekā mitruma novadīšanai izbūvētajām meliorācijas sistēmām vairāk nekā 250 tūkst. ha platībā ir nepieciešams remonts vai rekonstrukcija. Kultūraugu normālai augšanai un attīstībai nepieciešama arī piemērota augsnes reakcija, bez kuras optimizēšanas nav nozīmes uzsākt citus augsnes auglības uzlabošanas pasākumus. Lauksaimniecībā izmantojamo zemju agroķīmiskās izpētes dati liecina, ka Latvijā ap 40% augšņu ir ar paaugstinātu skābumu, t.sk. skābo augšņu (pH<5,6) – 23%. Šo iemeslu dēļ lauksaimniecības zemes ielabošanas pasākumu valsts atbalstam ir liela nozīme konkurētspējīgas augkopības produkcijas ražošanā.

2002. gadā no kopējā valsts subsīdiju apjoma meliorēto zemju sakārtošanai un skābo augšņu kalpošanai kopsummā tika izlietoti 1,1 miljoni latu. Valsts atbalsta programmas

rādītāju dinamiku augsnes optimālu mitruma apstākļu un reakcijas nodrošināšanai pēdējos 3 gados raksturo (6.11. tab.)

6.11. tabula

Atbalsts meliorēto zemju sakārtošanā un augsnes kaļķošanā 2000. – 2002. gadā

Pasākuma nosaukums	Gads	Tūkst. Ls	Tūkst. ha	Saimniecību skaits
Meliorēto zemju un esošo meliorācijas sistēmu rekonstrukcija un sakārtošana.	2000.	810	6,0	302
	2001.	569	6,7	258
	2002.	673	6,9	265
Skābo augšņu kaļķošana	2000.	829	8,0	205
	2001.*			
	2002.	432	5,0	239

Avots: LAD

* - nebija skābo augšņu kaļķošanas atbalsta pasākums

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Šo rādītāju analīze liecina, ka meliorācijas sistēmu sakārtošana 2002. gadā ir saglabājusies iepriekšējā gada līmenī, bet līdzekļu samazinājums skābo augšņu kaļķošanas pasākumam attiecīgi iespaidojis kaļķotās platības lielumu.
- Pēc Lauku atbalsta dienesta informācijas pieprasījums valsts atbalstam lauksaimniecības zemju ielabošanai ievērojami pārsniedz valsts iedalītos atbalsta līdzekļus. Arī Valsts zemes dienesta lauksaimniecībā izmantojamās zemes pārraudzības dati par pieaugošajām lauksaimnieciskajā ražošanā neizmantotajām, t.sk. meliorētām pārmitrām platībām apliecina valsts atbalsta nepietiekamību meliorācijas sistēmu sakārtošanai un skābo augšņu kaļķošanai.

A. Ziriņš (Tāl.7027550)

7. Zivsaimniecības nozare

Zivsaimniecības nozare aptver trīs dažādas saimnieciskās darbības jomas - zvejniecību, zivju apstrādi un akvakultūru, kurās kopā ir nodarbināti 1,2% no visiem Latvijas ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem. Latvijas ekonomiskajā zonā ietilpst vairāk nekā 10% no Baltijas jūras ūdeņu kopējās platības. Upes, ezeri, ūdenskrātuves un jūras teritoriālie ūdeņi kopā aizņem 1 550 km² jeb 2,4% no valsts teritorijas.

7.1. tabula

Zivsaimniecības nozares galvenie rādītāji 2000. – 2002. gadā

Rādītāji	2000.	2001.	2002.
Īpatsvars iekšzemes kopproduktā (%)	1,70	1,80	1,50
Īpatsvars kopējā eksporta apjomā (%)	2,70	4,10	3,70
Ārējās tirdzniecības bilance, milj. Ls	17,80	34,50	34,60

Avots: CSP

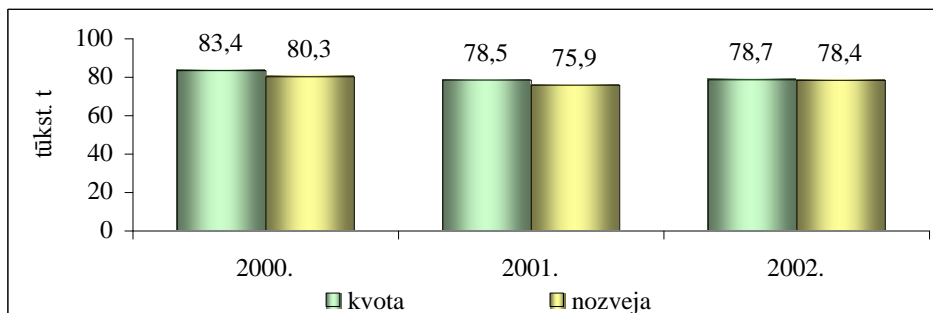
Pēdējos gados zivsaimniecības īpatsvars iekšzemes kopproduktā pakāpeniski samazinājies no 3,4 % 1996. gadā līdz 1,8 % 2001. gadā. 2002. gadā šis rādītājs bija vēl zemāks – 1,5%. Eksporta struktūrā zivsaimniecības īpatsvars kritās no 9 % 1996. gadā līdz 2,7 % 2000. gadā. Pēdējos divos gados zivsaimniecības īpatsvars kopējā eksporta apjomā atkal pieauga un 2002. gadā tas sasniedza 3,7%. Zivsaimniecības produkcijas ārējās tirdzniecības bilance pēdējo divu gadu laikā saglabāja stabilu apjomu, kas vērtības izteiksmē ir 34,5 milj. latu.

7.1. Zvejniecība

Nozares darbību galvenokārt nosaka vietējie Baltijas jūras un Rīgas jūras līča zivju izejvielu resursi. No Latvijas ūdeņos reģistrētajām 63 zivju sugām rūpnieciska nozīme ir 34 sugām. Galvenā ekonomiskā vērtība ir brētliņām, reņģēm, mencām un lašiem, kuru nozveja veido gandrīz 99% no kopējā nozvejas apjoma, kas tiek iegūts valsts jurisdīkijā esošajos ūdeņos. Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī intensīvas zvejas un ūdeņu piesārņojuma dēļ turpināja samazināties zivju krājumi un tā rezultātā samazinājās Latvijai piešķirtās nozvejas kvotas. Tas negatīvi ietekmēja Latvijas zvejas iespējas un zvejniecības uzņēmumu ieņēmumus. Tāpēc, salīdzinot ar pagājušā gadsimta deviņdesmito gadu otro pusi, Latvijai iedalīto zivju nozvejas kvotu izmantošana ir ievērojami pieaugusi. Pēdējos trīs gados kvotas tiek gandrīz pilnībā apgūtas un 2002. gadā to izmantošanas līmenis sasniedza 99,6%.

Sakarā ar Latvijas iebildumu Starptautiskajai Baltijas jūras Zvejniecības komisijai (*IBSFC*) un Starptautiskās jūras pētniecības padomes (*ICES*) reņģu krājumu novērtējumam atbilstošas atsevišķas nozvejas kvotas noteikšanu Rīgas jūras līcī, kā arī ņemot vērā veiksmīgo nozvejas kvotu apmaiņu ar Poliju, kopējā Latvijas nozvejas kvota 2002. gadā saglabājās 2001. gada līmenī. Savukārt citu Baltijas valstu nozvejas kvotas tika ievērojami samazinātas.

Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī aiz piekrastes joslas zvejo 196 kuģi, kuru vidējais vecums pārsniedz 26 gadus. Lai nemazinātos nacionālās zvejniecības konkurētspēja ar citām valstīm, būtu steidzami nepieciešams uzsākt pasākumus zvejas flotes atjaunošanai un modernizācijai.

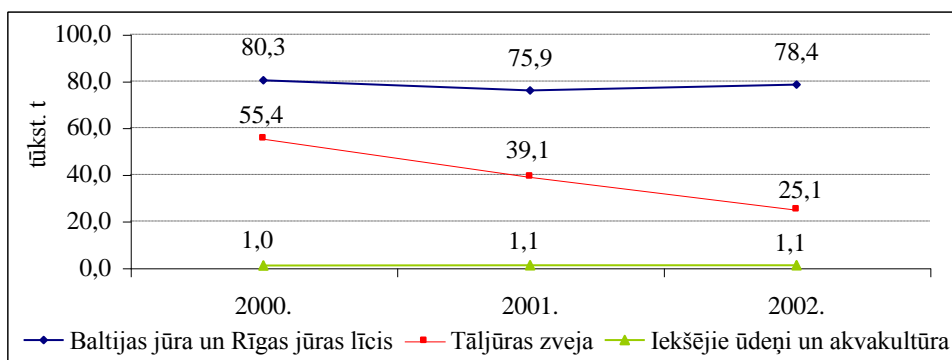
Avots: VZP

7.1. attēls. Latvijas teritoriālo ūdeņu un ekonomiskās zonas zivju resursu izmantošana 2000. – 2002. gadā (tūkst. t)

Latvijā ir 10 ostas ar samērā plašu infrastruktūru, kura diemžēl ir novecojusi un tās sakārtošanai ir nepieciešamas papildus investīcijas. Zivju izkraušana ostās bieži netiek veikta atbilstošos sanitārajos un higiēnas apstākļos. Nepieciešams atjaunot un pilnveidot ostu aprīkojumu un pakalpojumus zvejas flotei un ostu teritorijās esošo zivju apstrādes uzņēmumu vajadzībām, piemēram, ledus sagatavošanas iekārtu, zivju šķirošanas iekārtu un saldētavu izmantošanai ostās, kā arī citiem zivju kvalitāti nodrošinošiem pasākumiem.

Latvijas zvejas kuģi 2002. gadā Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī nozvejoja 78,4 tūkst. t zivju, kas ir par 2,5 tūkst. t vairāk nekā 2001. gadā. Kopējā nozvejas apjoma palielinājumu galvenokārt noteica brētliņu nozvejas pieaugums par 4,7 tūkst. t salīdzinājumā ar 2001. gada nozvejas apjomu. 2002. gadā kopā nozvejoja 47,5 tūkst. t brētliņu, bet jāņem vērā, ka salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, tika palielināta arī to nozvejas kvota.

Piekraustes zveja ir viens no galvenajiem iedzīvotāju nodarbošanās veidiem Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekraustes pagastos un pilsētās. Tas nosaka šīs darbības jomas sociālo nozīmīgumu. Piekraustes ūdeņos ar apmēram 700 zvejas laivām zvejo tādas zivju sugas kā reņģes, brētliņas, lašus, taimiņus, vimbas, plekstes, zušus, zandartus, un nelielos daudzumos mencas.

Avots: VZP

7.2. attēls. Kopējā Latvijas nozveja 2000. – 2002.gadā (tūkst. t)

Tāljūras zveja notiek Atlantijas okeāna austrumu, centrālajā un ziemeļrietumu rajonā un tā pamatā balstās uz uzņēmēju komerciāla rakstura līgumiem. Tāljūras zvejā kopumā darbojās 9 zvejas kuģi, no kuriem 5 iekļauti Eiropas Padomes apstiprinātajā sarakstā un tiem ir tiesības eksportēt zvejas produktus uz Eiropas Savienības valstīm. Tāljūras zivju produkcija galvenokārt tika realizēta tieši zvejas rajonos vai tiem tuvākajās ārzemju ostās. Tāljūras nozvejas apjoms 2002. gadā bija 25,1 tūkst. t, kas ir 2,2 reizes mazāks par 2000. gada

nozvejas apjomu. Cēlonis šādam tālējās nozvejas kritumam ir tas, ka daudzi Latvijas zvejas kuģi tiek iznomāti citām valstīm un zvejo zem šo valstu karoga.

Iekšējo ūdeņu zivju resursi ir koncentrēti 800 lielākajos ezeros, kā arī upēs un mākslīgajās ūdenskrātuvēs. Latvijā 396 ezeros un 41 upē zvejas tiesības pieder valstij, bet pārējās ūdenstilpēs zvejas tiesības ir privātas. 2002. gada beigās bija reģistrētas 54 licencētas zvejniecības uzņēmēj sabiedrības, kas nodarbojas ar zveju iekšējos ūdeņos. Iekšējo ūdeņu nozvejas apjoms 2002. gadā bija 581 tonna. No iekšējos ūdeņos nozvejotām zivīm apstrādei galvenokārt tiek izmantoti nēģi un zuši. Saldūdens zivis Latvijā ir vēl nepietiekami izmantots izejvielu potenciāls. Lauku apvidos, īpaši rajonos, kur atrodas lielākie ezeri, upes un ūdenskrātuves kā sociāli nozīmīgs nodarbošanās veids būtu jāveicina iekšējo ūdeņu zvejas attīstība.

7.2. Akvakultūra

Lai gan vēsturiski Latvijā akvakultūras jomā galvenokārt ir attīstīta zivju atražošanas, pēdējos gados ievērojami augušas arī tirgus zivju audzēšanas aktivitātes. 2002. gadā 10 jauni privātie akvakultūras uzņēmumi sāka nodarboties ar zivju audzēšanu pārtikas tirgus vajadzībām. 2002. gadā dīķsaimniecību produkcija bija 431 tonna. Galvenās audzējamās zivju sugas ir karpas, nedaudz līņi, karūsas un foreles. Aktivizējusies vēžu mazuļu un tirgum paredzēto vēžu audzēšana. Strauji pieaugusi akvakultūras kā alternatīvas lauksaimniecības nozares nozīme. Perspektīvā zivju un vēžu audzēšana lauku apvidos varētu kļūt par svarīgu nodarbinātības veidu, jo ievērojams skaits zemnieku saimniecību papildus savai uzņēmējdarbībai lauksaimniecībā, ir uzsākušas zivkopības aktivitātes. Tas veicina makšķerēšanas tūrisma attīstību, kā arī lauku vides sakārtošanu.

Valsts zivju audzētavas - Tome, Ķegums, Kārļi, Brasla, Dole, Pelči un Sērene zivju resursu atražošanas valsts programmas ietvaros 2002. gadā izaudzēja un valsts dabiskajās ūdenstilpēs ielaida 1,28 milj. lašu, taimiņu smoltu un mazuļu, 1,82 milj. vimbu, zandartu un plaužu mazuļu un 9,58 milj. nēģu un līdaku kāpuru. Sakarā ar sarežģītiem hidrometeoroloģiskajiem apstākļiem zivju nārsta periodā un zivju vaislinieku ieguves grūtībām, 2002. gadā netika izlaists plānotais vimbu, zandartu un plaužu mazuļu skaits, bet šie apjomi tika kompensēti ar virsplāna lašu un taimiņu smoltu un līdaku kāpuru izlaišanu. Izlaistie zivju mazuļu apjomi ļaus kompensēt zaudējumus, kas zivju resursiem radušies sakarā ar hidroelektrostaciju celtniecību, intensīvo zveju un citu saimniecisko darbību. Nākotnē zivju resursu atražošanas programmas izpildē varētu iesaistīt arī privātas zivju audzētavas.

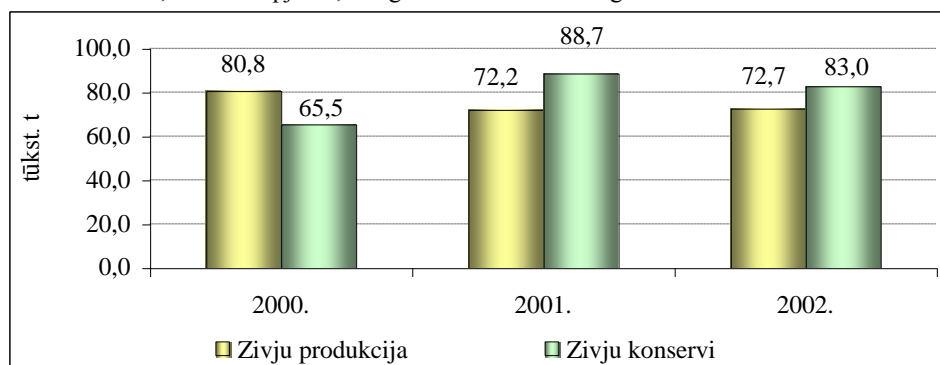
7.3. Zivju apstrāde

Zivju apstrādē galvenokārt tiek izmantoti vietējie zivju izejvielu resursi, savukārt saražotā produkcija pārsvarā tiek eksportēta. Latvijā ar zivju apstrādi 2002. gada beigās nodarbojās 129 uzņēmumi. Latvija ir iekļauta EK atzīto trešo valstu sarakstā (Eiropas padomes 21.12.1999. lēmums 2000/88/EC), kas dod tiesības eksportēt zivis un zivju produktus uz Eiropas Savienības valstīm. 2002. gada laikā šādas tiesības ieguva 2 uzņēmumi. 2002. gada beigās kopumā tiesības realizēt zivju produktus ES dalībvalstīs bija 10 zivju apstrādes uzņēmumiem. Aktuāla ir zivju apstrādes uzņēmumu sakārtošana atbilstoši ES higiēnas prasībām. Būtiski atzīmēt, ka zivju apstrādes uzņēmumiem ES pirmsiestāšanās programmas SAPARD ietvaros ir pieejams atbalsts zivju apstrādes uzņēmumu modernizācijas veicināšanai, pasākumu veikšanai produkcijas kvalitātes un nekaitīguma nodrošināšanai un uzņēmumu konkurētspējas paaugstināšanai vietējā un ārējā tirgū.

Zivju apstrādes sektorā 2002. gada beigās strādāja 6 940 cilvēki. Salīdzinājumā ar 2001. gada šo pašu periodu nodarbināto skaits sektorā ir samazinājies par 22,8%. Šādu samazinājumu noteikusi krīze vairāku zivju apstrādes uzņēmumu, piemēram a/s „Jūraslīcis”, SIA „Rojas konservi” un citu uzņēmumu darbībā, kas bija saistīta ar sarežģījumiem apgrozāmo līdzekļu apritē un izejvielu piegādē ziemas mēnešos, kā arī produkcijas noieta tirgus izmaiņām.

Sagatavotās un konservētās zivju produkcijas ražošanai pamatā tiek izmantotas vietējo zvejnieku Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī nozvejotās zivis (reņģes, brētliņas, mencas, laši u.c.), kā arī iekšējo ūdeņu zivju resursi. Zivju produkcijas sortimenta paplašināšanai uzņēmumi ražošanā izmanto arī importētās okeāna zivju izejvielas (siļķes, makreles, sardinellas, u.c.). Zivju produkcijas ražošana ar augstāku pievienoto vērtību Latvijā ir ierobežota sakarā ar pieejamo vietējo zivju resursu un apstrādei izmantojamo zivju sugu sastāva vienveidību.

Latvijā tiek ražota ļoti dažāda zivju produkcija - saldētas, sālītas un kūpinātas zivis, nesterilizēti konservi (preservi) un kulinārijas izstrādājumi, taču lielāko ražotās produkcijas apjomu veido sterilizētie zivju konservi. 2002. gadā sterilizētie zivju konservi tika saražoti nedaudz mazāk kā iepriekšējā gadā un to apjoms sasniedza 83 tūkst. t. Pārējā zivju produkcija tika saražota 72,7 tūkst. t apjomā, kas gandrīz atbilda 2001. gada ražošanas līmenim.

Avots: CSP

7.3. attēls. Zivju produkcijas un zivju konservu ražošanas apjomi 2000.–2002. gadā (tūkst. t)

7.4. Zivju produkcijas tirdzniecība

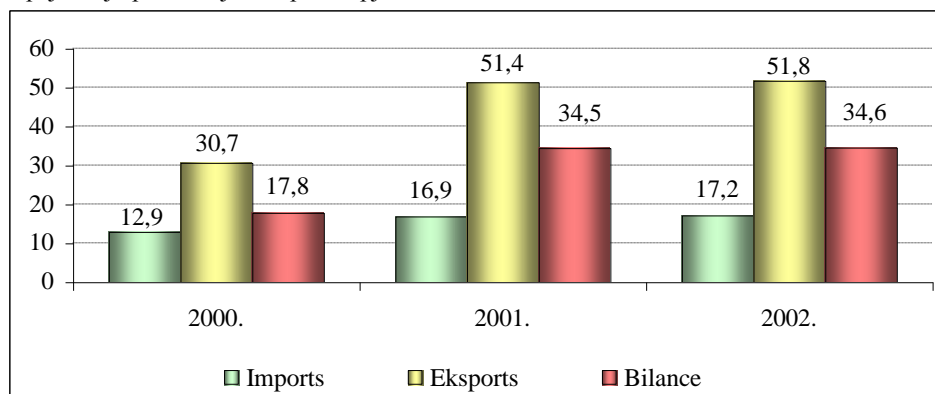
Latvijas zivju apstrādes uzņēmumi eksportē vairāk nekā 90% no kopējās saražotās zivju produkcijas un zivju konservu apjoma. Zivju apstrādes uzņēmumu produkcija galvenokārt tiek realizēta Neatkarīgo valstu savienības (NVS) tirgū, kur risku rada šī tirgus nestabilitāte un tā neprognozējamība ilgstošam laika periodam. Svarīgākajos eksporta tirgos pieaug Latvijas zivsaimniecības uzņēmumu konkurence ar citu Baltijas valstu, kā arī Krievijas zivju produkcijas ražotājiem. 2002. gadā zivju produkcija (t.sk. zivju konservi) no Latvijas tika eksportēta kopumā uz 44 valstīm.

2002. gadā salīdzinājumā ar 2001. gadu konservēto un sagatavoto zivju eksporta apjoms samazinājās par 11% un sastādīja 90,7 tūkst. t. NVS valstu īpatsvars kopējā zivju konservu eksporta apjomā veidoja 88,3%. Šajā laika periodā eksporta īpatsvars uz Krieviju samazinājās līdz 64,0% un sastādīja 42,6 tūkst. t. Savukārt būtiski pieauga zivju konservu eksports uz Vidusāzijas valstīm, īpaši uz Kazahstānu. Bez tam pieauga zivju konservu eksports uz Ukrainu, Igauniju, Poliju, Slovākiju un Lietuvu. Uz ES valstīm tika eksportēti

tikai 0,6% no kopējā zivju konservu eksporta apjoma jeb 513 t, kas ir par 21,1 % mazāk nekā 2001. gadā. Kopumā 2002. gadā Latvijas zivju konservi tika eksportēti uz 40 valstīm.

2002. gadā zivju produkcija (bez konserviem) tika eksportēta uz 28 valstīm, tomēr zivju produkcijas eksporta apjoms salīdzinājumā ar 2001. gadu samazinājās par 21% un sastādīja 47,2 tūkst. t. Galvenokārt tika eksportētas saldētas un atvēsinātas brētliņas uz NVS valstīm, kā arī svaigas un atvēsinātas mencas un saldētas mencu filejas uz ES valstīm. Taču jāatzīmē, ka 2002. gadā salīdzinājumā ar 2001.gadu par 37% samazinājās svaigo un saldēto mencu eksports un par 4% saldēto mencu fileju eksports .

2002. gadā salīdzinājumā ar 2001. gadu zivju produkcijas eksporta apjoms no zvejas kuģiem, kuri zvejoja Mauritanijas ekonomiskajā zonā, samazinājās par 31,5%. Galvenokārt zivju produkcija tika eksportēta uz Spāniju. Kopumā 2002. gadā salīdzinājumā ar 2001. gadu zivju produkcijas eksports uz ES valstīm palielinājās vairāk nekā 4 reizes jeb par 58,8% no kopējā zivju produkcijas eksporta apjoma.

Avots: CSP

7.4. attēls. Zivju produkcijas ārējās tirdzniecības dati 2000.-2002. gadā (milj. Ls)

Lai apmierinātu zivju apstrādes uzņēmumu pieprasījumu pēc okeāna zivju izejvielām, Latvija importē ražošanai nepieciešamās saldētās zivis (siļķes, makreles). 2002. gadā tika importētas 31,9 tūkst. t zivju produkcijas. Salīdzinājumā ar 2001. gadu importētās zivju produkcijas apjomi samazinājušies par 15,5%. Vienlaikus jāatzīmē, ka par 15,7% palielinājās importēto zivju izejvielu cenas. Līdera pozīcijas starp zivju izejvielu piegādātājvalstīm 2002. gadā joprojām ieņem Norvēģija, Zviedrija un Lietuva. Samērā lielu daļu Latvijas importētās zivju produkcijas apjomā ieņem zivis no Mauritanijas, Islandes, ASV un Krievijas.

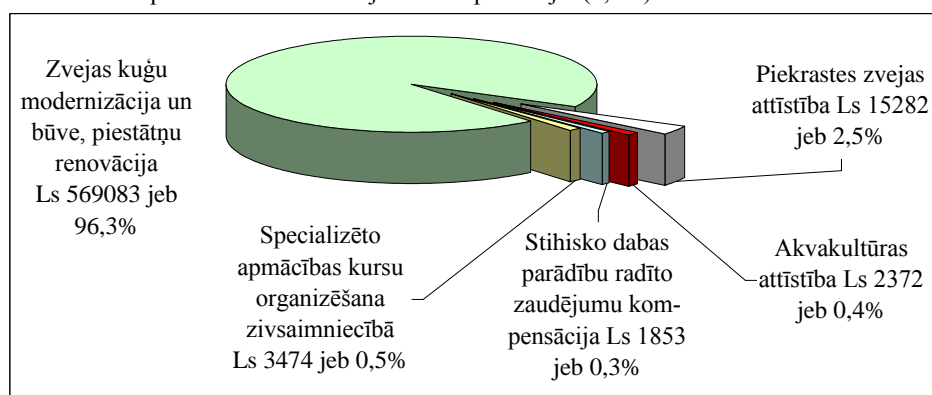
Vietējā tirgus pieprasījums pēc zivīm un zivju produktiem galvenokārt tiek apmierināts ar Latvijas zivju apstrādes uzņēmumos saražoto produkciju, tomēr 2002. gadā salīdzinājumā ar 2001. gadu sagatavoto un konservēto zivju importa apjoms palielinājās par 8%. Vairāk nekā 60% no kopējā konservēto zivju importa apjoma Latvijā sastāda imports no Baltijas valstīm (Lietuva - 43%, Igaunija - 24%), kā arī ES valstīm (11%). Galvenokārt palielinājās krabju nūjiņu imports no Lietuvas, kas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu pieauga par 28% jeb 201 t. No Taizemes tika importēti konservi no tunzivīm un to imports 2002. gadā salīdzinājumā ar 2001. gadu palielinājies vairāk nekā 2 reizes. Tajā pašā laikā samazinājās lašu dzimtas zivju konservu importa apjoms no Krievijas, jo 2002. gadā arī Latvijas zivju pārstrādātāji sāka ražot zivju konservus no lašu dzimtas zivīm.

Kopumā jāatzīmē, ka gada laikā eksporta – importa rādītāji apjomu ziņā samazinājās, bet naudas izteiksmē nedaudz pieauga. Arī 2002. gadā zivju produkcijas ārējās tirdzniecības bilance Latvijā bija pozitīva.

7.5. Valsts atbalsts zivsaimniecībā

Lauksaimniecības subsīdiju valsts programmas ietvaros 2002. gadā zivsaimniecības attīstībai tika piešķirtas valsts subsīdijas 400 000 latu. Gada laikā, kopā ar piešķirtajiem papildus subsīdiju līdzekļiem, zivsaimniecības attīstībai tika izlietoti 590 372 latu. Šos valsts atbalsta līdzekļus saņēma 60 subsīdiju pretendenti.

Vislielākā daļa valsts subsīdiju līdzekļu, (96,3%) tika izmantota zvejas kuģu, kas zvejo Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī aiz piekrastes joslas, modernizācijai, renovācijai un kuģu būves pasākumiem. 2,5% no subsīdiju apjoma tika ieguldīti piekrastes zvejas attīstībā. Salīdzinoši neliels subsīdiju apjoms tika novirzīts pārējiem pasākumiem – specializētajām apmācībām zivsaimniecībā (0,5% no subsīdiju kopapjoma), akvakultūras attīstībai (0,4%) un stihisko dabas parādību radīto zaudējumu kompensācijai (0,3%).

Avots: LAD

7.5. attēls. Valsts subsīdiju līdzekļu izmantošana zivsaimniecības attīstībai 2002. gadā (tūkst. Ls)

2002. gadā tika uzsākta Speciālās pirmsiestāšanās programmas lauksaimniecības un lauku attīstībai (SAPARD) realizācija. Zivju apstrādes sektora uzņēmumi varēja pretendēt uz finansiālo atbalstu SAPARD 2.1. apakšprogrammas „Lauksaimniecības un zivsaimniecības produkcijas pārstrādes un marketinga pilnveidošana” ietvaros, izmantojot šos līdzekļus uzņēmumu rekonstrukcijai un celtniecībai, kā arī tehnoloģiju pilnveidošanai. 2002. gadā SAPARD atbalsta saņemšanai zivju apstrādē tika iesniegti 10 projekti, no kuriem apstiprināti 4 projekti ar kopējo sabiedriskā finansējuma summu 222 578 latu. Pilnībā 2002. gadā realizēts viens projekts.

Akvakultūras uzņēmējdarbība tika atbalstīta SAPARD 3.1. apakšprogrammas „Lauku ekonomikas dažādošana, veicinot alternatīvos ienākumu avotus” ietvaros un pārskata gadā tika apstiprināti 6 projekti ar kopējo sabiedrisko finansējumu 101 724 latu, no kuriem pilnībā realizēts viens projekts ar sabiedrisko finansējumu 13 500 latu apmērā.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Zivsaimniecības nozares darbība galvenokārt ir balstīta uz vietējiem, Latvijai pieejamiem Baltijas jūras un Rīgas jūras līča zivju resursiem un nozare tradicionāli ieņem nozīmīgu vietu Latvijas tautsaimniecībā.
- Baltijas jūras un Rīgas jūras līča zivju krājumu samazināšanās rezultātā turpina samazināties Latvijai pieejamās nozvejas kvotas, zvejas limiti un zvejniecības uzņēmumu ienākumi.

- Latvijas zvejas flotes nolietotais aprīkojums un tā izmantošanas zemā efektivitāti samazina nacionālās zvejniecības konkurētspēju ar citām valstīm. Būtu nepieciešams aktivizēt un attīstīt zvejas flotes modernizācijas un atjaunošanas pasākumus.
- Ostu iekšējā infrastruktūra ir ievērojami novecojusi kā arī nav pietiekošu finanšu līdzekļu tās infrastruktūras uzlabošanai un pielāgošanai zivsaimniecības uzņēmumu vajadzībām.
- Zivju un vēžu audzēšana Latvijas lauku apvidos paplašinās kā lauksaimniecībai alternatīvs nodarbošanās veids. Perspektīvā tas varētu radīt papildus izejvielu resursus zivju apstrādes nozarei, kā arī veicināt atpūtas zvejniecības un makšķerēšanas tūrisma attīstību.
- Tikai daļa zivju apstrādes uzņēmumu ir modernizējuši savas ražotnes atbilstoši ES higiēnas prasībām un ir nepieciešams sniegt turpmāku atbalstu uzņēmumu konkurētspējas paaugstināšanai.
- Latvijas zivju apstrādes uzņēmumu ražotās produkcijas sortiments ir plašs, tomēr vairāk kā pusi – 53% veido zivju konservi. Nākotnē papildus būtu jāatbalsta un jāattīsta produkcijas ražošana ar augstāku pievienoto vērtību.
- Zivsaimniecības nozarei ir pozitīva zivju produkcijas ārējās tirdzniecības bilance. Nozares uzņēmumiem ir iespēja eksportēt zivju produkciju uz Eiropas Savienības un PTO valstīm tomēr zivju apstrādes uzņēmumu nedrošību un risku rada atkarība no NVS tirgus.
- Zivsaimniecībā ir pieejami gan valsts subsīdiju līdzekļi, gan Speciālās pirmsiestāšanās programmas lauksaimniecības un lauku attīstībai (SAPARD) finanšu palīdzība. Valsts atbalsts subsīdiju veidā veicina zvejas kuģu pakāpenisku atjaunošanu, renovāciju un modernizēšanu, kā arī piekrastes un iekšējo ūdeņu zvejas attīstību, savukārt SAPARD atbalsts veicina apstrādes uzņēmumu sakārtošanu atbilstoši ES prasībām un ražotņu modernizāciju, kā arī un sekmē akvakultūras uzņēmējdarbības attīstību.

K. Gulbe (Tālr.7027820)

G. Mežciema (Tālr.7027820)

8. Pārtikas drošības un kvalitātes nodrošināšanas politika un to realizējošās institūcijas

8.1. Valsts veterinārās uzraudzības nodrošināšana

Pārtikas valsts uzraudzības un kontroles nodrošināšanā 2002. gadā notika lielas pārmaiņas. Darbību uzsāka vienotais pārtikas valsts uzraudzības un kontroles dienests - Pārtikas un veterinārais dienests (PVD) - nodrošinot pārtikas nekaitīguma, kvalitātes un higiēnas apstākļu kontroli visā pārtikas aprites ķēdē atbilstoši modernajai koncepcijai "no fermas līdz galdam" (sākot no dzīvnieku barības ražošanas un izplatīšanas, dzīvnieku veselības un labturības kontroles, turpinot ar dzīvnieku produktu ieguves kontroli (piena ieguve, dzīvnieku kaušana u.c.), pārtikas apstrādi, pārstrādi, ražošanu, iesaiņošanu un iepakojšanu, uzglabāšanu, izplatīšanu, transportēšanu, pārvietošanu pāri valsts robežai, vairumtirdzniecību, mazumtirdzniecību, t.sk. tirgos, sabiedrisko ēdināšanu).

Pārtikas aprites valsts uzraudzības un kontroles nodrošināšanai PVD Pārtikas uzraudzības departamenta (PUD) sastāvā izveidotas četras daļas – Riska analīzes vadības daļa, Starptautisko projektu vadības daļa, Pārtikas ražošanas un pārstrādes uzraudzības daļa, Pārtikas izplatīšanas uzraudzības daļa. PUD darbinieki ir atbildīgi par pārtikas aprites uzraudzības organizāciju un PVD teritoriālo struktūrvienību inspektoru darba metodisko vadību kompetences ietvaros.

Pirmais uzdevums bija nodrošināt PVD Centrālo aparātu un teritoriālās pārvaldes ar kvalificētiem darbiniekiem atbilstoši jaunajām dienesta funkcijām. Šis uzdevums tika sekmīgi veikts un uz 2002. gada 31. decembri PVD kopumā strādāja 154 valsts pārtikas inspektori.

Lai sekmīgi un efektīvi uzsāktu pārtikas kontroli, bija nepieciešamas precīzēt pārtikas uzņēmumu skaitu, kurš kā izrādījās bija lielāks nekā sākotnēji plānots un kā bija saņemta informācija no dienestiem, kuri iepriekš piedalījās pārtikas kontrolē.

Svarīgs pasākums valsts uzraudzības un kontroles optimizācijā 2002. gadā bija pārtikas uzņēmumu apzināšana un reģistrācija atbilstoši uzņēmumu klasifikācijai. Iegūtie dati un izveidotais pārtikas uzņēmumu reģistrs ir svarīgi priekšnoteikumi valsts uzraudzības un kontroles kapacitātes noteikšanai un attīstībai, uzraudzībai nepieciešamo resursu nodrošināšanai.

Uz 2003. gada 1. janvāri PVD uzskaitē bija 14 792 pārtikas uzņēmumi. Precīzēt kontrolējamo uzņēmumu skaitu veicināja arī grozījumi Pārtikas aprites uzraudzības likumā, kuri noteica, ka līdz 2002. gada beigām visiem pārtikas apritē iesaistītiem uzņēmumiem jāpiesakās PVD, lai izveidotu attiecīgu reģistru. Tādējādi tika atklāti vēl papildus kontrolējamie objekti.

Paralēli tika sagatavoti PVD struktūrvienību darbības plāni. Ņemot vērā uzņēmumu skaitu, inspektoru skaitu, dažādu kategoriju pārtikas uzņēmumu atbilstību likumdošanas prasībām un riska pakāpi konkrētajā pārtikas aprites posmā, tika noteikts plānveida uzņēmumu apsekošanas (pārbaudes) minimālais biežums – tā saucamais inspekcijas reglaments. Tādējādi valsts uzraudzības un kontroles stratēģija izstrādāta un īstenota atbilstoši Eiropas Savienības prasību un nostādņu ievērošanai pārtikas apritē, kā arī patērētāju veselības un tiesību aizsardzībai Latvijā.

Realizējot budžeta apakšprogrammu 04.01. "Pārtikas un veterinārā dienesta funkciju nodrošināšana" un apakšprogrammu 04.04. "Dzīvnieku izcelsmes pārtikas valsts uzraudzības un kontroles sistēmas", valsts uzraudzības un kontroles ietvaros 2002. gadā veiktas vairāk kā 23 tūkst. plānveida un ārpuskārtas pārbaūžu, pieņemti lēmumi operatīvi pasākumu veikšanai atklāto neatbilstību un trūkumu novēršanā.

Inspekcijas darba unificēšanai visā Latvijā, kā arī rīcības un pieņemto lēmumu samērojamībai ar konstatēto problēmu bīstamību un maksimālai patērētāju un vides aizsardzībai tika sagatavoti 14 metodiskie norādījumi.

Kā atsevišķs, ļoti komplicēts un Latvijas ekonomiskajai attīstībai un plānotajai darbībai ES kopējā tirgū būtisks pasākums bija dzīvnieku izcelsmes produktu pārstrādes visu uzņēmumu izvērtēšana par atbilstību ES prasībām, un vienošanās rīcības plānu termiņiem, neatbilstību novēršanai. Šī darba rezultāts tika atzinīgi novērtēts arī vairākās ES ekspertu un inspektoru vizītēs. Tikai tie uzņēmumi, kas saņems apliecinājumu par atbilstību ES prasībām, pēc Latvijas iestāšanās ES varēs pretendēt uz pārtikas izplatīšanu bez ierobežojumiem visā ES.

Šajā sakarībā būtisks ieguldījums Latvijas pārtikas uzņēmēju konkurences spēju veicināšanā bija

PVD pārtikas inspektoru un PUD darbinieku piedalīšanās celtniecības un rekonstrukcijas (27) projektu izvērtēšanā par atbilstību ES prasībām, lai pretendētu uz ES finansētās SAPARD programmas projektiem.

Lai nodrošinātu kvalitatīvu uzraudzību, bija jāsabalansē laboratorisko izmeklējumu nepieciešamība ar pieejamiem resursiem tās īstenošanai. Tika izstrādātas laboratorisko izmeklējumu programmas atliekvielu kontrolei dzīvnieku izcelsmes produktos, uzņēmumu higiēnas un paškontroles efektivitātes kontrolei, kuru ietvaros noņemti 16 356 paraugu un veikti 37 505 laboratoriskie izmeklējumi.

Papildus pārtikas paraugi tika ņemti un analizēti gadījumos, kad inspektoriem radās aizdomas par produktu atbilstību prasībām. Paraugi iegūti no dažādām produktu grupām dažādos pārtikas aprites posmos. No produktiem visvairāk neatbilstības tika atrastas konditorejas izstrādājumiem (17% no visiem izmeklējumiem, konstatēts - zarnu nūjiņas, zeltainais stafilokoks u.c.), no pārtikas aprites posmiem – graudaugu produktu ražošanas posmā tika konstatēts visvairāk neatbilstību (13%). Kopumā kā visbiežākā neatbilstība konstatēta zeltainā stafilokoka klātbūtne produktos (16 gadījumos). Pārtikas un veterinārais dienests sadarībā ar Latvijas Zivsaimniecības pētniecības institūtu veica Baltijas jūras zivju izmeklējumus uz dioksīna klātbūtni. No 16 izmeklētiem paraugiem 6 tika konstatēts nedaudz palielināts dioksīna līmenis.

Sevišķi liela vērība tika pievērsta gan uzņēmēju, gan inspektoru rīcībai konstatēto neatbilstību spēkā esošajai pārtikas higiēnas likumdošanai vai konstatēto pārtikas piesārņojumu novēršanai.

19 pārtikas pārstrādes uzņēmumiem bija tiesības eksportēt savu produkciju uz Eiropas Savienību un 156 uzņēmumiem - uz citām valstīm. Šo uzņēmumu eksporta tiesību garants ir Pārtikas un veterinārā dienesta realizētās valsts uzraudzības un kontroles aktivitātes, kas sniedz pierādījumus pārtikas atbilstībai Eiropas Savienības un citu valstu noteiktajām prasībām.

Efektīvas PVD un tā struktūrvienību darbības nodrošināšanai liela vērība tika pievērsta apmācību organizēšanai gan Latvijā uz vietas, gan dažādu projektu ietvaros arī ārzemēs. Ir sagatavota PVD darbinieku apmācību programma 2003. gadam, kura tika atzinīgi novērtēta ES līmenī. Visi pārtikas inspektori par uzraudzības aktuālajām tēmām tika apmācīti kursos.

2002. gada laikā tika sagatavotas un uzņemtas piecas ES inspektoru vizītes par visdažādākajiem ES likumdošanas saskaņošanas un īstenošanas jautājumiem pārtikas nekaitīguma un drošības jomā.

Visu sešu inspekciju ziņojumi kopumā bija pozitīvi ar atsevišķiem ieteikumiem par konstatētajām neatbilstībām:

- nepietiekama inspektoru kompetence;
- likumdošanas nepilnības;
- nepietiekams apmācību nodrošinājums;
- nepilnības laboratorijas testēšanas sistēmā;

- inspekciju, t.sk. paraugu ņemšanas plānošana;
- HACCP ieviešana.

To novēšanai un/vai pilnveidošanai PVD ir sagatavojis rīcības plānus, kuri nosūtīti attiecīgajām ES institūcijām.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- 2002. gadā darbību uzsāk vienotais pārtikas valsts uzraudzības un kontroles dienests - Pārtikas un veterinārais dienests (PVD) - nodrošinot pārtikas nekaitīguma, kvalitātes un higiēnas apstākļu kontroli visā pārtikas aprites ķēdē atbilstoši modernajai koncepcijai "no fermas līdz galdam".
- 2002. gadā pārtikas uzņēmumu apzināšana un reģistrācija atbilstoši uzņēmumu klasifikācijai, iegūtie dati un izveidotais pārtikas uzņēmumu reģistrs ir svarīgi priekšnoteikumi valsts uzraudzības un kontroles kapacitātes noteikšanai un attīstībai, uzraudzībai nepieciešamo resursu nodrošināšanai.
- Kā atsevišķs, ļoti komplicēts un Latvijas ekonomiskajai attīstībai un plānotajai darbībai ES kopējā tirgū būtisks pasākums bija dzīvnieku izcelsmes produktu pārstrādes visu uzņēmumu izvērtēšana par atbilstību ES prasībām, un vienošanās rīcības plānu termiņiem, neatbilstību novēršanai.
- 2002. gada laikā tika sagatavotas un uzņemtas piecas ES inspektoru vizītes par visdažādākajiem ES likumdošanas saskaņošanas un īstenošanas jautājumiem pārtikas nekaitīguma un drošības jomā.

G. Mičule (Tālr.7095248)

8.2. Valsts augu aizsardzība

Augu pasu sistēmas ieviešana

2002. gada 5. martā Ministru kabinetā tika apstiprināti grozījumi MK noteikumos Nr.355 „Augu kara lntīnas noteikumi”, kas ļāva uzsākt augu pasu sistēmas ieviešanu Latvijā. Saskaņā ar MK noteikumiem augu pasu sistēmas ieviešana noritēs divos posmos:

I posms – sākot ar 2002. gada 15. jūliju - augļu koku un ogulāju pavairojamam materiālam;

II posms – sākot ar 2003. gada janvāri - visiem pārējiem augiem un augu produktiem, kam nepieciešamas augu passes.

Lai ieviestu šos noteikumus, tika izstrādātas Valsts augu aizsardzības dienesta instrukcijas, kas noteica pārbaūžu veikšanas kārtību augļu koku un ogulāju pavairojamam materiālam, lai pēc pārbaudēm, ja materiāls atbilst Ministru kabineta noteikumos noteiktajām prasībām, izsniegtu augu passes.

Lai labāk izprastu augu pasu, kā arī visas fitosanitārās sistēmas darbību Eiropas Savienības dalībvalstīs, 7 VAAD reģionālo nodaļu inspektori un 3 Augu karantīnas departamenta darbinieki Dānijas – Latvijas kopprojekta „Dānijas Augu direktorāta zināšanu, pieredzes un produktivitātes nodošana Zemkopības ministrijai/Valsts augu aizsardzības dienestam/Pārtikas un veterinārā dienesta Valsts veterinārās medicīnas diagnostikas centram” ietvaros apmeklēja Dānijas augu direktorātu un vairākas direktorāta reģionālas nodaļas, kā arī pavairojamā materiāla audzētājus, kas lieto augu passes.

2002. gada veģetācijas periodā veiktas attiecīgās pavairojamā materiāla pārbaudes un, sākot ar septembri, tika uzsākta augu pasu izsniegšana pārbaudītajam augļu koku un ogulāju pavairojamajam materiālam. 2002. gada laikā tika izsniegtas pavisam 8984 augu passes

101 090 augļu koku un 141 900 ogulāju stādiem. Ar šīs sistēmas savlaicīgu ieviešanu, Latvijā izaudzēto pavairojamo materiālu, Latvijai iestājoties Eiropas Savienībā, varēs realizēt kopējā tirgū, kas ir būtiski Latvijai.

Fitosanitārā kontrole

Fitosanitārā stāvokļa noteikšanai 2002. gadā Latvijā veiktas 1123 to reģistrēto personu pārbaudes, kuras iesaistītas augu un augu produktu aprītē. Lai noteiktu augu karantīnas organismu klātbūtni, noņemti un izanalizēti 594 augu un augu produktu paraugi. Šajās pārbaudēs atklāts jauns augu karantīnas organisms - austrumu tinējs *Cydia molesta* (Busck), kas līdz šim Latvijā nebija konstatēts. Lai noteiktu augu karantīnas organismu - kartupeļu cistu nematožu un kartupeļu vēža klātbūtni augsnes paraugos, noņemti 7 590 augsnes paraugi.

2002. gadā pavisam izsniegti 83 749 eksporta un reeksporta sertifikāti, kas apliecina augu un augu produktu atbilstību importētājvalsts fitosanitārajām prasībām.

Mēslošanas līdzekļu uzraudzība

Ar 2002. gada 1. jūliju stājās spēkā Mēslošanas līdzekļu aprites likums, kurā noteikts, ka mēslošanas līdzekļu reģistrāciju valstī veic Valsts augu aizsardzības dienests. Pamatojoties uz Mēslošanas līdzekļu aprites likumu, 2002. gada 15. oktobrī uzsāka Mēslošanas līdzekļu uzraudzību.

Mēslošanas līdzekļu reģistrācijas nosacījumus un kārtību nosaka Ministru kabineta 2002. gada 28. jūnija noteikumi Nr.247 „Mēslošanas līdzekļu identifikācijas, atbilstības novērtēšanas un tirdzniecības noteikumi”.

Augu aizsardzības līdzekļu izvērtēšana un reģistrācija

2002. gadā Augu aizsardzības līdzekļu izvērtēšanas un reģistrācijas jomā:

- Nodrošināta augu aizsardzības līdzekļu reģistrācija, jomas normatīvo aktu tālāka harmonizēšana ar atbilstošu ES direktīvu prasībām. Izstrādāti priekšlikumi Ministru kabineta noteikumu projektam “Grozījumi Ministru kabineta 1999. gada 5. oktobra noteikumos Nr.341 “Augu aizsardzības līdzekļu reģistrācijas kārtība”;
- Nodrošināta augu aizsardzības līdzekļu reģistrācija un Latvijas Republikas augu aizsardzības līdzekļu reģistra kārtošana. Augu aizsardzības līdzekļu reģistrā iekļauti 16 augu aizsardzības līdzekļi, tai skaitā 5 herbicīdi, 8 fungicīdi un 3 augu aizsardzības līdzekļi sēklu kodināšanai;
- Realizēts Latvijas - Dānijas sadarbības projekts “Pesticīdu reģistrācijas programma trīs Baltijas valstīs un Polijā”, kura ietvaros VAAD speciālisti apguvuši starptautiskā praksē lietotas augu aizsardzības līdzekļa bīstamības novērtēšanas metodes un lēmuma pieņemšanas principus. Nodrošināta ES prasībām atbilstošas vides un veselības drošības sistēmas pakāpeniska ieviešana Latvijas augu aizsardzības līdzekļu reģistrācijas praksē.

Augu kaitēkļu un slimību prognozēšana

2002. gadā Augu kaitēkļu un slimību prognozēšanā:

Veikta uzraudzība pār Latvijā veiktajiem augu aizsardzības līdzekļu efektivitātes (39 augu aizsardzības līdzekļu) pārbaudes izmēģinājumiem. Apmeklēti kopumā 50 izmēģinājumi un novērtēta izmēģinājumu veicēju atbilstība labas pētījumu prakses vienības statusam.

Veikta augu kaitīgo organismu uzraudzība (25 kaitēkļu veidiem un 25 slimībām) nozīmīgākajiem lauksaimniecības kultūraugiem. Tika novērtēts sējumu un stādījumu fitosanitārais stāvoklis, uzkrājot informāciju par sējumu fitosanitāro stāvokli, kas ļauj plānot augu aizsardzības pasākumus.

Turpināta 1994. gadā iesāktā sadarbība ar Zviedrijas Upsalas universitātes lauksaimniecības zinātņu pētījumu informācijas centru un LLU Augu bioloģijas un

aizsardzības katedru (līdz 2001. gadam – Augu aizsardzības katedru) par dažādu laputu sugu kā vīrus slimību izplatītāju izplatības un attīstības dinamiku.

Realizēts Latvijas – Dānijas sadarbības projekts “Lēmuma atbalsta sistēmas izstrādāšana un ieviešana integrētajā augu aizsardzībā Latvijā”. Sadarbībā ar Latvijas Valsts Augu aizsardzības centru (LVAAC), Latvijas Lauksaimniecības universitāti (LLU) un Latvijas Lauksaimniecības konsultāciju un izglītības atbalsta centru (LLKIAC) turpinājās 1998. gadā uzsāktā sadarbība ar Dānijas Lauksaimniecības zinātņu institūtu par kartupeļu lakstu puves datorprogrammas un graudaugu slimību datorprogrammu ieviešanu un to darbības novērtēšanu Latvijas apstākļos.

Augu aizsardzības līdzekļu aprites kontrole

Valsts uzraudzība par augu aizsardzības līdzekļu apriti 2002. gadā veikta 220 augu aizsardzības līdzekļu tirdzniecības vietās.

Apmācīti un apliecības saņēmuši 1 798 augu aizsardzības līdzekļu lietotāji, ar tiesībām lietot augu aizsardzības līdzekļus.

2002. gadā augu aizsardzības līdzekļu izplatīšanā nodrošināta:

- Plašāk lietoto augu aizsardzības līdzekļu darbīgo vielu kontrole, noņemot 20 augu aizsardzības līdzekļu paraugus, un nodrošināta augu aizsardzības līdzekļu darbīgo vielu analīze 37 augu aizsardzības līdzekļiem, kuriem beidzies derīguma termiņš.
- Veikta 166 kodinātu graudu paraugu kodināšanas kvalitātes kontrole un 21 augu un augu produktu paraugu analīze augu aizsardzības līdzekļu lietošanas pārbaudei.
- Ieviesta smidzinātāju darba kvalitātes kontrole, pārbaudot 62 smidzinātājus.

Sēklu kontrole

2002. gadā noņemti paraugi no 5 519 sertifikācijai sagatavotām sēklu partijām, izsniedzot 4 066 sēklas sertifikātus. Pārbaudīti 1486 sēklaudzēšanas un sēklu sagatavošanas uzņēmumi un 398 sēklu tirdzniecības vietas. Noņemti 1 429 sēklu kontroles paraugi.

Veicot sēklaudzēšanas sējumu lauka apskates, 1 441 sēklaudzēšanas saimniecībā, apsekoti 29 643 ha sējumu un sastādīti 3 625 lauka apskates protokoli.

Augu šķirņu salīdzināšanā

Augu šķirņu salīdzināšanas jomā 2002. gadā sagatavotie dokumenti un veiktās darbības :

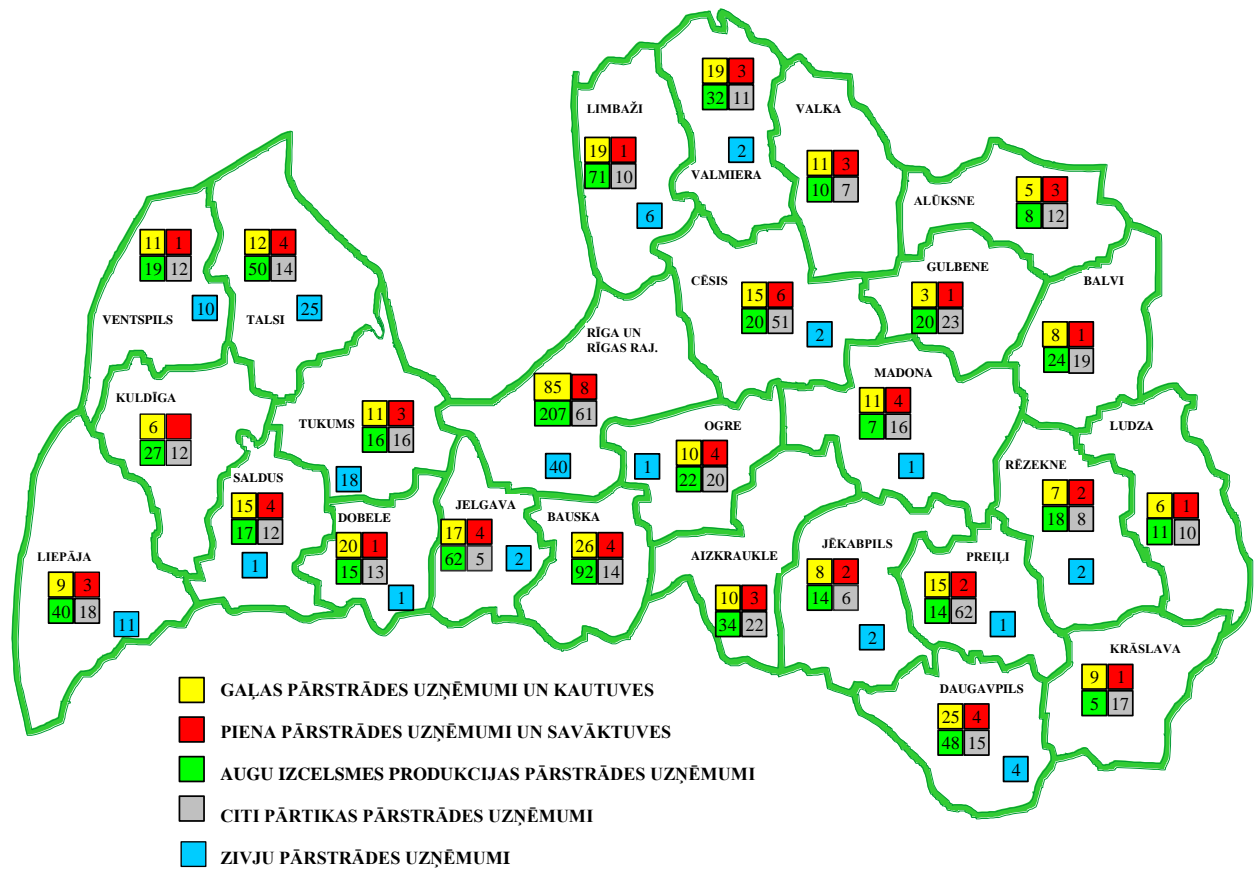
- Izstrādāts „Nolikums par Latvijas augu šķirņu katalogu”, apstiprināts ar Latvijas Republikas Ministru Kabineta 15.04.2003. noteikumiem Nr.182.
- Izstrādāta, iesniegta un 06.05.2003. apstiprināta Latvijas Republikas Zemkopības ministrijas instrukcija Nr.4 „Metodika labību šķirņu saimniecisko īpašību novērtēšanai”.
- Publicēts izdevums „Latvijas augu šķirņu katalogs un aizsargātās augu šķirnes”. Latvijas augu šķirņu katalogā 2003. gadam pavisam iekļautas 264 šķirnes, tajā skaitā no jauna 52 šķirnes.
- Augu šķirņu saimniecisko īpašību novērtēšanas izmēģinājumos iekļautas 213 šķirnes. Pavisam bija ierīkoti 584 izmēģinājumi.
- 2002. gada rudenī vērtēšanai 2003. gadā bija ierīkoti 262 izmēģinājumi.
- Pieņemts un reģistrēts 31 iesniegums augu šķirņu iekļaušanai Latvijas augu šķirņu katalogā.
- Pieņemti un reģistrēti 8 iesniegumi selekcionāra tiesību piešķiršanai. Laikrakstā „Latvijas Vēstnesis” publicēta informācija par iesniegumiem selekcionāra tiesību piešķiršanai un piešķirtas selekcionāra tiesības uz 44 augu šķirnēm.
- Organizēta augu šķirņu atšķirības, viendabības un stabilitātes pārbaude 18 šķirnēm Polijā un 2 šķirnēm Igaunijā.

- Reģistrēti 1 174 licences līgumi selekcionāra tiesību nodošanai.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- Realizēti Lauksaimniecības attīstības 2002. gada programmas 6. sadaļā „Tirgus uzraudzības nodrošināšana” noteiktie uzdevumi.
- Veikta uzraudzība, kontrolējot likuma normu un citu normatīvo aktu prasību izpildi attiecībā uz augu un augu produktu un augu aizsardzības līdzekļu apriti.
- Regulāri tiek aizsargātas iedzīvotāju intereses un to likumīgās tiesības.
- Veikti pasākumi sabiedrības un vides drošībai.
- Valsts augu aizsardzības dienests piedaloties dažādu normatīvo aktu un to grozījumu projektu izstrādē veicinājis likumdošanas saskaņošanu un tirgus uzraudzības sistēmu ieviešanu atbilstoši Eiropas Savienības prasībām.
- Uzsākta augu pasu sistēmas ieviešana, kas pēc tās pilnīgas ieviešanas, ļaus Latvijā saražoto produkciju un izaudzēto pavairojamo materiālu realizēt Eiropas Savienības kopējā tirgū no iestāšanās brīža.

R. Grosbārdis (Tāl. 7323676)

Avots: PVD

8.1. attēls. Pārtikas pārstrādes ģeogrāfiskais izvietojums

8.1. tabula

Informācija par PVD uzraudzībā esošo augu izcelsmes produktu pārstrādes uzņēmumu skaitu uz (01.01.03.)

Kodi	Darbības veidi	Rajoni																			kopā valstī								
		Aizkraukles rajons	Alūksnes rajons	Balvu rajons	Bauskas rajons	Cēsu rajons	Daugavpils rajons	Dobeles rajons	Gulbenes rajons	Jēkabpils rajons	Jelgavas rajons	Krāslavas rajons	Kuldīgas rajons	Liepājas rajons	Limbažu rajons	Ludzas rajons	Madonas rajons	Ogres rajons	Preiļu rajons	Rēzeknes rajons		Rīga	Rīgas rajons	Saldus rajons	Talsu rajons	Tukuma rajons	Valkas rajons	Valmieras rajons	Ventspils rajons
031	Graudu malšanas uzņēmumi	1			3	1	5	4	2	1	5		3	4	4	1	3	1	1	1	1	4	2	1		3		51	
032	Graudaugu produktu ražošanas uzņēmumi	3	3	4	13	7	17	7	4	9	6	3	23	31	9	6	16	14	10	12	95	30	9	20	10	7	22	9	399
033	Saldumu ražošanas uzņēmumi		3		1	8	2	1	1		1						1		1		4		1		1			25	
034	Augļu un dārzeņu pārstrādes uzņēmumi	1	2		5	1	2	2	1	1	1		1	2	2				1	1	3	10	2	2	5	1	3	2	51
035	Pārtikas produktu iesaiņošanas uzņēmumi	1			36		1		3		1						4		73		13	21			1	1	8	163	
036	Taukvielu ražošanas uzņēmumi			10	1					1				1	1				1	1		1				1		18	
037	Cukura ražošanas uzņēmumi										1			1												1		2	
038	Jaukto produktu ražošanas uzņēmumi					1	2				1			1			4			3	2			1		1		16	
039	Kulinārijas un pusfabrikātu ražošanas uzņēmumi					2	3			1				1	6	3	2	3	2	3	12	5						43	
040	Graudu intervences noliktavas	20		10	3		16	1	9	1	55			48	1	12		23		1	2	3	27			1		233	
Pavisam kopā		26	8	24	62	20	48	15	20	14	71	3	27	40	71	11	38	22	112	18	132	75	17	50	16	10	32	19	1001

Avots: PVD

8.2. tabula

Informācija par PVD uzraudzībā esošo dzīvnieku izcelsmes produktu pārstrādes uzņēmumu skaitu uz (01.01.03.)

Kodi	Darbības veidi	Aizkraukles rajons	Alūksnes rajons	Balvu rajons	Bauskas rajons	Cēsu rajons	Daugavpils rajons	Dobeles rajons	Gulbenes rajons	Jēkabpils rajons	Jelgavas rajons	Krāslavas rajons	Kuldīgas rajons	Liepājas rajons	Limbažu rajons	Ludzas rajons	Madonas rajons	Ogres rajons	Preiļu rajons	Rēzeknes rajons	Rīga	Rīgas rajons	Saldu rajons	Talsu rajons	Tukuma rajons	Valkas rajons	Valmieras rajons	Ventspils rajons	Kopā valstī
012	Zvejas produktu apstrādes uzņēmumi	-	-	-	-	2	4	1	-	2	2	-	-	11	6	-	1	1	1	2	21	18	1	26	18	-	2	9	128
04	Piena savāktuves	-	3	-	1	2	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	3	-	2	-	1	1	-	-	-	1	-	17
07	Piena pārstrādes uzņēmumi	3	-	1	3	4	4	1	1	2	4	1	-	2	1	1	4	1	2	-	5	3	4	3	3	3	2	1	59
08	Olu šķirošanas un iepakšanas uzņēmumi	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	6	1	2	-	1	-	1	19
09	Olu produktu ražošanas uzņēmumi	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
010	Medus apstrādes un biškopības produktu ražošanas uzņēmumi	5	2	2	-	9	3	5	-	-	-	-	3	-	-	2	4	2	-	1	-	6	6	8	5	7	2	1	73
01	Kautuves	8	5	8	20	11	11	16	3	6	12	7	5	6	9	4	9	5	11	4	-	13	10	6	5	9	13	9	225
02	Ģaļas pārstrādes uzņēmumi	2	-	-	6	4	14	4	-	2	5	2	1	3	10	2	2	5	4	3	50	22	5	6	6	2	6	2	168
23	Specifisko un pārtikā neizmantojamo produktu apstrādes un pārstrādes uzņēmumi	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	1	-	1	-	8
Kopā		18	11	11	35	33	38	27	4	13	23	10	9	24	27	9	21	18	18	12	76	72	29	51	38	22	27	23	699
011	Zvejas kuģi, t.sk. saldētājkuģi un apstrādes kuģi																												205
	Pavisam kopā																												904

Avots: PVD

9. Tirdzniecības politika

9.1.Latvijas un Eiropas Savienības savstarpējās tirdzniecības regulējošo nosacījumu attīstība Eiropas Līguma ietvaros

9.2.Brīvās tirdzniecības režīms

9.3.Tirgus veicināšana

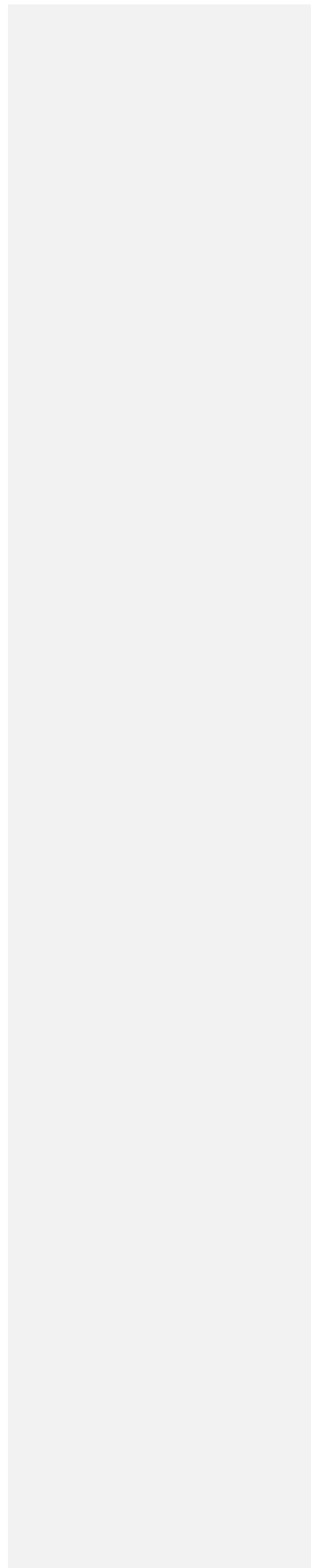
9.4.Brīvās tirdzniecības līgumos Latvijas prioritārajiem lauksaimniecības produktiem paredzēto muitas tarifu kvotas izpilde

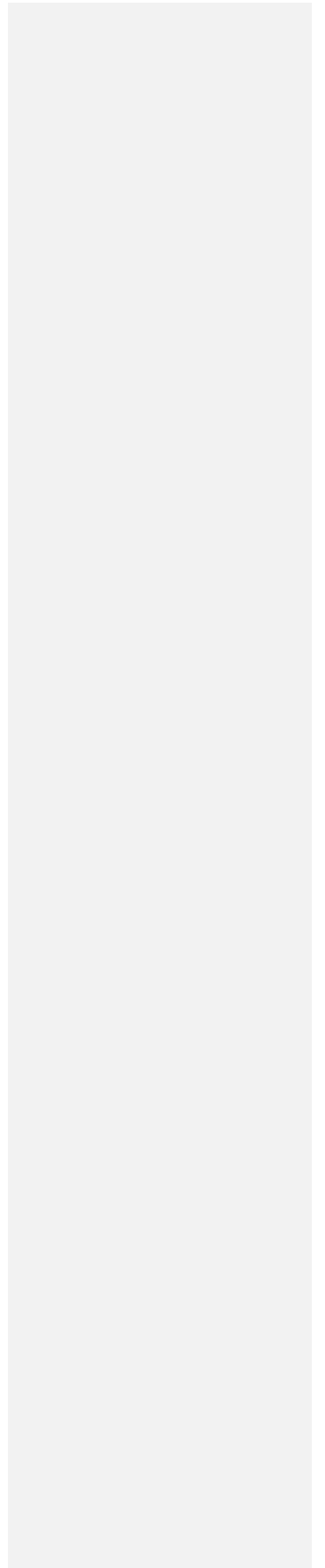
9.5.PTO lauksaimniecības sarunu raunds

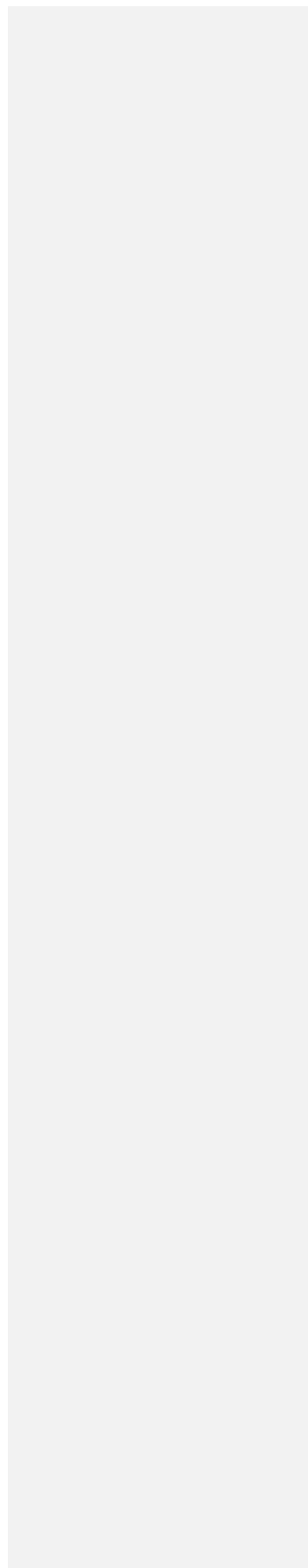
9.6.Latvijas divpusējo tirdzniecības sarunu rezultāti PTO ietvaros

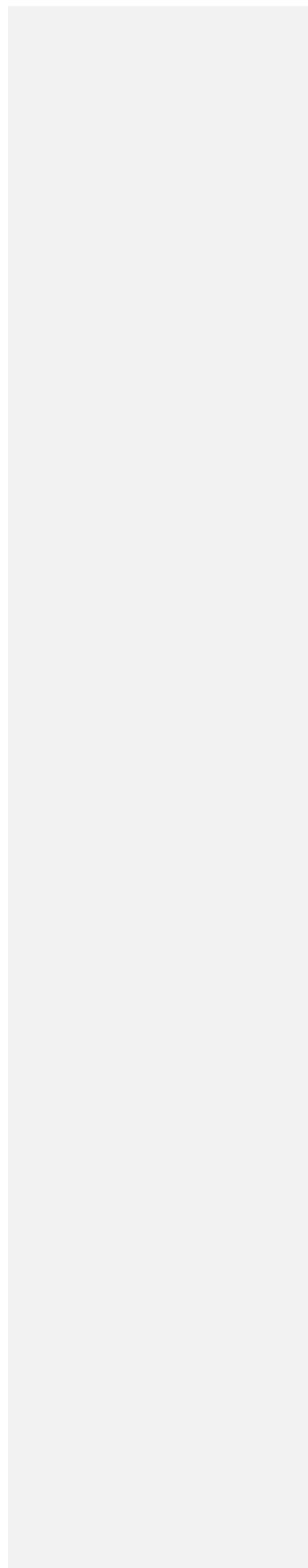
9.7.Tirgus aizsardzība

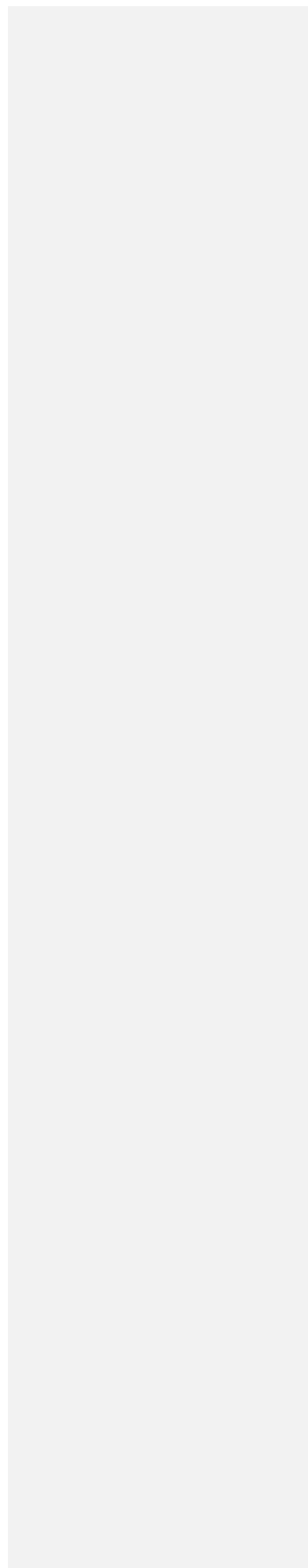
9.8.Lauksaimniecības preču ārējās tirdzniecības analīze

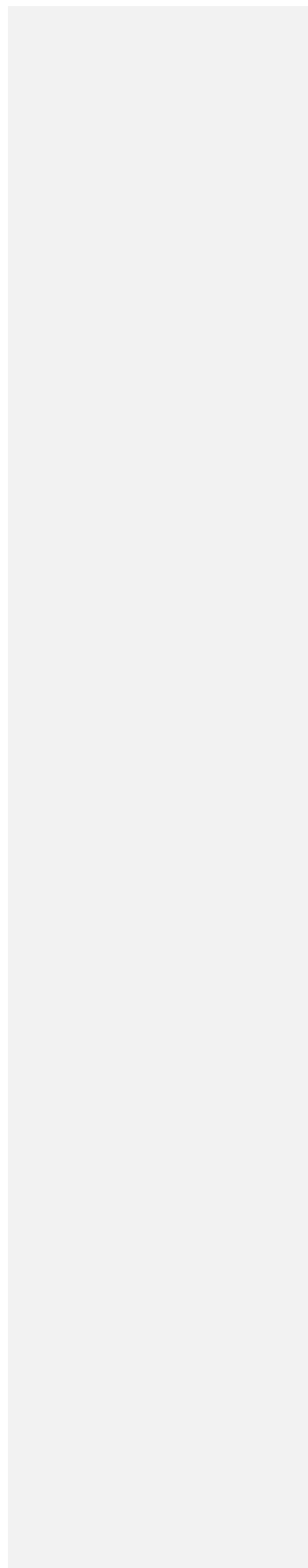

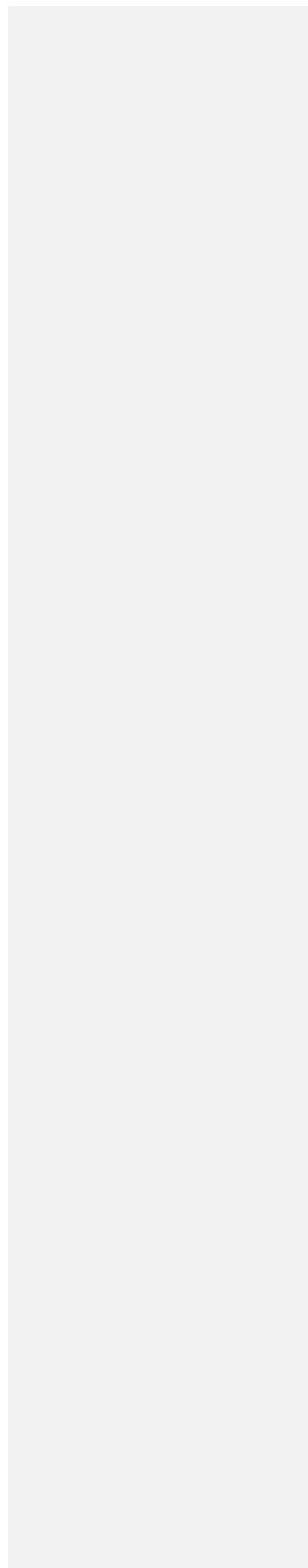

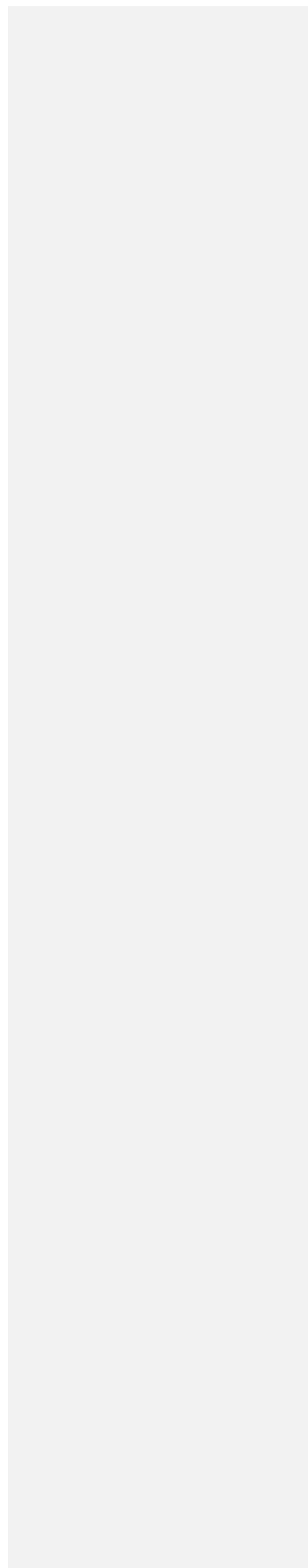

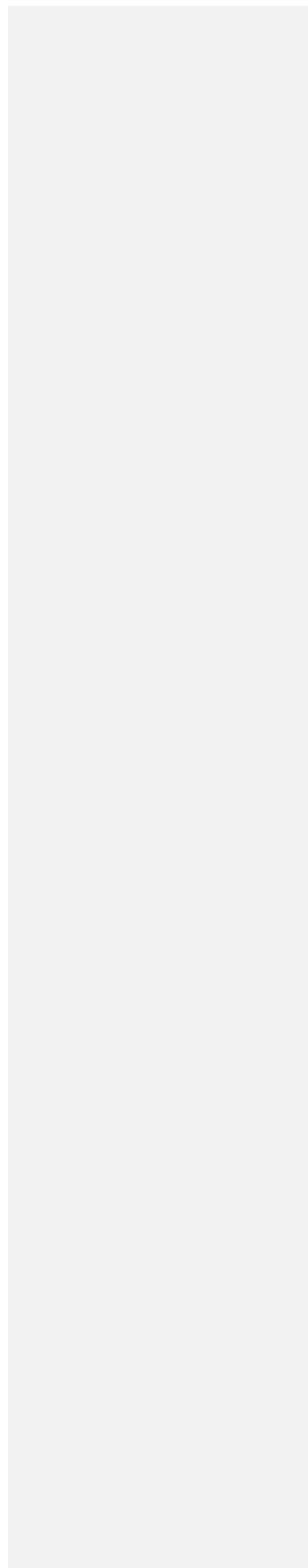

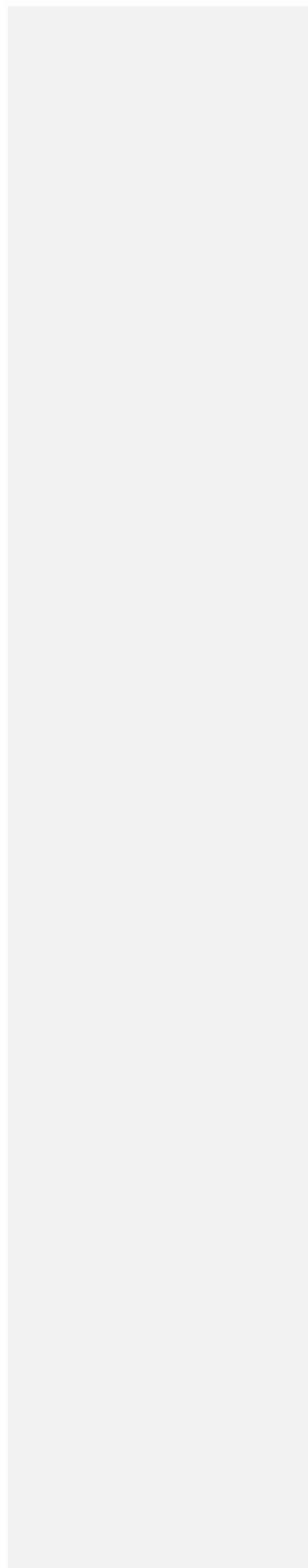

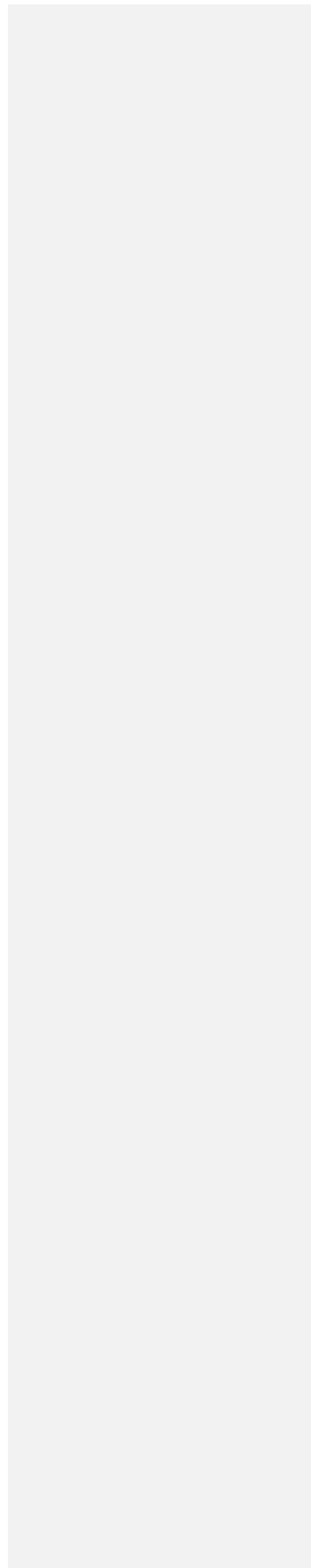

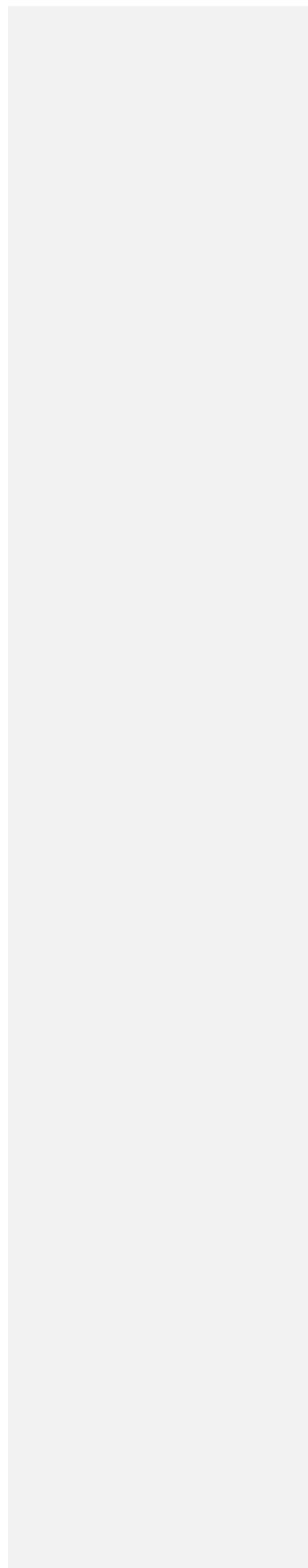

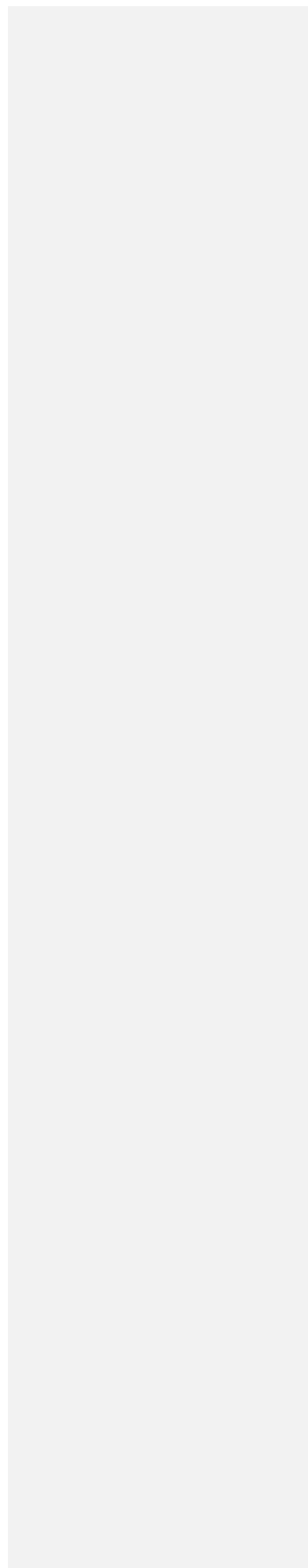

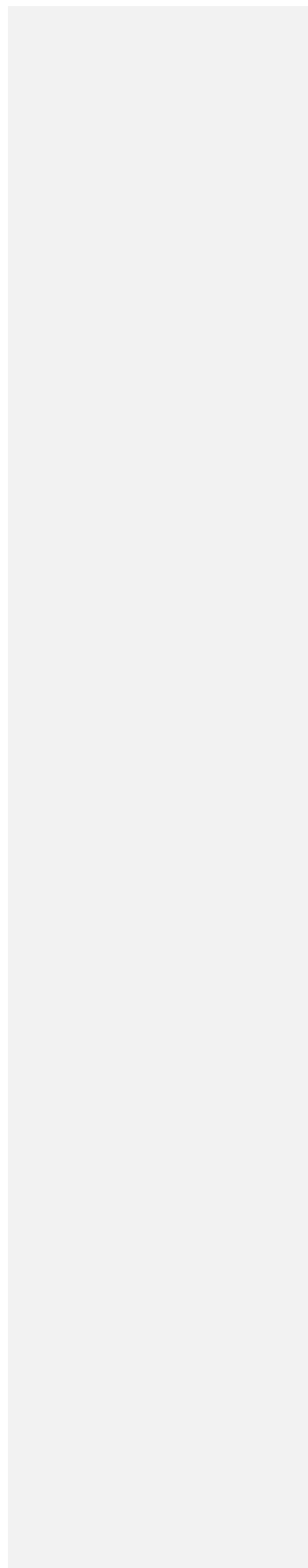

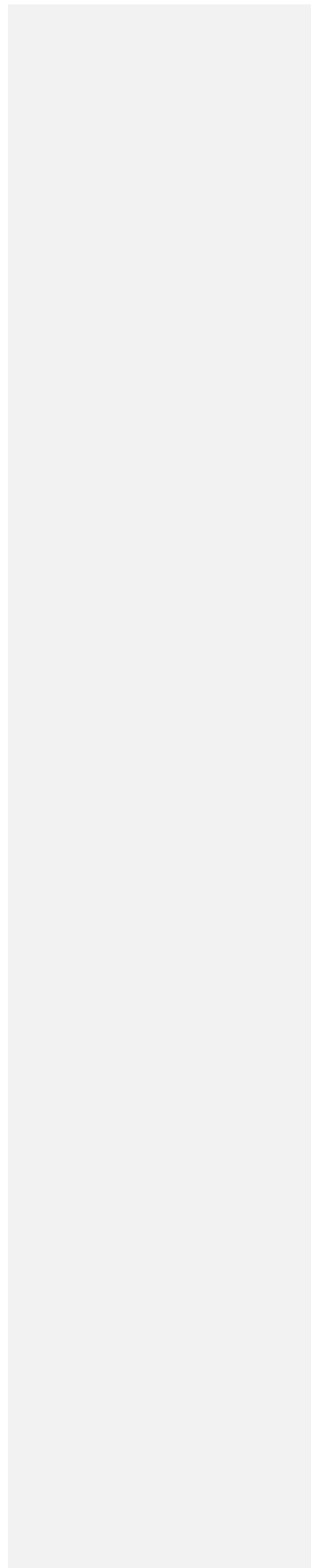

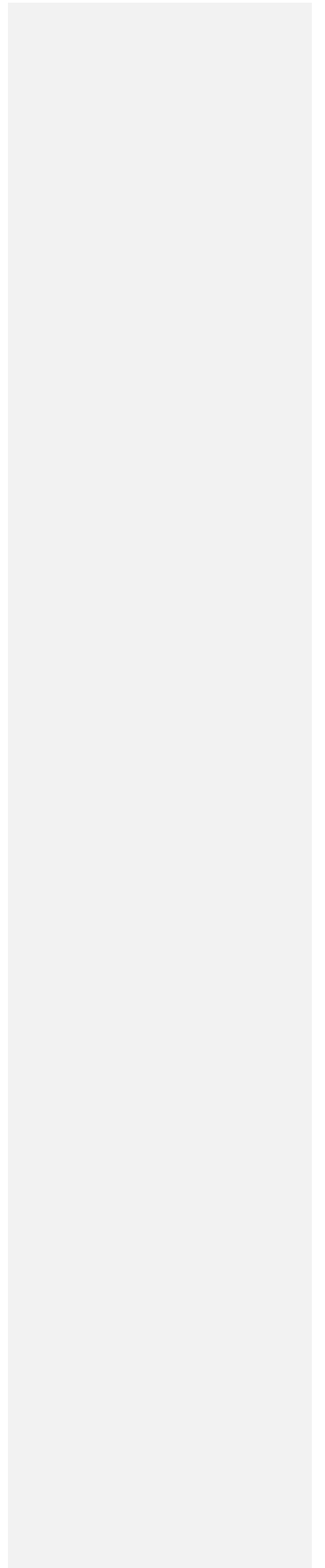

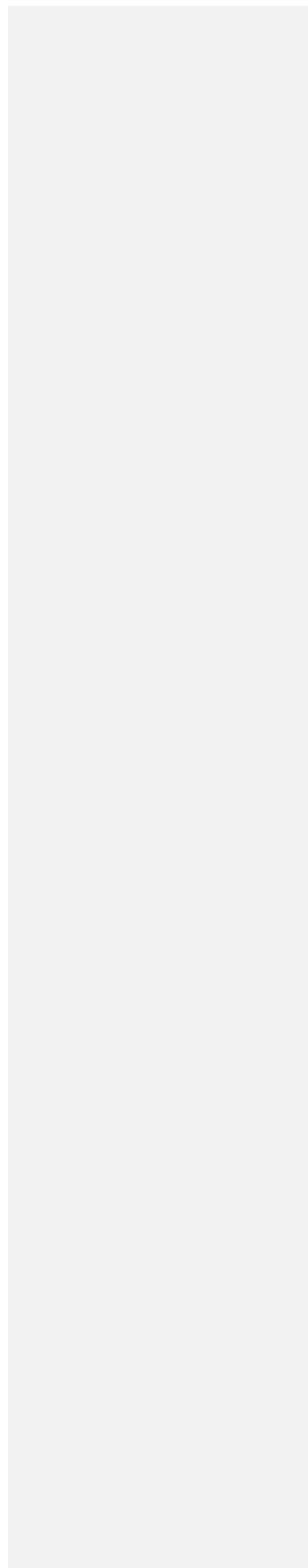

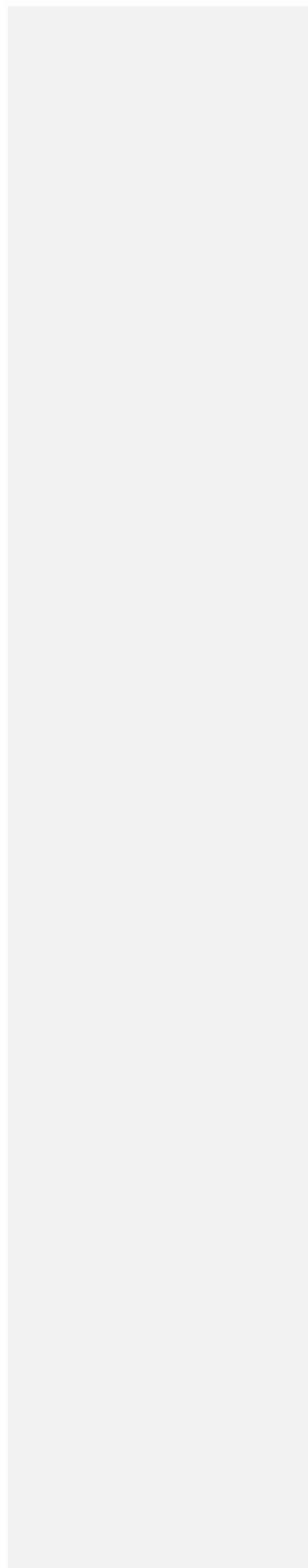

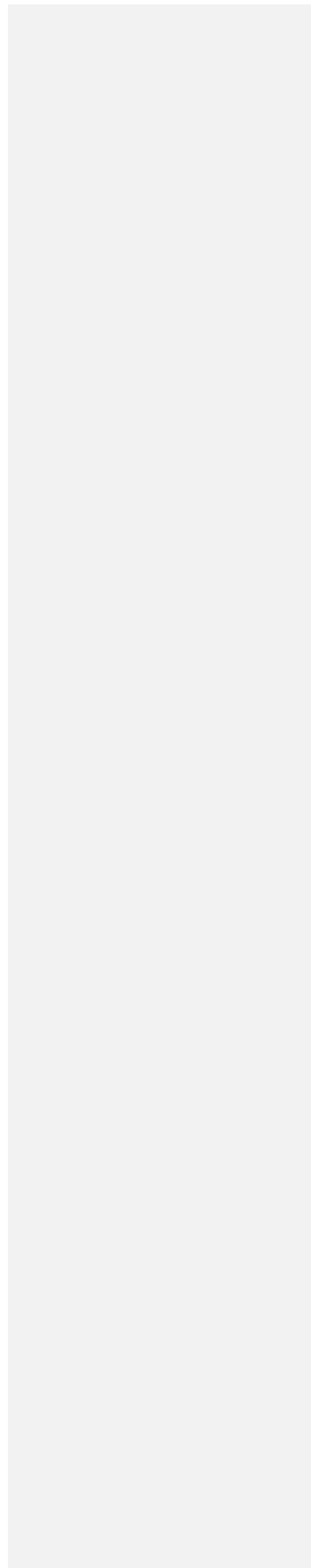

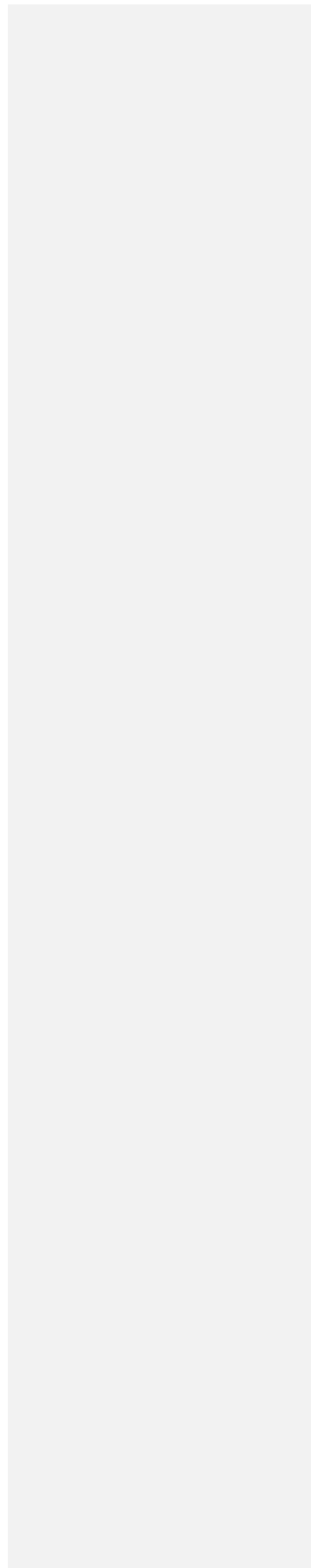

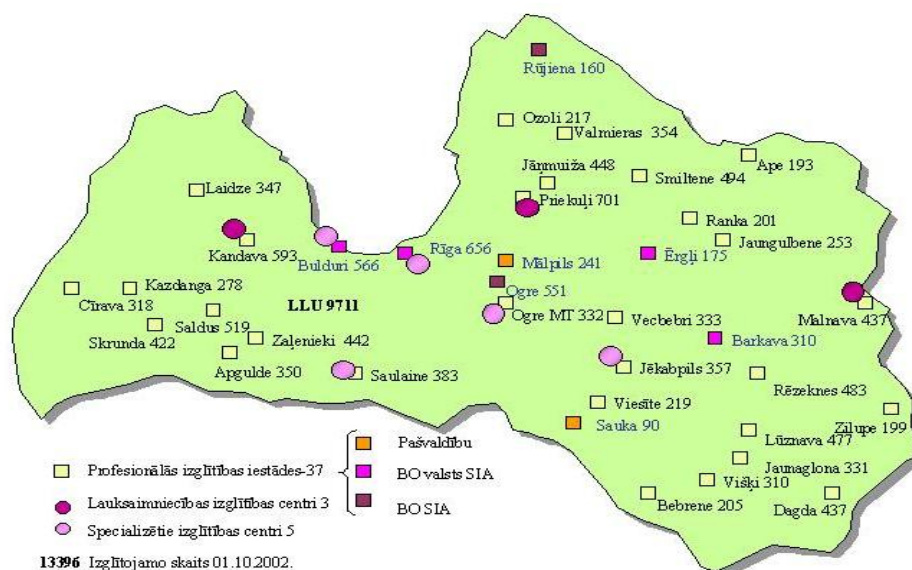

10. Intelektuālā potenciāla un profesionālās sagatavotības attīstība

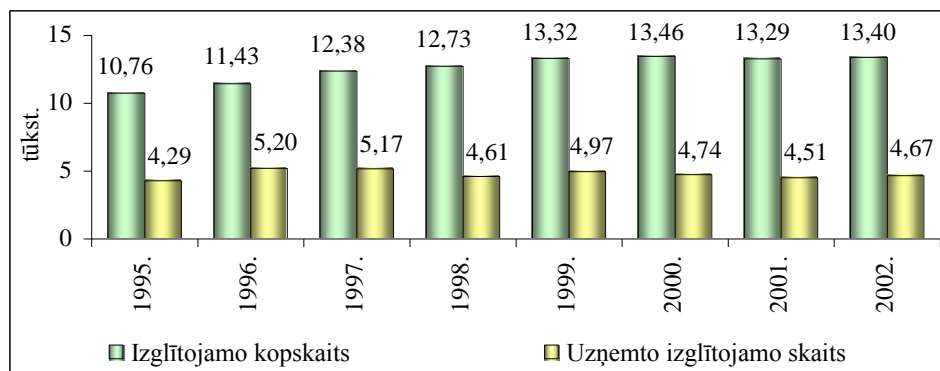
10.1. Profesionālā izglītība

Zemkopības ministrijas padotībā ir viena augstākās izglītības iestāde – Latvijas Lauksaimniecības universitāte, 33 profesionālās izglītības iestādes un līgumattiecības ar 4 profesionālās izglītības iestādēm. Pieaugušo izglītību un mācību metodisko darbu veica BO SIA “Latvijas Lauksaimniecības konsultāciju un izglītības atbalsta centrs”.

Avots: ZM

10.1. attēls. Izglītojamo un studentu skaits ZM padotībā esošajās izglītības iestādēs uz 2002. gada 1. oktobri

Avots: ZM

10.2. attēls. Izglītojamo kopskaita un uzņemto izglītojamo skaita dinamika profesionālās izglītības iestādēs laikā no 1995. - 2002. gada 1. oktobrim

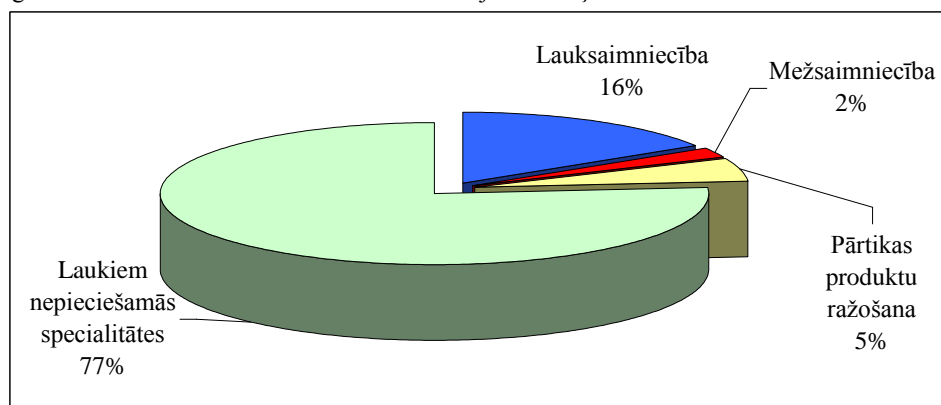
Kopš 1995. gada bija novērojama pastāvīga izglītojamo kopskaita palielināšanās Zemkopības ministrijas profesionālās izglītības iestādēs. Bet, pēc statistikas pārskatiem, ar

2001. gada 1. oktobri parādās neliels izglītojamo samazinājums (171 izglītojams), kas izskaidrojams ar izglītības programmu strukturālajām izmaiņām un kopējo tendenci ar piecpadsmit gadus sasniegušo jauniešu skaita samazināšanos valstī kopumā. Var prognozēt, ka turpmāk kopējā demogrāfiskā situācija valstī, vēl vairāk iespaidos izglītojamo kopskaitu.

Vienlaikus jāatzīst, ka Zemkopības ministrijas profesionālās izglītības sistēma atrodas nepārtrauktā izglītības programmu inovāciju procesā, kas uzlabo spēju piemēroties darba tirgus prasībām, rada plašu profesiju klāstu, iespēju izvēlēties izglītības programmas ar dažādu mācību ilgumu un kvalifikācijas līmeni, kā arī iespēju izvēlēties izglītības iestādes tuvāk dzīvesvietai.

2002. gadā Zemkopības ministrijas finansētajās 37 profesionālās izglītības iestādēs strādāja 20 direktori ar augstākās profesionālās kvalifikācijas kategoriju un 12 ar vidējās profesionālās kvalifikācijas kategoriju, 5 direktori nav atestēti, jo amatā atrodas mazāk par 2 gadiem. Gandrīz visas realizētās izglītības programmas ir licencētas.

Turpinās iepriekšējo gadu tendence un mainās proporcija starp lauksaimniecības un lauku reģioniem nepieciešamo arodu un specialitāšu klāstu. Samazinās jauniešu skaits, kuri izvēlas lauksaimnieka profesijas. Realizējamo programmu struktūra veidojas, pamatojoties uz pasūtījumu, kas saskaņots ar rajonu pašvaldībām, izglītības pārvaldēm, reģionālajām attīstības aģentūrām un Nodarbinātības valsts dienesta rajona nodaļām.

Avots: ZM

10.3. attēls. Izglītojamo skaita sadalījums ZM izglītības iestādēs pa izglītības programmu grupām 2002./2003. mācību gadā

2002. gada finansējums profesionālās izglītības iestādēm veidots saskaņā ar normatīviem, kas noteikti ar Ministru kabineta 2001. gada 20. novembra noteikumiem Nr. 482 "Noteikumi par profesionālās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu izglītojamo".

2002. gadā tika veikta lauksaimniecības nozares izpēte nepieciešamo kvalifikācijas kategoriju griezumā un profesiju standartu izstrāde.

M. Dreimane (Tālr.7027355)

10.2. Augstākā izglītība un zinātne

Latvijas Lauksaimniecības universitāte (turpmāk – LLU) nodrošina augstāko akadēmisko un profesionālo izglītību lauksaimniecībā, mežzinātnē, pārtikas zinātnē,

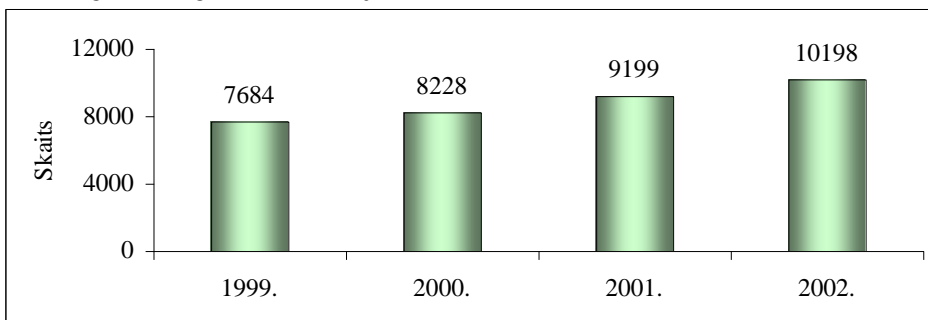
veterinārmedicinā, lauku sociāli ekonomiskajā attīstībā, inženierzinātnēs, informācijas tehnoloģijā un dabas vides apsaimniekošanā.

Pēdējo gadu laikā Latvijā ir noticis ievērojams augstskolu un studējošo skaita pieaugums. Diemžēl jāsecina, ka tam ne vienmēr bijis atbilstošs segums akadēmiskā un vispārējā personāla, kā arī augstskolu infrastruktūras attīstībā.

Par vienu no lielākajām problēmām jāuzskata augstskolu akadēmiskā un vispārējā personāla sastāva atjaunināšanas un nomaņas process, kuru kavē zema augstskolu personāla atalgojums. Kā viens no galvenajiem uzdevumiem jāmin ievērojama maģistratūrā un doktorantūrā studējošo skaita palielināšana, kas radītu iespēju mērķtiecīgai augstskolas personāla atjaunošanai. Izvērtējot iepriekšējo gadu veikumu, noteikti jāsecina, ka, neskatoties uz ierobežotajiem finanšu resursiem, radošā un aktīvā personāla rīcība, LLU kā universitātei ir nodrošinājusi pozitīvu vērtējumu un valsts akreditāciju. Akreditētas ir arī LLU studiju programmas.

Pieaugot sadarbības iespējām ar ražošanas firmām, tiek izstrādātas un licencētas jaunas studiju programmas. Pārsvārā tās ir otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas, kā profesionālā bakalaura studiju programma "Ēdināšanas un viesnīcu uzņēmējdarbība", profesionālā bakalaura studiju programma "Iestāžu un uzņēmumu ārējie sakari", profesionālā maģistra studiju programma "Pārtikas higiēna", profesionālā maģistra studiju programma "Veterinārmedicinā" u.c.

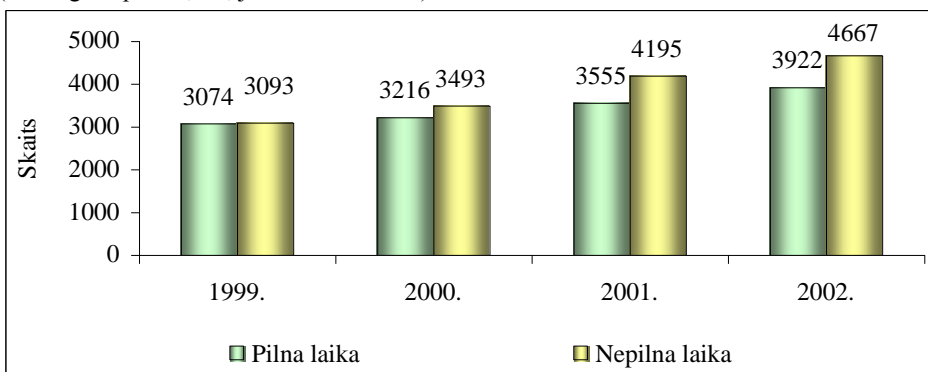
Laika periodā no 1999. - 2002. gadam LLU studējošo skaits ir pieaudzis par 32,7%, un uz 2002. gada 1. augustu to skaits bija 10 198 studenti.

Avots: LLU

10.4. attēls. LLU studējošo skaits 1999. – 2002. gadā

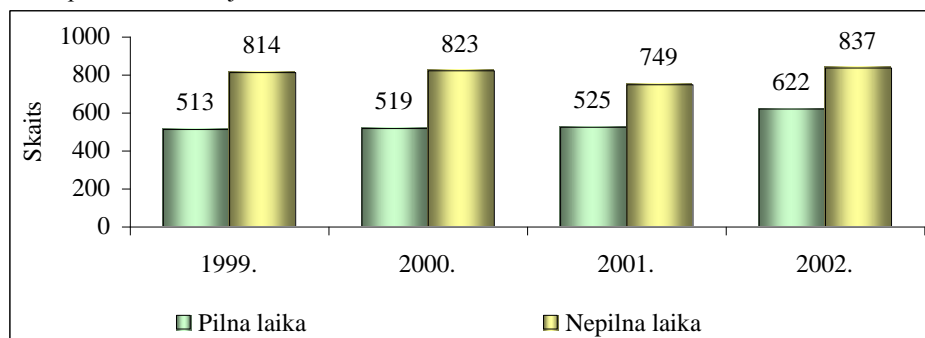
Pēdējos gados stabilizējies pamatstudijās pilna laika studentu skaits. Kopumā izanalizējot pa gadiem, nepilna laika studējošo skaits pārsniedz pilna laika studentu skaitu. (2002. gadā par 11,9%, jeb 75 studentiem).

Avots: LLU

10.5. attēls. LLU pilna laika un nepilna laika studējošo skaits pamatstudijās 1999.- 2002. gadā

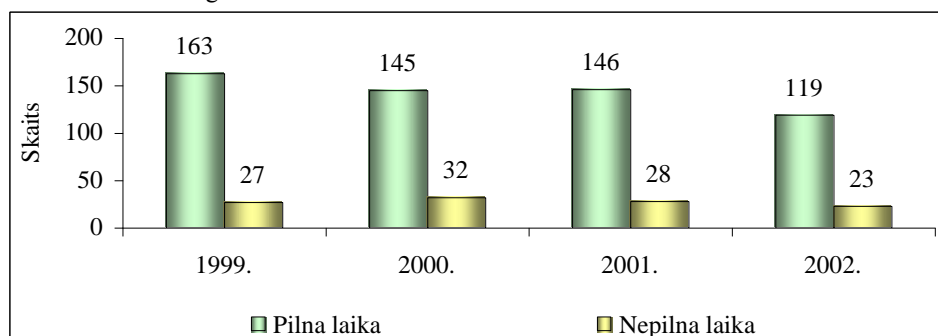
Studējošo skaits maģistra grāda iegūšanai nepilna laika studijās ir lielāks par studējošo skaitu pilna laika studijās.

Avots: LLU

10.6. attēls. LLU pilna un nepilna laika studējošo skaits maģistra grāda iegūšanai 1999. – 2002. gadā

LLU Doktorantūrai ir svarīga loma zinātniskā un akadēmiskā personāla atjaunošanai. Pilna laika doktorantu skaits ir bijis mainīgs. No 163 doktorantiem 1999. gadā līdz 119 doktorantiem 2002. gadā.

Avots: LLU

10.7. attēls. LLU pilna un nepilna laika studējošo skaits doktorantūrā

2002. gadā ir aizstāvēti 5 promocijas darbi doktora grāda iegūšanai. LLU akadēmiskais personāls un studējošie ar katru gadu aktīvāk iesaistās zinātniskajās aktivitātēs.

Pēc studentu kopskaita LLU stabili ir trešā lielākā augstskola Latvijā aiz Latvijas Universitātes un Rīgas Tehniskās universitātes.

10.1. tabula

No valsts budžeta finansēto studējošo skaita prognoze

	Studējošo skaits 2001./2002.	Studējošo skaita prognoze uz 2006.	Pieaugums
LLU	3309	3500	6%

Avots: LLU

2002. gadā LLU 9 fakultātēs var apgūt 33 otrā līmeņa augstākās izglītības pilna laika un 25 nepilna laika studiju programmas. Bez tam var apgūt 5 pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas. Studiju programmu “Grāmatvedība un finanses” iespējams apgūt LLU nodaļā Jēkabpilī un studiju programmu “Uzņēmējdarbība un vadīšana” – Laidzē.

Mācību un zinātniskajā darbā nodarbināti pedagogi, no kuriem vairāk nekā 44% ir vecāki par 50 gadiem, bet no profesoru skaita 22% ir jaunāki par 50 gadiem. Lai gan, salīdzinot ar iepriekšējā gada datiem (attiecīgi 42% un 25%) situācija nav uzlabojusies, minētie dati norāda, ka jāturpina darbs pie akadēmiskā personāla sastāva atjaunošanas.

LLU ir partneruniversitāte Ziemeļvalstu un Baltijas valstu lauksaimniecības augstskolu (NOVABA) sadarbības programmā, kas darbojas kopš 1996. gada. Ar 2002. gada 1. janvāri NOVABA programma oficiāli tiek saukta par Ziemeļvalstu un Baltijas valstu mežsaimniecības, veterinārmedicīnas un lauksaimniecības augstskolu sadarbības programmu (NOVA-BOVA), ar to norādot, ka Baltijas sadarbības partneriem ir līdzvērtīga loma un vieta šajā sadarbībā. 2002. gads ir uzskatāms par iepriekšējā perioda sadarbības analīzi un novērtējumu (vairākkārt tika veiktas aptaujas visās partneruniversitātēs par sadarbības interesēm un iespējām), detalizēti tika izstrādāts turpmākās sadarbības plāns, pēc kura galvenās aktivitātes notiks 2003. gadā (piemēram, NOVA-BOVA konference, NOVA-BOVA profesionālo tīklu izveide un attīstība, tālmācības kursu attīstība un organizēšana u.c.). Ar *K&AWallenberg*a fonda gādību (Zviedrija) kopš 2002. gada 1. jūnija darbojas BOVA sekretariāts, kurš koordinē Baltijas lauksaimniecības augstskolu sadarbību studiju un izglītības jomā, ir izveidota BOVA mājas lapa (www.bova-university.org), kur plašāk var iepazīties ar notiekošo NOVA – BOVA sadarbības programmā.

Latvijas – Norvēģijas starpvalstu programmas ”Pārtikas ražošana, lauksaimniecība un sabiedrība” ietvaros kopš 1999. gada LLU notiek maģistra studijas programmā “Ekonomika un agrobizness”, 2002. gadā šajā programmā studijas sekmīgi turpināja starptautiskā studentu grupa (studenti no Lietuvas, Igaunijas, Latvijas), intelektuālo pusi nodrošināja profesori no Norvēģijas Lauksaimniecības universitātes. Studiju programmas nodrošināšanai 1999. - 2003. gadā Norvēģijas puse ir atvēlējusi 3 miljonus NOK.

Pēdējos gados studējošajiem aktuāla problēma ir kredīta saņemšanas iespējas. LLU studiju un studējošo kredīts tiek piešķirts saskaņā ar Latvijas Republikas Ministru kabineta 2001. gada 29. maija noteikumiem Nr. 220 “Kārtība, kādā tiek piešķirts, atmaksāts un dzēsts studiju kredīts un studējošā kredīts no kredītiestādes līdzekļiem ar valsts vārdā sniegtu galvojumu”. No 2001. gada 1. septembra šos kredītus ir iespēja saņemt studējošajiem. Studējošajiem kredītus izsniedz akciju sabiedrība “Hansabanka”, kura ieguva tiesības izsniegt kredītus saskaņā ar Finanšu ministrijas rīkoto izsoli. Studējošie vienlaicīgi var saņemt studiju un studējošo kredītu. No 2002. gada 1. septembra studiju kredītu pieprasīja 269, bet studējošo kredītu – 264 studējošie, un saistības ar banku nokārtojuši apmēram 73% studentu.

10.3. Lauksaimniecības zinātne

2002. gadā Zemkopības ministrija konkursa kārtībā pasūtīja 34 pētījumus lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarē. Galvenie pētījumu rezultāti tika vērsti uz to, lai izvērtētu PTO kandidātvalstu iestāšanās sarunu rezultātu iespējamo ietekmi uz Latvijas ārējo tirdzniecību, par ārpustirdzniecības jautājumiem, lauksaimniecībā izmantojamo dzīvnieku ģenētisko resursu analīzi, dzīvnieku izcelsmes pārtikas uzraudzības un kontroles sistēmas izveidošanu un ieviešanu atbilstoši ES prasībām, dioksīna fona noteikšanu ūdenī un augsnē, lauksaimnieku kooperatīvu ekonomiskās efektivitātes analīze, koplietošanas meliorācijas sistēma valstī, augšanas gaitas modeļu izstrāde Latvijas galvenajām meža koku sugām, zivju resursu analīze Latvijas ekonomiskajā zonā un

pārvaldīšana Latvijas ūdeņos, kā arī minerālmēslu un citu mēslošanas līdzekļu ķīmisko analīžu standartu adaptācija saskaņā ar ES direktīvām. Kopējais pētījumu finansējums 2002. gadā bija 152 441 latu.

2002. gadā Zemkopības ministrija un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija devīto reizi kopīgi rīkoja konkursu "Sējējs" ar mērķi noteikt labāko ieguldījumu Latvijas lauku attīstībā. Konkursa dalībnieki sacentās 6 konkursa grupās: lauksaimnieciskā ražošana, kas sīkāk tika sadalīta pa nozarēm (augkopība, lopkopība, netradicionālā lauksaimniecība); lauksaimnieku kooperācijā; zinātne lauksaimniecībai; lauku teritoriju attīstība; videi draudzīgā saimniekošana un lauku tūrisms.

Par konkursa "Sējējs-2002" laureātiem tika atzīti 12 dalībnieki un apbalvoti ar konkursa laureāta medaļu, diplomu un subsīdiju (naudas balvu) līdz 1 000 latiem. Diplomi un veicināšanas balvas tika piešķirtas 16 dalībniekiem. 18 dalībniekiem tika izteikta pateicība, kā arī izsniegts diploms un dāvanu karte par piedalīšanos Zemkopības ministrijas organizētajās konkursa grupās.

10.4. Valsts subsīdijas zinātnei un izglītībai lauksaimniecībā

Nolikuma "Zemnieku izglītošana" ietvaros 1051,4 tūkst. latu apmērā tika subsidētas šādas programmas un pasākumi:

1. kursi, semināri, mācību prakses un studijas ārzemēs, konferences 78,5 tūkst. latu;
2. informācijas sagatavošana un izplatīšana 366,7 tūkst. latu;
3. demonstrējumu saimniecības un lauksaimniecības izstādes 70,0 tūkst. latu, t.sk:
 - demonstrējumu organizēšana un izvietošana saimniecībās un metodiskā darba vadībai 50,0 tūkst. latu;
 - reģionālās lauksaimniecības izstādes organizēšana 20,0 tūkst. latu;
4. Lauksaimniecībā pielietojamās zinātnes projektiem 536,2 tūkst. latu, kas 2002. gadā konkursa kārtībā tika piešķirti pirmo reizi.

Zemkopības ministrija šo subsīdiju ietvaros atbalstīja lauksaimniecības speciālistu, studentu kvalifikācijas paaugstināšanu ārzemēs, starptautisku zinātnisku konferenču rīkošanu lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarēs Latvijā, kā arī minēto nozaru zinātnieku, konsultantu, mācību spēku sagatavoto informatīvo un izglītojošo materiālu izdošanu.

A.Balode (Tālrunis: 7027123)

10.5. Pieaugušo izglītošana

Tālākizglītība

Galvenie virzieni:

1) *Lauksaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju mūža izglītības metodiskais nodrošinājums.*

Tālākizglītības nodaļas speciālisti ir piedalījušies "Lauksaimnieku profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides modeļa" (konceptijas) ieviešanas mehānisma izstrādē – izstrādātas programmas "Lauksaimniecības pamati" divos variantos un "Lauksaimniecības produkcijas ražošana" 6 lauksaimniecības nozarēm. Minētās programmas izstrādes gaitā apspriestas darba grupās. Tālākizglītības nodaļa izstrādājusi un konkursa kārtībā piedāvājusi divas programmas VND darba meklētāju izglītošanai: "Datorzinības" un "Datorizētā grāmatvedība".

2) *Ar lauksaimniecību saistīto iestāžu un uzņēmumu speciālistu tālākizglītība (mūžizglītība).*

Šāda uzdevuma izpildei LLKC ir laba mācību metodiskā bāze – trīs labiekārtotas auditorijas, divas datoru klases un kopētāji izdales materiālu sagatavošanai klausītājiem, kā arī cita tehnika kvalitatīvai nodarbību organizēšanai un vadīšanai. Nodarbības vada LLKC speciālisti, kā arī pieaicināti lektori no LLU, zinātniskajām organizācijām un lauksaimniecības praktiķi. 2002. gadā Tālākizglītības nodaļa noorganizējusi valsts finansētus mācību kursus 382 dienu apjomā. Kopējais klausītāju skaits minētajās grupās – 3 687 cilvēki.

3) *Tālākizglītības modeļa realizēšana LKB darbiniekiem (augkopjiem, lopkopjiem, ekonomistiem, grāmatvežiem) sertifikācijas procesā.*

Kopš 2000. gada septembra LLKC ir izveidots un ieviests lauksaimniecības konsultantu tālākizglītības modelis pieciem kvalifikācijas līmeņiem: Jaunākais Speciālists, Speciālists, Vecākais speciālists, Konsultants un Konsultants Eksperts. LLKC izstrādāts sertifikācijas nolikums un ievēlēja sertifikācijas komisija. Sertifikācija, kurā nosaka kompetences līmeni un piešķir atļauju veikt konkrētu profesionālo darbību atbilstoši darbinieka zināšanām un prasmēm, tiek organizēta divas reizes gadā – maijā un novembrī.

2002. gadā sertifikātu Speciālists (1.kvalifikācijas līmenis) saņēmuši 34 augkopji, 23 lopkopji, 39 ekonomisti un 75 grāmatveži. Savukārt, 2002. gadā kopumā sertifikātus Vecākais Speciālists (2.kvalifikācijas līmenis) saņēmuši 29 augkopji, 20 lopkopji, 14 ekonomisti un 56 grāmatveži.

Tālākizglītības nodaļa sadarbībā ar LLKC nodaļām plāno un organizē lauksaimniecības konsultantu tālākizglītības modelim atbilstošu mācību ciklu profesionālās un sociālās kompetences paaugstināšanai visos kvalifikācijas līmeņos.

4.) *VND bezdarbnieku un citu iedzīvotāju izglītošana, pielietojot profesionālās pilnveides programmas atbilstoši darba tirgus prasībām.*

Tālākizglītības nodaļa 2002. gadā organizēja pasākumus, lai izglītotu sabiedrību, t.sk. ražotājus, sekmīgai darbībai tirgus ekonomikas apstākļos. Nodaļa, sadarbojoties ar citām LLKC nodaļām, noorganizējusi arī mācību kursus, kuros kursu izdevumi segti no dažādu projektu, Valsts nodarbinātības dienesta (VND) finansiālajiem līdzekļiem, kā arī kursu dalībnieku mācību maksas. Minētie kursi kopā organizēti 203 dienas, t.sk. 2 mācību kursi VND darba meklētājiem “Datorzinības” un “Datorizēta grāmatvedība” – 110 dienas; 23 mācību kursi ar klausītāju finansējumu, kopā 83 dienas un 6 kursi ar projekta finansējumu – 10 dienas.

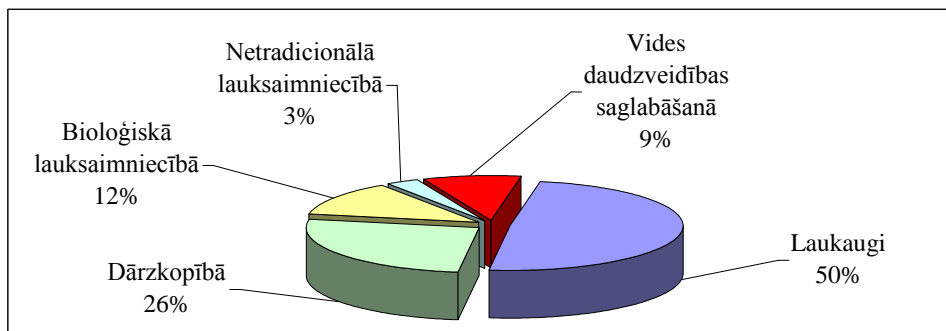
Kopējais klausītāju skaits dažādu projektu klausītāju finansētosursos – 1 287 cilvēki.

Mācībuursos tika iekļauti datorlietošanas, juridiskie, ekonomiskie, profesionālie specialitātes, kā arī citi aktuāli jautājumi, līdz ar to Tālākizglītības nodaļa 2002. gadā pavisam noorganizējusi kursus 585 dienu apjomā ar kopējo klausītāju skaitu 4 974 cilvēki.

Tālākizglītības nodaļas veiktais darbs 2002. gadā ir nodrošinājis lauksaimniecības speciālistiem un citiem klientiem zināšanu papildināšanu atbilstoši viņu specialitātei. Mācību kursu nobeiguma eksāmenu rezultāti un veiktās aptaujas deva iespēju izvērtēt mācību kvalitāti un noteikt speciālistu atbilstību darba tirgus prasībām.

Augkopība

Demonstrējumu programmas realizēšana. 2002. gadā demonstrējumu programmas ietvaros notika 49 lauka demonstrējumi un izmēģinājumi laukaugu audzēšanā. Galvenie pētāmie faktori laukaugu audzēšanas demonstrējumos bija šķirņu salīdzinājums, mēslojuma izvēle, augu aizsardzības līdzekļu lietošana u.c. Veģetācijas perioda laikā noorganizēti semināri, parādot demonstrējumā pētāmās tēmas risinājumu. Vidējais semināru apmeklētāju skaits – 32 dalībnieki.

Avots: LLKC

10.8. attēls. Demonstrējumu skaita sadalījums augkopībā 2002. gadā

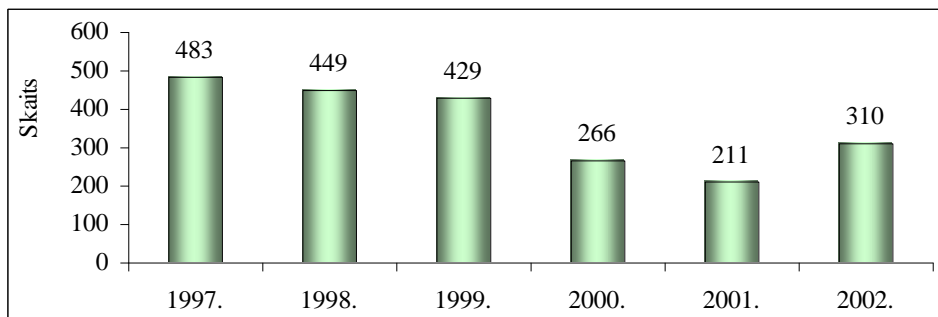
Internetā bāzētās lēmumu atbalsta sistēmas ieviešana integrētajā augu aizsardzībā Latvijā. Turpinājās 1999. gadā aizsāktais darbs šajā projektā – izmēģinājumi un demonstrējumi PC-P datorprogrammas pielietošanā graudaugu sējumos, kā arī *NegFry* programmas izmantošana kartupeļu stādījumos, dodot iespēju salīdzināt dažādu slimību apkarošanas stratēģiju ekonomisko efektivitāti. Kartupeļu stādījumos trijos rajonos – Jelgavas, Aizkraukles un Jēkabpils – tika veikts arī kartupeļu lakstu puves monitorings. 2002. gadā tika turpināta nezāļu datorprogrammas *Weeds* adaptācija Latvijas apstākļos, pārbaudot samazinātu herbicīdu devu lietošanas efektivitāti vasaras miežos, un veikta pirmā “Latvijas modeļa” pārbaude vasaras miežos dažādiem apkarošanas efektivitātes līmeņiem.

Konsultantu un zemnieku vajadzībām bija pieejami Meteoroloģiskā dienesta dati par temperatūru, gaisa mitrumu, nokrišņiem un citiem nepieciešamajiem datiem.

Mēslošanas un augu aizsardzības plāni zemnieku saimniecībām. Augkopības speciālisti sagatavo zemniekiem mēslošanas un augu aizsardzības plānus, kā arī aprēķina saimniecības budžetu. Mēslošanas plāna izstrāde sniedz nepieciešamo barības vielu, kūtmēsli un minerālmēsli lietošanas rekomendācijas, kā arī ieteikumus par sēklas materiāla daudzumu un daudzveidību. Augu aizsardzības plānā tiek dotas rekomendācijas, kādus pesticīdus un kādās devās ir ieteikts lietot. Augkopības budžeta izstrāde atspoguļo gan sēklas materiāla, pesticīdu un mēslojuma izmaksas, gan ienākumus no ražas. Gada laikā izstrādāti 310 mēslošanas plāni zemnieku saimniecībām.

Subsīdiju demonstrējumu programmā tika ierīkoti 17 demonstrējumi dārzkopībā, aptverot populārākās dārzenus, ogulāju un augļu koku sugas. Nozīmīgi bija demonstrējumi par zemeņu dažādu audzēšanas tehnoloģiju salīdzināšanu, otrās šķiras ābeļu stādu veidošana intensīvā augļu dārzā un dažādu vainagu veidošanas paņēmieni salīdzinājums, smiltsērķšķu šķirņu salīdzinājums, bumbieru šķirņu salīdzinājums, mulčas pēcietekme aveņu stādījumā, sīpolu mēslojuma devu iestrādes veida un augsnes apstrādes veidu salīdzinājums, saldo redīsu šķirņu salīdzinājums. Noorganizēti 14 semināri par visdažādākajām dārzkopības tēmām Kuldīgas, Liepājas, Talsu, Saldus, Jelgavas un Aizkraukles rajonā.

Sniegtas 4080 valsts apmaksātas konsultācijas zemniekiem un citiem interesentiem par ļoti plašu jautājumu loku kā dārzkopībā, tā arī netradicionālo kultūraugu audzēšanā. Turpināts darbs pie iekārtoto ilggadējo stādījumu apsekošanas par Valsts subsīdijām. Sadarbībā ar Pūres DIS uzsākts izmēģinājums par augļu novākšanas laika izvēli atkarībā no audzējamās šķirnes.

Avots: LLKC

10.9. attēls. Izstrādāto mēslošanas plānu skaits 1997. - 2002. gadā, skaits

Bioloģiskā un netradicionālā lauksaimniecība

Vides saudzējošas lauksaimniecības, daudzveidības saglabāšana. Augkopības speciālisti izstrādā Lauksaimniecības vides plānus, kuru mērķis ir veicināt videi draudzīgu saimniekošanas metožu izmantošanu aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu saglabāšanā. 2002.gadā izstrādāti 8 šādi plāni. Sniegtas 1000 valsts apmaksātas konsultācijas zemniekiem u.c. interesentiem, noorganizēti četri semināri rajonu LKB augkopības speciālistiem par vidi saudzējošas un netradicionālās lauksaimniecības tēmām.

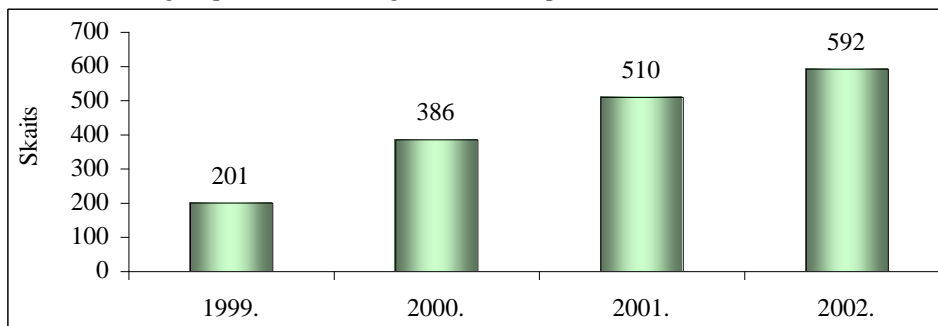
Turpinās darbs pie ZM bioloģiskās lauksaimniecības attīstības programmas izstrādes darba grupā “Nozares izglītības sistēmas veidošana”.

Tiek īstenota Latvijā vienīgā licenzētā profesionālās pilnveides izglītības programma pieaugušo tālākizglītībai bioloģiskajā lauksaimniecībā. 2002. gadā sākta zemnieku apmācība bioloģiskajā lauksaimniecībā Rīgas rajona Ķekavas pagastā. Izstrādāts apmācību plāns Ogres rajona Madlienā, Limbažos, Aizkrauklē un Rēzeknē.

Turpinās darbs Zviedrijas – Latvijas kopprojektā “Vidi saudzējoša lauksaimniecība. Izstrādātas trīs semināru programmas Nīderlandes – Latvijas projektā “Pļavu saglabāšana Abavas upes ielejā”.

Lopkopība

Lopbarības sagatavošana. Viena no ikgadējām aktivitātēm, kas 2002. gadā turpinās, ir “Pļaušanas serviss”, kas notiek sadarbībā ar SIA Kemira GrowHow. Servisa ietvaros tiek veiktas zāles analīzes dažādos Latvijas reģionos un noteikta tās gatavība pļaušanai, doti ieteikumi attiecīgā lopbarības veida sagatavošanai un piedevu lietošanai.

Avots: LLKC

10.10. attēls. Skābbarības konkursa dalībnieku skaits 1999.-2002. gadā

2002. gadā tika organizēts “Skābbarības konkurss 2002”, kurā varēja piedalīties arī kukurūzas skābbarības gatavotāji.

Zmiff_27.06.03

Lauksaimniecības gada ziņojums

Govju ēdināšanas plānošana. Lopkopības speciālisti strādā pie tādu datorprogrammu pilnveidošanas, kuras palīdz uzlabot augstākāgo govju ganāmpulku ēdināšanu. Sastādīti ēdināšanas plāni arī ataudzējamām telēm. Šādi ganāmpulki un govju grupas prasa īpašu rūpību un iedziļināšanos barības devu sabalansēšanā. Ilglaicīgi ne tikai jāsauglabā augsts izslaukums, bet govīm jānodrošina arī laba veselība un tās sekmīgi jāapaugļo nākamajai grūsnībai.

Liellopu ēdināšanas plānošana tuvina piensaimniecību ekonomiski efektīvai ražošanai. Atbilstoša ēdināšana ļauj pēc iespējas vairāk izmantot un realizēt govju ģenētisko potenciālu piena ražošanā. Savukārt viens no ekonomiskas ražošanas pamatprincipiem ir resursu pilnvērtīga izmantošana. Piensaimniecībā resursi ir gan govīs, gan ražošanas ēkas, gan izmantotās tehnoloģijas, gan arī īpašnieks jeb saimnieks, kura izpratne par piensaimniecību ļaus izmantot efektīvākos darba paņēmienus labas piensaimniecības attīstībai, tai skaitā arī pakalpojumus, kurus sniedz LLKC sistēmā nodarbinātie lopkopības speciālisti.

Ēdināšanas plānošanai saimniecības izmanto datorprogrammu "LĒDA". Uzskata arī ASV izstrādātās ēdināšanas programmas "RATION PRO" lietošana augstākāgo ganāmpulku ēdināšanas sabalansēšanā. Programmā "RATION PRO" no "LĒDAS" atšķiras ar iespējām sastādīt barības devas pēc vairākiem parametriem. Kā zināms, jo augstāka ir govīs produktivitāte, jo precīzāk sastādīta barības deva tai ir nepieciešama. Ganāmpulku pārraudzības un ēdināšanas apvienoto datorprogrammu "PIENUPE" sāka izmantot 2002. gada nogalē, un tā ir izstrādāta Dānijas Lauksaimniecības konsultāciju dienestā.

Ganāmpulka atjaunošana un paplašināšana. Ilgstošs piensaimniecības darba process ir ganāmpulka atražošanas un atjaunošana. Tas ietver gan rūpes par ganāmpulka veselību, gan telišu izaudzēšanu, gan vaislas materiāla izvēli. No 2002. gada pieredzes, Latvijas piena ražotāji mērķtiecīgi ganāmpulka attīstībai izvēlas vienu no diviem attīstības ceļiem:

- saglabāt esošo izslaukuma līmeni un būtiski nepaplašināt ganāmpulku;
- paaugstināt izslaukuma līmeni un paplašināt ganāmpulku.

Tikai mērķtiecīga produktivitātes plānošana un attiecīgu vaislinieku izmantošana ganāmpulka atražošanai nodrošinās īpašnieka iecerēto ganāmpulka attīstību.

2002. gadā šo pakalpojumu izmantoja 75 saimniecības, kurās tika lineāri novērtētas 1200 govīs, savukārt pāru atlase veikta ap 2000 govju, jo lineārā vērtēšana pāru atlasei nepieciešama vienu reizi govīs mūžā, bet vaisliniekus piemeklē katru gadu.

Fermu apmeklējumu laikā notiek arī ataudzējamo telišu novērtēšana un pārrunas ar saimnieku par problēmām telišu izaudzēšanā. Kopīgi ar saimnieku tiek atrasti iespējamie problēmu risinājuma varianti. No 2002. gada pieredzes, problēmas telišu izaudzēšanā ir saistītas ar:

- ēdināšanu;
- turēšanas apstākļiem;
- ēdināšanu un turēšanu.

Projekts "Piensaimniecības sagatavošana atbilstoši ES prasībām". Projekta ietvaros tika apsektas un konsultētas 70 piena lopkopības saimniecības, kurās slaucamo govju skaits uz projekta sākumu nebija lielāks par 30 dzīvniekiem. Lopkopības un augkopības speciālisti, reizi mēnesī apsekojot katru saimniecību, analizēja ikmēneša piena pārraudzības un ganāmpulka atražošanas rādītājus, noteica govju ķermeņa kondīcijas, sastādīja barības devas slaucamām govīm, noņēma rupjās lopbarības analīzes un izskaidroja to rezultātus, veica mazo teļu (līdz 6 mēn. vecumam) un telišu apsekošanu, novērtēja dzīvošanu un atbilstību labklājības prasībām, veica tās augsnes analīzes un sastādīja mēslošanas plānus, izkalkulēja rupjās lopbarības vajadzību ganāmpulkam un vēlāk sagatavotā daudzuma atbilstību vajadzībām.

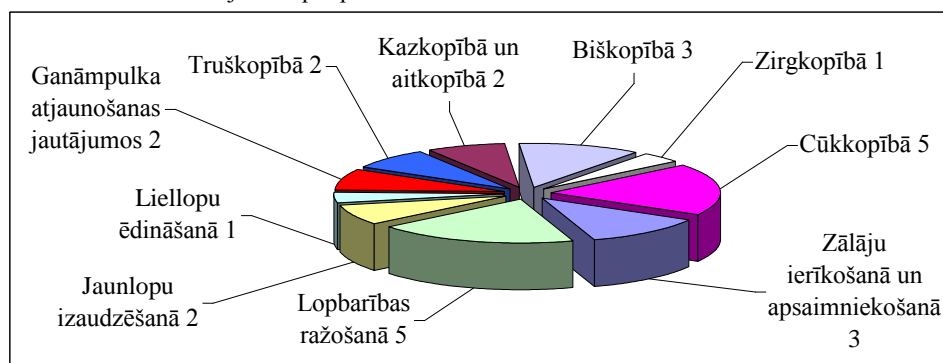
Augkopības speciālisti izvērtēja zālāju kvalitāti un deva ieteikumus zālāju uzlabošanā, iekopšanā un jaunu zālāju ierīkošanā. Visbeidzot tika sastādīts ganāmpulka bruto segums un saimniecības attīstības ražošanas plāni.

Rezultāti – ganāmpulka izslaukuma paaugstināšana, veselības problēmu samazināšana, jaunlopu izaudzēšanas uzlabošana – tas viss dod lielākus ieņēmumus saimniecībai bez būtiskiem izdevumiem.

Gaļas liellopu audzēšana. Tā ir salīdzinoši jauna lopkopības nozare Latvijā, kuras sekmīgai organizēšanai nepieciešams lielāks faktu materiāls par esošo situāciju. 2002. gada demonstrējumu programmā bija iekļautas divas gaļas liellopu audzēšanas saimniecības.

Turpmākās sadarbības mērķis liellopu gaļas audzēšanas saimniecībās ir novērtēt nozares ekonomiskos aspektus. Izvērtējot liellopu gaļas ražošanas procesus, varētu atklāties iespējas uzlabot saimniecisko darbību, lai nozare kļūtu gan pietiekami populāra, gan izdevīga Latvijas liellopu gaļas ražotājiem.

Demonstrējumu programmas realizēšana lopkopībā. Ar valsts subsīdiju programmas atbalstu 2002. gadā veikti lopkopības demonstrējumi, kuros galvenās tēmas bija šādas: progresīva teļu izaudzēšana kā piena, tā gaļas lopu ganāmpulkos; ēdināšanas organizācija augstākā līmenī govju ganāmpulkos; jaunu cūku izaudzēšana cūkkopībā; kvalitatīvas skābbarības sagatavošana uz zālāju ierīkošana lopbarības ražošanā piena lopkopībā. Ņemot vērā attiecīgo organizāciju pārstāvošo asociāciju ieteikumus. Plaši pārstāvēta bija netradicionālās lopkopības sfēra – kazkopība, aitkopība, truškopība, biškopība. Pirmo reizi organizēts demonstrējums netradicionālās lauksaimniecības nozarē zirgkopībā. Pavisam iekārtoti 38 demonstrējumi lopkopībā.

Avots: LLKC

10.11. attēls. Demonstrējumu skaita sadalījums lopkopībā 2002. gadā

Piena kvalitātes uzlabošana. LLKC kopš 1997. gada darbojas piena kvalitātes uzlabošanas dienests. Piena kvalitātes konsultanti darbojas Ozolniekos, Siguldā, Saldū un Daugavpilī. 2002. gadā speciālisti apmeklēja 252 piena ražotāju saimniecības, no kurām vairāk nekā 70 saimniecībās tika veikta pilnīga slaukšanas iekārtu testēšana.

2002. gadā tika pārbaudīts un nokalibrēts atbilstoši ICAR (starptautiskie piena pārraudzības standarti) standartiem un prasībām 411 piena pārraudzības mērinstruments.

2002. gadā piena klasē, kas ir aprīkota ar visām Latvijā šobrīd lietotajām slaukšanas iekārtām, notika vairāk nekā 20 semināru, kuros zemniekiem, pārraugiem un konsultantiem tika lasītas lekcijas par piena lopkopību; piena kvalitātes jautājumiem slaukšanas iekārtu pareizu darbību un pārraudzības jautājumiem.

Cūkkopība

Cūkkopības nozares speciālisti strādā cūkgaļas kvalitātes uzlabošanas virzienā un piedāvā iespējamus risinājumus kvalitatīvas produkcijas ieguvē arī nelielās zemnieku saimniecībās.

Demonstrējumi rajonos cūkkopībā notika ar valsts subsīdiju programmas atbalstu. Tie bija vērsti uz kautķermeņu kvalitāti, dzīvnieku pareizu krustošanu un ēdināšanu, līdz ar to

iegūstot ekonomisku uzlabojumu (ātraudzība un barības patēriņa samazināšanās, kā arī liesās gaļas pieaugums).

Demonstrējumu rezultātā izveidots jauns LLKC pakalpojums zemniekiem, kuru sniedz 14 sertificēti pārraugi. Bāzējoties uz šo sertificēto pārraugu darbu, tika izveidota sistēma cūkkopības preču saimniecību apkalpošanai visā valstī.

Ar cūkkopības preču saimniecībām (zemniekiem) tiek slēgts līgums par cūku ganāmpulka datorizētas datu bāzes izveidošanu un apkalpošanu, cūku pārraudzības datu apkalpošanu.

Mācību metodiskais darbs

Mācību metodiskā darba nodaļas (MMDN) pārziņā atrodas 37 izglītības iestādes, kurās mācās 13 286 izglītojamie un var apgūt vairāk nekā 80 profesiju. Tā nodrošina pētniecisko, informatīvo, metodisko un citāda veida intelektuālo atbalstu Zemkopības ministrijas pārziņā esošo izglītības iestāžu izglītojamajiem, izglītojamo vecākiem, pedagogiem un izglītības iestādēm.

2002. gadā:

1. Izstrādāti pieci profesiju standarti:

Lauku strādnieks augkopībā – 2. kvalifikācijas līmenis;

Lauku strādnieks lopkopībā – 2. kvalifikācijas līmenis;

Lauksaimnieks – 2. kvalifikācijas līmenis;

Lauku īpašuma apsaimniekotājs – 3. kvalifikācijas līmenis;

Uzņēmējdarbības speciālists lauksaimniecībā – 4. kvalifikācijas līmenis.

2. Pārstrādāti mācību plāni sakarā ar centralizētiem noslēguma pārbaudījumiem vispārizglītošajos priekšmetos, kā arī izkoriģēti 60 mācību plāni.

3. Izstrādāti 2 diagnosticējošie darbi, lai sekmīgi sagatavotos valsts eksāmeniem, un vienoti kvalifikācijas eksāmenu materiāli 8 profesijām.

4. Vispārizglītojošiem mācību priekšmetiem izstrādāti vienoti eksāmenu materiāli 9 mācību priekšmetiem, diagnosticējošais darbs vienam mācību priekšmetam, kā arī izstrādātas 8 mācību priekšmetu programmas, lai nodrošinātu vienotu mācību saturu, kā arī sagatavots mācību priekšmetu standartu un programmu reģistrs.

5. Sagatavoti 7 mācību līdzekļi, kas nodrošinās mācību satura sekmīgu apguvi, un izstrādāti 12 instruktīvi un konsultatīvi metodiskie materiāli.

6. MMDN ir noorganizējusi 26 izglītības iestāžu darbinieku kvalifikācijas celšanas seminārus, 2 profesiju konkursus krāšņu mūrēšanā un tūrismā, kā arī 67 kultūras un sporta pasākumus.

Lauksaimniecības mehanizācija un celtniecība

Kvalitatīvas konsultācijas nodrošina konsultāciju saņēmēju zināšanu līmeņa paaugstināšanos gan teorētisko, gan arī praktisko problēmu risināšanā. Inženiertehniskā nodaļa ir izveidota 2002. gada maijā, un šī gada laikā zemnieki un konsultanti ir saņēmuši 560 konsultācijas mehanizācijas un celtniecības jautājumos.

Plašākas auditorijas informēšanai ir izveidojusies ļoti sekmīga sadarbība ar žurnālu *AgroTops*. Nozīmīgākā informācija tiek regulāri publicēta, ar to var iepazīties ikviens interesents. Kopumā uzrakstītajās 24 publikācijās lasītāji iepazīstināti ar dažādas tehnikas regulēšanas, apkopju un remontu veikšanas īpatnībām, vidējām tehnisko pakalpojumu cenām Latvijā kā arī to aprēķināšanas metodiku, kā arī jautājumiem, kas saistīti ar lietotas tehnikas iegādi.

Sakarā ar pieprasījumu pēc sistematizētas informācijas par lauksaimniecības tehniku nodaļā ir izveidots un sagatavots "Lauksaimniecības tehnikas katalogs 2002/2003". Tajā ievietotā informācija elektroniskā veidā ir pieejama ikvienam interesentam LLKC interneta mājas lapā.

Sadarbībā ar Zviedrijas Lauksaimniecības universitāti un konsultāciju firmu *ScanAgri AB* projektu "Vīdi saudzējoša lauksaimniecība, BAAPII" un "Augu aizsardzības sistēmas uzlabošana" ietvaros veikts konsultatīvais darbs zemnieku izglītošanai par vides piesārņojuma samazināšanu un pareiza tehnikas regulējuma nozīmi videi draudzīgas saimniekošanas metožu nodrošināšanai. Īpaša uzmanība tika veltīta lauka smidzinātāju un augsnes apstrādes tehnikas pārbaudei un regulēšanai. Abu projektu ietvaros noorganizēti un novadīti 40 semināri, pārbaudīti 42 lauka smidzinātāji un 45 arkli.

VARAM projekta "Eiropas integrācijas nodrošināšana ministrijā" III sadaļas "Kūtsmēsļu krātuvju izbūve" ietvaros nodaļas speciālisti izstrādājuši ES prasībām atbilstošas kūtsmēsļu krātuvju būvniecības prasības un noteikumus.

Sadarbībā ar sertificētiem būvziniekiem nodaļas speciālisti ir izstrādājuši ES prasībām atbilstošus projektus 52 slaucamu govju fermaī, cūku kompleksam 2800 nobarojamām cūkām, putnu fermas rekonstrukcijai par cūku kompleksu, kā arī cieto kūtsmēsļu krātuvei 70 slaucamām govīm un augļu glabātavai. Izstrādāti arī divi LLKC rajonu biroja ēku rekonstrukcijas projekti.

Ekonomika un lauku attīstība

Ekonomikas un lauku attīstības nodaļas un rajonu biroju ekonomikas speciālisti 2002. gadā ir sagatavojuši iesniegšanai Lauku atbalsta dienestā 135 SAPARD projektus, no tiem 99 projekti ir sagatavoti atbalsta saņemšanai 1.1.apakšprogrammā "Lauksaimniecības tehnikas, iekārtu un būvju modernizācija", 3 projekti – 2.1.apakšgrupā "Lauksaimniecības un zivsaimniecības produkcijas pārstrādes un mārketinga pilnveidošana", 29 projekti – 3.1. apakšprogrammā "Lauku ekonomikas dažādošana", 3 projekti – 4.1. apakšprogrammā "Vispārēja lauku infrastruktūras uzlabošana" kā arī 1 projekts 1.2. apakšprogrammā "Lauksaimniecības zemju apmežošana".

Regulāri tiek rīkoti kursi un apmācības ekonomikas speciālistiem par jaunākajām izmaiņām SAPARD programmā un iegūto pieredzi projektu izstrādē.

Pastāvīgi tiek atjaunota un papildināta informācija par SAPARD, subsīdijām un aktualitātēm lauksaimniecības ekonomikā LLKC elektroniskās informācijas sistēmas *Quick Place* ekonomikas sadaļā.

Rajonu birojos pavisam 2002. gadā ir sagatavoti 518 kredītpieteikumi un ražošanas plāni un 70 ražošanas plāni zemnieku saimniecībām projekta "Piamsaimniecības sagatavošana atbilstoši ES prasībām" ietvaros.

Izstrādāti un publicēti ikgadējie bruto seguma (bruto peļņas) standartaprēķini zemnieku saimniecībām 37 dažādu kultūraugu audzēšanai, ābeļu un ķiršu ilggadējo stādījumu ierīkošanai, kā arī 17 dzīvnieku grupām ar ekstensīvu un intensīvu ražošanas tehnoloģiju. No jauna šajā gadā ir apkopota informācija un sagatavoti bruto segumi gaļas šķirņu liellopu un darba zirgu audzēšanai.

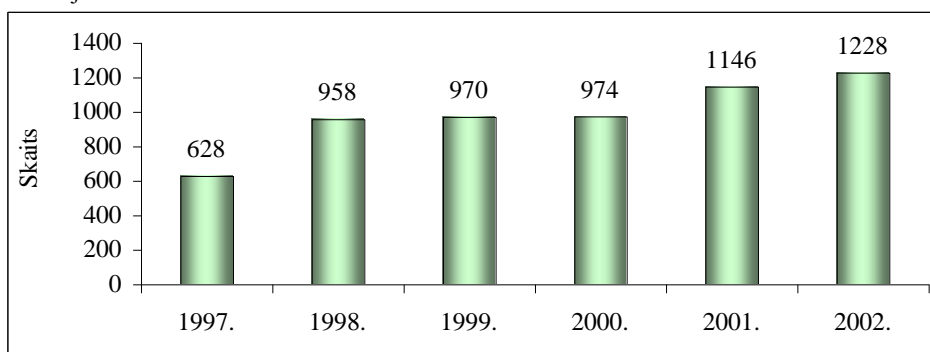
Ekonomikas un lauku attīstības nodaļa 2002. gadā uzsāka īstenot projektu pagastu iniciatīvas grupu izveidē. Tā ietvaros konkursa kārtībā tika izvēlēti pieci Latvijas pagasti – Aizkraukles raj. Pilskalnes, Bauskas raj. Dāviņu, Daugavpils raj. Pilskalnes, Preiļu raj. Stabulnieku un Talsu raj. Strazdes pagasts. Šajos pagastos tika sarīkoti semināri, kuros tika veikta pagastu SVID analīze, izstrādāti sabiedrisko pasākumu plāni pagasta attīstības veicināšanai, kas izmantojami pagasta attīstības plāna papildināšanai.

Grāmatvedība un finanses

Par vienu no nozīmīgākajiem notikumiem šajā gadā uzskatāma konkursa organizēšana par jaunas grāmatvedības datorprogrammas izstrādi LKB klientu apkalpošanas vajadzībām. Atklātais konkurss tika organizēts saskaņā ar valsts iepirkuma likumdošanas procedūram. Konkursā piedalījās četri uzņēmumi, no kuriem par saimnieciski izdevīgāko konkursa komisija atzina SIA *Batsoft* piedāvājumu. Ar SIA *Batsoft* tika noslēgts līgums par

datorprogrammas piegādi un uzturēšanu piecu gadu periodā. Noslēgtā līguma ietvaros 2002. gada nogalē veikta biznesa procesu analīze, vīzijas dokumenta un tehnisko uzdevumu sagatavošana. Datorprogrammas izstrādes un ieviešanas process notiks 2003. gadā.

Lauksaimniecības konsultāciju birojos arī 2002. gadā turpināja palielināties apkalpoto grāmatvedības klientu skaits (sk. attēlu). Klientu skaita palielinājumu ietekmēja izmaiņas pievienotās vērtības nodokļa (PVN) likumdošanā, jo no 2002. gada par PVN maksātājiem ir jāreģistrējas zemnieku saimniecībām, kurām iepriekšējo 12 mēnešu apliekamo darījumu apjoms sasniedz 10 000 latus. Grāmatvedības sakārtošanu veicina arī grāmatvedības izvirzītās prasības uzskaitē, pretendējot uz dažādām atbalsta programmām, piemēram SAPARD finansējumu.

Avots: LLKC

10.12. attēls. LLKC apkalpoto klientu skaita dinamika no 1997. līdz 2002. gadam

2002. gadā ir noorganizēti 12 semināri lauksaimniecības konsultāciju biroju grāmatvedības speciālistiem. Tāpat kā iepriekšējā gadā, Grāmatvedības un finanšu nodaļas speciālisti seminārus rīkoja gan Ozolniekos, gan Cēsīs, tādā veidā nodrošinot efektīvu apmācības procesu – veidojās ciešāka saskarsme starp lektoriem un klausītājiem, kā arī seminārs notika tuvāk grāmatvedības speciālista darba vietai.

Sagatavoti atjaunoti informācijas materiāli par jaunāko grāmatvedības, nodokļu un valsts atbalsta likumdošanā ar komentāriem 6 autorloksņu apmērā. Grāmatvedības un finanšu nodaļas speciālisti turpina uzturēt abonementu “Grāmatvedība, nodokļi un valsts atbalsts lauku uzņēmējiem”, kas nodrošina iespēju vienmēr iepazīties ar aktuālo likumdošanas aktu spēkā esošo redakciju. Savukārt komentāri dod iespēju saprast likumdošanas aktu piemērošanu konkrētajās situācijās. Parāli drukātajam abonementam tiek nodrošināta tā elektroniskā versija LLKC iekšējās informācijas sistēmā.

Sakārtota grāmatvedība 150 lauku uzņēmumiem valsts līguma izpildes ietvaros. Uz grāmatvedības sakārtošanu varēja pretendēt nelieli lauksaimniecības uzņēmumi, kuri plānoja piesaistīt SAPARD līdzekļus uzņēmuma attīstībai. Grāmatvedības un finanšu nodaļas speciālisti nodrošina kontroli par grāmatvedības sakārtošanas procesa kvalitatīvu un pilnīgu izpildi.

Sadarbībā ar Latvijas Valsts Agrārās ekonomikas institūta (LVAEI) speciālistiem tiek apkopota un pārbaudīta informācija par lauku saimniecību ekonomiku. 2002. gadā sagatavoti 193 saimniecību uzskaites konti un nosūtīti LVAEI Saimniecību uzskaites datu tīkla (SUDAT) vajadzībām. Sadarbību ar LVAEI regulē savstarpēji noslēgts līgums par iesaistīšanos SUDAT informācijas sagatavošanā. LLKC iesaistās SUDAT informācijas sagatavošanā, ņemot vērā savu ilggadējo pieredzi un iestrādes grāmatvedības datorprogrammā. LLKC arī apzinās saimniecību ekonomiku raksturojošās informācijas nozīmi lauksaimniecības nozares analīzei, kā arī katras saimniecības sekmīgai vadīšanai.

Informatīvie materiāli

2002. gadā Informācijas nodaļā sagatavota:

Zmiff_27.06.03

156

Lauksaimniecības gada ziņojums

10.2. tabula

Mācību metodiskā literatūra

Nosaukums	lpp.	al.*
A. Aizsila, Kr. Zariņa "Mācību metodes lauksaimnieciska rakstura mācību priekšmetiem"	65	5,36
V. Kozule "Uzturs. 4. daļa"	100	1,43
V. Aizpuriete "Datorzinības"	122	3,57
P. Gorenko "Būvniecība"	120	1,00
M. Pudāns "Kokapstrāde"	172	5,00
Kopā		20,43

Avots: LLKC

10.3. tabula

Par ZM subsīdiju līdzekļiem sagatavotie informācijas materiāli

Nosaukums	lpp.	al.*
Tehnikas katalogs	77	3,50
Bruto seguma aprēķins zemnieku saimniecībā	64	2,91
Augļu koku un ogulāju kaitēkļi	48	2,18
Govju ēdināšana	45	2,05
Kopā		10,64

Avots: LLKC

10.4. tabula

Sadarbībā ar projektiem u.c. partneriem sagatavotie informācijas avoti

Nosaukums	lpp.	al.*
Kukurūzas audzēšana un izmantošana kvalitatīvas lopbarības ražošanā	36	1,64
Augkopības konsultantu rokasgrāmata	28	1,27
Miežu slimību pazīmes, bioloģija un kaitīguma sliekšņi	3	0,14
Kviešu slimību pazīmes, bioloģija un kaitīguma sliekšņi	7	0,32
Kooperācijas rokasgrāmata	233	10,59
Lauka izmēģinājumi un demonstrējumi 2001	100	4,55
Mēslošanas normu un kūtsmēslu normatīvu lietošana Latvijā	8	0,36
Latvāņi, to izplatības ierobežošana	14	0,64
Kopā		19,50

* -autorloksnes

Avots: LLKC

2002. gadā kopā ar citām LLKC nodaļām Informācijas nodaļā ir sagatavoti dažādi informatīvie materiāli lauksaimniecības konsultantu darbam un profesionālajai izaugsmei — 35,4 autorloksnes (al), tai skaitā par:

- lopkopības attīstību – 2,1 al;
- augkopības attīstību – 5,0 al;
- dārzkopību – 3,0 al;
- videi draudzīgu lauksaimniecību – 1,0 al;
- mehanizāciju – 1,0 al;
- kopdarbības veicināšanu – 2,0 al;
- lauku ekonomikas dažādošanu – 8,3 al;
- ekonomikas un nodokļu likumdošanu – 7,0 al;
- SAPARD līdzekļu apgūšanas veicināšanu – 6,0 al.

M. Cimermanis (Tālr. 3050220)

Zmiff_27.06.03

Lauksaimniecības gada ziņojums

11. Lauksaimniecības nozares darba ekonomiskie rezultāti

Izmantojot operatīvos 2002. gada lauksaimnieciskās ražošanas rezultātus, ir aprēķināti nozares darba ekonomiskie rezultāti – saražotās produkcijas vērtība, starppatēriņš, pievienotā vērtība un, visbeidzot – lauksaimnieku gūtie ienākumi. Šim nolūkam ir izmantots Lauksaimniecības ekonomiskais kopaprēķins (LEK). Dati par 2002. gadu ir operatīvie, kas pēc galīgās informācijas saņemšanas tiks precizēti.

11.1. Ražotā produkcija un tās vērtība

Lauksaimniecības kopējās un gala produkcijas apjomu un vērtību, izdalot nozīmīgākos produkcijas veidus, kā arī to izmaiņas pret iepriekšējo gadu, apkopo tabula. Gala produkcija ir daļa no kopējās saražotās produkcijas, izņemot patēriņu pašā saimniecībā sēklai, zudumus, lauksaimniecībā izmantoto lopkopības produkciju (piens lopbarībai u.c.), kā arī dažus produktus, kurus grūti uzskaitīt (ganību zāle, blakusprodukti).

Aplūkojot gala produkciju, ir novērots ražošanas fiziskā apjoma pieaugums, salīdzinot ar iepriekšējo gadu (par 11,1%), tajā skaitā augkopībā - par 15,4%, lopkopībā - par 1,3%. Augkopības produktu ražošanas pieaugumu galvenokārt noteica kopražas pieaugums kartupeļiem – par 25%, rapšu sēklām par 152%, kviešiem par 15%, miežiem par 14%, cukurbietēm par 11%, augļiem un ogām par 27%. Samazinājusies vienīgi dārzenu – par 7%, rudzu (par 5%), auzu (3%) un lopbarības kultūru (par 15%) kopražā. Pieaugums galvenokārt ir iegūts uz ražības rēķina, jo sējumu platības (no kurām iegūta produkcija) ir par 2% samazinājušās, bet ražība pieaugusi vidēji par 13%. Tai skaitā ražības pieaugums bija: kviešiem un rudziem par 25%, miežiem par 8%, auzām par 13%, citiem graudaugiem par 20%, pākšaugiem par 34%, kartupeļiem par 28%, augļiem un ogām par 28%, linšķiedrai par 22%, rapšu sēklām par 15%, cukurbietēm par 12%. Ražība samazinājusies sienam par 22%, zaļbarības un skābbarības augiem par 16%, lopbarības sakņaugiem par 3%, dārzeniem par 2%.

Lopkopībā pēc 2001. gada pieauguma ievērojami pazeminājās produkcijas cenas, tomēr ražošanas apjomi, izņemot liellopu gaļu un pienu, 2002. gada laikā saglabāja pieaugumu pret iepriekšējo gadu. Salīdzinot ar 2001. gadu, piens saražots par 4% mazāk, liellopi izaudzēti par 18% mazāk, bet cūkas – par 17% vairāk, aitas un kazas – par 6% vairāk, mājpūtņi par 15% vairāk, olas saražotas par 12% vairāk, bet medus par 32% vairāk. Tomēr, ja salīdzinām pa ceturkšņiem, novērojams, ka lopkopības produktu ražošanas apjomi 2002. gada otrajā pusē samazinājās pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu. Lopkopības kopējās produkcijas apjomu pieaugums bija 1. ceturksnī 1,0%, 2. ceturksnī - 4,9%, tad 3. ceturksnī – jau samazinājums par 1,0%, bet 4. ceturksnī – samazinājums par 2,8%. Arī cenas visai lopkopības produkcijai 3. ceturksnī samazinājušās par 9,7%, bet 4. ceturksnī par 11,2%.

Produktu cenas.

Produkcija ir novērtēta vidējās cenās (atšķirīgās cenās novērtējot pārdoto un saimniecībās uz vietas patērēto produkciju), tādēļ sakarā ar atšķirīgu produkcijas izlietojuma struktūru kopējās un gala produkcijas cenas ir atšķirīgas. Ja aplūkojam gala produkciju, tad, kā rāda 11.1. tabula **augkopības produktu vidējās cenas ir pieaugušas par 5,7%, bet lopkopības produktu – samazinājušās par 11,7%.**

Augkopības produktu vidējo cenu pieaugumu lielā mērā nosaka daži produkti – pieaugums dārzeniem par 48% un lopbarības kultūrām par 21%. Augļiem un ogām pārdošanas cenas ir pieaugušas par 13%, taču sakarā ar struktūras izmaiņām (pieaudzis ābolu īpatsvars) un divreiz lielāku patēriņu lopbarībai vidējā cena ir samazinājusies par 17%. Pārējiem nozīmīgākajiem augu produktiem cena nav ievērojami mainījies. No graudaugiem

būtiskāks cenas pieaugums bija rudziem (par 6%). Atsevišķiem produktiem (pākšaugi, zālāju sēklas) cenas ir ievērojami kritušas (par 25-32%).

Lopkopībā salīdzinot ar 2001. gadu cenas ievērojami pazeminājušās – visvairāk gaļai un olām. Straujākais cenu kritums bijis nepārstrādātai putnu gaļai – par 30%, arī cūkgaļai un olām ap 20%. Salīdzinoši nedaudz – par 1% - cena pazeminājusies pienam. Cenu pazeminājuma dēļ produkcijas vērtība cūkkopībā bijusi par Ls 8,5 milj. mazāka, bet olu produkcijai – par Ls 3,9 milj. mazāka nekā, rēķinot 2001. gada cenās.

Produkcijas vērtība.

Augkopības gala produkcijas vērtība tirgus cenās ir Ls 147,1 milj., kas par 21,9% pārsniedz tās vērtību 2001. gadā.

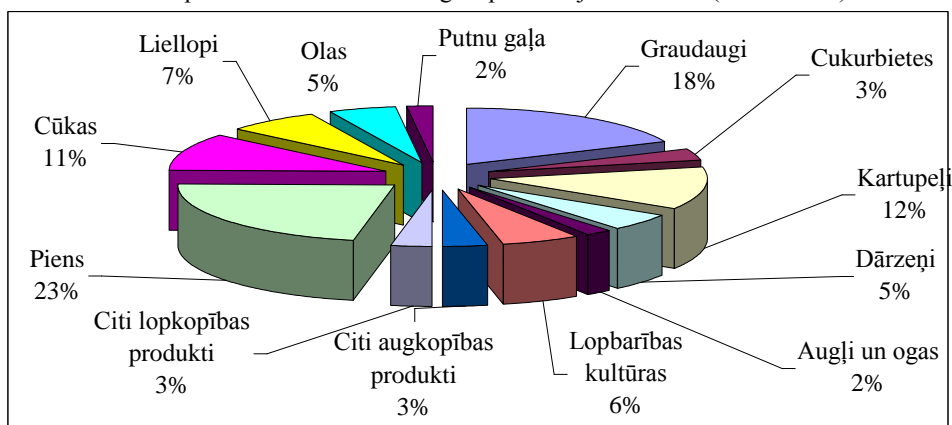
Lopkopības gala produkcijas vērtība tirgus cenās iegūta Ls 142,1 milj., kas ir par 10,5% mazāk nekā 2001. gadā. Samazinājusies visu galveno produktu vērtība.

Novērtējot produkcijas vērtību **bāzes cenās**, tā ietver arī subsīdijas, kuras var attiecināt uz konkrēto produktu. 2002. gadā ir ievērojami pieaugušas subsīdijas lopkopībā, galvenokārt pateicoties papildu piešķirtajiem Ls 5,9 milj. sausuma seku kompensācijai. Tā rezultātā subsīdijas piena ražošanai sasniedza gandrīz Ls 10 milj. (pieaugums 3 reizes). Subsīdijas liellopu gaļai bija Ls 1,1 milj. (+50%), bet cūkgaļai – Ls 0,9 milj. (+60%). Turpretī augkopībā subsīdijas ir samazinājušās par 5%. Iekļaujot produktu subsīdijas, kā arī sniegtos lauksaimniecības pakalpojumus un nelauksaimnieciskās blakusdarbības¹, vidējās **cenas lauksaimniecības nozarē ir samazinājušās par 1,6%**. Tam iemesls ir cenu pazemināšanās gaļai (vidēji par 18%) un olām (par 20%), bet mazākā mērā arī citiem dzīvnieku produktiem un nelauksaimnieciskajām darbībām.

Tomēr cenu samazinājumu kopumā sektorā spēja kompensēt produkcijas apjomu palielinājums, tādēļ lauksaimniecības gala produkcijas **vērtība bāzes cenās 2002. gadā pieauga par 9,3%**. Produkcijas vērtības pieaugumu noteica labākas ražas un arī neliels cenu pieaugums augkopībā, lielākas subsīdijas, kā arī pieaugums nelauksaimnieciskajām blakusdarbībām, bet to kavēja cenu samazinājums lopkopībā.

Var atzīmēt, ka produkcijas vērtība sektorā pieaugusi jau trešo gadu pēc kārtas – sākot ar 2000. gadu, kad tika apturēta 90-to gadu otrās puses straujā lejupslīde.

11.1 attēls parāda lauksaimniecības gala produkcijas struktūru (bāzes cenās).

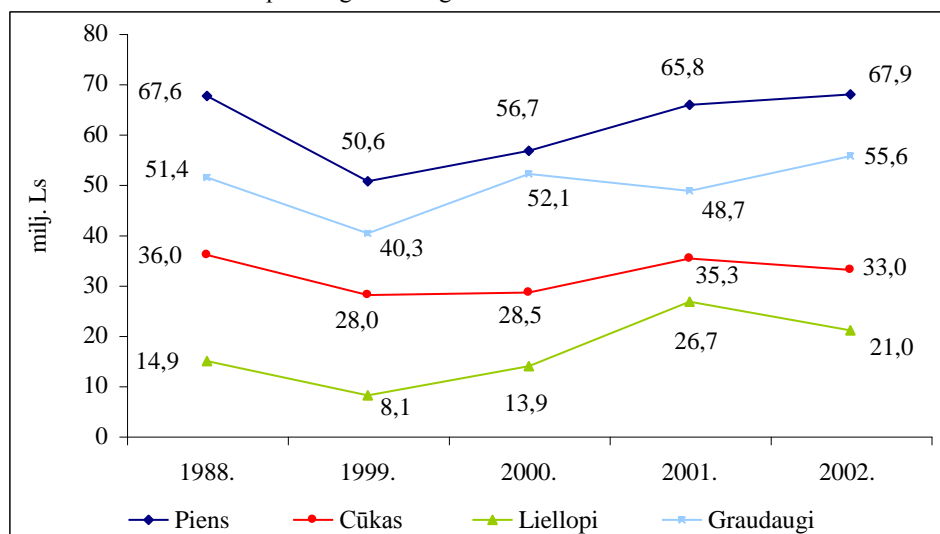
Avots: LEK

11.1. attēls. Lauksaimniecības gala produkcijas struktūra 2002. gadā

¹ Darbības, kas veiktas lauku saimniecībā, izmantojot saimniecības resursus, un kuru izmaksas netiek atsevišķi nodalītas (lauksaimniecības produktu pārstrāde, meža produkcija, zivsaimniecība, lauku tūrisms u.c.).

Vislielākais īpatsvars, tāpat kā iepriekšējos gados, ir pienam (23%) un graudiem (18%). Nedaudz samazinājies cūkgaļas īpatsvars (no 13% uz 11%), bet pieaudzis kartupeļu īpatsvars (no 9 līdz 12%). Mazliet samazinājies arī olu un putnu gaļas īpatsvars. Kopējā produktu struktūrā ir samazinājies lopkopības īpatsvars no 56% līdz 50%.

11.2. attēls rāda dažu nozīmīgāko produkcijas veidu vērtības izmaiņas 1998. - 2002. gados. Pēc krasā samazinājuma, kas turpinājās līdz 1999. gadam, kopš 2000. gada galvenajās nozarēs ir novērots iegūtās produkcijas vērtības pieaugums, tomēr 2002. gadā caurmērā ir tikai nedaudz pārsniegts 1998. gada līmenis.

Avots: LEK

11.2. attēls. Gala produkcijas vērtības dinamika atsevišķiem produkcijas veidiem 1998. - 2002. gadā (bāzes cenās)

11.1. tabula

Lauksaimnieciskā ražošanas, starppatēriņš un pievienotā vērtība 2002. gadā (vērtība atsevišķiem produktiem – ražotāju cenās, kopā sektorā - bāzes cenās)

Nosaukums	2002. gadam											
	Kopējās produkcijas			Gala produkcijas			Kopējās produkcijas izmaiņas (+/-) 2002. pret 2001. (%)			Gala produkcijas izmaiņas (+/-) 2002. pret 2001. (%)		
	apjomi (tūkst. t)	cena (Ls/t)	vērtība (milj. Ls)	apjomi (tūkst. t)	cena (Ls/t)	vērtība (milj. Ls)	Daudzums	Cena	Vērtība	Daudzums	Cena	Vērtība
PRODUKCIJA, KOPĀ	x	x	386,1	x	x	339,2	4,6%	3,3%	8,1%	11,1%	-1,6%	9,3%
AUGU PRODUKTI	x	x	168,6	x	x	147,1	11,8%	7,6%	20,3%	15,4%	5,7%	21,9%
Graudaugi	1 028,5	56,9	58,6	908,5	57,2	52,0	11%	2%	14%	13%	2%	16%
Kartupeļi	768,4	60,0	46,1	609,6	59,8	36,5	25%	13%	41%	42%	2%	45%
Cukurbietes	546,5	19,5	10,7	544,1	19,5	10,6	11%	1%	12%	12%	1%	14%
Rapsis	32,7	122,4	4,0	31,5	121,8	3,8	152%	0%	152%	149%	0%	149%
Svaigi dārzeņi	148,2	106,3	15,7	143,6	106,6	15,3	-7%	51%	40%	-1%	48%	48%
Svaigi augļi un ogas	64,1	109,0	7,0	55,0	105,6	5,8	27%	-15%	8%	26%	-17%	5%
Lopbarības kultūras	x	x	21,1	x	x	18,0	-15%	12%	-5%	-23%	21%	-6%
Citi augu produkti	x	x	5,4	x	x	5,0	17%	-8%	8%	5%	8%	13%
DZĪVNIEKU	x	x	165,3	x	x	140,1	-0,1%	-10,0%	-10,1%	1,3%	-11,7%	-10,5%
Piens	811,5	87,6	71,1	628,7	92,2	57,9	-4%	-1%	-5%	-6%	-1%	-8%
Liellopi	50,8	406,8	20,6	48,9	406,9	19,9	14%	-34%	-24%	17%	-35%	-23%
Cūkas	51,7	639,7	33,0	50,1	640,5	32,1	18%	-21%	-8%	18%	-21%	-8%
Olas (milj. gab.)	508,6	32,2	16,4	476,5	32,7	15,6	12%	-19%	-9%	13%	-20%	-9%
Mājputni	13,3	438,9	5,8	13,2	438,9	5,8	15%	-30%	-20%	15%	-30%	-20%
Citi dzīvnieku produkti	x	x	18,3	x	x	8,8	-8%	-2%	-11%	5%	-5%	-1%
Līgumdarbi	x	x	3,9	x	x	3,9	17%	2%	19%	17%	2%	19%
Produktu subsīdijas	x	x	17,3	x	x	17,3	5%	65%	74%	5%	65%	74%
augkopībā	x		5,0	x		5,0	12%	-15%	-5%	12%	-15%	-5%
lopkopībā	x		12,2	x		12,2	0%	164%	164%	0%	164%	164%
Neatdalāmās	x	x	31,1	x	x	30,8	63%	-5%	54%	63%	-5%	55%
Starppatēriņš, kopā	X	X	218,0	X	X	171,1	0,5%	3,9%	4,4%	2,6%	3,0%	5,8%
Bruto pievienotā vērtība	X	X	168,1	X	X	168,1	20,4%	-6,0%	13,2%	20,4%	-6,0%	13,2%

Avots: LVAEI, izmantojot CSP u.c. avotu informāciju

11.2. Starppatēriņš un faktoru izmaksas

Ienākumi ir atkarīgi ne tikai no ražotās produkcijas vērtības, bet arī no izmaksām, kas saistītas ar tās ražošanu. Atbilstoši gala produkcijas pieejai, starppatēriņā ietilpst pirktu resursu un pakalpojumu izmaksas, kā arī to pašražoto resursu vērtība, kuri tika iekļauti gala produkcijā.

11.2. tabula

Lauksaimniecības starppatēriņš 1998. – 2002. gadā

Izmaksu veidi	Vērtība milj. Ls					Struktūra (%)				
	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.
Sēkla un stādi	5,0	4,5	4,5	4,9	6,9	3	3	3	3	4
t.sk. sēkla no lauksaimn.	2,4	2,2	2,0	2,1	2,5	1	1	1	1	1
sēkla un stādi (nelauks.)	2,6	2,3	2,5	2,8	4,4	1	2	2	2	3
Degviela un smērvielas	24,3	23,7	25,5	27,4	24,6	14	16	17	17	14
Elektroenerģija	8,0	7,2	7,0	7,1	7,0	5	5	5	4	4
Kurināmais	4,3	3,6	3,4	4,1	3,3	2	2	2	3	2
Mēslojums	11,5	8,9	9,7	13,9	12,5	6	6	6	9	7
Ķīmiskie augu preparāti	5,3	4,8	5,0	8,5	6,4	3	3	3	5	4
Veterinārās izmaksas	4,8	4,7	4,9	5,6	4,6	3	3	3	3	3
Materiāli, darbarīki, apkope, remonts	8,5	8,1	6,9	7,3	13,5	5	5	5	4	8
Lopbarība (kopā)	88,1	68,5	60,5	63,2	75,1	50	46	40	39	44
t.sk. pirkta no nelauks. uzņ.	19,0	16,7	14,9	17,0	20,5	11	11	10	10	12
pirkta no lauks. uzņ.	4,7	8,8	5,5	5,2	7,9	3	6	4	3	5
pašu saražotā	64,4	43,0	40,1	41,1	46,7	36	29	27	25	27
Darbi un pakalpojumi	9,1	7,7	8,6	8,9	8,7	5	5	6	6	5
Pārējās izmaksas	7,8	8,0	15,2	10,9	8,4	4	5	10	7	5
Starppatēriņš kopā	176,7	149,8	151,1	161,8	171,1	100	100	100	100	100
t.sk. nelauksaimnieciskie pirkumi	105,2	95,8	103,5	113,4	114,0	60	64	68	70	67
Starppatēriņa īpatsvars produkcijas vērtībā	x	x	x	x	x	59	59	56	54	50

Avots: LEK

11.2. tabula apkopo svarīgāko starppatēriņa posteņu vērtību 1998.-2002. gados. 2002. gadā starppatēriņa pieaugums, saskaņā ar apkopoto informāciju, bijis mazāks nekā produkcijas apjoma pieaugums. Lauksaimniecības produkcija salīdzināmās (2001. gada) cenās 2002. gadā pieaugusi par 11,1%, savukārt starppatēriņš salīdzināmās cenās ir pieaudzis par 2,6%, bet starppatēriņa cenas – par 3%. (11.4. tabula).

Tās starppatēriņa daļas, ko iepērk ārpus lauksaimniecības, apjomi ir pat nedaudz samazinājušies (par 0,3%), bet cenas pieaugušas tikai par 0,8%. Kā rāda provizoriskā informācija, starppatēriņa cenu indeksu visvairāk paaugstināja tieši

pašražotās lopbarības sadārdzināšanās par 9% (sakarā ar sauso laiku, tās ražība bija zemāka), turpretī šo indeksu visbūtiskāk pazemināja degvielas cenu pazemināšanās par 3%.

Jāpiebilst, ka par daļu no saimniecībām, kuras iesniedz pārskatus, 2002. gada starppatēriņa dati gada ziņojuma sagatavošanas laikā nav vēl pieejami. Turklāt par 2001. gadu informācija nebija pilnīga un tika izmantoti arī citi datu avoti, tādēļ starppatēriņa pieaugums pret 2002. gadu iespējams nedaudz lielāks nekā patlaban uzrādīts.

Izmaksu struktūrā nozīmīgi pieauguši lopbarības izdevumi – par 19%. Tas saistīts ar pašražotās lopbarības sadārdzināšanos un ar lopu skaita pieaugumu. Remonta un uzturēšanas izdevumu lielais pieaugums (85%) daļēji ir skaidrojams ar anketas satura maiņu individuālām saimniecībām, jo daļa šo izdevumu iepriekš, iespējams, bija iekļauti pārējās izmaksās. Tomēr šo izdevumu apjomi pieaug, jo ēkas un tehnika nolietojas, bet jauna tiek iegādāta nepietiekami (kaut arī kapitālpreču iegāde palielinās). Nozīmīgi pieauguši izdevumi arī sēklai. Pēc 2001. gada liela pieauguma ir samazinājušies izdevumi mēslojumam un augu aizsardzības līdzekļiem, kā arī veterinārie izdevumi. 11.3. tabula apkopo faktoru izmaksas un ieņēmumus.

Ražošanas nodokļus veido individuālo saimniecību samaksātais nenokompensētais PVN (Ls 10,2 milj.), kā arī samaksātie zemes un īpašuma nodokļi visās saimniecībās (Ls 5,9 milj.). Tik liels nenokompensētais PVN veidojas tādēļ, ka tikai par nelielu daļu no saražotās produkcijas individuālās saimniecības saņem PVN 12% kompensāciju. Salīdzinot ar 2001. gadu, nenokompensētais PVN ir palielinājies par 21%, bet pārējie ražošanas nodokļi par 17%. Kopējais nodokļu pieaugums ir 19% (Ls 2,6 milj.).

Pie **subsīdijām** ienākumu aprēķinā netiek uzskaitītas tās, kas tieši neietekmē lauksaimnieku ienākumus, tai skaitā tās summas, ko nesaņem paši lauksaimnieki, kā arī investīciju subsīdijas. Pie pēdējām tiek pieskaitītas subsīdijas, kas Latvijā tiek izmaksātas ražošanas tehniskai modernizācijai, augšņu ielabošanai, saimniecību efektivitātes celšanai u.c. Kopējā izmaksāto valsts subsīdiju summa, kas tiek attiecināta uz ienākumiem un ir iekļauta LEK, 2002. gadā bija Ls 17,8 milj.. 2001. gadā tie bija Ls 10,4 milj. (pieaugums par 72%). Tām tiek pieskaitīta arī akcīzes nodokļa atmaksa, kas 2002. gadā turpināja samazināties – šoreiz tā bija Ls 5,35 milj. (par 17% mazāk).

Atbilstoši subsīdiju izmaksas objektam subsīdijas iedala produktu un pārējās subsīdijās. Ap 97% no valsts subsīdiju fonda izmaksātām LEK iekļautajām subsīdijām var attiecināt uz konkrētu produktu vai to grupu, tādēļ tās tiek uzskatītas par produktu subsīdijām.

Produktu subsīdiju apjoms (tās iekļauj produkcijas vērtībā bāzes cenās) 2002. gadā ir pieaudzis par 74% līdz Ls 17,2 milj. (skat. iepriekš iedaļu “produkcijas vērtība”). Savukārt, 11.3. tabulas ailē “subsīdijas, nesadalītas pa produktiem” iekļauts pārējais valsts atbalsts, galvenokārt akcīzes atmaksa. Šie maksājumi ir samazinājušies. Pavisam, ieskaitot akcīzes nodokļa atmaksu, valsts atbalsts sektora ienākumiem 2002. gadā ir bijis Ls 23,2 milj., kas ir par Ls 6,35 milj. (par 38%) vairāk nekā 2001. gadā.

11.3. Bruto un neto pievienotā vērtība

Bruto pievienoto vērtību aprēķina, no galaprodukcijas atņemot starppatēriņu. Tā raksturo nozares ražošanas rezultātus vērtības izteiksmē – starpību starp ražoto produkciju un kārtējām izmaksām attiecīgā laika periodā (11.3. tab.).

11.3. tabula.

Lauksaimniecības nozares ienākumu veidošanās svarīgākās pozīcijas 2000. – 2002. gadā (milj. Ls)

Rādītāji	Vērtība bāzes cenās (ar produktu subsīdijām)			Izmaiņas +/- (%)	
	2000.	2001.	2002.(p)	2001./2000.	2002./2001.
Augkopība	115,2	125,9	152,1	9	21
Graudaugi	52,1	49,1	55,6	-6	13
Rapsis	1,1	1,7	4,1	56	149
Cukurbietes	8,5	9,6	10,6	13	11
Lopbarības kultūras	16,1	19,3	18,0	20	-6
Dārzeni	10,3	10,6	15,7	3	48
Kartupeļi	17,0	25,3	36,6	49	45
Augļi un ogas	5,1	5,5	5,8	7	6
Citi augu produkti	5,1	5,0	5,6	-3	14
Lopkopība	127,5	161,2	153,2	26	-5
Piens	56,7	65,8	67,9	16	3
Liellopi	13,9	26,7	21,0	92	-21
Cūkas	28,5	35,3	33,0	24	-6
Mājputni	5,3	7,2	5,8	35	-19
Olas	16,2	17,2	15,6	6	-9
Citi dzīvnieku produkti	6,8	9,0	9,1	33%	1
Lauksaimniecības preču izlaide	242,7	287,1	304,5	18	6
Pakalpojumi	3,4	3,2	3,9	-5	19
Neatdalāmās blakusdarbības	23,6	19,9	30,8	-16	55
Lauks. "nozares" izlaide	269,7	310,3	339,2	15	9
Starppatēriņš	151,1	161,8	171,1	7	6
Bruto pievienotā vērtība	118,6	148,5	168,1	25	13
Subsīdijas, nesadalītas pa produktiem	8,4	6,9	5,9	-18	-14
Ar ražošanu saistītie nodokļi	13,7	13,5	16,1	-1	19
Pamatlīdzekļu patēriņš	26,4	26,3	27,2	0	4
Neto pievienotā vērtība (faktorizmaksās)	86,9	115,6	130,7	33	13
Noma	0,8	1,1	1,2	28	13
Kredītprocenti	3,8	3,8	3,2	0	-16
Ienākumi lauku saimniecībās (bruto)	82,3	110,8	126,3	35	14
Nodokļi no ienākuma	5,2	7,3	7,9	41	8
Algoto darbinieku ienākumi	9,3	9,4	10,5	2	12
Ģimenes darbaspēka ienākumi	67,9	94,0	107,9	39	15
Nodarbināto skaits l/s, tūkst. cilv.	115,0	120,0	120,8	4	1
Ienākumi uz vienu l/s nodarbināto (Ls)	671	862	980	29	14

Avots: LEK

Tabulā redzams, ka produkcijas vērtība (l/s nozares izlaide) ir pieaugusi ievērojami vairāk nekā starppatēriņš (attiecīgi par Ls 28.9 milj. un Ls 9,3 milj.), tādēļ ir pieaugusi arī nozares **bruto pievienotā vērtība (BPV)**. BPV bāzes cenās (kurā ietilpst arī produktu subsīdijas) **2002. gadā sasniedza Ls 168,1 milj. ,** kas ir par Ls 19,6 milj. (13%) vairāk nekā 2001. gadā. Salīdzinot ar 1999. gadu, tas ir jau par 64% vairāk, bet ar 1996.gadu – par 9% vairāk.

Neto pievienotā vērtība (pieskaitot nesadalītās subsīdijas, bet atņemot ražošanas nodokļus un pamatlīdzekļu patēriņu) ir pieaugusi pret 2001. gadu par Ls 15,1 milj. (arī par 13%).

11.4. Ienākumi lauku saimniecībās

Ienākumi lauku saimniecībās ir ražotāju guvums no lauksaimniecības un neatdalāmajām blakusdarbībām, kas ietver pašu lauksaimnieku darba samaksu, no kuras vēl nepieciešams samaksāt nodokļus no ienākuma (sociālo apdrošināšanu un ienākuma nodokli). Ienākumus aprēķina, no neto pievienotās vērtības faktoru izmaksās atņemot maksājumus par nomātas zemes un aizņemtā kapitāla izmantošanu.

2002. gadā **bruto ienākumi lauku saimniecībās** ir aprēķināti Ls 126,3 milj. , kas ir par 14% vairāk nekā iepriekšējā gadā un par 78% vairāk nekā 1999. gadā, kā arī par 9% vairāk nekā 1996. gadā.

Pēc nodokļu samaksas iegūtos tīros ienākumus, attiecinot uz vienu lauksaimniecībā nodarbināto, iegūstam, ka **2002. gadā tīrie ienākumi uz vienu lauksaimniecībā nodarbināto ir bijuši Ls 980** (mēnesī Ls 81,67), kas ir par 14% vairāk, salīdzinot ar 2001. gadu.

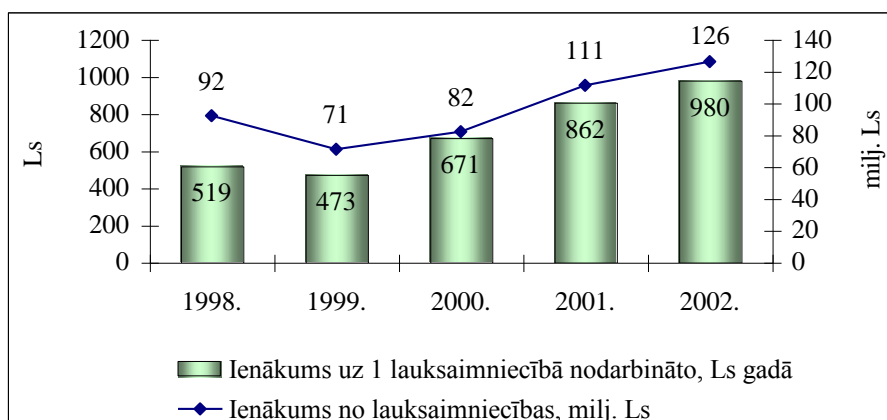
Pēc 1999. gada krīzes ienākumu līmenis, saskaņā ar aprēķinu, ir divkārtšojies, un tas ir arī augstāks nekā iepriekšējos 10 gados faktiskās cenās latos. Arī 1996. gada līmenis ir pārsniegts ievērojami (par 48%), galvenokārt sakarā ar sektorā nodarbināto skaita samazinājumu kopš 1996. gada par 28%.

Šāds ienākumu līmenis ir joprojām ievērojami zemāks par vidējo darba samaksu valstī 2002. gadā (Ls 124 mēnesī)², sastādot ap 66% no tās. Turklāt no šiem ienākumiem jāveic ieguldījumi ražošanas attīstībai, kas pašreiz ir īpaši aktuāli. Tomēr arī citās valstīs lauksaimnieku ienākumi atpaliek no vidējiem valstī, piemēram, Vācijā tie sasniedz ap 80%.

Salīdzinot ar iepriekšējo gadu ziņojumiem, ir mainīti CSP dati par nodarbināto skaitu, tā rezultātā ienākumi uz vienu nodarbināto ir palielinājušies. Nodarbināto skaits 2002. gadam ir prognozēts, izmantojot datus par 1.pusgadu.

Sektora ienākumu dinamiku 1998. - 2002. gados rāda (11.3. att)

² Datu avots – CSP.

Avots: LEK

11.3. attēls. Ienākumi lauksaimniecībā 1998.- 2002. gadā

Ienākumu pieaugumu daļēji ietekmēja datu precizēšana, tomēr galvenie iemesli ir darba ražīguma pieaugums sektorā, kā arī daļēja cenu un noieta iespēju stabilizācija un valsts atbalsta pieaugums. Atsevišķās lopkopības nozarēs gan stāvoklis 2002. gada beigās un šī gada sākumā izveidojās nelabvēlīgs, tomēr sekmīga valsts atbalsta politika spēj dot rezultātu.

Lauksaimniecībā mēdz būt arī liela atšķirība starp augstākajiem un zemākajiem ienākumiem, tādēļ papildus šim aprēķinam nozīmīgi ir arī ienākumu rādītāji atsevišķās saimniecību grupās. Te jāatzīst, ka līdz šim atbalstu ir saņēmušas galvenokārt lielsaimniecības, taču nodarbinātības, vides, sociālā, arī veselībai nekaitīgākas pārtikas jomā lielas priekšrocības ir mazajām un vidējām saimniecībām, tādēļ svarīgs priekšnoteikums ienākumu palielināšanā būtu veicināt iespējas, lai arī šīs saimniecības spētu ražot produkciju tirgum. Joprojām ienākumu līmenis ir nepietiekams, lai nodrošinātu lauksaimniecības sektora sekmīgu attīstību.

11.5. Produkcijas un resursu cenu indeksi

Lai spriestu par ražošanas efektivitāti un tās attīstību, ir nozīmīgi pielietot analīzi arī salīdzināmās cenās. Šim nolūkam produkcija, starppatēriņš, pievienotā vērtība un ienākumi ir aprēķināti arī iepriekšējā gada cenās (11.4. tab.)

Tabulā redzams, ka 1998. - 1999. gados ar vienādu resursu patēriņu saražojot vienādu produkcijas daudzumu, faktiskie ienākumi l/s nozarē sasniedza tikai attiecīgi 83% un 76% no iepriekšējā gada līmeņa. To izraisīja gan straujais cenu pazeminājums produkcijai, gan resursu cenu pieaugums.

2000. un 2001. gados šī tendence mainījās, un 2000. gada ienākumi faktiskajās cenās jau bija par 6,7% lielāki nekā salīdzināmās 1999. gada cenās. Savukārt 2001. gadā cenu izraisītais ienākumu pieaugums bija pat 22,4%, ko noteica produkcijas cenu vidējais pieaugums par 8,6%, laikā kad starppatēriņa cenu pieaugums bija 2,2%, bet pamatlīdzekļu – 3,3%.

Tomēr 2002. gadā atkal sāka izpausties nelabvēlīgais “cenu šķēru” efekts. Cenas produkcijai kopš vairāku gadu pārtraukuma atkal samazinājās (par 1,6%), bet starppatēriņa cenas par 3% pieauga. Rezultātā kopumā 2002. gadā lauksaimnieki zaudēja Ls 10,9 milj. cenu izmaiņu rezultātā, vai 7,9% no ienākumiem.

Jāpiebilst, ka šie ir nominālie indeksi, t.i., neņemot vērā naudas pirktspējas krišanos inflācijas rezultātā.

Tomēr 2002. gadā "cenu šķēru" efektu sektorā kopumā kompensēja augstāka ražība augkopībā, taču lopkopības nozarēs tas izraisīja būtisku ienākumu pazemināšanos.

11.4. tabula.

**Cenu ietekme uz lauksaimniecības galvenajiem ekonomiskajiem rezultātiem
1998. - 2002. gadā milj. Ls**

	Cenu	Cenu	Cenu	2001.		Star-	Cenu	2002.(p.)		Star-	Cenu
	indekss	indekss	indekss	2000.	2001.	pība	indekss	2001.	2002.	pība	indekss
	98/97	99/98	00/99	cenās	cenās	(+/-)	01/00	cenās	cenās	(+/-)	02/01
L/s "nozares" izlaide	0,946	0,914	1,017	285,7	310,3	24,6	1,086	344,8	339,2	-5,6	0,984
Starppatēriņš	1,021	1,020	0,999	158,3	161,8	3,5	1,022	166,0	171,1	5,0	1,030
Bruto pievienotā vērtība	0,878	0,784	1,041	127,4	148,5	21,1	1,166	178,8	168,1	-10,7	0,940
Pamatlīdzekļu patēriņš	1,056	0,973	0,982	25,5	26,3	0,8	1,033	27,1	27,2	0,2	1,006
Citas faktoru izmaksas	1,000	1,000	1,000	11,4	11,4	0,0	1,000	14,5	14,5	0,0	1,000
Ienākumi l/s "nozarē"	0,832	0,764	1,067	90,5	110,8	20,3	1,224	137,2	126,3	-10,9	0,921

Avots: LEK

Šī analīze arī ļauj secināt, ka resursu patēriņš uz produkcijas vienību salīdzināmās cenās ar katru gadu ir kļuvis mazāks vidēji par 3-4%.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

- 2002. gada faktiskie ienākumi rādītāji izrādījušies augstāki nekā iepriekš prognozētie, ko nozīmīgi ietekmēja šādi faktori:
 - Ievērojams pieaugums augkopības kultūru ražībai – vidēji pat par 13%
 - Vidējās gada cenas augkopībā augstākas nekā gaidīts, taču tas lielā mērā uz 2001. gada produkcijas atlikumu realizācijas rēķina
 - Pieaugums cūkgaļas un putnu gaļas ražošanas apjomiem, neraugoties uz cenu kritumu
 - Papildus subsīdijas lopkopībā
 - Liels pieaugums ieņēmumos no nelauksaimnieciskām darbībām.

Kopumā **ienākumu līmenis audzis par aptuveni 14% pret iepriekšējo gadu**. Tomēr, aplūkojot nozares atsevišķi, vairākās lopkopības nozarēs stāvoklis ir kļuvis nelabvēlīgs, galvenokārt sakarā ar strauju iepirkuma cenu samazinājumu lētas produkcijas importa dēļ, kā arī ar apstākļiem pasaules tirgū. Cenu samazināšanās tendence 2002. gada beigās un šī gada sākumā ir pastiprinājusies.

- Arī salīdzinot ar citām Eiropas valstīm, Latvijā 2002. gadu lauksaimniecībā var uzskatīt par veiksmīgu. Daudzviet bija nepiemēroti laika apstākļi, kā arī pazeminājās produktu cenas. Eiropas Savienības valstīs vidējās cenas lopkopībā kritās par 8,4%, bet augkopībā par 2,8%. Tādēļ arī l/s nozares izlaide tur bija par 3,9% zemāka, bet reālie lauksaimnieku ienākumi samazinājās pat par 6,6%. Par 2,9% samazinājās arī nodarbinātības līmenis.

Savukārt Polijā un Ungārijā reālie lauksaimnieku ienākumi samazinājušies par attiecīgi 27,6% un 24,5%. Arī Lietuvā un Igaunijā ienākumi nedaudz samazinājušies (dati uz 2003. gada februāri).

Jāpiebilst, ka salīdzinot piemēram, ar Igauniju, Latvijas lauksaimnieku ienākumi ir ievērojami mazāki – nozares ienākumi Igaunijā uz nodarbināto darba vienību 2002. gadā bijuši vidēji ap 1430 latu.

- 2002. gadā pirmo reizi sektora ienākumi Latvijā pārsnieguši līmeni, kāds bija pirms 90-to gadu otrās puses krīzes. Ienākumi pēc nodokļiem lauksaimniecībā sastāda aptuveni 66% no vidējās neto algas valstī. Šādi ieņēmumi ir nepietiekami ražošanas attīstībai un lauksaimniecības pamatfunkciju izpildei Latvijā. To pierāda joprojām neizmantotais lauksaimniecības potenciāls Latvijā, kā arī zemais pašnodrošinājuma līmenis ar vairākiem nozīmīgiem produktiem.

Nozīmīgs posms lauksaimniecības sektora izaugsmē ir pārstrādes un realizācijas posms. Diemžēl pārstrādes uzņēmumi ne vienmēr labprāt iepērk Latvijā ražotus produktus, tādēļ ražošanas attīstībai ir svarīgi veicināt vietējo produktu pārstrādi un tirdzniecību.

- Visām saimniecībām pašlaik netiek dotas vienlīdz labas attīstības iespējas. Valsts atbalsts ir pieejams gandrīz tikai lielsaimniecībām. Tomēr, valsts līdzsvarotai attīstībai būtu lietderīgi veicināt ne tikai lielo, bet arī mazo un vidējo lauku saimniecību attīstību, jo tās spēj saražot tādu produkciju un pildīt citas funkcijas laukos, kas nav pa spēkam lielajām. Piemēram, vienīgi salīdzinoši nelielās saimniecībās iespējams saimniekot ar bioloģiskām metodēm. Tās pilda arī nozīmīgu sociālo lomu. Taču pašreizējie tirgus nosacījumi nedod iespēju šīm saimniecībām līdzvērtīgi pārdot savu produkciju, jo ir ierobežoti pārdošanas kanāli. Tādēļ būtu veicināma mazo uzņēmumu kooperācija, kā arī kredīti mazo saimniecību attīstībai.

A. Vēveris (Tālr. 7553370)

D. Feldmans (Tālr. 7553370)

11.6. Saimniecību uzskaites datu tīkls (SUDAT)

Saimniecību darbības rezultātu novērtējums ir veikts, izmantojot lauku saimniecību uzskaites datu tīkla SUDAT informāciju. SUDAT mērķis ir nodrošināt lauksaimnieciskās produkcijas ražotājus, agrārpolitikas veidotājus un citus interesentus ar objektīvu informāciju par procesiem un attīstības tendencēm dažādās specializācijas un lieluma komerciālajās lauku saimniecībās, kas produkciju ražo tirgum un atrodas noteiktos valsts reģionos.

SUDAT tiesiskā bāze ir *Lauksaimniecības likuma* 8. panta 2. daļa, kas nosaka šādas sistēmas izveidošanas nepieciešamību, un Ministru kabineta noteikumi Nr.330 *Lauku saimniecību uzskaites datu tīkla izveidošanas, uzturēšanas un darbības kārtība*, kas stājās spēkā ar 2002. gada 2. augustu.

SUDAT tiek veidots pēc Eiropas Savienības saimniecību uzskaites datu tīkla FADN metodikas. Šādas sistēmas izveidošanas nepieciešamību nosaka gan Latvijas nacionālās vajadzības, gan Eiropas Savienības integrācijas process.

Veidojot SUDAT, būtiski ir nodrošināt datu reprezentatīvātāti. Saimniecību izlases kopas veidošana tika uzsākta 2000. gadā, paredzot pakāpeniski palielināt respondentu kopu līdz 1000 lauksaimnieciskās produkcijas ražotājiem. Piedalīšanās SUDAT ir brīvprātīga.

2001. gadā notika lauksaimniecības skaitīšana, kam bija ievērojama loma gan ekonomiskā lieluma sliekšņa noteikšanā (no kura saimniecību uzskata par

komerciālu), gan SUDAT izlases kopas veidošanā, gan vidējo svērto rezultātu aprēķināšanā.

Balstoties uz lauksaimniecības skaitīšanas datiem, ar 2002. gadu ekonomiskā lieluma sliekšnis tika palielināts līdz 2 ELV³, tāpēc, lai iegūtu savstarpēji salīdzināmus rezultātus, šajā darbā saimniecību darbības rezultāti iepriekšējos gados ir pārrēķināti un izmantoti saimniecību dati, sākot ekonomisko lielumu 2 ELV un lielākām. Līdz ar to gada ziņojumā SUDAT saimniecību darbības rezultāti ir apkopoti: 2000. gadā par 334 izlases kopas saimniecībām, 2001. gadā - par 326, bet provizorisks dati par 2002. gadu ir iegūti no 254 saimniecībām. Iegūtie rezultāti atšķiras no iepriekš publicētajiem, kur ekonomiskā lieluma sliekšnis bija 1 ELV.

Darbs pie 2002. gada informācijas apkopošanas vēl turpinās, un rezultātus ir paredzēts apkopot vismaz par 500 lauksaimniecības produkcijas ražotājiem.

Lauku saimniecību darbības rezultāti

Lauksaimniecībā izmantojamā zeme un tās izlietojums: (11.6. tabula) vidēji 2002. gadā SUDAT saimniecības apsaimnieko 65,9 ha un apmēram puse ir nomātā LIZ, 46,0 % aizņem graudaugi, 18,5 % pļavas un ganības, 16,1 % lopbarības kultūras, 2,1 % cukurbietes, 1,8 % eļļas un šķiedraugi, neizmantotā LIZ sastāda 2,2 %. No graudaugiem lielākās platības aizņem kvieši – 36 %, mieži – 29 % un auzas 20 %. Atšķirīga LIZ izmantošanas struktūra ir reģionos – vislielākais graudaugu īpatsvars ir Latgalē – 63,3 %, Zemgale-1⁴ – 55,0 % un Rīgas reģionā 51,4 %, bet zemākais graudaugu īpatsvars ir Vidzemē – 31,4 %, kur galvenās platības tiek izmantotas lopbarības ražošanai – 56,4 %, 29,7 % no tām aizņem pļavas un ganības. Zemgale-1 dominējošā graudaugu kultūra ir kvieši – 67,0 %, bet Latgalē auzas – 47,9 %. Lielākās neizmantotās LIZ platības ir Rīgas reģionā 4,8 %, bet mazākās Kurzemes – 1,2 % un Vidzemes komerciālajās saimniecībās – 1,5 %. Neizmantotās LIZ platības kopš 2000. gada 10,3 % ir strauji samazinājušās līdz 4,9 % 2001. gadā un 2,2 % 2002. gadā.

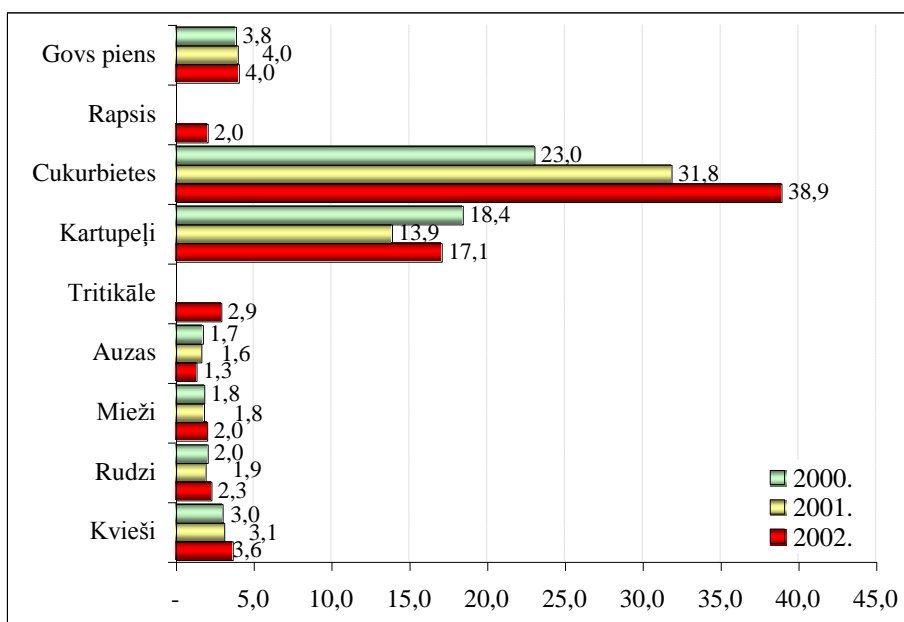
Salīdzinot ar 2000. gadu (45,4 %) un 2001. gadu (43,4 %), 2002. gadā nomātās zemes īpatsvars ir pieaudzis līdz 49,9 %, galvenokārt laukkopības specializācijas saimniecībās, kur nomātās zemes īpatsvars pakāpeniski pieaudzis no 57,2 % 2000. gadā līdz 64,0 % 2002. gadā.

Mājlopi: vidējais nosacīto mājlopu vienību skaits ir samazinājās no 18,0 LLV 2000. gadā līdz 15,8 LLV 2001. gadā, 2002. gadā saglabājot šo pašu līmeni (16,0 LLV). Salīdzinot ar 2000. gadu (0,43 LLV/ha), 2001. un 2002. gadā mazliet ir pieaudzis ganāmo mājlopu blīvums uz lopbarības platības vienību (0,50 LLV/ha), bet slaucamo govju skaits saimniecībās ir palicis nemainīgs vidēji 6,6 govīs vienā saimniecībā.

Ražība, produktivitāte: Neraugoties uz sauso un karsto vasaru, 2002. gads lauksaimniekiem augkopībā ir bijis veiksmīgs (11.4. att.): visām galvenajām augkopības kultūrām, izņemot auzas, ražība ir pieaugusi, cukurbietēm pat par 7,1 t/ha, tomēr kartupeļu ražība ir bijusi zemāka nekā 2000. gadā. Auzu ražība no hektāra samazinās ik gadu: no 1,7 t/ha 2000. gadā līdz 1,3 t/ha 2002. gadā. Lopkopībā piena izslaukums 2002. gadā ir palicis iepriekšējā gada līmenī 4,0 t no govīs.

³ Eiropas lieluma vienība, 1 ELV=1200 EIRO

⁴ Reģionu sadalījums pēc NUTS3, bet Zemgales reģionā izdalīti 2 apakšreģioni: Zemgale-1, kur ietilpst Bauskas, Dobeles un Jelgavas rajoni, un Zemgale-2 – Aizkraukles, Jēkabpils un Tukuma rajons

Avots: LVAEI

11.4. attēls. Ražība SUDAT saimniecībās 2000. - 2002. gadā (t/ha)

Salīdzinot saimniecību rādītājus pa reģioniem (11.5. tab.), 2002. gadā Zemgalē-1 ir bijušas augstākā kviešu – 4,6 t/ha, auzu - 3,2 t/ha un cukurbietu ražība – 41,1 t/ha, savukārt Rīgas reģionā ir augstākā rudzu ražība – 3,3 t/ha, bet tāpat kā Latgalē zemākā kviešu ražība. Zemgalē-1 izceļas arī ar lielāko piena izslaukumu no govju – 4,9, bet Rīgas reģionā ir augstākā kartupeļu ražību – 20,5 t/ha.

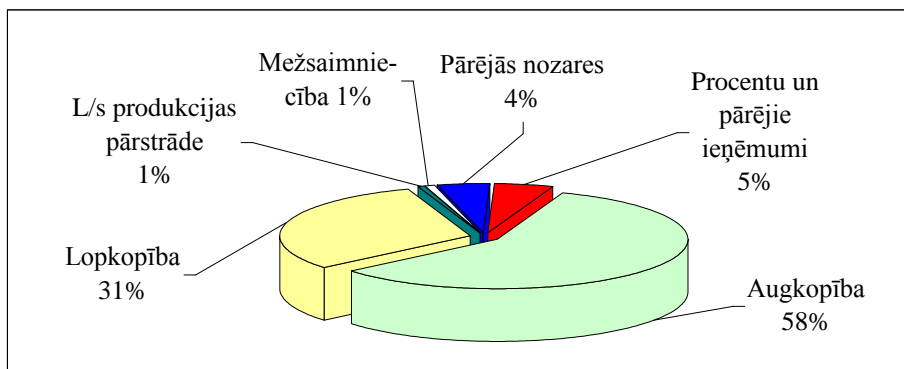
11.5. tabula

Ražība SUDAT saimniecībās 2002. gadā pa reģioniem, t/ha

	Vidēji saimn.	Rīgas reģions	Vidzeme	Latgale	Kurzeme	Zemgalē-1	Zemgalē-2
Kvieši	3,6	2,4	3,1	2,2	3,1	4,6	2,9
Rudzi	2,3	3,3	2,2	2,2	2,7	2,4	2,1
Mieži	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,1	1,9
Auzas	1,3	1,9	2,2	1,0	1,8	3,2	2,0
Kartupeļi	17,1	20,5	14,9	19,8	18,4	15,9	13,0
Cukurbietes	38,9	-	-	-	28,2	41,1	33,1
Piena izslaukums (t/govs)	4,0	4,6	3,8	3,7	4,2	4,9	3,9

Avots: LVAEI

Produkcija: 89 % no saimniecību produkcijas vērtības 2002. gadā ir lauksaimniecības produkcija, pārējo nozaru produkcija ir 4 %, 1 % ir lauksaimniecības produkcijas pārstrāde un mežsaimniecības produkcija, bet diezgan liela daļa produkcijas struktūrā – 5 % ir procentu un pārējiem ieņēmumiem (11.5. att.). Lauksaimniecības produkcijā dominē augkopība – 58 %, kas ietver arī pašaudzētās lopbarības vērtību.

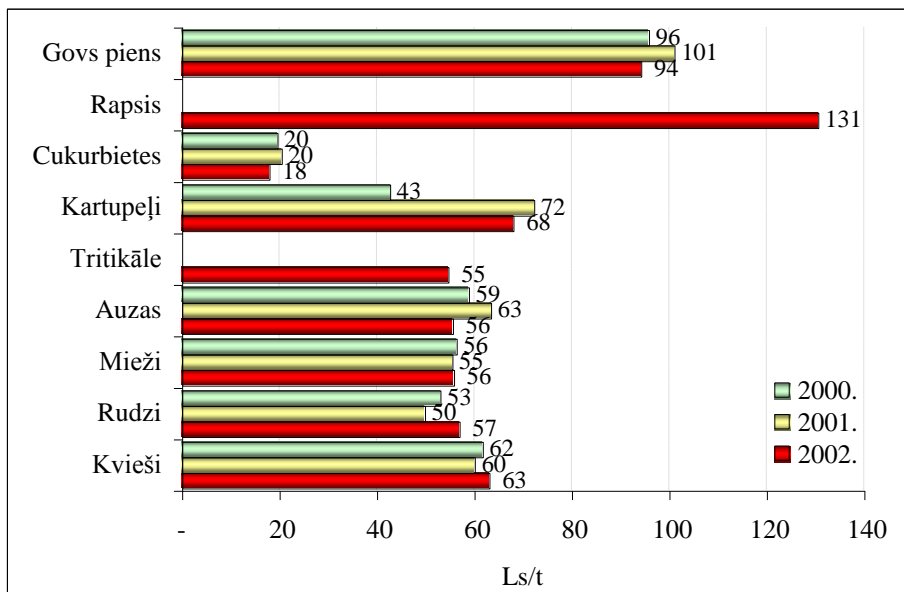
Avots: LVAEI

11.5. attēls. Produkcijas struktūra SUDAT saimniecībās 2002. gadā

No kopējās produkcijas 29 % tiek izlietoti saimniecībā, bet 6 % patērēti māsaimniecībā (personīgajam patēriņam).

Produkcijas pārdošanas cenas: (11.6. att.) 2002. gadā vidēji cenas pieaugušas kviešiem un rudziem, miežiem bijušas 2000. gada līmenī, bet samazinājušās pārējai produkcijai. (11.6. att.) parāda, ka lauksaimniekiem labāki tirgus apstākļi bijuši 2001. gadā, bet 2002. gads raksturojas ar cenu kritumu, īpaši pienam, cukurbietēm un auzām, kur cenas ir bijušas zemākas pat nekā 2000. gadā.

Reģionos ir vērojama tendence, ka cenas ir augstākas tajos reģionos, kur ir arī aukstākā šo kultūru ražība, piemēram, Zemgalē-1 kviešu cena ir 66 Ls/t, kas ir par 4,4 % augstāka nekā vidēji saimniecībās, bet Rīgas reģionā ir augstāka rudzu un piena cena.

Avots: LVAEI

11.6. attēls. Produkcijas pārdošanas cenas SUDAT saimniecībās 2000. - 2002. gadā

11.6. tabula

Lauksaimniecībā izmantojamā zeme un tās izlietojums 2002. gadā vidēji saimniecībās un reģionos

	Vidēji saimniecībās	Rīgas reģions	Vidzeme	Latgale	Kurzeme	Zemgale	Zemgale-1	Zemgale-2
Lauks. izmantojamā zeme (ha)	65,9	153,2	54,3	51,8	78,8	80,1	100,2	62,4
tsk. Nomātā zeme	32,9	101,9	23,9	28,7	32,5	43,3	61,0	27,7
Graudaugi	46%	51%	31%	63%	37%	48%	55%	39%
Kvieši	36%	37%	24%	16%	39%	54%	67%	28%
Rudzi	9%	22%	22%	5%	8%	8%	1%	21%
Mieži	29%	25%	31%	27%	38%	27%	25%	30%
Auzas	20%	1%	10%	48%	8%	6%	4%	12%
Pārējie graudaugi	6%	13%	13%	4%	7%	5%	3%	9%
Kartupeļi	1%	2%	2%	2%	1%	1%	1%	1%
Cukurbietes	2%	0%	0%	0%	1%	5%	8%	2%
Eļļas un šķiedraugi	2%	2%	0%	1%	0%	4%	6%	1%
Pārējās lauka kultūras	2%	2%	3%	2%	1%	1%	1%	1%
Ilggadīgie stādījumi	0%	0%	0%	0%	1%	1%	1%	0%
Lopbarības kultūras	16%	10%	27%	14%	15%	13%	5%	23%
Pļavas un ganības	18%	25%	30%	13%	22%	13%	9%	20%
Papuves	10%	2%	5%	3%	21%	11%	11%	12%
Neizmantojotā LIZ	2%	5%	2%	2%	1%	3%	3%	3%

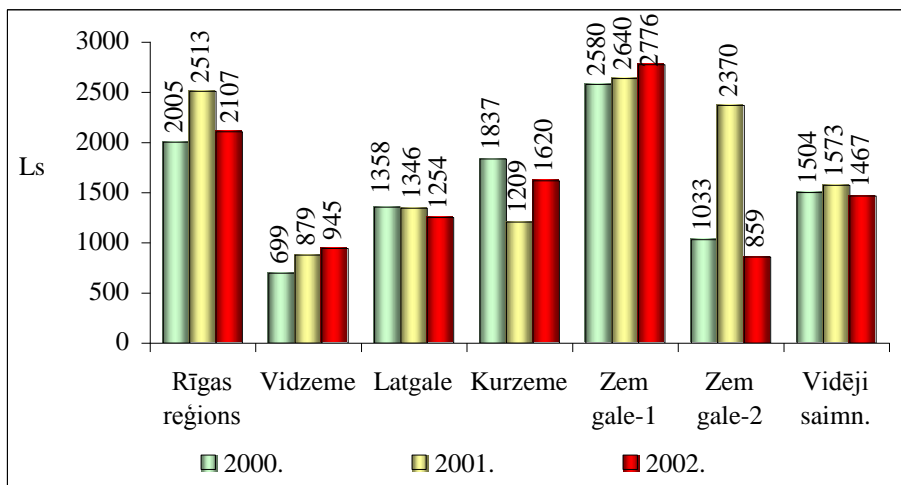
Avots: LVAEI

Valsts atbalsts: saņemtais valsts atbalsts lauksaimniecības produkcijas ražošanai (ieskaitot akcīzes nodokļa kompensāciju, bet neieskaitot ieguldījumu un kredītprocentu subsīdijas) 2002. gadā ir pieaudzis saimniecībās līdz Ls 25 uz 1 ha LIZ, salīdzinoši ar 2001. gadu - Ls 20 un 2000. gadu - Ls 18. Kopējā ieņēmumu struktūrā ražošanas subsīdijas 2002. gadā sastāda 8 %, kur 2000. gadā bija tikai 3 % un 2001. gadā 5 %.

Reģionos lielākais ražošanas subsīdiju īpatsvars ieņēmumu struktūrā ir Vidzemē – 12 %, kur arī ir lielākais valsts atbalsts Ls 31 uz 1 ha LIZ, pārējos reģionos šie rādītāji ir tuvu vidējiem, izņemot Rīgas reģionu, kur valsts atbalsts uz 1 ha LIZ ir lielāks, ņemot vērā cūkkopības un putnkopības īpatsvaru, savukārt Zemgalē-1 sastāda mazāku daļu ieņēmumu struktūrā - 5 %, tomēr jāņem vērā, ka Zemgalē-1 saražotās produkcijas vērtība uz 1 ha LIZ par trešo daļu lielāka nekā vidēji saimniecībās. Lielākais ražošanas subsīdiju īpatsvars ir ganāmo mājlopu audzēšanas saimniecībās - 13 %, bet pārējo specializāciju saimniecībās tuvu vidējam līmenim.

Saimniecību darbības rezultāti: Novērtēt ienākumu līmeni dažāda lieluma un struktūras saimniecībām rada zināmas grūtības, tāpēc kā objektīvāks rādītājs tiek izmantots neto pievienotā vērtība (jaunradītā vērtība) uz darbaspēka vienību. Novēršot problēmas, novērtēt un iekļaut aprēķinā nealgotā darbaspēka samaksu un ienākumu atkarību no saimniecību lieluma (ieguldītā kapitāla).

(11.7. att.) parāda saimniecību neto pievienoto vērtību laika periodā no 2000. līdz 2002. gadam. Vidēji saimniecībās jaunradītā vērtība 2002. gadā ir samazinājusies gan salīdzinot ar 2000., gan 2001. gadu, izņemot Zemgali-1, kur ik gadu ir vērojams pieaugums. Neliels pieaugums ir arī Vidzemes reģiona saimniecībās, bet šajā reģionā ir vismazākā pievienotā vērtība – tikai 46 % no vidējās saimniecības pievienotās vērtības uz darbaspēka vienību. Neto pievienotās vērtības samazinājuma cēlonis ir produkcijas cenas samazinājums 2002. gadā (11.6. att.), jo gan ražība saimniecībās ir pieaugusi, gan saņemtais valsts atbalsta līmenis saimniecībās ir pieaudzis, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem. Zemgalē-1 reģionā saimniecību salīdzinoši labākie rādītāji ir saistīti ar augstākajām produkcijas pārdošanas cenām un ražību.

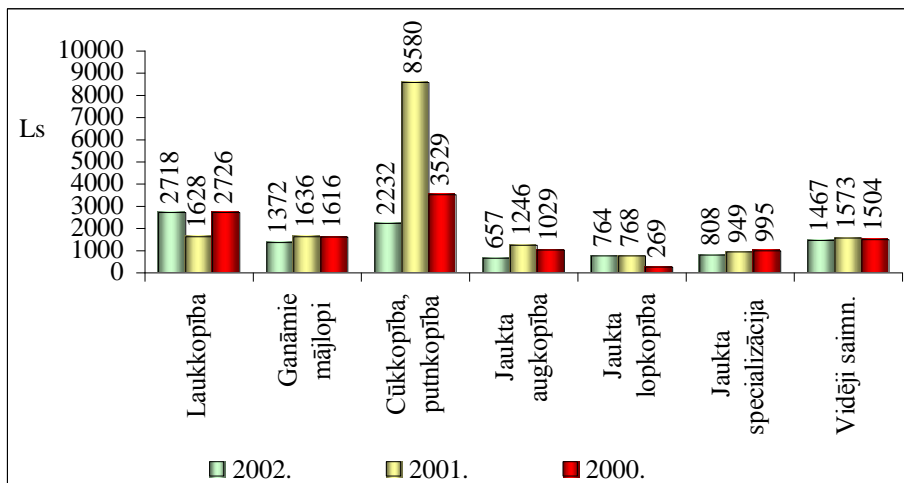

Avots: LVAEI

11.7. attēls. Saimniecību neto pievienotā vērtība uz nosacīto darbaspēka vienību 2000. - 2002. gadā pa reģioniem

Novērtējot saimniecību darbības rezultātus pa specializācijas virzieniem (11.8. att.), redzam, ka tikai laukkopības saimniecībās neto pievienotā vērtība ir

saglabājusies 2000. gada līmenī, pārējās saimniecību grupās vai nu saglabājas ļoti zems pievienotās vērtības līmenis, vai vērojams ievērojams kritums, salīdzinot ar iepriekšējiem periodiem.

Avots: LVAEI

11.8. attēls. Saimniecību neto pievienotā vērtība uz nosacīto darbaspēka vienību 2000. - 2002. gadā pa specializācijas virzieniem.

V. Bratka (tālr. 7552786)

12. Lauksaimniecības ražošanas rezultātu salīdzinājums ar citu valstu attiecīgā gada rezultātiem

12.1. Lauksaimniecības vieta tautsaimniecībā

Salīdzinot ar ES kandidātvalstīm Latvijā ir trešais zemākais lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvars kopējā valsts teritorijā, tomēr lauksaimniecība ir viena no nozīmīgākajām ražošanas nozarēm. Latvijā 2002. gadā lauksaimniecībā bija nodarbināti 14,9% nodarbināto, kas ir viens no augstākajiem rādītājiem starp kandidātvalstīm. Latvijas ārējā tirdzniecībā lauksaimniecības produkcija ieņem nozīmīgu vietu, jo kopējā importā lauksaimniecības produktu īpatsvars 2001. gadā bija 11,7%, kas ir augstākais rādītājs starp kandidātvalstīm, bet lauksaimniecības produkcijas eksporta īpatsvars (8,8%) otrs augstākais aiz Lietuvas (11,7%).

12.1. tabula

Lauksaimniecības pamatrādītāji Eiropas Savienības kandidātvalstīs 2002. gadā

Valsts	Lauksaimniecībā izmantojamā zeme		Lauksaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars (%)	Lauksaimniecības īpatsvars IKP (%)
	tūkst. ha	% no kopējās zemes platības		
Latvija	2485	39	14,9	2,9
Lietuva	3487	53	17,5	3,1
Igaunija	891	22	7,1	3,2
Polija	18246	58	19,2	3,1
Čehija	4280	54	4,9	1,7
Slovākija	2444	50	6,3	1,9
Slovēnija	486	34	9,9	2,0
Bulgārija	5498	56	9,7	11,5
Rumānija	14897	62	44,4	12,9
Ungārija	5853	63	6,1	3,8
ES – 15	128305	41	4,2	1,7

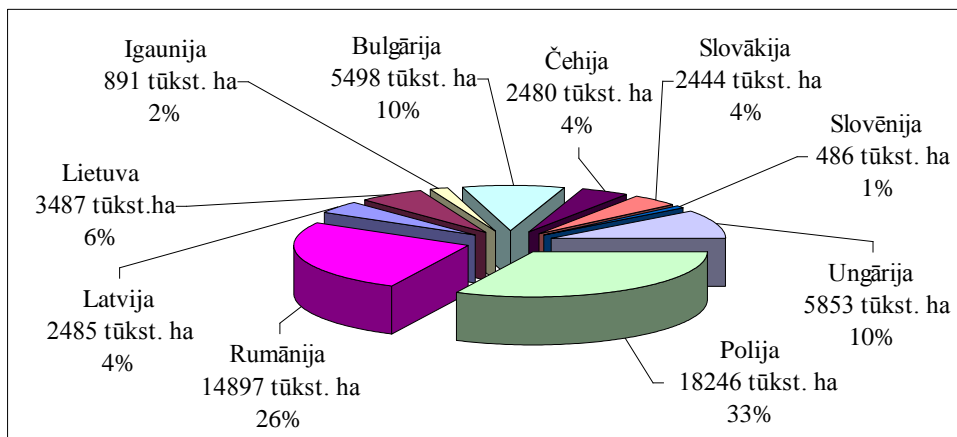
Avots: Eurostat

Lietuvā ir augsts lauksaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars, kā arī starp visām kandidātvalstīm lielākais lauksaimniecības produkcijas eksporta īpatsvars kopējā eksportā.

Lauksaimniecībai nozīmīga vieta valsts ekonomikā ir arī Rumānijā, kura aizņem ceturto daļu no kandidātvalstu kopējās lauksaimniecībā izmantojamo zemju platības. Bez tam Rumānijā ir arī augstākais lauksaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars (44,4%) un lauksaimniecības īpatsvars iekšzemes kopproduktā (12,9%). Tomēr lauksaimniecības produktu importam šajā valstī ir ievērojams pārsvars pār eksportu.

Neskatoties uz zemāko lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvaru, Igaunijā (22%) un Slovēnijā (34%), lauksaimniecībai ir nozīmīga vieta iedzīvotāju nodarbinātībā. Lauksaimniecības produkcijas īpatsvars ārējā tirdzniecībā Igaunijā ir lielāks nekā Slovēnijā.

Polija starp pārējām ES kandidātvalstīm izceļas ar lielākajām lauksaimniecībā izmantojamo zemju platībām, kā arī ar otru lielāko lauksaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju īpatsvaru (19,2%).

Avots: Eurostat

12.1. attēls. Lauksaimniecībā izmantojamo zemju sadalījums starp kandidātvalstīm

Bulgārijā un Ungārijā lauksaimniecības produktu eksportam ir ievērojams pārsvars pār importu. Lauksaimniecības īpatsvars iekšzemes kopproduktā šajās valstīs ir salīdzinoši augsts, attiecīgi – 8,7% un 7,5%.

12.2. tabula

Ārējā tirdzniecība ar pārtikas produktiem, dzīvniekiem, dzīvniekiem, dzērieniem un tabaku (faktiskajās cenās) procentos no importa un eksporta kopapjoma

	Imports			Eksports		
	1999.	2000.	2001.	1999.	2000.	2001.
Latvija	11,5	11,6	11,7	6,2	5,8	8,8
Lietuva	10,2	9,0	8,5	11,5	11,1	11,7
Igaunija	10,1	8,0	8,6	7,4	5,6	7,6
Polija	6,3	5,6	5,9	8,9	7,9	7,8
Čehija	5,5	4,6	4,4	3,8	3,7	3,5
Slovākija	6,2	5,3	5,4	3,5	3,0	3,1
Slovēnija	6,0	5,7	5,8	3,8	3,6	3,6
Bulgārija	5,5	4,8	4,9	13,1	9,1	8,7
Rumānija	7,0	6,5	7,2	3,7	2,6	3,1
Ungārija	3,0	2,7	2,9	8,0	6,9	7,5

Avots: CSP

Starp ES kandidātvalstīm Čehijā, Slovākijā un Slovēnijā lauksaimniecības īpatsvars iekšzemes kopproduktā ir viszemākais. Taču nevienā no tām tas nav zemāks par vidējo Eiropas Savienībā – 1,7%. Bez tam Čehijā un Slovākijā ir zems lauksaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars – 4,9 un 6,3%.

12.2. Piensaimniecība

Laika periodā no 1999. līdz 2001. gadam Latvijā, Slovākijā, Slovēnijā un Rumānijā ir nedaudz palielinājies slaucamo govju skaits. Gandrīz visās kandidātvalstīs ir vērojams izslaukumu pieaugums, tomēr Polijā un Čehijā piena ražošanas apjomi turpina samazināties. Visproduktīvākās govīs ir Čehijā, Ungārijā un Igaunijā.

12.3. tabula

Piena ražošanas Eiropas Savienības kandidātvalstīs 1999. –2001. gadā

	Slaucamo govju skaits (tūkst.)			Saražots piens (tūkst. t)			Govju produktivitāte (kg/gadā)			Govis uz 100 ha LIZ (gab.)
	1999.	2000.	2001.	1999.	2000.	2001.	1999.	2000.	2001.	2001.
Latvija	205,6	204,5	209,1	799	825	848	3754	3898	4055	8
Lietuva	494,3	438,4	441,8	1714	1725	1730	3228	3673	3903	13
Igaunija	144,4	131	129,3	644	630	687	4187	4658	5051	15
Polija	3296	3047	3005	11915	11543	11538	3517	3657	3828	16
Čehija	625	611	606	2754	2708	n.d.	5022	5255	5757	14
Slovākija	247	271	272,6	1073	1067	1114	4101	4337	4794	11
Slovēnija	186	194	188,6	615	630	n.d.	4326	4350	4655	39
Bulgārija	434	313	371,9	1629	1686	1674	n.d.	3198	n.d.	7
Rumānija	1633	1649	1691	5256	5163	n.d.	2990	2867	2957	11
Ungārija	399	380	368	2045	2081	2100	5125	5200	5300	6

Avots: kandidātvalstu statistikas iestādes; *Kandidātvalstu agrārās ekonomikas institūti*

Salīdzinājumā ar pārējām ES kandidātvalstīm Baltijas valstīs ir zemākās piena iepirkuma cenas, turpretī Slovēnijā un Ungārijā tās ir vairāk nekā divas reizes augstākas par iepirkuma cenām Lietuvā.

12.4. tabula

Piena iepirkuma apjomi pārstrādei un vidējās iepirkuma cenas Eiropas Savienības kandidātvalstīs 1999. –2001. gadā

	Iepirkts pārstrādei (tūkst. t)			Vidējās iepirkuma cenas (Ls/t)		
	1999.	2000.	2001.	1999.	2000.	2001.
Latvija	390	398	403	80,6	87,2	95,5
Lietuva	1177	1074	1123	75,3	70,8	79,5
Igaunija	404,4	408,7	427,6	66,3	97,3	115
Polija	6486	6583	7025	90	109	120
Čehija	2490	2514	2532	n.d.	n.d.	n.d.
Slovākija	947	948	987	108	105	114
Slovēnija	427	437	449	181	162	168
Bulgārija	205	170	174	n.d.	n.d.	n.d.
Rumānija	1751	1549	1680	n.d.	n.d.	n.d.
Ungārija	1629	1686	1674	146	135	150

Avots: kandidātvalstu statistikas iestādes

Vairumam ES kandidātvalstu ir pietiekams pašnodrošinājuma līmenis ar pienu, kas sekmē eksportu. Izņēmums ir Bulgārija un Rumānija, kur pārstrādei iepirkta piena apjoms ir niecīgs, attiecīgi 10 un 30%. Latvijā un Ungārijā ir zemākais govju skaits uz 100 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes, attiecīgi 8 un 6.

Visām ES kandidātvalstīm, izņemot Bulgāriju un Rumāniju, piena ārējās tirdzniecības bilance ir pozitīva. Latvijā vērojama tendence samazināties piena eksportam un vienlaicīgi palielināties piena produktu importa apjomiem.

12.5. tabula

**Piena produktu eksporta un importa apjomi (pārrēķinot pienā) 1999. –2001. gadā
(tūkst. t)**

	Eksports			Imports			Balance		
	1999.	2000.	2001.	1999.	2000.	2001.	1999.	2000.	2001.
Latvija	97,1	85,8	77,0	30,6	44,4	59,3	66,5	41,4	17,7
Lietuva	476,1	592,3	545,6	53,5	41,9	192,7	422,6	550,4	352,9
Igaunija	237,8	218,7	239,7	58,4	116,9	106,8	179,4	101,8	132,9
Polija	1020,9	996,7	1391,5	271,4	401,3	315,7	749,5	595,4	1075,8
Čehija	723,8	732,9	814,6	101,3	112,3	147,2	622,5	620,6	667,4
Slovākija	178,5	207,8	194,3	45,7	72,1	71,5	132,8	135,7	122,8
Slovēnija	61,2	173,4	167,7	16,9	66,7	14,9	44,3	106,7	152,8
Bulgārija	63,9	29,3	35,5	55,6	57,2	57,1	8,3	-27,9	-21,6
Rumānija	7,6	18,2	20,0	61,8	75,3	72,3	-54,2	-57,1	-52,3
Ungārija	213,2	203,5	283,5	89,8	116,5	107,2	123,4	87	176,3

Avots: FAO

12.3. Cūkkopība

Laika periodā no 1999. līdz 2001. gadam Baltijas valstīs un Slovēnijā ir palielinājies cūku skaits. Cūkgaļas ražošanas apjoms šajā pašā laika periodā samazinājies praktiski visās Eiropas Savienības kandidātvalstīs, izņemot Igauniju, kur tas nedaudz palielinājies. Ievērojami cūkgaļas ražošanas apjomi ir Polijā, kur audzē apmēram pusi no kandidātvalstu kopējā cūku skaita.

12.6. tabula

**Cūku skaits un cūkgaļas ražošanas apjomi Eiropas Savienības kandidātvalstīs 1999. –
2001. gadā**

	Cūkas (tūkst.)			Saražota cūkgaļa (tūkst. t)			Cūku skaits uz 100 ha LIZ (gab.)	Cūkgaļas ražošana uz 1 iedz. (kg/ gadā)
	1999.	2000.	2001.	1999.	2000.	2001.	2001.	2001.
Latvija	405	393	429	34,6	31,5	31,6	17	13
Lietuva	936	868	1011	91	85	72,3	29	21
Igaunija	286	300	340	31,3	30,3	31,8	38	23
Polija	18224	16992	17494	2010	1919	1887	96	49
Čehija	3688	3594	3500	458	457	365	82	36
Slovākija	1562	1488	1469	227	213	189	60	35
Slovēnija	558	604	600	72,2	60	68	123	34
Bulgārija	1512	648	788	267	243	237	14	30
Rumānija	5848	4797	4543	596	503	435	30	19
Ungārija	5335	4834	4822	790	793	735	82	72

Avots: kandidātvalstu statistikas iestādes

Cūkgaļas iepirkuma apjomi pārstrādei Baltijas valstīs, Polijā, Čehijā, Slovākijā, Slovēnijā ir samērā stabili, bet Bulgārijā, Rumānijā un Ungārijā ir tendence cūkgaļas iepirkuma apjomam samazināties. Salīdzinot atsevišķu kandidātvalstu cūkgaļas iepirkuma cenas, visās valstīs 1999. – 2001. gadā vērojams to pieaugums. Zemākās iepirkuma cenas ir Polijā un Baltijas valstīs, kur tās ievērojami atpaliek no pārējo kandidātvalstu cenu līmeņa.

12.7. tabula

Cūkgaļas iepirkuma apjomi pārstrādei un vidējās iepirkuma cenas Eiropas Savienības kandidātvalstīs 1999. – 2001. gadā

	Iepirkta cūkgaļa (tūkst. t)			Vidējā iepirkuma cena (Ls/t)		
	1999.	2000.	2001.	1999.	2000.	2001.
Latvija	14,3	15	14,2	550	670	770
Lietuva	51,4	43,1	47,7	591	714	754
Igaunija	19,4	21,9	22,8	591	819	950
Polija	1535	1485	1458	501,3	541	n.d.
Čehija	558,8	508,9	511	1048	1437	1189
Slovākija	189,1	181	170,3	767	710	819
Slovēnija	48,6	43,7	43,5	873	884	1025
Bulgārija	29,5	28,8	18,5	n.d.	n.d.	n.d.
Rumānija	794	670	613	n.d.	n.d.	n.d.
Ungārija	520	487,6	447,1	692	839	1183

Avots: kandidātvalstu statistikas iestādes

Kaut arī Ungārijā saražo mazāk nekā pusi no Polijas cūkgaļas ražošanas apjoma, 2001. gadā tā tomēr eksportēja tikpat, cik Polija. Ungārija un Polija ir vienīgās kandidātvalstis, kur cūkgaļas eksports ievērojami pārsniedz importu. Pārējās kandidātvalstīs vietējā pieprasījuma segšanai cūkgaļu importē. Par augsto cūkgaļas pašnodrošinājuma līmeni Polijā un Ungārijā liecina lielie cūkgaļas ražošanas apjomi uz vienu iedzīvotāju, attiecīgi 72 un 49 kg/gadā, kā arī cūku skaits uz 100 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes.

Latvijā un Rumānijā ir zemākais cūkgaļas ražošanas apjoms uz vienu iedzīvotāju, attiecīgi 13 un 19 kg gadā.

12.8. tabula

Cūkgaļas produktu eksporta un importa apjomi Eiropas Savienības kandidātvalstīs 1999. – 2001. gadā (tūkst. t)

	Eksports			Imports			Balance		
	1999.	2000.	2001.	1999.	2000.	2001.	1999.	2000.	2001.
Latvija	0	0	0	3,8	4,3	6,8	-3,8	-4,3	-6,8
Lietuva	0	0,1	0,8	2,7	2,7	2,0	-2,7	-2,6	-1,2
Igaunija	2,4	7,6	5,7	5,4	14,2	11,9	-3	-6,6	-6,2
Polija	39,9	55,8	37,9	0	12,7	0	39,9	43,1	37,9
Čehija	4,5	2,3	2,7	4,4	1,2	2,5	0,1	1,1	0,2
Slovākija	0	0,8	0	5,8	12,1	12,1	-5,8	-11,3	-12,1
Slovēnija	0,7	0	0	11,0	2,6	12,5	-10,3	-2,6	-12,5
Bulgārija	0,1	0,1	0,1	1,5	1,6	1,5	-1,4	-1,5	-1,4
Rumānija	3,2	0,2	0,2	18,4	20,6	43,3	-15,2	-20,4	-43,1
Ungārija	45,3	48,7	37,0	0,8	2,6	5,7	44,5	46,1	31,3

Avots: FAO

Igaunijā, Latvijā un Slovēnijā ir lielākie cūkgaļas importa apjomi attiecībā pret saražoto cūkgaļas apjomu, attiecīgi – 37,4; 21,5 un 18,4%.

12.4. Graudkopība

1999. – 2001. gadā visās kandidātvalstīs, izņemot Lietuvu un Igauniju, uz graudaugu platības pieauguma rēķina ir palielinājusies graudu kopraža. Graudaugu kopražu būtiski ietekmē to ražība, kuru galvenokārt nosaka klimatisko apstākļu īpatnības sezonas laikā. Tā, piemēram, 2000. gada nelabvēlīgo laika apstākļu ietekmē Rumānijā vidējai graudaugu ražībai nokrītoties no 3,2 līdz 1,9 t/ha, graudaugu kopraža samazinājās par 40%. Rezultātā ievērojami palielinājies graudu importa apjoms. Visās kandidātvalstīs graudaugu ražība ir ievērojami zemāka nekā vidēji Eiropas Savienības valstīs.

12.9. tabula

Graudu ražošana Eiropas Savienības kandidātvalstīs 1999. – 2001. gadā

	Graudaugu platība (tūkst. ha)			Graudu kopraža (tūkst. t)			Vidējā graudaugu ražība (t/ha)			Graudi uz 1 iedz.(kg)
	1999.	2000.	2001.	1999.	2000.	2001.	1999.	2000.	2001.	
Latvija	415,6	420	443,7	787	923,6	932	1,9	2,2	2,1	397
Lietuva	1062	1019	950	2049	2731	2345	2	2,7	2,6	675
Igaunija	321	329	274	401,6	588,1	558,4	1,3	2,1	2	410
Polija	8472	8851	8820	25862	22423	26960	3	2,5	3,1	698
Čehija	1591	1651	1628	6928	6454	7338	4,4	3,9	4,5	719
Slovākija	733,2	812,4	820,1	2829	2201	3212	3,9	2,7	3,9	597
Slovēnija	91,1	102,4	104	468	493,5	493	5,1	4,8	4,8	247
Bulgārija	1938	2004	n.d.	5867	5188	n.d.	2,9	2,4	n.d.	654*
Rumānija	5371	5657	6295	17037	10478	18871	3,2	1,9	2,8	843
Ungārija	2388	2719	3095	11391	10017	14951	4,7	3,7	4,9	1469

Avots: kandidātvalstu statistikas iestādes *2000. gads

Visvairāk graudu uz vienu iedzīvotāju saražo Ungārija 1469 kg, Rumānija 843 kg un Čehija 719 kg. Šajā valstīs graudu audzēšanai ir piemērotāki apstākļi.

Valstīs ar zemāko lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvaru saražotais graudu daudzums uz vienu iedzīvotāju ir atbilstoši - Slovēnijā 247 kg, Igaunijā 410 kg, Latvijā 397 kg.

12.10. tabula

Graudu iepirkums pārstrādei un vidējās graudu iepirkuma cenas Eiropas Savienības kandidātvalstīs 1999. – 2001. gadā

	Graudu iepirkums pārstrādei (tūkst. t)			Kviešu iepirkuma cena (Ls/t)			Graudaugu platība uz 100 ha LIZ (ha)
	1999.	2000.	2001.	1999.	2000.	2001.	
Latvija	294	330	431	60	61	59	17
Lietuva	666,1	585	691,8	n.d.	63	61	30
Igaunija	87	115,8	156,4	n.d.	65	69	36
Polija	5968	6462	6153	63,4	70,8	77,4	46
Čehija	4296	4054	4393	55,3	54,6	64	37
Slovākija	2067	1635	1935	54,5	51,2	59,5	30
Slovēnija	84,8	123,6	116,3	77	84,7	73,8	19
Bulgārija	1081	1154	1081	n.d.	n.d.	n.d.	35
Rumānija	6573	9223	8022	n.d.	n.d.	n.d.	36
Ungārija	4725	4483	5637	49,8	59,9	52,9	41

Avots: kandidātvalstu statistikas iestādes

Polija, neskatoties uz lielajiem graudu ražošanas apjomiem, sakarā ar lielo patēriņu lopbarības vajadzībām, graudus vairāk importē nekā eksportē. Starp kandidātvalstīm Ungārija, Bulgārija un Rumānija ir lielākās graudu eksportētājas.

12.11. tabula

Graudu eksporta un importa apjomi Eiropas Savienības kandidātvalstīs 1999. – 2001. gadā (tūkst. t)

	Eksports			Imports			Balance		
	1999.	2000.	2001.	1999.	2000.	2001.	1999.	2000.	2001.
Latvija	24,1	8,9	113,6	68,4	114,1	71,2	-44,3	-105,2	42,4
Lietuva	334,1	145,1	466,3	93,9	103,0	114,2	240,2	42,1	352,1
Igaunija	32,6	33,4	35,9	172,2	234,3	184,9	-139,6	-200,9	-149
Polija	510,9	92,6	95,1	1159,6	2149,4	1498,4	-648,7	-2056,8	-1403,3
Čehija	1027,0	1421,4	436,6	290,1	271,0	273,6	736,9	1150,4	163
Slovākija	567,8	174,2	185,9	113,1	445,4	432,4	454,7	-271,2	-246,5
Slovēnija	182,9	89,7	19,7	836,1	383,3	478,8	-653,2	-293,6	-459,1
Bulgārija	1163,7	499,5	776,9	74,7	134,9	148,8	1089	364,6	628,1
Rumānija	1029,5	356,4	689,6	278,2	578,2	1031,1	751,3	-221,8	-341,5
Ungārija	2753,8	1990,3	3504,9	119,6	149,3	159,7	2634,2	1841	3345,2

Avots: FAO

SECINĀJUMI UN KOPSAVILKUMS

- Polija, Rumānija un Ungārija saražo lielāko daļu no ES kandidātvalstu kopējiem lauksaimniecības produktiem;
- Salīdzinājumā ar pārējām ES kandidātvalstīm, Latvijā ir ceturtais augstākais lauksaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars un lielākais lauksaimniecības produktu īpatsvars kopējā importā;
- Latvijā, tāpat kā lielākajā daļā Eiropas Savienības kandidātvalstu, vērojama tendence samazināties saražotās cūkgaļas apjomiem, bet palielināties piena un graudu ražošanas apjomiem;
- Latvijā, salīdzinājumā ar pārējām ES kandidātvalstīm, pēc cūku skaita un graudaugu platību lieluma uz 100 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes ir viszemākie rādītāji;
- Kandidātvalstīs lauksaimniecības nozarei kopējā valsts ekonomikā ir lielāka nozīme nekā ES. Ražošanas produktivitātes rādītāji (izslaukums, laukaugu ražība) ievērojami atpaliek no ES vidējā līmeņa.

A. Sabitovs (Tālr. 7027544)

13. 2002. gadā sagatavotie normatīvo aktu projekti

2002. gada 28. februārī pieņemts likums "Grozījumi likumā "Par cukuru"". (Likums stājas spēkā nākamajā dienā pēc tā izsludināšanas – 09.03.2002.; šā likuma 3.panta divpadsmitā daļa stājas spēkā 2003.gada 1.janvārī)

2002. gada 25. aprīlī pieņemts likums "Grozījumi Sēklu un stādāmo materiālu aprites likumā" (*Likums stājas spēkā 23.05.2002.*)

2002. gada 9. maijā pieņemts likums "Par Ikgadējo finansu līgumu 2001.gadam starp Latvijas Republiku un Eiropas Komisiju Eiropas Kopienas vārdā" (*Likums stājas spēkā 10.05.2002.*)

2002. gada 2. maijā pieņemts likums "Augu šķirņu aizsardzības likums" (*Likums stājas spēkā 31.05.2002.*)

2002. gada 30. maijā pieņemts likums "Par 1961.gada 2. decembra Starptautisko konvenciju par jaunu augu šķirņu aizsardzību" (*Likums stājas spēkā 14.06.2002.*)

2002. gada 20. jūnijā pieņemts likums "Par ievedmuītas nodokļa (tarifa) likmēm, muitas tarifu kvotām un papildu kontroles un informēšanas kārtību, kas piemērojama Eiropas Kopienas izcelsmes lauksaimniecības precēm" (*Likums stājas spēkā 01.07.2002.*)

2002. gada 19. septembrī pieņemts likums "Par Papildprotokolu, kas paredz kārtību tirdzniecībai ar noteiktām zivīm un zvejas produktiem, Eiropas līgumam par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Latvijas Republiku, no otras puses" (*Likums stājas spēkā 26.09.2002.*)

2002. gada 12. septembrī pieņemts likums "Grozījumi Pārtikas aprites uzraudzības likumā" (*Likums stājas spēkā 16.10.2002.*)

2002. gada 26. septembrī pieņemts likums "Dzīvnieku barības aprites likums" (*Likums stājas spēkā 30.10.2002.*)

2002. gada 17. oktobrī pieņemts likums "Grozījumi Kooperatīvo sabiedrību likumā" (*Likums stājas spēkā 07.11.2002.*)

2002. gada 10. oktobrī pieņemts likums "Grozījumi Valsts meža dienesta likumā" (*Likums stājas spēkā 07.11.2002.*)

2002. gada 17. oktobrī pieņemts likums "Grozījumi likumā "Par cukuru"" (*Likums stājas spēkā 14.11.2002.*)

2002. gada 31. oktobrī pieņemts likums "Grozījums Mēslošanas līdzekļu aprites likumā" (*Likums stājas spēkā 26.11.2002.*)

2002. gada 31. oktobrī pieņemts likums "Grozījumi Lauksaimniecības likumā"" (*Likums stājas spēkā 04.12.2002.*)

2002.gada 3. janvārī pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.7 "Noteikumi par lauksaimniecības produktu sarakstu".

2002. gada 15. janvārī pieņemti noteikumi Nr.24 "Grozījums Ministru kabineta 2001. gada 5. jūnija noteikumos Nr.221 "Labības tirgus intervences noteikumi 2001./2002.gadā"".

2002. gada 16. janvārī pieņemts rīkojums Nr.28 "Par Augkopības produkcijas kvalitātes valsts kontroles dienesta likvidāciju".

2002. gada 15. janvārī pieņemti noteikumi Nr.27 "Noteikumi par upēm (upju posmiem), uz kurām zivju resursu aizsardzības nolūkā aizliegts būvēt un atjaunot hidroelektrostaciju aizsprostus un veidot jebkādas mehāniskus šķēršļus".

2002. gada 16. janvārī pieņemts rīkojums Nr.29 "Par Ministru kabineta rīkojuma atzīšanu par spēku zaudējušu".

2002. gada 24. janvārī pieņemts rīkojums Nr.35 "Grozījumi Ministru kabineta 1998. gada 16. septembra rīkojumā Nr.454 "Par Nolīgumu par vienvēda tehnisko

priekšrakstu pieņemšanu riteņu transportlīdzekļiem, aprīkojumam un daļām, kuras var uzstādīt un/vai izmantot riteņu transportlīdzekļos, un saskaņā ar šiem priekšrakstiem piešķiramo atbilstības novērtēšanas apstiprinājumu savstarpējās atzīšanas nosacījumiem”.

2002. gada 29. janvārī pieņemti noteikumi Nr.46 “Grozījumi Ministru kabineta 1996. gada 15. oktobra noteikumos Nr.401 “Kārtība, kādā atļauta kaņepju audzēšana””.

2002. gada 12. februārī pieņemts Ministru prezidenta rīkojums Nr.31 “Par darba grupu priekšlikumu izstrādei par nepieciešamajiem grozījumiem normatīvajos aktos, kas regulē darījumus ar zemi un zemes izmantošanu lauku apvidos”.

2002. gada 12. februārī pieņemti noteikumi Nr.60 “Grozījumi Ministru kabineta 1996.gada 2.jūlija noteikumos Nr.246 “Noteikumi par valsts robežas šķērsošanas vietu noteikšanu un robežkontroles punktu un robežpārejas punktu izvietojumu uz Latvijas Republikas valsts robežas””.

2002. gada 12. februārī pieņemti noteikumi Nr.58 “Grozījumi Ministru kabineta 2001.gada 6.februāra noteikumos Nr.54 “Cūku labturības prasības””.

2002. gada 12. februārī pieņemti noteikumi Nr.57 “Grozījumi Ministru kabineta 2001. gada 6. februāra noteikumos Nr.55 “Teļu labturības prasības””.

2002.gada 12.februārī pieņemti noteikumi Nr.59 “Grozījums Ministru kabineta 2001. gada 10. jūlija noteikumos Nr.310 “Kārtība, kādā personas šķērso Latvijas Republikas valsts robežu””.

2002. gada 19. februārī pieņemti noteikumi nr. 81 “Grozījumi Ministru kabineta 1998. gada 15. septembra noteikumos Nr.348 "Noteikumi par kuģu ienākšanas un iziešanas formalitātēm ostā””.

2002. gada 21. februārī pieņemts rīkojums Nr.95 “Par cukura ražošanas kvotu 2002. gadam”.

2002. gada 21. februārī pieņemts rīkojums Nr.96 “Par valsts cukura ražošanas un patēriņa 2002. gada bilanci”.

2002. gada 19. februārī pieņemti noteikumi Nr.82 “Grozījumi Ministru kabineta 1997. gada 9. septembra noteikumos Nr.316 “Noteikumi par notekūdeņu dūņu izmantošanu augsnes mēslošanā un teritoriju labiekārtošanā””.

2002. gada 26. februārī pieņemti noteikumi Nr.83 “Grozījums Ministru kabineta 2001. gada 8. maija noteikumos Nr.189 “Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā””.

2002. gada 26. februārī pieņemti noteikumi Nr.87 “Atliekvielu kontroles un tās finansēšanas kārtība”.

2002. gada 26. februārī pieņemti noteikumi Nr.91 “Grozījumi Ministru kabineta 2000. gada 24. oktobra noteikumos Nr.368 “Noteikumi par šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecību atbilstības kritērijiem un šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecību statusa piešķiršanas kārtība””.

2002. gada 26. februārī pieņemti noteikumi Nr.92 “Grozījumi Ministru kabineta 2001. gada 22. maija noteikumos Nr.211 “Vaislinieku, to bioprodukta un transplantējamo embriju sertifikācijas kārtība””.

2002. gada 26. februārī pieņemti noteikumi Nr.86 “Pārtikas padomes nolikums”.

2002. gada 5. februārī pieņemti noteikumi Nr.54 “Grozījumi Ministru kabineta 1999. gada 7. septembra noteikumos Nr.315 “Augu aizsardzības līdzekļu izplatīšanas, glabāšanas un lietošanas noteikumi””.

2002. gada 12. februārī pieņemti noteikumi Nr.61 “Grozījumi Ministru kabineta 1997. gada 9. decembra noteikumos Nr.410 “Hidromelioratīvās būvniecības speciālie būvnoteikumi””.

2002. gada 5. martā pieņemti noteikumi Nr.101 “Grozījumi Ministru kabineta 1999. gada 19. oktobra noteikumos Nr.355 “Augu karantīnas noteikumi””.

2002. gada 12. martā pieņemti noteikumi Nr.113 “Grozījumi Ministru kabineta 2000. gada 11. janvāra noteikumos Nr.17 “Zemkopības ministrijas nolikums””.

2002. gada 12. martā pieņemti noteikumi Nr.114 “Par Ministru kabineta 1997. gada 15.aprīļa noteikumu Nr.148 “Sanitārās robežinspekcijas nolikums” atzīšanu par spēku zaudējušiem”.

2002. gada 12. martā pieņemti noteikumi Nr.112 “Pārtikas un veterinārā dienesta nolikums”.

2002. gada 19. martā pieņemti noteikumi Nr.127 “Epizootiju uzliesmojuma likvidēšanas un draudu novēršanas kārtība”.

2002. gada 26. martā pieņemti noteikumi Nr.136 “Grozījums Ministru kabineta 2001. gada 8. maija noteikumos Nr.187 “Higiēnas prasības gaļas sadalīšanai, iesaiņošanai un iepakošanai””.

2002. gada 3. aprīlī pieņemts rīkojums Nr.178 “Par valsts labības ražošanas un patēriņa 2002. gada bilanci”.

2002. gada 9. aprīlī pieņemti noteikumi Nr.152 “Noteikumi par koku ciršanu meža zemēs”.

2002. gada 24. aprīlī pieņemts rīkojums Nr.211 “Par SAPARD programmas uzraudzības komitejas izveidošanu”.

2002. gada 23. aprīlī pieņemti noteikumi Nr.166 “Putnu un inkubējamo olu aprites veterinārās prasības”.

2002. gada 30. aprīlī pieņemti noteikumi Nr.175 “Kārtība, kādā veic to infekcijas slimību profilaksi un apkarošanu, ar kurām slimo gan dzīvnieki, gan cilvēki”.

2002. gada 30. aprīlī pieņemts rīkojums Nr.217 “Par Eiropas līguma par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Latvijas Republiku, no otras puses, Papildprotokolu, kas paredz kārtību tirdzniecībai ar zivīm un zvejas produktiem”.

2002. gada 8. maijā pieņemts rīkojums Nr. 246 “Grozījumi Ministru kabineta 1998. gada 29. aprīļa rīkojumā Nr.203 “Par Zivju fonda padomes sastāvu””.

2002. gada 14. maijā pieņemti noteikumi Nr.185 “Noteikumi par veterinārās ekspertīzes veikšanai nepieciešamajiem darba apstākļiem un veterinārās ekspertīzes veikšanas kārtība”.

2002. gada 22. maijā pieņemts rīkojums Nr.274 “Par valsts nekustamās mantas Aizkraukles rajona Bebru pagasta Vīnlejās nodošanu Aizkraukles rajona Bebru pagasta pašvaldības īpašumā”.

2002. gada 22. maijā pieņemts rīkojums Nr.273 “Par valsts nekustamās mantas Jēkabpils rajona Dunavas pagasta Vārslavānos nodošanu Jēkabpils rajona Dunavas pagasta pašvaldības īpašumā”.

2002. gada 28. maijā pieņemti noteikumi Nr.203 “Gaļas un gaļas produktu marķēšanas noteikumi”.

2002. gada 11. jūnijā pieņemti noteikumi Nr.227 “Dzīvnieku aizsardzības ētikas padomes nolikums”.

2002. gada 12. jūnijā pieņemts rīkojums Nr.314 “Par valsts kustamās mantas nodošanu valsts akciju sabiedrības “Latvijas valsts meži” valdījumā”.

2002. gada 18. jūnijā pieņemti noteikumi Nr.242 “Grozījums Ministru kabineta 2001. gada 20. novembra noteikumos Nr.491 “Piena, apstrādāta piena un piena produktu aprites noteikumi””.

2002. gada 19. jūnijā pieņemts rīkojums Nr.324 “Par ceļa Dabes–Pekšņas nodošanu Saldus rajona Kursīšu pagasta pašvaldības īpašumā”.

2002. gada 25. jūnijā pieņemti noteikumi Nr.269 “Cukura ražošanas kvotu veidi un to piešķiršanas kārtība, virskvotas cukura glabāšanas un realizācijas kārtība, cukurbiešu audzētāju reģistrā iekļaujama informācija un reģistra uzturēšanas kārtība”.

2002. gada 25. jūnijā pieņemti noteikumi Nr.247 “Mēslošanas līdzekļu identifikācijas, atbilstības novērtēšanas un tirdzniecības noteikumi”.

2002. gada 25. jūnijā pieņemti noteikumi Nr.246 “Noteikumi par intervenci labības tirgū 2002./2003.gadā”.

2002. gada 25. jūnijā pieņemti noteikumi Nr.261 “Obligātās nekaitīguma un marķējuma prasības dehidrētajiem piena produktiem”.

2002. gada 25. jūnijā pieņemts rīkojums Nr.341 “Par institūcijas pagaidu pilnvarošanu mēslošanas līdzekļa atbilstības novērtēšanai”.

2002. gada 2. jūlijā pieņemti noteikumi Nr.285 “Noteikumi par valsts nodevu par mēslošanas līdzekļa reģistrāciju un maksāšanas kārtību”.

2002. gada 2. jūlijā pieņemti noteikumi Nr.287 “Cūku pārraudzības kārtība”.

2002. gada 16. jūlijā pieņemti noteikumi Nr.302 “Medus aprites noteikumi”.

2002. gada 17. jūlijā pieņemts rīkojums Nr.390 “Par valsts nekustamās mantas Jēkabpilī, Mežaparka ielā 1, nodošanu Jēkabpils pilsētas pašvaldības īpašumā”.

2002. gada 23. jūlijā pieņemti noteikumi Nr.314 “Cukura tirgus analīzei un bilances sastādīšanai nepieciešamās informācijas iesniegšanas kārtība un saturs”.

2002. gada 24. jūlijā pieņemts rīkojums Nr.391 “Par Latvijas Meža un saistīto nozaru nacionālās programmas koncepciju”.

2002. gada 24. jūlijā pieņemts rīkojums Nr.399 “Par nekustamā īpašuma Kuldīgā, Pļavas ielā 7a, saglabāšanu valsts īpašumā”.

2002. gada 24. jūlijā pieņemts rīkojums Nr.400 “Par valsts nekustamās mantas Balvu rajona Žīguru pagastā nodošanu Balvu rajona Žīguru pagasta pašvaldības īpašumā”.

2002. gada 30. jūlijā pieņemti noteikumi Nr.330 “Lauku saimniecību uzskaites datu tīkla izveidošanas, uzturēšanas un darbības kārtība”.

2002. gada 30. jūlijā pieņemti noteikumi Nr.331 “Par graudu iepirkšanu no sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Rīga Bestsprit” piegādātājiem 2002. gadā”.

2002. gada 31. jūlijā pieņemts rīkojums Nr.403 “Par Latvijas Republikas iestāšanās Eiropas Savienībā sarunu oficiālās nostājas grozījumiem sadaļā “Lauksaimniecība””.

2002. gada 13. augustā pieņemti noteikumi Nr.362 “Nacionālās augu šķirņu padomes nolikums”.

2002. gada 27. augustā pieņemti noteikumi Nr.392 “Olu produktu aprites noteikumi”.

2002. gada 26. augustā pieņemts rīkojums Nr.467 “Par informatīvo ziņojumu par integrētās administrēšanas un kontroles sistēmas ieviešanu Latvijā”.

2002. gada 28. augustā pieņemts rīkojums Nr.471 “Par informatīvo ziņojumu “Par Zemkopības ministrijas stratēģiskās plānošanas pilotprojektu””.

2002. gada 3. septembrī pieņemti noteikumi Nr.407 “Par darbības termiņa pagarināšanu Nolīgumam starp Latvijas Republikas valdību un Amerikas Savienoto Valstu valdību par zveju pie Amerikas Savienoto Valstu krastiem”.

2002. gada 3. septembrī pieņemti noteikumi Nr.408 “Grozījumi Ministru kabineta 2001. gada 27. decembra noteikumos Nr.540 “Kārtība, kādā izveidojama vienota administrēšanas sistēma atbalstam laukiem, lauksaimniecībai, zivsaimniecībai un mežsaimniecībai””.

2002. gada 11. septembrī pieņemts rīkojums Nr.508 “Par Pārtikas un veterinārā dienesta Valsts veterinārmedicīnas diagnostikas centra Labības un tās pārstrādes produktu laboratorijas pilnvarojumu”.

2002. gada 17. septembrī pieņemti noteikumi Nr.423 “Noteikumi par augļu koku un ogulāju pavairojamo materiālu”.

2002. gada 18. septembrī pieņemts rīkojums Nr.518 “Par valsts nekustamās mantas Aizkraukles rajona Bebru pagastā nodošanu Aizkraukles rajona Bebru pagasta pašvaldības īpašumā”.

2002. gada 14. oktobrī pieņemts rīkojums Nr.575 "Par Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programmu".

2002. gada 16. oktobrī pieņemts rīkojums Nr.582 "Par valsts mantas Rīgas rajona Mālpils pagastā nodošanu Rīgas rajona Mālpils pagasta pašvaldības īpašumā".

2002. gada 24. oktobrī pieņemts rīkojums Nr.589 "Par valsts nekustamās mantas Jēkabpils rajona Salas pagastā "Vēžu polderis" nodošanu Jēkabpils rajona Salas pagasta pašvaldības īpašumā".

2002. gada 24. oktobrī pieņemts rīkojums Nr.590 "Par nekustamā īpašuma Jēkabpils rajona Salas pagastā "Vēžu polderis" saglabāšanu valsts īpašumā".

2002. gada 24. oktobrī pieņemts rīkojums Nr.591 "Par sūkņu stacijas un dambju Jēkabpils rajona Salas pagastā saglabāšanu valsts īpašumā".

2002. gada 29. oktobrī pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.487 "Kārtība, kādā veterinārmedicīniskās aprūpes iestādes iegādājas, uzglabā un izlieto zāles".

2002. gada 30. oktobrī pieņemts Ministru kabineta rīkojums Nr.610 "Par Latvijas Republikas iestāšanās Eiropas Savienībā sarunu oficiālās nostājas papildinājumiem sadaļā "Lauksaimniecība"".

2002. gada 6. novembrī pieņemts Ministru prezidenta rīkojums Nr.323 "Par Latvijas Meža un saistīto nozaru nacionālās programmas koordinācijas padomi".

2002. gada 7. novembrī pieņemts Ministru kabineta rīkojums Nr.647 "Par Latvijas Republikas iestāšanās Eiropas Savienībā sarunu oficiālās nostājas papildinājumu sadaļā "Zivsaimniecība"".

2002. gada 7. novembrī pieņemts Ministru kabineta rīkojums Nr.652 "Par Lauksaimniecības subsīdiju valsts programmu 2002. gadam".

2002. gada 14. novembrī pieņemts Ministru kabineta rīkojums Nr.655 "Par Latvijas Republikas iestāšanās Eiropas Savienībā sarunu oficiālās nostājas papildinājumiem sadaļā "Lauksaimniecība"".

2002. gada 26. novembrī pieņemts Ministru kabineta noteikumi Nr.514 "Bioloģiskās lauksaimniecības produktu aprītes un sertifikācijas kārtība".

2002. gada 27. novembrī pieņemts Ministru kabineta rīkojums Nr.661 "Grozījums Ministru kabineta 2002. gada 14. oktobra rīkojumā Nr.575 "Par Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programmu"".

2002. gada 4. decembrī pieņemts Ministru kabineta rīkojums Nr.664 "Par Latvijas Republikas iestāšanās Eiropas Savienībā sarunu noslēguma jautājumiem".

2002. gada 3. decembrī Ministru kabineta rīkojums Nr.663 "Par Latvijas Republikas iestāšanās Eiropas Savienībā sarunu noslēguma jautājumiem".

2002. gada 9. decembrī pieņemts Ministru kabineta rīkojums Nr.668 "Par Latvijas Republikas iestāšanās Eiropas Savienībā sarunu noslēguma jautājumiem".

2002. gada 27. novembrī pieņemts Ministru kabineta rīkojums Nr.18-k "Par Latvijas Republikas iestāšanās Eiropas Savienībā sarunu noslēguma jautājumiem".

2002. gada 18. decembrī Ministru kabineta rīkojums Nr.698 "Par zemesgabala Gulbenē, Lauku ielā 3, pirkšanu".

2002. gada 18. decembrī pieņemts Ministru kabineta rīkojums Nr.691 "Par zemesgabala "Ošiņi" Bauskas rajona Īslīces pagastā pirkšanu".

2002. gada 18. decembrī pieņemts Ministru kabineta rīkojums Nr.693 "Par zemesgabala "Spāriņu tornis" Cēsu rajona Priekuļu pagastā pirkšanu".

2002. gada 18. decembrī pieņemts Ministru kabineta rīkojums Nr.692 "Par zemesgabala "Ugunsnovērošanas tornis" Preiļu rajona Rušonas pagastā pirkšanu".

2002. gada 18. decembrī pieņemts Ministru kabineta rīkojums Nr.703 "Par Lauksaimniecības subsīdiju valsts programmu 2002. gadam"

2002. gada 23. decembrī pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.555 “Veterinārās un higiēnas prasības kautuvēm, kārtība, kādā dzīvnieki tiek nokauti realizācijai, un higiēnas prasības gaļas iegūšanai”.

2002. gada 27. decembrī pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.605 “Kārtība, kādā veicama nomedīto savvaļas dzīvnieku pirmapstrāde, un higiēnas prasības nomedīto savvaļas dzīvnieku gaļas apstrādei un tās sagatavošanai izplatīšanai”.

2002. gada 27. decembrī pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.606 “Noteikumi par Starptautiskās ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas sēkļu shēmām (2000)”.

S. Grigaļūna (Tālr. 7027087)

Saīsinājumi

ADNS	DZĪVNIĒKU INFEKCIJAS SLIMĪBU ZIŅOŠANAS SISTĒMA
ANIMO	DZĪVNIĒKU KUSTĪBAS REĢISTRĀCIJAS SISTĒMA
BO	BEZPEĻŅAS ORGANIZĀCIJA
BOVA	BALTIJAS VALSTU LAUKSAIMNIECĪBAS UNIVERSITĀTES
BPV	BRUTO PIEVIENOTĀ VĒRTĪBA
BTL	BRĪVĀS TIRDZNIECĪBAS LĪGUMS
CAEV	CENTRĀLĀS UN AUSTRUMEIROPAS VALSTIS
CCC	CŪKU CILTS DARBA CENTRS
CSP	CENTRĀLĀ STATISTIKAS PĀRVALDE
EA	LAUKSAIMNIECĪBAS KOMPONENTE
EBTA	EIROPAS BRĪVĀS TIRDZNIECĪBAS ASOCIĀCIJAS VALSTIS
EK	EIROPAS KOMISIJA
EPPO	EIROPAS UN VIDUSJŪRAS AUGU AIZSARDZĪBAS TĪKLS
IAKS	INTEGRĒTĀS ADMINISTRATĪVĀS KONTROLES SISTĒMA
IKP	IEKŠZEMES KOPPRODUKTS
KLP	KOPĒJĀ LAUKSAIMNIECĪBAS POLITIKA
KN	KOMBINĒTĀ NOMENKLATŪRA
KV	ES KANDIDĀTVALSTIS
LAD	LAUKU ATBALSTA DIENESTS
LAF	LAUKU ATTĪSTĪBAS FONDS
LEK	LAUKSAIMNIECĪBAS EKONOMISKAIS KOPAPRĒĶINS
LIZ	LAUKSAIMNIECĪBĀ IZMANTOJAMĀ ZEME
LLKC	LATVIJAS LAUKSAIMNIECĪBAS KONSULTĀCIJU CENTRS
LLU	LATVIJAS LAUKSAIMNIECĪBAS UNIVERSITĀTE
LOSP	LAUKSAIMNIEKU ORGANIZĀCIJU SADARBĪBAS PADOME
LPCS	LATVIJAS PIENSAIMNIEKU CENTRĀLĀ SAVIENĪBA
LSA	LAUKSAIMNIECĪBAS STATŪTSABIEDRĪBU ASOCIĀCIJA
LVAEI	LATVIJAS VALSTS AGRĀRĀS EKONOMIKAS INSTITŪTS
NOVA	ZIEMEĻVALSTU LAUKSAIMNIECĪBAS UNIVERSITĀTES
NVS	NEATKARĪGO VALSTU SAVIENĪBA
PSO	NĪDERLANDES PALĪDZĪBAS PROGRAMMAS ES KANDIDĀTVALSTĪM
PTO	PASAULES TIRDZNIECĪBAS ORGANIZĀCIJA
PVD	PĀRTIKAS UN VETERINĀRAIS DIENESTS
SAPARD	EIROPAS SAVIENĪBAS LAUKSAIMNIECĪBAS UN LAUKU ATTĪSTĪBAS PIRMSIESTĀŠANĀS PROGRAMMA
SUDAT	LAUKU SAIMNIECĪBU UZSKAITES DATU TĪKLS
TICIS	TIRGUS CENU INFORMĀCIJAS SISTĒMA
VAAD	VALSTS AUGU AIZSARDZĪBAS DIENESTS
VAS	VALSTS AKCIJU SABIEDRĪBA
VCIDAC	VALSTS CILTS DARBA INFORMĀCIJAS DATU APSTRĀDES CENTRS
VIP	VALSTS INVESTĪCIJU PROGRAMMA
VITA	VALSTS INFORMĀCIJAS TĪKLA AĢENTŪRA
VITAB	VALSTS IEKŠĒJĀ TIRGUS AIZSARDZĪBAS BIROJS
VLR	VISLIELĀKĀS LABVĒLĪBAS REŽĪMS
VNDP	VALSTS NOZĪMES DATU TĪKLS
VVMDC	VALSTS VETERINĀRMEDICĪNAS DIAGNOSTIKAS CENTRS
VZBV	VALSTS ZINĀTNISKAIS BEZPEĻŅAS UZŅĒMUMS
ZM	ZEMKOPĪBAS MINISTRIJA